BUCĂȚĬ ALESE

PENTRU POPOR

„Ale tale dintru ale tale“

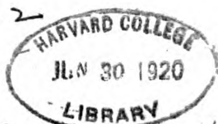
CARTEA I.

P L O E Ș T I

STABILIMENTUL DE ARTE GRAFICE „PROGRESUL“

1902.

Llewellyn Bullock
Wellesley

DOĬNA

Doĭnă, doĭnă, cîntec dulce
Cînd te-aud nu m'aş maĭ duce;
Doĭnă, doĭnă, vers cu foc,
Cînd te-aud eŭ staŭ în loc.
Bate vînt de primăvară—
Eŭ îmĭ cînt doĭna pe-afară,
De mă 'ngîn cu florile
Şi privighitorile.
Vine iarna viscoloasă—
Eŭ cînt doĭna 'nchis în casă,
De-mĭ maĭ mîngîiŭ zilele,
Zilele şi nopţile.
Frunza 'n codru cît învie—
Doĭna cînt de voĭnicie;
Cade frunza jos în vale—
Eŭ cînt doĭna cea de jale,
Doĭna zic, doĭna suspin,
Tot cu doĭna mă maĭ ţin;
Doĭna cînt, doĭna şoptesc,
Tot cu doĭna vieţuesc.

(Din culegerea luĭ V. Alexandri)

IORDACHI A LUPULUĬ

(Poezie Populară)

I

Jos pe apa Prutuluĭ,
În ţinutul Huşuluĭ
La casele Lupuluĭ
Mers-aŭ ura Domnuluĭ,
Mers-aŭ ura şi lovit-aŭ
Pe Iordachi prăpădit-aŭ!
El cu Domnul se-nvrăjbia
Şi călare pribegia
Pe drumul Bugeaguluĭ
Scăparea pribeaguluĭ,
Şi cu bine el sosia,
Adăpost el îşĭ găsia
La seraiul Hanuluĭ,
Cumnatul Sultanuluĭ.
Frunză verde măcieş,
Mare groază-ĭ sus la Eşĭ
De Iordachi c'a să vie,
Să aducă grea urgie
De Tătarĭ cumpliţĭ, grămadă,
Să le dee ţara-n pradă!
Boeriĭ se adunară
Dela tîrg şi dela ţară
Şi treĭ zile se vorbiră,

Treĭ zile se sfătuiră,
Luĭ Iordachi să-l înşele
Trimiţîndu-ĭ măgulele
Ş'-un plocon de zece pungĭ,
Patru şalurĭ tot în dungĭ,
Două scurte, două lungĭ,
Şi-un fugar frumos, domnesc,
De soiŭ bun, moldovinesc,
Şi o carte mare 'nchisă,
Ca dela domnie scrisă,
O hîrtie 'nşelătoare,
Poftitoare, rugătoare,
Ca să vie-Iordachi-acasă
La Maria cea frumoasă.
Iar de-ĭ trebue domnie,
I-o dă Vodă cu frăţie,
Intre eĭ pace să fie!...
Iordăchel se 'nveselia,
Iară Hanul îĭ grăia:
—„Zece zile maĭ aşteaptă
Ca să aĭ tu parte dreaptă.
Căcĭ am scris la-mpărăţie
Pentr-un firman de domnie;
Orĭ de nu, ia-ţĭ oastea mea
Şi cu dînsa fă ce-ĭ vrea".
—„Ba, eŭ oastea n'oiŭ lua,
Că ţara m'a blăstăma.

Cine-aduce oaste'n ţară
Sub blăstămul ţăriĭ piară!"
Astfel dac'aŭ cuvîntat,
Cu Hanul s'aŭ sărutat
Şi spre ţară aŭ plecat
Cu Marin şi cu Ciocan,
Cu Lisandru cel bălan,
Şi cu Zaria, bun viteaz
Ce-ĭ cam negru pe obraz,
Toţĭ cu inimile drepte
Slugĭ viteze 'şi-nţelepte;
Oamenĭ bunĭ şi credincioşĭ,
Ce-s la masă ruşinoşĭ,
Dar la luptă hărţăgoşĭ!

II

Vinerea spre Sîmbăta,
El Măricăĭ s'arăta
Şi cu drag o săruta
Mulţămind luĭ Dumnezeŭ
C'aŭ sosit la locul săŭ.
Dar în lume cine ştie,
Azĭ şi mînĭ ce-aŭ să maĭ fie!
Iat'un Grec, unul Zoilă,
Om de vrajbă şi de silă,
Un trimis de la Domnie,
(Negre zilele să-ĭ fie!)

Olăceşte se ducea
Şi la Domn ştire făcea
C'aŭ sosit Iordachi-acasă
La Maria cea frumoasă!
Frunză verde alunică,
Grea pulbere se ridică
Dela Eşĭ înspre Mileştĭ,
Iar printr'însa ce zăreştĭ?
Arnăuţĭ cu şuşanale
Cu argint pe la oţele,
Lefegiĭ şi Darabanĭ
Cu treĭ mîndri căpitanĭ.
Iordăchele, te fereşte,
Cursă rea ţi se găteşte!
Ceĭ ce vin călărĭ la tine
Nu vin ca să se închine,
Ci vin cu poruncĭ domneştĭ
Şi cu gîndurĭ duşmăneştĭ.
Frunză verde porumbică,
Drăgălaşa de Mărică
Pe Iordachi mi-l trezia
Şi din gură aşa-ĭ grăia:
—„Haĭ, frate, la biserică
De sfînta Duminică,
Că de cînd aĭ pribegit
Sufletul nu ţi-aĭ grijit!"
Iordăchel se întindea

Şi cu lene răspundea:
—„Mergĭ, Marico, dumneata,
Că eŭ nu mă pot scula,
Drumul lung m'aŭ obosit,
Calul greŭ m'aŭ ostenit.
Iată, mări, cum vorbia,
Că fereastra se isbia
Şi cădea jos la pămînt,
Fără suflare de vînt,
Ş'o icoană poleită
Trăsnia făr' a fi lovită.
Maria se'nspăimînta,
Iordachi se întrista,
Dar pe gîndurĭ mult nu sta,
Că Lisandru-ĭ aducea
Carte mare şi-ĭ zicea:
—„O ceată de oamenĭ mulţĭ
Lefegiĭ şi Arnăuţĭ,
Aŭ sosit aicĭ din sus
Şi-astă carte ţi-aŭ adus
Cu poftire boerească
Să mergĭ la curtea domnească,
Dar ascultă-mă pe mine,
Căcĭ ce simt eŭ nu-ĭ a bine,
Tu eştĭ mare cît un Domn,
Iar de aĭ minte de om
Haĭ cu toţĭ să'ncălecăm

Arnăuţii s'alungăm
Şi de drum să ne cătăm,
Spre Bugeag să apucăm
Pe Hanul să-l ridicăm
Şi foc Eşuluĭ să-ĭ dăm".
Iordăchel nu-l asculta
Şi din gură cuvînta:
—„Ba, m'oiŭ duce la Domnie,
Că chiar Domnul mă îmbie,
Şi se jură că va face
Tot ce-oiŭ vrea ca să mă'mpace".

III

Frunză verde de nagară,
Pe cel drum, în zi de vară,
Ce se vede strălucind
Şi spre Eşĭ înaintînd?
Un rădvan cu telegarĭ,
Şese negri armăsarĭ,
Şi'n rădvanul boeresc
Un luceafăr pămîntesc,
Un chip dulce femeesc,
Iar pe lîngă cel rădvan,
Merge mîndrul Iordăchel
Cu slugile după el:
Slugĭ cu inimile drepte,
Inţelepte şi deştepte,

Ce-s la masă ruşinoase,
Dar la luptă hărţăgoase.
Apoĭ venia după eĭ
Ceata de Arnăuţeĭ,
Lefegiĭ şi Darabanĭ
Cu treĭ mîndri căpitanĭ.
Eĭ la Eşĭ cît ajungea
Iordachi la Domn mergea:
Iar Domnul cît îl vedea
De mînie s-aprindea
Şi striga: „Jos pe covor
Tăeţi-ĭ capul din sbor!"
Un calăŭ se repezia,
Iataganu-şĭ netezia;
Dar Iordachi-l aştepta,
O palmă voĭnică-ĭ da,
Cît calăul jos pica,
Apoĭ el se întorcea
La Lisandru de-ĭ zicea:
—„Ţine tu sabia mea
De-mĭ tae capul cu ea,
Că nicĭ cum nu m'a durea."
Iar Lisandru, oftînd greŭ,
Răspundea: „Stăpînul meŭ!
Pînea, sarea ţi-am mîncat,
Nu mă vîrî la păcat!"
Din noŭ Vodă poruncia,

Arnăuţii se'mbrîncia,
Pe Iordachi s'arunca,
De păr lung îl apuca,
Pe covor îl întindea;
Şi din zbor capu-ĭ tăia.
Capul se rostogolia,
In sînge se tăvălia,
Şi pe scărĭ se cobora,
Şi-n rădvan apoĭ săria.
Iar Marica, vaĭ de ea!
Capu'n braţe apuca
Şi plîngînd la el căta,
Şi bocind îl săruta.
—„Aleĭ Doamne! striga ea,
Facă-se pe vrerea mea!
Doamna ta să văduvească,
Neamul tăŭ să calicească
Tîrgul tăŭ întreg să ardă
Şi Domnia-ţĭ să se piardă!...“
Frunză verde siminoc,
La Eşĭ arde mare foc.
Bate para prin Mileştĭ,
Zbor tăciunii la Lăţeştĭ,
Scînteile-n Bălăneştĭ,
Pînă pe la Ciocăneştĭ,
Şi duc veste de'ngrozit
Că Iordachi a pierit,

Şi că focul a zbucnit
Din blăstămul cel cumplit.

Dănilă Prepeleac.

(Poveste)

Era odată într'un sat doĭ fraţĭ, şi amîndoĭ eraŭ însuraţĭ. Cel maĭ mare era harnic, grijuliv şi chĭabur, pentru că unde punea el mîna, punea şi Dumnezeŭ mila, dar n'avea copiĭ. Ĭară cel maĭ mic era sărac. De multe orĭ fugea el de noroc şi norocul de dînsul, căcĭ era leneş, nechitit la minte şi nechibzuit la trebĭ; şi apoĭ maĭ avea şi o mulţime de copiĭ. Nevasta acestuĭ sărac era muncitoare şi bună la inimă, ĭar a celuĭ bogat era pestriţă la maţe şi foarte sgîrcită. Vorba veche: „tot un boŭ ş'o belea." Fratele cel sărac —sărac să fie de păcate—tot avea şi el o pereche de boĭ, dar colea: porumbĭ la păr, tinerĭ, nalţĭ de trup, ţapoşĭ la coarne, amîndoĭ cudalbĭ, ţintaţĭ în frunte, cĭolănoşĭ şi graşĭ, cum sînt maĭ bunĭ de înjugat la car, de eşit cu dînşiĭ în lume şi de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tînjală, cîrcee, coasă, hreapcă, ţăpoiŭ, greblă şi cîte alte lucrurĭ ce trebuesc omuluĭ gospodar, nicĭ că se afla la

casa acestuĭ om nesocotit. Şi cînd avea trebuinţă de asemenea lucrurĭ totdeauna supăra pe alţiĭ, ĭară maĭ ales pe frate-său care avea de toate. Nevasta celuĭ bogat de multe orĭ făcea zile fripte bărbatuluĭ, ca să'l poată descotorosi odată de frate-său. Ea zicea adese orĭ :

— Frate, frate, dar pita'ĭ cu banĭ, bărbate.

— Apoĭ dă, măĭ nevastă, sîngele apă nu se face. Dacă nu l-oĭŭ ajuta eŭ, cine să'l ajute?

Nevasta ne maĭ avînd încotro, tăcea şi înghiţia nodurĭ. Toate ca toatele, dar carul său era halima. Nu treceaŭ două treĭ zile la mijloc, şi se trezia la uşa eĭ cu Dănilă, cumnatul său, cerînd să'ĭ împrumute carul: ba să'şĭ aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiţĭ din ţarină, ba multe de toate.

— Măĭ frate, zise într'o zi cel maĭ mare istuĭalalt: mĭ-e lehamite de frăţia noastră!..., Tu aĭ boĭ, de ce nu'ţĭ închipueştĭ şi un car? Al meŭ l'aĭ hîrbuit de tot. Hodorog în colo, hodorog pe dincolo, carul se strică. Şi apoĭ ştiĭ vorba ceea: „dă-ţĭ popă pinteniĭ şi bate iapa cu călcăele“.

Apoĭ dă, frate, zise istalalt, scărpinîndu-se în cap, ce să fac?

— Ce să faci? Să te 'nvăţ eŭ. Boiĭ tăĭ sînt marĭ şi frumoşĭ; iaĭ şi-ĭ du în ĭarmaroc, vinde-ĭ, şi cumpără alţiĭ maĭ micĭ şi maĭ eftinĭ, ĭar cu baniĭ rămaşĭ cumpără-ţĭ şi un car, şi ĭacă te-aĭ făcut gospodar.

— Ĭa, ştiĭ că nu m'aĭ învăţat răŭ? aşa am să fac.

Zicînd aceste, se duce la dînsul acasă, îşĭ ĭa boiĭ de funie şi porneşte cu eĭ spre tîrg. Dar, cum am spus, omul nostru era un om de aceĭa, căruĭa îĭ mîncaŭ cîiniĭ din traistă, şi toate trebile cîte le făcea, le făcea pe dos. Tîrgul era cam departe şi ĭarmarocul pe sfîrşite. Dar cine poate sta împotriva luĭ Dănilă Prepeleac? (că aşa îĭ era porecla, pentru că atîta odor avea şi el pe lîngă casă, făcut de mîna luĭ). El tufleşte cuşma pe cap, o îndeasă pe urechĭ şi habar n'are. „Nicĭ nu'ĭ pasă de Nastasă; de Nichita nicĭ atîta". Mergînd ei cu Duman şi Tălăşman aĭ săĭ, tot înainte spre ĭarmaroc, tocmaĭ pe cînd suea un deal lung şi trăgănat, alt om venea dinspre tîrg, cu un car noŭ ce'l cumpărase chĭar atuncĭ şi pe care'l trăgea cu mînile singur.... la vale cu propele şi la deal cu opintele.

— Stăĭ prietene! zise ist cu boiĭ, carĭ se

tot zmuceaŭ din funie, văzînd troscotul cel fraged şi mîndru de pe lîngă drum. Stăĭ puţin cu carul, c'am să-ţĭ spun ceva.

— Eŭ aş sta, dar nu prea vrea el să stee. Dar ce aĭ să'mĭ spuĭ?

— Carul dumitale par'că merge singur.

— Dapoĭ.., maĭ singur, nu'l vezĭ?

— Prietene, ştiĭ una?

— Ştiŭ dacă mi'ĭ spune.

— Haĭ să facem trampa: dă-mĭ carul şi na-ţĭ boiĭ. Nu vreŭ să le maĭ port grija în spate; ba fìn, ba ocol, ba să nu'ĭ mînînce lupiĭ, ba de multe de toate... Oiŭ fi eŭ vrednic să trag un car, maĭ ales dacă merge singur.

— Şugueştĭ, măĭ omule, orĭ ţi-ĭ într'adins?

— Ba nu şuguesc, zise Dănilă.

— Apoĭ dar te văd că eştĭ bun mehenchiŭ.. zise cel cu carul; m'aĭ găsit într'un chef bun; haĭ, noroc să dea Dumnezeŭ! Să-ţĭ aibĭ parte de car şi eŭ de boĭ!

Apoĭ dă carul, îşi ĭa boiĭ, pleacă pe costişă într'o parte spre pădure şi se cam maĭ duce. Istalalt, Dănilă, zice în gândul săŭ:

— Tacĭ, că-ĭ buche: l'am potcovit bine... De nu cumva s'ar răsgândi! dar par'că nu era ţigan să se 'ntoarcă.

Apoĭ îşĭ ĭa şi el carul şi porneşte tot la vale, înapoĭ, spre casă.

— Aho! car nebun, aho! Cînd te-oĭŭ încărca sdravăn cu sacĭ de la moară, orĭ cu fîn din ţarină, atuncĭ să mergĭ aşa!

Şi cît pe ce, cît pe ce să nu-l ĭee carul înainte. Dar de la o vreme valea s'a sfîrşit şi s'a început un deal. Cînd să-l sue la deal, sue-l dacă poţĭ!... Hîrţĭ în colo, scîrţĭ în colo, carul se da înapoĭ.

— Na! Car mĭ-a trebuit, car am găsit!

Apoĭ cu mare greŭ hartoeşte carul într'o parte, îl opreşte în loc, se pune pe proţap şi se aşterne pe gîndurĭ.

— Mă!... asta încă-ĭ una! De-oĭŭ fi eŭ Dănilă Prepeleac, am prăpădit boiĭ; ĭar de n'oĭŭ fi eŭ acela, apoĭ am găsit o căruţă...

Ba e Prepeleac, ba nu-ĭ el... cînd ĭacă un om trecea ĭute spre tîrg c'o capră de vînzare.

— Prietene, zise Dănilă, nu mi-ĭ da capra ceea să-ţĭ daŭ carul ista?

— Apoĭ... dă... capra mea nu-ĭ de cele săritoare, şi-ĭ bună de lapte.

— Ce maĭ la deal, la vale; bună, ne-bună, na-ţĭ carul şi dă-mĭ-o!

Cela nu se pune de pricină; dă capra şi

ĭa carul. Apoĭ aşteaptă până vin alte care de-l leagă dinapoĭa lor, şi se duce în treaba luĭ spre casă, lăsînd pe Dănilă gură cască tot pe loc.

— Bun, zise Prepeleac. Ĭa pe ist cu capra ştiŭ încaltea că bine l'am boit...

Ia apoĭ şi el capra şi porneşte ĭar spre tîrg. Dar capra tot capră; se smucea în toate părţile, în cît îĭ era acum lehamite de dînsa.

— De-aş ajunge maĭ degrabă în tîrg, zise Prepeleac, să scap de rîea asta.

Şi mergînd el maĭ departe, ĭacă se întîlneşte cu un om ce venia de la tîrg c'o gîscă în braţe.

— Bun întîlniş, om bun, zise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumnezeŭ!

— Nu vreĭ să facem schimb? să-ţĭ daŭ capra asta şi să-mĭ daĭ gîsca.

— N'aĭ nemerit-o, că nu-ĭ gîscă, ci-ĭ gînsac; l-am cumpărat de sămînţă.

— Da, dă-mi-l, dă-mi-l, că'ţĭ daŭ şi eŭ o sămînţă bună...

— De mi-ĭ da ceva adaos, poate să ţi-l daŭ; ĭară de nu, norocul gîştilor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s'a duce vestea!

Însfîrşit, dur la deal, dur la vale, unul maĭ dă, altul maĭ lasă, şi Prepeleac mărită capra.

Apoĭ înşfacă gînsacul şi pleacă tot înainte spre tîrg. Cînd ajunse în tîrg, gînsacul dorit de gîşte, ţipâ cît îĭ luă gura: ga! ga! ga!!!

— Na! c'am scăpat de dracul şi am dat peste tată-săŭ; aista mă asurzeşte. Las' că te însor eŭ şi pe tine acuşĭ, măĭ buclucaşule.

Şi trecînd pe lîngă un negustor cu pungĭ de vînzare, dă gînsacul pe o punga de cele pe talger, cu baerile lungĭ de pus în gît. Ĭa el punga, o suceşte, o învîrteşte ş'apoĭ zice:

— Na-ţ'o frîntă, că ţ'am dres-o! Dintr'o părechе de boĭ, de-a maĭ mare dragul să te uiţĭ la eĭ, am rămas c'o pungă goală. Măĭ, măĭ, măĭ, măĭ! Doar ştiŭ că nu mi-ĭ acum întîĭaşĭ dată să merg la drum; dar par'că dracul mĭ-a luat minţile.

Maĭ şede el cît şede de cască gura prin tîrg şi apoĭ îşĭ ĭa tălpăşiţa spre casă. Şi ajungînd în sat se duce drept la frate-săŭ, ca să-ĭ ducă bucurie.

— Bine v'am găsit, bădiţă!

— Bine-aĭ venit, frate Dănilă! Da mult aĭ zăbovit la tîrg!

— Apoĭ dă, bădiţă, m'am pornit cu graba şi m'am întîlnit cu zăbava.

— Eĭ, ce veste ne maĭ aducĭ de pe la tîrg?

— Ĭa nu prea bună! bĭeţiĭ boişoriĭ meĭ s'aaaŭ dus ca pe gura lupuluĭ.

— Vr'o dihanie a dat peste dînşiĭ, orĭ ţi ĭ-a furat cine-va?

— Ba ĭ-am dat eŭ singur, cu mîna mea băditɑ̆.

Apoĭ spuse din capăt toată întîmplarea... pe unde-a fost şi ce-a păţit; ĭar la urma urmelor zise:

Ş'apoĭ ce maĭ atîta vorbă lungă! Dintr'o păreche de boĭ, m'am ales c'o pungă, şi apoĭ şi asta miroase-a pustiŭ, băditɑ̆ dragă.

— Mă! da drept să-ţĭ spun, că mare nătărăŭ maĭ eştĭ!

— Apoĭ dă!... băditɑ̆! pănă aicĭ, toate-aŭ fost, cum aŭ fost; da de-acum am prins eŭ la minte... Numaĭ ce folos? Cînd e minte, nu-ĭ ce vinde; cînd e brînză, nu-ĭ bărbinţă. Ĭacă îţĭ daŭ şi dumitale punga asta, că eŭ n'am ce face cu dînsa. Şi te maĭ rog, pe toţĭ Dumnezeiĭ, să-mĭ împrumuţĭ măcar odată carul şi boiĭ s'aduc nişte lemne din pădure la nevastă şi la copiĭ, că n'aŭ scîntee de foc în vatră, sărmaniĭ! ş'apoĭ ce-a da Dumnezeŭ! cred că nu te-oĭŭ maĭ supăra.

— Ptĭu, mă, zise frate-săŭ, după ce l-a lăsat să sfîrşască, se vede că Dumnezeŭ a

umplut lumea asta cu ce-a putut. Ĭaca-ţĭ maĭ daŭ odată carul, dar asta ţ'a fi cea de pe urmă.

Luĭ Dănilă atîta ĭ-a trebuit. Ia acum carul cu boiĭ frăţine-săŭ şi porneşte. Cum ajunge în pădure, chiteşte un copac care era maĭ mare, şi trage carul lîngă el; şi fără să dejuge boiĭ, începe-a tăĭa copacul, să cadă în car de-odată. Trebĭ de a luĭ Dănilă Prepeleac!... Bocăneşte el cât bocăneşte, cînd pîrrr! cade copacul peste car de-l sfarmă şi peste boĭ de-ĭ ucide.

— Na! că făcuĭ pacostea şi frăţine-meŭ. Eĭ, eĭ, acum ce-ĭ de făcut?... Eŭ cred, că ce-ĭ bine, nu-ĭ răŭ: Dănilă face, Dănilă trebue să desfacă. Mă duc să văd: n'oĭŭ putea smomi pe frate-meŭ, să-mĭ împrumute şi iapa, să fug apoĭ cu ea în lume; ĭar copiiĭ şi nevasta să-ĭ las în ştirea celuĭ de sus.

Aşa zicînd, porneşte şi mergînd prin pădure s'a rătăcit. După multă trudă şi buĭmăceală, în loc să iasă la drum, dă de un heleşteŭ şi văzînd nişte lişiţe pe apă, svârrr! cu toporul într'însele, cu chip să ucidă vre una şi s'o ducă peşcheş frăţine-săŭ... Dar lişiţile nefiind chĭoare, nicĭ moarte, aŭ sburat;

toporul s'a cufundat, şi Prepeleac a rămas bătînd în buze.

— Măĭ!... că răŭ mĭ-a maĭ mers astăzĭ! Ce zi pocită! Se vede că mĭ-a luat cine-va din urmă.

Apoĭ dă din umere şi porneşte. Maĭ merge el cît maĭ merge, pănă ce cu mare greŭ găseşte drumul. Apoĭ o ĭa la papuc şi haĭ! haĭ! haĭ! haĭ! ajunge în sat la frate-săŭ, şi pe loc cîrpeşte o mincĭună, care se potrivia ca nuca în părete.

— Frate, maĭ fă-mĭ un bine şi cu iapa, să mîn boiĭ de calare! În pădure a ploŭat grozav şi s'a făcut o mîzgă şi un gheţuş, de nu te maĭ poţĭ de felĭŭ ţinea pe picĭoare.

— Mă! zise frate-săŭ, se vede câ tu aĭ fost bun de călugărit, ĭar nu de trăit în lume, să năcăjeştĭ oameniĭ şi să chinueştĭ nevasta şi copiiĭ. Haitĭ! lipseştĭ dinaintea mea, şi du-te unde-a dus surdul iapa şi mutul roata, ca să nu maĭ aud de numele tăŭ!

— Iapa! Las' pe Dănilă! că ştie el unde a duce-o: să-şi ĭee ertăcĭune de la boĭ, şi ziŭa bună de la car. Apoĭ ese pe uşă, pune mîna pe iapă şi pe o secure, şi tunde-o! Cînd se trezeşte frate-săŭ, ĭa iapa dacă aĭ de unde! Prepeleac era tocmaĭ la heleşteul din pădure

să caute toporul. Aicĭ, îĭ trăsni în cap luĭ Dănilă, că el ar fi bun de călugăr, după vorba frăţine-său.

— Am să durez o mînăstire pe pajiştea asta, de are să se ducă vestea în lume, zise el. Şi de-o dată se şi apucă. Face maĭ întîiŭ o cruce şi o înfige în pămînt, de însamnă locul. Apoĭ se duce prin pădure şi începe a chiti copacii trebuitorĭ. Ista-i bun de amînare, cela de tălpĭ, ista de grinzĭ, ista de tumurugĭ; cela de costoroabe, ista de toacă; şi tot aşa dondănind el din gură, iacă se trezesce dinaintea luĭ c'un drac, ce eşia din ĭaz.

— Ce vreĭ să facĭ aicĭ, măĭ omule?

— Da nu vezĭ?

— Stăĭ, mă! nu te apuca de năzbîtii. Ĭazul, locul, şi pădurea de pe-aicĭ sînt ale noastre.

— Poate zicĭ că şi raţele de pe apă sînt ale voastre, şi toporul meŭ din fundul ĭazuluĭ. V'oiŭ învăţa eŭ să puneţi stăpînire pe lucrurile din lume, cornoraţilor!

Dracul neavînd ce-ĭ face, huştĭulĭuc! în ĭaz, şi dă de ştire luĭ Scaraoschi despre omul luĭ Dumnezeŭ, cu năravul draculuĭ. Ce să facă dracii? Se sfătuesc între dînşii, şi Scaraoschi căpetenia dracilor, găseşte cu cale

să trimeată pe unul dintre eĭ, cu un burduf de bivol, plin cu banĭ, să-l dee pustniculuĭ Dănilă, ca să-l poată mătura de acolo

— Na-ţĭ mă, banĭ! zise dracul trimes, şi să te cărăbăneştĭ de aicĭ că de nu, e răŭ de tine.

Prepeleac se uită la cruce, se uită la drac, şi la banĭ... dă din umero, şi apoĭ zice:

— Aveţĭ noroc, spurcaţilor, că-mĭ sînt maĭ dragĭ baniĭ de cît pusnicia; că v'aşĭ arăta eŭ voŭă!

Dracul răspunde:

— Nu te pune în poară, măĭ omule, cu împăratul ĭaduluĭ, ci maĭ bine ĭa-ţĭ bănişoriĭ şi caută-ţĭ de nevoĭ.

Apoĭ lasă baniĭ şi se întoarnă în heleşteŭ, unde găseşte pe Scaraoschi tare mîhnit pentru perderea uneĭ comorĭ aşa de marĭ, cu care ar fi putut dobîndi o mulţime de suflete Prepeleac în acest timp se chitea, cum ar face să vadă baniĭ acasă la dînsul.

— Bun, zise Dănilă. Nicĭ asta nu se ĭa din drum. Tot mînăstirĭ să croeştĭ, dacă vreĭ să te bage draciĭ în samă, să-ţĭ vie cu banĭ de-a gata la picĭoare şi să te facă putred de bogat.

Pe cînd se îngrijea el, cum să ducă baniĭ acasă, ĭaca un alt drac din ĭaz i se înfăţoşează înainte, zicîndu-ĭ:

— Măĭ omule! Stăpînu-meŭ s'a răsgîndit; El vrea maĭ întîiŭ să ne cercăm puterile şi apoĭ să ĭeĭ banii.

— Ĭa acu-ĭ acu, zise Prepeleac în gîndul său, oftînd. Dar este-o vorbă: „tot bogatul mintos şi tînărul frumos". Dănilă maĭ prinsese acum la minte.

— Puterile? Eĭ, cum şi în ce fel?

Ĭată cum: dintru'ntăĭŭ şi dintru'ntăĭŭ, care dintre noĭ amîndoĭ va lua iapa ta în spate şi va încunjura ĭazul de treĭ orĭ, fără s'o pue jos şi să se răsufle, aĭ aceluĭa să fie baniĭ.

Şi cum zice, şi umflă dracul iapa în cîrcă, şi într'o clipă încunjură ĭazul de treĭ orĭ. Prepeleac, văzînd atîta putere din partea dracului, nu-ĭ prea venea la socoteală; dar tot îşĭ ţinu firea şi zise:

— Măĭ michiduţă! doar eŭ te credeam maĭ tare de cît eştĭ. Aşa-ĭ că tu aĭ luat iapa în spate? Însă eŭ ţ'oĭŭ lua-o numaĭ între picĭoare,—şi îndată se şi asvîrle pe iapă şi înconjură ĭazul de treĭ orĭ, fără să se răsufle. Dracul atuncĭ se miră mult de asta, şi ne maĭ avînd ce zice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, zise el.

— Măĭ Michiduţă! da cu mine ţ'aĭ găsit că poţĭ tu să te întrecĭ din fugă?

— Dapoĭ cu cine?

— Vină 'ncoace, să-ţĭ arăt eŭ cu cine!

Apoĭ merge împreună cu dracul în niştе porumbreĭ, unde vede un epure dormind şi i-l arată.

— Vezĭ tu colo pe cine-va ghemuit jos şi mititel?

— Văd.

— Acela-ĭ copilul meŭ cel maĭ mic. Aţine-te! Şi cînd l-oĭŭ trezi din somn, să te ĭeĭ după el. Şi odată şi strigă: u! ta! na! na! na!..

Atuncĭ epurele sare, şi dracul după el. Fug eĭ cît fug, şi de la o vreme dracul perde urma epureluĭ. Pănă acum toţĭ rîdeaŭ de Prepeleac, dar acum a ajuns să rîdă el şi de dracul. Pe cînd Dănilă se ţinea cu mîna de inimă, rîzînd de prostia draculuĭ, ĭaca şi acesta se înturna gîfăind.

— Mă! da sprinten şi sprinţăroĭŭ copil maĭ aĭ, drept să-ţĭ spun! Cînd aproape, aproape să pun mîna pe dînsul, ĭ-am perdut urma, şi să te ducĭ duluţă!

— Samănă tătîne-săŭ, sireĭcanul, zise Dănilă. Eĭ? maĭ aĭ poftă să te 'ntrecĭ şi cu mine?

— Ba maĭ pune-ţĭ pofta 'n cuĭŭ!... Maĭ bine să ne întrecem din trîntă.

— Din trîntă? Doar de-ţĭ e greŭ de vieaţă.

Mă! tot am auzit din bătrînĭ, că dracii nu-s proştĭ; dapoĭ cum văd eŭ, tu numaĭ nu daĭ în gropĭ, de prost ce eştĭ. Ascultă: eŭ am un unchĭŭ bătrîn de 999 de anĭ şi 52 de săptămînĭ; şi de-l veĭ putea trînti pe dînsul, atuncĭ să te 'ncercĭ şi cu mine, dar cred că ţ'a da pe nas!

Zicînd acestea, porneşte înainte şi face semn draculuĭ cu mîna, să vie după el. În fundul pădurii sub nişte stîncĭ, se afla o vizunie de urşĭ peste care dase Prepeleac, umblînd cîte-odată ca pusnic ce se găsea, după vlăstărĭ selbatece şi după zmeură. Ajungînd eĭ aproape, Dănilă zise:

— Ĭaca lăcaşul unchĭuluĭ meŭ. Întră în lăuntru; aĭ să-l găseştĭ dormind în cenuşă, cu nasul în tăciunĭ. De vorbit, nu poate vorbi, că măselele şi dinţiĭ ĭ-aŭ căzut maĭ bine de o mie de anĭ...

Dracul, n'are ce face, intră în lăuntru şi începe a-şĭ purta codiţa cea bîrligată pe la nasul unchĭaşuluĭ. Atît ĭ-a trebuit luĭ moş Ursilă şi apoĭ las pe dînsul! De-odată sare mînios din bîrlog, haţ! pe dracul subsuoară şi-l strînge cu atîta putere, de era bĭetul drac să-şĭ dea sufletul, şi ochiĭ ĭ-aŭ eşit afară din cap cît cepele de marĭ.

— Na! nu cauţĭ ş'o găseştĭ, ḑise Dănilă, care privea de departe vălmăşagul acesta şi se strica de rîs. Dar nu ştiŭ ce face dracul, că face el ce face şi cu mare greŭ scapă din labele luĭ moş Ursilă. Dănilă cum vede pe drac scăpat, bun teafăr... se face că-l scoate.

— Ĭa las, măĭ omule, las! nu-ţĭ maĭ face obraz. Dac' aĭ ştiut că aĭ un bunic aşa de grobian, pentru ce m'aĭ îndemnat să mă lupt cu el?

— Da ce? Nu ţ'a plăcut? Haĭ şi cu mine!

— Cu tine, şi numaĭ cu tine m'oiŭ întrece din chiuit; şi care-o chiui maĭ tare, acela să ĭee banii

Bun!... zise Dănilă, în gînd; las că te-oiŭ chiui eŭ...

— Măĭ Michiduţă! Ĭa, chiue tu întîiŭ, s'aud cum chiuĭ.

Atuncĭ dracul se crăceşte c'un picĭor la asfinţit şi cu unul la răsărit, s'apucă zdravăn cu mînile de torţile ceruluĭ, cască o gură cît o şură şi cînd chiue odată, se cutremură pămîntul, văile răsună, mările clocotesc şi peştiĭ din ele se sparie; draciĭ es afară din ĭaz cîtă frunză şi iarbă, şi oleacă de nu s'a risipit bolta ceruluĭ. Dănilă însă şedea călare pe burduful cu banii şi ţinîndu-şĭ firea, zise:

— Mă! da numaĭ aşa de tare poţĭ chiui? eŭ maĭ nu te-am auzit. Maĭ chiue odată!

Dracul chiue şi maĭ grozav.

— Tot nu te-am auzit. Încă odată!

Dracul chiue şi a treĭa oară, aşa de tare, de credeaĭ că s'a rupt ceva într'însul.

— Acum nu te-am auzit nicĭ atîta... Aşa-ĭ c'a venit şi rîndul meŭ?

— Maĭ aşa!

— Măĭ Michiduţă! cînd oiŭ chiui eŭ, aĭ să asurzeştĭ, şi aŭ să-ţĭ sară creeriĭ din cap. Înţeles-aĭ tu? însă eŭ îţĭ priesc bine, dacă-ĭ vre să mă ascultĭ.

— În ce fel?

— Ĭa să-ţĭ leg ochiĭ şi urechile cu un ştergar, dacă vreĭ să maĭ trăeştĭ.

— Leagă-mĭ ce ştiĭ şi cu ce ştiĭ, numaĭ să nu mor!

Atuncĭ Dănilă leagă strîns, cu un ştergar gros de cîlţi, ochiĭ şi urechile draculuĭ ca la „baba oarbă"; apoĭ ĭa o drughineaţă groasă de stejar în mînă, căcĭ cît era de pusnic Dănilă, tot maĭ mult se bizuea în drughineaţă de cît în sfînta cruce, şi pîc! la tîmpla draculuĭ cea dreaptă una!

— A... leŭ! destul! nu maĭ chiui.

— Ba, nu! stăĭ Sarsailă! tu cum aĭ chiuit de treĭ orĭ? Trosc şi la stînga una!

— Va... leŭ! destul!

— Ba nu-ĭ destul; şi-ĭ maĭ trage şi în numele tatăluĭ una!

— A.. uleo! strigă dracul îngrozitor, şi cu ochiĭ legaţĭ, cum era, văĭcărîndu-se grozav şi svîrcolindu-se ca şarpele, se aruncă în ĭaz, spunînd luĭ Scaraoschi cele întîmplate, şi că nu-ĭ de şuguit cu vrăjitorul acesta!...

Dănilă însă ofta din greŭ lîngă burduful cu baniĭ şi se tot frămînta cu gîndul, ce-ĭ de făcut? Cînd ĭaca al treilea drac i se înfăţişează înainte, cu un buzdugan straşnic de mare în mână, pe care îl trânteşte la pămînt şi zice:

— Măĭ omule! Ĭa acum să te văd. Cine-a asvîrli buzduganul ista maĭ tare în sus, aĭ aceluĭa să fie baniĭ.

— Na Dănilă! — zise el în gîndul săŭ — aşa-ĭ c'aĭ sfeclit-o? — Dar vorba ceea: „nevoĭa învaţă pe cărăuş“. Ĭan svîrle-l tu întîĭŭ, măĭ dracule!

Atuncĭ dracul ĭa buzduganul de coadă, şi cînd îl svîrle, se sue aşa de tare de nu se maĭ vede; şi abĭa după treĭ zile şi treĭ nopţĭ, căzînd jos cu mare străşnicie, s'a cufundat

în fundul pămîntuluĭ, de s'aŭ zguduit temeliile lumiĭ.

— Ĭa svîrle-l şi tu acum, zise dracul, îngâmfat.

— L-oiŭ svîrli eŭ, nu te îngriji; dar scoate-l maĭ întăiŭ la faţa pămîntuluĭ, cum a fost şi la tine.

Dracul ascultă şi-l scoate.

— Haĭtĭ maĭ repede, maĭ repede, că n'am timp de aşteptat.

— Maĭ îngădueşte puţin, tartarule, că nu te trag copiiĭ de poale.

Dracul îngădue, căcĭ n'are încotro. Nu trecu mult şi ziŭa se călători. Cerul era limpede şi luceferiĭ sclipitorĭ rîdeaŭ la stele; ĭară luna scoţînd capul de după dealurĭ, se legăna în văzduh, luminînd pămîntul.

— Da nu-l maĭ zvîrlĭ, omule?

— Ba am să-l svîrl de-acum; dar îţĭ spun înainte, să te ştergĭ pe bot despre dînsul.

— De ce?

— Ĭaca de ce: vezĭ tu colo în lună nişte pete?

— Le văd.

— Acolo-s fraţiĭ meĭ din ceea lume. Şi Doamne! mare nevoe maĭ aŭ de fer, pentru potcovit caiĭ. Uĭtă-te bine şi vezĭ, cum îmĭ

fac semn cu mîna, să le daŭ buzduganul ista,—ş'odată şi pune mîna pe dînsul.

— Stăĭ, nepriceputule! că buzduganul ista îl avem lăsat moştenire de la strămoşul nostru, şi nu-l putem da nicĭ pentru toată lumea,—şi odată-ĭ şi zmuceşte buzduganul din mînă şi fuga cu el în ĭaz, spunînd luĭ Scaraoschi, ce era să păţească cu buzduganul. Atuncĭ Scaraoschi îngrijit şi mînios grozav, chemă înaintea sa toată drăcimea şi bătu din picĭor, strigînd:

— Acum, în clipă, să se aleagă unul dintre voĭ, care să meargă şi să afurisească pe acest proclet şi vrăjmaş cumplit.

Pe loc şi vine unul înaintea sa tremurînd.

— Să trăiţi, Mîrşăvia voastră! eŭ mă duc să îndeplinesc nelegĭuita voastră poruncă.

— Mergĭ! şi dacă-ĭ fi meşter şi-ĭ izbuti, să ştiĭ c'am să te fac maĭ mare.

Atuncĭ dracul porneşte c'o falcă'n cer şi cu una în pămînt, şi într'o clipă şi ajunge la pusnicul Dănilă.

— Măĭ omule, zise dracul. Tu, cu şmichiriile tale, aĭ tulburat toată drăcimea; da acuşĭ am să te vîr şi eŭ în toate grozile morţiĭ. Haĭ să ne blestemăm, şi care dintre noĭ amîndoĭ a fi maĭ meşter acela să ĭee baniĭ!

Şi odată şi'ncepe dracul a boscorodi din gură şi a descînta, că nu ştiŭ ce face, de-ĭ pocneşte luĭ Dănilă un ochĭŭ din cap. Săracul Prepeleac! se vede că ĭ-a fost scris, tot el să răsplătească şi păcatele iepeĭ frăţine-său, ale capreĭ, ale gînsaculuĭ logodit şi ale boilor ucişĭ în pădure. Pe-semne blăstămul gîştelor văduvite l-a ajuns sermanul!

Doamne! Multe maĭ are de pătimit un pusnic adevărat, cînd se departează de poftele lumeştĭ şi se gîndeşte la fapte bune!... Prepeleac pusnicul se stricase acum de tot cu dracul... Ş'apoĭ ce este maĭ gingaş de cît ochĭul!—Dănilă crăpa de durere! dar orĭ cît de tare, el tot îşi ţinu inima cu dinţiĭ şi zise:

— Nu mă spariĭ tu cu de-al de-aceste, demon spurcat ce eştĭ. Am să te fac să-ţĭ muştĭ mînile, şi să mă pomeneştĭ în toată vieaţa ta!

— Dă, dă, nu maĭ dondăi atîta din gură, şi blastămă şi tu acum, să te văd cît eştĭ de meşter.

— Aĭ să ĭeĭ burduful cu baniĭ în spate şi aĭ să mergĭ la casa mea, căcĭ blăstămurile părinţeştĭ nu-s la mine. Înţeles-aĭ?

Şi cum zice, încalecă şi Dănilă pe burduf; ĭară dracu-ĭ umflă în spate şi sboară ĭute ca gîndul, taman la casa luĭ Dănilă Prepeleac.

Copiiĭ şi nevasta luĭ, cînd aŭ văzut un bivol sburînd pe sus, aŭ rupt-o de fugă înspăĭmîntaţĭ. Dănilă însă a început a-ĭ striga pe nume; şi eĭ, cunoscînd glasul luĭ, s'aŭ oprit.

— Dragiĭ tateĭ băeţĭ! Ĭan veniţĭ încoace, şi aduceţĭ cu voĭ şi blăstemurile părinţeştĭ: ragila şi peptenii de peptănat cîlţĭ!

Băeţiĭ încep a curge toţĭ, care din cotro, cu blăstemurile părinţeştĭ în mînă. Îĭ venise acum şi luĭ Dănilă apa la moară.

— Puneţĭ mîna, copiĭ, pe jupînul ista, şi începeţĭ a-l blăstema cum îţĭ ştĭ voĭ maĭ bine; ca să-ĭ placă şi dumi-sale...

Atuncĭ, lasă pe copiĭ, că şi dracul fuge de dînşiĭ. Aŭ tăbărît cu toţiĭ pe dînsul şi l-aŭ schingĭuit, după placul luĭ Dănilă. Ş'a început dracul a ţipa cît îĭ lua gura; şi scăpînd cu mare greŭ din mînile lor, hîrşcîit şi stîlcit cum era, a lăsat şi banĭ şi tot şi s'a dus pe urlaţĭ, după ceĭalalţĭ.

Ĭară Dănilă Prepeleac, ne maĭ fiind supărat de nimene şi scăpînd acum de-asupra nevoiĭ, a mîncat şi a băut şi s'a desfătat pănă la adîncĭ bătrîneţe, văzîndu-şi pe fiiĭ fiilor săĭ împrejurul meseĭ sale.

I. CREANGĂ.

V U L C A N
(poezie populară)

I

La gura Siretuluĭ,
Pin postul Sîn-Petruluĭ,
Ian, mări, că s-a ivit
Un caic lung, poleit,
Cu postav verde'nvălit.
Dar în el cine'mĭ era?
Era Suliman Aga
Cu cinzecĭ de Enicerĭ
Care poartă-n brîŭ hamgerĭ.
Eĭ veniaŭ încet, încet,
Dela Dunărea-n Siret,
Vadurile străbătînd,
Malurile cercetînd
De-un Vulcan, de-un căpitan,
Duşmanul luĭ Soliman.
Iată, mări, cum veniaŭ,
Că pe-un mal se întîlniaŭ
Cu treĭ fete moldovence,
Floricele dunărence,
Vorbitoare, cîntătoare,
Şi de pînzĭ înălbitoare.
—„Bună vremea la treĭ fete!
De nu sînteţĭ voĭ şirete,

Spuneţĭ nouă de Vulcan,
Unde-ĭ aprigul Bogdan?
Dacă-ţĭ spune voĭ cu drept,
Răsări-v-ar florĭ la piept,
Florĭ cu faţă de bujorĭ
Şi cu ochĭ de pruncuşorĭ.
Lucrul vostru să sporească,
Pînzele să se-nălbească
Cum e coala de hîrtie
Şi floarea de iasomnie;
Iar de nu-ţĭ grăi cu drept,
Arde-v-ar dorul în piept,
Lucrul să nu vă sporească,
Pînzele să nu albească,
Ci la soare să-negrească
Şi la vînt să putrezească."
Cele fete moldovence,
Floricele dunărence,
Dela mal se depărta
Şi din gura cuvînta:
—„Atunce s-ajungeţĭ voĭ,
Cînd îţĭ afla dela noĭ
Unde-ĭ badea cel iubit
Şi de Turcĭ nebiruit."
Turcii se posomoraŭ
Pe mal verde coboraŭ,
Şi de mers nu se opriaŭ

Păn' ce-n cale nu zăriaŭ
O sălcică rămurată
Pe-un izvor rece culcată;
Lîngă salce o bătrînă
Cu treĭ caftane'ntr'o mînă,
De sînge spălîndu-le,
De pietre bătîndu-le:
Iar sub salce-un căpitan,
Şoimul ager de Vulcan
Stînd la umbră şi dormind
De-a luĭ viaţă ne'ngrijind,
Că de pază mi-l păzeşte,
Şi la capu-ĭ străjueşte
Pandelaş, un grec voinic
Cu pistoale sub ilic,
Slugă veche şi iubită,
De stăpînu-ĭ dăruită.
Soliman s-apropia
Şi din gură-aşa grăia:
—„Bre Pandele! de vreĭ banĭ
Să nu-ĭ poţĭ mînca doĭ anĭ,
Dă-ne pe Vulcan legat
Că-ĭ peşcheş de împărat."
Grecul lacom răspundea:
—„Daţi-mĭ baniĭ ş'om vedea."
Soliman se bucura
Bani'n poală'ĭ număra,

Zece pungĭ de irmilicĭ,
Opt de rubiele micĭ,
Şi vre-o treĭ de veneticĭ.
Iar Pandele ce făcea?
La stăpînu-ĭ se ducea
Şi cu brîu-ĭ de mătasă,
Brîŭ cu ţesătură deasă,
Iĭ lega braţele-n crucĭ
Şi-l dăruia rob la Turcĭ.

II

Lîngă malul ridicat
Sta Vulcanul răsturnat
Ca stejarul cel frunzos
In pădure căzut jos.
Imprejuru-ĭ adunaţĭ
Şedea Turciĭ înarmaţĭ
Şi pe rînd se întreba
Ca ce moarte ĭ-ar afla?
Uniĭ ziceaŭ să-l omoare
Cu laţ de spînzurătoare:
Alţiĭ să-l cufunde-n apă,
Alţiĭ să-l înfigă-n ţapă,
Alţiĭ să-l tae pe loc,
Alţiĭ să-l arunce-n foc.
Iar Pandele-ĭ asculta
Şi la rîndu-ĭ cuvînta:

—„La cea moară părăsită,
De stăpînul meŭ clădită,
Este-o piatră de rîşnit
Care încă n-a slujit,
Şi e bună de-aninat
De un gît de vinovat
Şi-n Siret de cufundat.“
Turciĭ toţĭ *evet* ziceaŭ.
Pe Vulcan iute-l duceaŭ
Şi de piatra mi-l legaŭ
Şi-n Siret îl aruncaŭ.
Apele se deschideaŭ
Şi pe loc se închideaŭ
Cum se-'nchide pe-un mormînt
Gura negruluĭ pămînt;
Apoĭ Turciĭ purcedeaŭ,
La Galaţĭ eĭ se duceaŭ,
Lăsînd îndărătul lor
Pe luciul apelor
Valurele uşurele
Şi vîrteje-n cercurele.
Iar Vulcan se cufunda
Până ce de fund el da.
Cînd în fund el ce făcea?
Brîul cu dinţi-l rodea,
Mîna dreaptă-şĭ desfăcea
Din picioare s-opintia

La lumină de eşia.
Apoĭ greŭ el înota
Şi din gură cuvînta:
—„Sărăcuţ, amar de mine!
Căcĭ un ajutor nu-mĭ vine
Să mă scoată de la greŭ
Să-mĭ lungească veacul meŭ!"
Iată, mări, că deodată
Iĭ răspunde-un glas de fată:
—„Voinicele, ţine bine,
Că eŭ vin, alerg la tine."
Copiliţă sprintenică
Săria într-o luntricică
Şi cu mîinele vîsla,
Pe Vulcan de mi-l scăpa.
Şi cu drag îĭ cuvînta:
—„Fire-aĭ, dragă, fericită,
Că tu eştĭ a mea ursită
Ca lumina de iubită.
Mergĭ acum la tine acasă
Şi-ţĭ ia haina de mireasă
Şi m-aşteaptă bucuroasă,
Că eŭ dac-oiŭ izbîndi
Cu tine m-oiŭ logodi,
Şi-om face casă-mpreună,
Să trăim viaţa bună."

III

El la tîrg se îndrepta,
Mameĭ luĭ se arăta
Iar bătrîna lăcrăma
Şi cu jale cuvînta:
—„Aleĭ dragă de eştĭ viŭ,
Spune mameĭ ca s-o ştiŭ,
Iar de nu să te bocesc,
Trupul să ţi-l pînzuesc,
Podurile să-ţĭ gătesc.
—„Nu sînt mort, nu mă boci
Nicĭ în pînzĭ nu mă-nvăli,
Ci în strenţe mă-nvăleşte
De mă schimbă caliceşte.“
Făcea măsa cum zicea,
In calic îl prefăcea.
El pe uliţĭ apuca,
Crîşmele de le cerca;
Cerca una, cerca două
Pănă-mplinea cîte nouă,
Cînd a fost l-a nouălea
El înuntru năvălia
Că-n lăuntru el văzuse
Pe Pandele ce-l vînduse.
Vînzătorul sta culcat
Tocma-n fund pe un macat

Lăudîndu-şĭ faptele
Şi bîndu-şĭ păcatele.
—„Noroc bun şi veselie
Celor ce-s în avuţie,
Să-mi faceţĭ parte şi mie!
Căpitane Pandelaş!
Tu ce eştĭ un bogătaş,
Dă-mĭ o frîntă de leţcae
Că foamea cumplit mă tae
Şi păn la pămînt mă-ndoae“.
—„Măĭ străine, măĭ sărace!
De-ţĭ e foame n-am ce ţĭ face,
Că mă ţin greŭ înşelat
De toţĭ banii ce ĭ-am dat
Pe ist paloş oţelit
Cu mănunchiul poleit“.
—„Dă-l încoace, fătul meŭ,
Ca să-l cercetez şi eŭ,
Şi să-ţĭ spun adevărat
Dac-aĭ fost tu înşelat“.
Grecul bat paloşu-ĭ da,
Iar Vulcan cum îl lua,
Ochi-n sînge-şĭ încrunta
Şi-apoĭ aspru cuvînta:
—„Aleleĭ fecior de lele,
Vînzător zilelor mele!
Nu te ţine înşelat

De cîţĭ banì pe el aĭ dat,
Dar te ţine înşelat
Intr-a cuĭ mînă l-aĭ dat.
Aleĭ fiară veninoasă!
Liftă rea, necredincioasă!
Ce răŭ, spune, ţĭ-am făcut
Turcilor de m-aĭ vîndut?
Orĭ la mine n-aĭ avut
De mîncat şi de băut?
Haine bune de-mbrăcat?
Cal frumos de-ncălecat?
Aĭ vroit tu să mor eŭ,
Dar n-a voit Dumnezeŭ,
Că de moarte m-a scăpat
Să te curăţ de păcat."
Cum zicea se şi izbia,
Capul Greculuĭ tăia,
Apoĭ trupu-ĭ tîrîia
Fără popă nicĭ prohod
Păn la capra unuĭ pod,
Şi sub pod îl arunca.
Apoĭ iar se întorcea,
Iar pe uliţĭ purcedea
Şi din Turcĭ el căsăpia
Cîţĭ pe mînă-ĭ încăpea.
Apoĭ iute alerga
Şi voios se cununa

Cu cea fată moldoveancă
Floricică dunăreancă
Care-n haine de mireasă
L-aştepta de mult acasă.
. . . .
Spusu-v-am cîntec bătrîn,
Şi maĭ am vre-o două-n sîn ;
De-ţĭ ave suflete bune,
Şi pe-acele vi le-oiŭ spune.

Tîlcurĭ

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Din vorbă în vorbă, ese adevărul.
Din vorbă se face fapta, şi din faptă, vorba.
Cuvîntul e ca vîntul, nu se ajunge nicĭ cu armăsarul nicĭ cu ogarul.
De multe orĭ limba tae maĭ mult de cît sabia.
Limba oase n-are şi oase sfarmă.
Dacă vreĭ să trăeştĭ liniştit, să nu vezĭ, să nu auzĭ, să tacĭ.
Pune-ţĭ frîŭ la gură şi lăcată la inimă.
Imbucătură mare să înghiţĭ, vorbă mare să nu zicĭ.
Gardul are ochĭ şi zidul urechĭ.
Vorba rea se duce ca glonţul.
Boul se leagă de coarne şi omul de limbă.
Şi boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.
Tacĭ ca să-ţĭ fie casa casă şi masa masă.
Glumele să-ţĭ fie ca sarea în bucate.

Limba îndulceşte, limba amărăşte.
Cu rîma mică se prinde peştele mare.
Vorba dulce mult aduce.
Cu o lingură de miere maĭ multe muştĭ prinzĭ de cît cu o bute de oţet.
Nu te amesteca nepoftit în vorba altora.
Nepoftitul scaun n'are.
Nu-ţĭ băga lingura unde nu-ţĭ fierbe oala.
Gura aduce ura.
Toată pasărea pe limba sa piere.

A. Pan.

NANI-NANI
(poezie populară)

Nani-nani, copilaş,
Dragul mameĭ fecioraş!
Că mama te-a legăna
Şi mama te-a căuta
Ca pe-o floare drăgălaşă
Ca pe-un îngerel în faşă.

Nani-nani cu mama
Că mama te-a descînta
Să te facĭ un viteaz mare
Ca Domnul Ştefan cel Mare.
Să fiĭ verde la războĭ
Să scapĭ ţara de nevoĭ!

Nani-nani cu mama
Ferici-te-ar Dumnezeŭ!
Să fiĭ oacheş şi frumos
Ca un soare luminos.
Fetele să te-'ndrăgească,
Florĭ în calea ta să crească!

Cumătriile

La zorile vieţii, ca şi la apusul eĭ, sînt la Romînii ţăranĭ o samă de obiceiurĭ şi credinţe vrednice de luat aminte. In ceasul naşterii nişte fiinţe nevăzute, numite ursitorele, sînt de faţă şi menesc copiluluĭ soarta vieţii luĭ. De aceia în cursul vieţiĭ, cînd soseşte cineva la o primejdie de boală îĭ fac bătrînele satuluĭ *pe ursită* cu o frigare nouă; tot asemenea maĭ fac şi fetelor de măritat ca să le sosiască ceasul maĭ curînd. Cînd intră tatăl în casă, baba moaşă, pe-a căreĭ zbîrcită faţă, deprinsă cu posomorît, se vede o rază de senin, îĭ sare înainte sprintenă ca o copilă şi-ĭ spune voioasă veste că are un băeţel saŭ o fetiţă. Dacă noul născut e băet, atuncĭ baba se răpede şi-ĭ smulge căciula din cap, vestindu-ĭ, prin aceasta, înainte de a'ĭ spune vre-o vorbă

că are un fecior căruia'ĭ trebue ast-fel de lucrurĭ. Tot asemenea face şi cu alţĭ bărbaţĭ ce se ivesc în casă. După ce s'aŭ vestit prin sat de naştere, încep a veni una câte una megieşele şi prietenele lehuzeĭ, aducîndu'ĭ după puterea lor nişte darurĭ, numite *rodine*, şi care se alcătuesc din scutice, ouă, găinĭ saŭ fagurĭ de miere, numaĭ să nu vie nime cu mîna goală. *A se duce în rodine* este în limbă anume vorbă, prin care se arată asemenea faptă. Adunîndu-se maĭ multe în casă, după ce aŭ urat fie-care la vremea sosiriĭ sale, sănătate lehuzeĭ şi veac-lung cu noroc copiluluĭ, apoĭ se pun la *cinste* şi tot îndesînd paharele de rachiŭ îndulcit cu miere îşĭ deschid în vorbă inima toată. Iaŭ maĭ întîiŭ prilej de vorbă de la nişte stative ce zac în casă, saŭ de la nişte gheme ce staŭ pe coardă, orĭ de la o furcă ce stă zahărită pe horn de cînd gazda este bolnavă, şi apoĭ grăeşte fie-care de pînzele şi gospodăria sa, în vreme ce paharele se tot umplu şi se deşartă, şi sănătăţile merg după obiceiŭ. Cîrma toată a acesteĭ micĭ ceremoniĭ o are viitoarea nănaşă, cumătra lehuzeĭ care, de obiceiŭ este nuna cea mare. Cîte prieteniĭ nu se leagă şi se întăresc cu asemenea prilejurĭ! Dar vremea întîrzie

şi bărbaţii aŭ să vină de la moară, de la pădure, din tîrg saŭ de la cîmp; una maĭ grijulie le vesteşte aceasta şi atuncĭ se deschide vorba despre apriga purtare şi chiar năsălnicia bărbaţilor. Fie-care zice cîte ceva despre al săŭ: pe cînd unele îşĭ spun năcazurile şi viaţa chinuită, altele se plîng că de cînd s'aŭ măritat, bărbatul nicĭ măcar le-a pomenit că'ĭ sînt negri ochiĭ, iară altele maĭ ascunse la inimă, cu toată puterea rachiuluĭ, răspund oftînd: „bărbaţiĭ ca bărbaţiĭ şi maĭ bine şi maĭ răŭ, aşa'ĭ la gospodărie!“ Negurile săriĭ încep a se vărsa şi femeile se ridică şi luîndu'şĭ ziua bună de la lehuză, daŭ somn copiluluĭ şi es, maĭ întrebînd odată: *pe cînd botezul?*

La ceremonia religioasă a botezuluĭ nu este obiceiŭ de a se pofti, ci vin de sine numaĭ care se întîmplă; îndeobştie se adună mulţĭ copiĭ care capătă cîte un bănuţ de la nănaş. Câte-va zile după botez, un prieten al caseĭ umblă cu o garafă cu rachiŭ, intră în fiecare casă, zice cîte-va vorbe de cinste pentru gazdă, apoĭ umplînd paharul îl închină fie-căruia dintre gospodarĭ şi'ĭ pofteşte pe seară la cumătrie. De obicinuit vorbele ce se zic la asemene împrejurărĭ, sînt de felul urmă-

tor: „jupînul nănaş şi jupîneasa nănaşa, împreună cu al lor cumătri, se închină la cinstita faţă-a d-voastră ca la un mîndru codru verde şi vă potteşte să osteniţĭ desară până la gazda dumilor-sale că li s'a născut prunc tînăr şi frumos şi de mare veselie s'a umplut casa lor. Tare se vor supăra cinstiţii nănaşĭ şi întreaga cinstită adunare dac' veţĭ da greş la aceasta." Gazda răspunde prin cîteva vorbe arătînd că nu va lipsi de la adunare şi înapoind paharul ca să'l îndulciască, trimisul îl ia iarăşĭ şi zicînd „mulţămim" îl dă de duşcă, iar poftitorul adauge „să vă fie de bine!" Odată cu amurgul sării încep a se aduna unul câte unul ceĭ poftiţĭ la cumătrie bărbaţiĭ cu femeile lor, căcĭ numaĭ gospodariĭ se poftesc la asemenea petrecerĭ. Sosind la casa de cumătrie, bărbaţiĭ se strîng grămadă de o parte şi femeile de altă parte, fie-care ceată vorbind de ale sale. In vremile de demult bărbaţiĭ vorbiaŭ de cumpenele războaelor, de vitejiile Domnilor şi ale boerilor; fiecare îşĭ spunea povestea întîmplărilor sale în bătăile cu Turcii, cu Tătarii, cu Ungurii saŭ cu Lifta. Astăzĭ grăesc despre nevoile lor, despre jidovul crîşmar, despre ciocoĭ, iar ceĭ din părţile muntoase maĭ mult despre întîm-

plările cu dihania de urs.—Umblam, zice unul, după o găină sălbatică ce de multă vreme o auzisem cotcodocind prin smidă cînd la capătul plaiuluĭ, colo ştiĭ, drept bradul cel pîrlit...— he! he! răspunde altul ce stă cu ochiĭ ţintă la povestitor, — numaĭ iacă o dihanie cîtu'mi-ţĭ namila stătea în cărare parcă'mĭ aţinea calea; aprind într'însa, că Doamne, îndămînă'mĭ maĭ venia, ş'o chitesc drept în frunte în cît nicĭ n'aŭ maĭ mişcat. Era un urs bîrz ţintat în frunte, pare-mi-se că tocmaĭ acela care maĭ astă primăvară 'mĭ-a luat un cîrlan de m'a durut în suflet,—Ştiĭ cîrlanul cel terţin.—Dar dumitale 'ţĭ-a mers bine, răspunde un altul că în loc de o zamă de găină, te-aĭ ales cu o piele de urs, dar mie mi s'a sfetit maĭ răŭ: era despre sară şi mă dusesem să'mĭ aduc boiĭ; scobor pe şghiab cînd la capătul tarniţeĭ iacă dihania de urs după ce'mĭ supsese boul îl movilise, şi acum şedea nepăsător d'asupra pe partamurĭ; aşa m'am aprins de mînie văzîndu'mĭ boul pierdut, în cît 'mĭ-am zis în mine: de acum tot una 'mĭ-e, orĭ eŭ, orĭ el; pun mîna pe o teşitură şi strigînd înfricoşat ca să-ĭ iaŭ apa de la moară am şi răpezit'o într'însul. N'a stat dihania de princină, ci a rupt'o de fugă.—

Eştĭ şi om fioros, adaogă rîzînd un altul.— Ba nu bre, răspunde iarăşĭ altul, da era urs de ceĭ furnicoşĭ, care fuge de'şĭ scoate ochiĭ cînd vede om.—La aceste vorbe daŭ cu toţiĭ un hohot de rîs, şi altora li se tae pofta să maĭ povestească vitejiĭ cu urşiĭ. La vremea aceasta între femeĭ, ca de la găgăitul gîştilor, nu se maĭ înţelege nimic, vorbesc toate de-odată, chicotesc şi rîd cu hohot.

Aşa merge rînduiala până cînd gazda saŭ nănaşa pofteşte la masă, în capul căreia se aşează nănaşul şi nănaşa în lipsa popeĭ, şi apoĭ tot părechĭ bărbat şi femee, după cum sînt de fruntaşĭ, până se închee masa. Mănîncă, beaŭ şi se veselesc maĭ multe ceasurĭ, glumind şi rîzînd asupra jidanuluĭ din sat saŭ despre vre-un prostatic ce s'a pribegit la masă. Pe la sfîrşitul meseĭ se dreg paharele cele dulcĭ, întîĭ drege nănaşul şi pune ceva maĭ mult în pahar, maĭ făgăduind copiluluĭ acolo în faţa tuturor o viţică, apoĭ încep ceilalţĭ a pune banĭ în pahare după puterile lor. Singur popa este scutit de această dare, căcĭ el se socoteşte menit numaĭ spre luare : el ia şi de pe viŭ şi de pe mort, zice o vorbă veche. Cu aceştĭ banĭ îşĭ scoate gazda cheltuelile meseĭ, şi une-orĭ maĭ pristoseşte ceva. După

ce se sfîrşesc paharele dulcĭ, oaspeţiĭ încep a se ridica de la masă. In toată vremea cît ţine masa, doĭ balaurĭ negri ca dosul ceaunuluĭ cîntă unul din scripcă şi altul din cobză felurite cîntece de ţară, cum şi altele vechĭ împămîntenite, precum sîrbeasca, corăbiasca şi ruseasca. Din cînd în cînd cîte-un oaspe chetăluit întinde un pahar de vin scripcaruluĭ saŭ cobzaruluĭ zicîndu'ĭ: „bea balaure, că ţi-l torn din cap." Ţiganul se scoală, închină şi el, dar cine bagă în samă închinăciunea ţigănească?

După ridicarea meseĭ stă tot temeiul cîntecelor şi a jocurilor. Flăcăiĭ ameţiţĭ saltă legănat, cîntă din gură, glumesc, prujesc şi chiue, bătînd cu picioarele de răsună pămîntul.

Este în sufletul Romînuluĭ un fond însemnat de întristare, care se revarsă prin viersul duios şi trist al cînteculuĭ săŭ şi prin vorbele ce zice la cîntare. Acest suflet a presurat note triste chiar şi în cîntecele menite pentru veselie. Iar doina este culmea tuturor; ea închide într'însa inima întreagă, are ceva a sufletuluĭ singuratic şi jalnic pe care nu'l poate zugrăvi nicĭ un cuvînt din limba grăită, afară poate de *dorul* care se apropie întru cîtva prin mulţimea întrebuinţărilor luĭ. Pănă

la acest cîntec toţĭ sînt veselĭ, sorbind unul din bucuria altuia, dar deîndată ce se aud sunetele străbătătoare ale Doineĭ, se lasă de mînă şi de după gît şi fie-care se ascunde în adîncurile jalnice ale sufletuluĭ său.—Ţiganiĭ lăutarĭ aŭ gîcit aceste însuşirĭ ale Romînuluĭ, de aceia pentru a scăpa de batjocurile şi şăgile dupăcite ce pornesc din veselia zburdalnică, eĭ încep un cîntec de *inimă albastră* care pune pe gîndurĭ pînă şi pe ceĭ maĭ zurbagiĭ, iar uniĭ, ceĭ maĭ cu foc, încep să strige lăutarilor că aŭ nimerit'o „căcĭ parcă le ia cu căuşul de la inimă."

Sfîrşindu-se ast-fel de cîntece şi îndesind cucoşul cîntările sale, oaspeţiĭ încep a se împrăştia, în vreme ce uniĭ maĭ slabĭ dorm duşĭ unde ĭ-a apucat vremea.

A. Lambrior.

STEJARUL ŞI CORNUL
(poezie populară)

— Frate, frate de stejar!
Lasă-mă să taiŭ un par
Să-mĭ fac osie la car.
— Frăţioare Romînaş!
Voios parul da-ţi-l-aş
Dac-aĭ face tu din el

Buzdugan de voinicel,
Ghioagă mare nestrujită,
Cu piroane ţintuită,
Şi cu dînsa de-aĭ lupta
Să aperĭ moşia ta.
— Cornule, ce nu te-ndoĭ,
De-o creangă să te despoĭ
Să-mĭ fac prăjină de boĭ?
— Frăţioare Romînaş!
Creangă lungă da-ţi-o-aş
Ca s-o facĭ arc de războiŭ
S-alungĭ Leşiĭ de la noĭ.
Lasă boiĭ, frăţioare,
Şi te dă la vînătoare,
Că nu-ĭ timp de plugărie,
Şi e timp de vitejie.
— Codre, codre, mă jur eŭ
Să ucid cu braţul meŭ
De tot cornul un duşman
De stejar un căpitan.

NOAPTE DE VARĂ

Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiş;—

Zboară mierlele-n tufiş
Şi din codri noaptea vine
Pe furiş.

Care cu poverĭ de muncă
Vin încet şi scîrţiind;
Turmele s-aud mugind,
Şi flăcăiĭ vin pe luncă
Hăulind.

Cu cofiţa, pe-ndelete,
Vin neveste de la rîŭ;
Şi cu poala prinsă-n brîŭ
Vin cîntînd în stolurĭ fete
De la grîŭ.

Dela gîrlă-n pîlcurĭ dese
Zgomotoşĭ copiiĭ vin;
Satul e de vuet plin;
Fumul alb alene ese
Din cămin.

Dar din ce în ce s-alină
Toate zgomotele-n sat,

Muncitorii s-aŭ culcat.
Liniştea-ĭ acum deplină
Şi-a-noptat.

Focul e-nvălit pe vatră
Iar opaiţele-aŭ murit
Şi prin satul adormit
Doar vreun cîne-n somn maĭ latră
Răguşit.

Iat-o ! Plină, despre munte
Ese luna din brădet
Şi se-nalţă-ncet-ncet,
Gînditoare ca o frunte
De poet.

Ca un glas domol de clopot
Sună codriĭ marĭ de brad;
Ritmic valurile cad.
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.

Dintr-un timp şi vîntul tace;
Satul doarme ca-n mormînt—

Totu-ĭ plin de Duhul sfînt:
Linişte-n văzduh şi pace
Pe pămînt.

Numaĭ dorul maĭ colindă,
Dorul tînăr şi pribag;
Tainic se-ntîlneşte-n prag,
Dor cu dor să se cuprindă,
Drag cu drag.

Gh. Coşbuc

Fuga luĭ Petru Rareş

Văzînd Petru Vodă că l-aŭ împresurat vrăjmaşiĭ de toate părţile, şi aĭ săĭ l-aŭ părăsit toţĭ, lăsat-aŭ scaunul, şi s-aŭ dus spre munţĭ; unde, cunoscînd că nicĭ acolo nu se va pute mistui, aŭ socotit să treacă la ţara ungurească. Şi aşa, aflîndu-şĭ cale deschisă prin tîrg prin Piatra, aŭ trecut pre lîngă mănăstirea Bistriţeĭ; şi, lăsîndu-se ca să poată cevaşĭ odihni în munte, deasupra mănăstiriĭ, văzut-aŭ, unde ca un roiŭ din toate părţile, încunjurată mănăstirea, ca să-l poată prinde. Decĭ, cunoscînd el aceste, aŭ încălecat pre cal, şi singur aŭ fugit să hălăduiască, în 18 zile Septemvrie, întrînd în munte într-adînc.

Fără drum, fără povaţă, aŭ dat la strîmturĭ ca acele, de nu era nicĭ de cal nicĭ de pedestru; ce ĭ-aŭ căutat a lăsare calul. Şi aşa în şase zile învăluindu-se prin munte, flămînd şi trudit, aŭ nimerit la un pîrăŭ în jos, aŭ dat peste nişte păscarĭ, cariĭ, dacă ĭ-aŭ luat sama, cu dragoste l-aŭ primit. Iară Petru Vodă, înfricoşîndu-se de eĭ, s-aŭ spăimîntat, iară el cu jurămînt s-aŭ jurat înainte-ĭ cum îĭ vor fi cu dreptate, şi nemică să se teamă. Iară el le-aŭ dat lor 70 de galbenĭ, banĭ de aur; şi văzînd eĭ galbeniĭ, cu bucurie ĭ-aŭ luat, şi l-aŭ dus la otacul lor, de l-aŭ ospătat cu pîne şi cu peşte fript, ospăţ păscărăsc, de ce mînca şi eĭ. Şi dacă aŭ înserat l-aŭ îmbrăcat cu haine proaste de a lor, şi ĭ-aŭ dat comănac în cap, şi l-aŭ scos la Ardeal. Şi fiind oaste ungurească de strejă, la margine, ĭ-aŭ întrebat pre dînşiĭ ce oamenĭ sînt; eĭ aŭ zis: sîntem păscarĭ. Şi aşa aŭ trecut prin straja ungurească, şi nimene nu l-aŭ cunoscut. Decĭ păscariĭ l-aŭ dus la casa unuĭ boiarin unguresc, carele aŭ fost avînd prieteşug mare cu Petru Vodă; ce pre Domnul nu l-aŭ aflat acasă, numaĭ pre jupăneasa luĭ; şi pre taină spuseră eĭ de Petru Vodă; carea, înţelegînd de Petru Vodă, cu dragoste

l-aŭ primit la casa eĭ, şi i-aŭ făcut ospăţ. Iară un voinic oarecine, ce fusese aprod la Petru Vodă, prilejindu-se într-acel sat, fiind scăpat şi el dintr-acele răutăţĭ, îĭ spuseră luĭ de păscariĭ aceia ce venise din munte, şi ştiind el că Petru Vodă aŭ întrat în munţĭ, şi nimica de dînsul nu se ştie, şi cugetînd întru inima sa, cum ar putea înţelege ceva de Domnul săŭ, aŭ mers la păscarĭ să-ĭ întrebe; şi dacă ĭ-aŭ văzut, îndată aŭ cunoscut pre Domnul săŭ, Petru Vodă; şi aŭ căzut de ĭ-aŭ sărutat picioarele. Atuncĭ văzînd Petru Vodă pre credincioasa sluga sa, mult s-aŭ bucurat şi s-aŭ mîngîet, şi multe cuvinte de taină ĭ-aŭ vorovit, şi îmblînzindu-i-se inima, aŭ adormit puţintel. Nicĭ zăbavă multă făcînd, pănă a odihnire Petru Vodă, iară acea jupăneasă aŭ gătit leagăn cu caĭ, şi 12 voinicĭ într-armaţĭ, şi dacă l-aŭ deşteptat, aŭ şezut în leagăn numaĭ cu acel aprod, şi aŭ mers pe locurĭ fără de drum, pănă aŭ sosit la casa unuĭ boiarin unguresc, care şi acela era prieten luĭ Petru Vodă; şi acela, dacă l-aŭ văzut, cu dragoste l-aŭ primit şi l-aŭ ospătat, şi îndată ĭ-aŭ gătit leagăn cu şase caĭ, că loc de zăbavă nu era, că din urmă prinsese de veste oastea ce era la straja ungurească, cum Petru Vodă aŭ

trecut pintre dînşiĭ, şi nu l-aŭ cunoscut, şi s-aŭ pornit după dînsul a-l cerca, ca să-l poată ajunge. Ce, Dumnezeŭ, cela ce-ĭ ocîrmuitor tuturor celor ce i se roagă cu credinţă, aŭ acoperit pe Petru Vodă, şi ĭ-aŭ dat cale deschisă; şi mergînd cu nevoinţă aŭ sosit la Ciceŭ; şi Sîmbătă, în răsărita soareluĭ, Septemvrie 28, aŭ întrat Petru Vodă în cetatea Ciceuluĭ, şi aŭ închis porţile. Iară ceĭ ce-l goniaŭ din urmă, văzînd că aŭ hălăduit Petru Vodă dinaintea lor, s-aŭ întors înapoĭ. Acolo plîngere şi tînguire era de Doamna sa, Elena, şi de fiiĭ săĭ, de Iliaş şi Ştefăniţă, şi de fiică-sa Ruxanda, şi de alţĭ căsaşĭ, pentru multă scîrbă ce le venise asupră-le, ştiindu-se din cîtă mărire aŭ căzut la atîta pedeapsă. Deci Petru Vodă aŭ întrat în biserică de s-aŭ închinat, mulţămind luĭ Dumnezeŭ că l-a isbăvit de mînile vrăjmaşilor săĭ.

Iară Sultan Suleiman, Impăratul turcesc, cu oastea sa, în urma luĭ Petru Vodă, la Moldova multă pradă şi scădere făcînd ţării, şi călcînd-o, aŭ ajuns pănă la Suceava, cu mare urgie şi pedeapsă tuturor locuitorilor.

Ureche Vornicul

MIRCEA

Un Sultan, dintre aceia ce domnesc peste vre-o limbă
Ce, cu-a turmelor păşune, a eĭ patrie şi-o schimbă,
La pămînt dormia, ţinîndu-şĭ căpătăiŭ mîna cea dreaptă;
Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deşteaptă.
Vede, cum din cerurĭ luna lunecă şi se coboară
Şi s-aproprie de dînsul preschimbată în fecioară,
Infloria cărarea ca din pasul blîndeĭ primăverĭ,
Ochiĭ eĭ sînt plinĭ de umbra tăinuitelor durerĭ,
Codriĭ se înfiorează de-atîta frumuseţe,
Apele-ncreţesc în tremur străveziile lor feţe,
Pulberea de diamante cade fină ca o bură,
Scînteind plutia prin aer şi pe toate din natură,
Şi prin mîndra fermecare sună-o muzică de şoapte,
Iar pe cerurĭ se înalţă curcubeele de noapte.
Ea, şezînd cu el alăturĭ, mîna fină ĭ-o întinde
Părul eĭ cel negru-n valurĭ de mătasă se desprinde:
„Las să leg a-mea viaţă de a ta. In braţe-mĭ vino,
Şi durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o.
Scris în cartea vieţiĭ este şi de veacurĭ şi de stele
Eŭ să fiŭ a ta stăpînă, tu stăpîn vieţiĭ mele."
Şi cum o privia Sultanul, ea se-ntunecă, dispare;
Iar din inima luĭ simte un copac cum că răsare,
Care creşte într-o clipă ca în veacurĭ, mereŭ creşte,
Cu a luĭ ramurĭ peste lume, peste mare se lăţeşte,
Umbra luĭ cea uriaşă orizontul îl cuprinde
Şi sub dînsul universul într-o umbră se-ntinde;
Iar în patru părţĭ a lumiĭ vede şirurĭ munţiĭ marĭ,
Atlazul, Caucazul, Taurul şi Balcaniĭ secularĭ,
Vede Eufratul şi Tigrul, Nilul, Dunărea bătrînă:

Umbra arborelui falnic peste toate e stăpînă.
Astfel Asia, Europa, Africa cu ale eĭ pustiurĭ
Şi corăbiile negre legănîndu-se prin rîurĭ,
Valurile verzĭ de grîne legănîndu-se pe lanurĭ,
Mările ţermuitoare şi cetăţĭ lîngă limanurĭ,
Toate se-ntind nainte-ĭ. Ca pe-un uriaş covor
Vede ţară lîngă ţară şi popor lîngă popor,
Ca prin negurĭ alburiĭ se strevăd şi se prefac
In întinsă-mpărăţie sub o umbră de copac.

Vulturiĭ porniţĭ spre cerurĭ, pîn la ramurĭ nu ajung;
Dar un vînt de biruinţă se porneşte îndelung
Şi loveşte rîndurĭ, rîndurĭ în frunzişul sunător,
Strigăte de Alah! Alah! se aud pe sus prin nor,
Zgomotul creştea ca marea turburată şi înaltă,
Urlete de bătălie s-alungaŭ după olaltă;
Insă frunzele-ascuţite se îndoae după vînt
Şi deasupra Romeĭ nouă se înclină pe pămînt.
Se cutremură Sultanul... se deşteaptă... şi pe cer
Vede luna ce pluteşte peste plaiul Eschişer,
Şi priveşte trist la casa Şeihuluĭ Edebali.
După gratiĭ de fereastră o copilă el zări
Ce-ĭ zimbeşte, mlădioasă ca o creangă de alun;
E a Şeihuluĭ copilă, e frumoasa Malcatun.
Atuncĭ el pricepe visul că-ĭ trimes de la Profet,
Că pe-o clipă se-nălţase chiar în raiŭ la Mahomet,
Că din dragostea-ĭ lumească un imperiŭ se va naşte,
Al căruĭ anĭ şi marginĭ numaĭ cerul le cunoaşte.

Visul săŭ se înfiripează şi se-ntinde vultureşte
An cu an împărăţia tot maĭ largă se sporeşte,

Iară flamura cea verde se înalţă an cu an,
Neam cu neam urmîndu-ĭ zborul şi sultan după sultan.
Astfel ţară după ţară drum de glorie-ĭ deschid...
Pănă-n Dunăre ajunge furtunosul Baiazid.

La un semn, un ţerm de altul legînd vas de vas se leagă,
Şi în sunet de fanfare trece oastea luĭ întreagă,
Eniceri, copiĭ de suflet aĭ luĭ Alah şi Spahiĭ
Vin de-ntunecă pămîntul la Rovine în cîmpiĭ;
Răspîndindu-se în roiurĭ, întind corturile marĭ—
Insă-n zarea depărtată sună codrul de stejarĭ.

Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vîrf de băţ.
Baiazid privind la dînsul, îl întreabă cu dispreţ:
„Ce vreĭ tu?"
„Noĭ? Bună pace! Şi de n-o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vadă pe măritul împărat."

La un semn deschisă-ĭ calea, şi s-apropie de cort
Un bătrîn atît de simplu după vorbă după port.
„Tu eştĭ Mircea?"
— „Da-împărate!"
— „Am venit să mi te închinĭ,
Să nu schimb a ta coroană într-o ramură de spinĭ."
—„Orĭ ce gînd aĭ, împărate, şi orĭcum veĭ fi sosit,
Cînd sîntem încă pe pace, eŭ îţĭ zic: bine aĭ venit!
Despre partea închinăriĭ însă, Doamne, să ne erţĭ.
Dar acu veĭ vrea cu oaste şi războiŭ ca să ne cerţĭ,
Orĭ veĭ vrea să facĭ întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne daĭ un semn şi nouă de mila Măriеĭ-Tale—
De-o fi una, de-o fi alta; ce e scris şi pentru noĭ

Bucuroşĭ le-om duce toate, de e pace, de-ĭ războiŭ."
—„Cum? cînd lumea mĭ-e deschisă, a privi gîndeştĭ
[că pot
Ca întreg Aliotmanul să se-mpedice de-un ciot?
O tu nicĭ visezĭ, bătrîne, cîţĭ în cale mi s-aŭ pus!
Toată floarea cea vestită a întreguluĭ Apus,
Tot ce stă în umbra cruciĭ, împăraţĭ şi regĭ s-adună
Să dea piept cu uragannl rîdicat de Semi-lună;
S-a-mbrăcat în zale luciĭ cavaleriĭ de la Malta,
Papa cu-a luĭ treĭ coroane, puse una peste alta,
Fulgerele adunat-aŭ contra fulgeruluĭ care
In turbarea-ĭ furtunoasă a cuprins pămînt şi mare;
N-aŭ avut decît cu ochiul orĭ cu mîna semn a face,
Şi Apusul îşĭ împinse toate neamurile-ncoace;
Pentru-a cruciĭ biruinţă se mişcară rîurĭ-rîurĭ
Orĭ din codri răscolite orĭ stîrnite din pustiurĭ,
Zguduind din pace-adîncă ale lumiĭ începuturĭ,
Inegrind tot orizontul cu-a lor zecĭ de miĭ de scuturĭ
Se mişcaŭ îngrozitoare ca pădurĭ de lăncĭ şi săbiĭ,
Tremura înspăimîntată marea de-ale lor corăbiĭ!
La Nicopole văzut-aĭ cîte tabere s-aŭ strîns
Ca să stee înainte-mĭ ca şi zidul neînvins.
Cînd văzuĭ a lor mulţime cîtă frunză cîtă iarbă,
Cu o ură neîmpăcată mĭ-am şoptit atuncĭ în barbă,
Am jurat că peste dînşiĭ să trec falnic fără păs,
Din pristolul dela Roma să daŭ caluluĭ ovăs!...
Şi de crunta-mĭ vijelie tu te aperĭ cu-n toiag?
Şi purtat de biruinţă, să mă-mpedec de-un moşneag?"
—„De-un moşneag, da, împărate! Căcĭ moşneagul ce
[priveştĭ
Nu e om de rînd; el este Domnul Ţăriĭ Româneştĭ.

Eŭ nu ţi-aşĭ dori vre-odată să ajungĭ să ne cunoştĭ,
Nicĭ ca Dunărea să-nece spumegînd a tale oştĭ.
După vremurĭ mulţĭ veniră, începînd cu acel oaspe
Ce din vechĭ se pomeneşte, cu Dariu a luĭ Istaspe;
Mulţĭ durară, după vremurĭ, peste Dunăre vreun pod,
De-aŭ trecut cu spaima lumiĭ şi mulţime de norod;
Impăraţĭ, pe care lumea nu putea să-ĭ maĭ încapă,
Aŭ venit şi-n ţara noastră, de-aŭ cerut pămînt şi apă.
Şi nu voiŭ ca să mă laud, nicĭ că voiŭ să te-nspăimînt:
Cum veniră, se făcură toţĭ o apă şi-un pămînt.
Te făleştĭ că înainte-ţĭ răsturnat-aĭ val vîrtej
Oştile leite-n zale de-mpăraţĭ şi de vitejĭ?
Tu te lauzĭ că Apusul înainte ţi s-a pus?
Ce-ĭ mîna pe eĭ în luptă, ce-a voit acel Apus?
Lauriĭ voiaŭ să-ĭ smulgă de pe fruntea ta de fer,
A credinţiĭ biruinţă căta orice cavaler.
Eŭ? îmĭ apăr sărăcia şi nevoile şi neamul!
Şi de-aceia tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul,
Mĭ-e prieten numaĭ mie, iară ţie duşman este;
Duşmănit veĭ fi de toate făr-a prinde chiar de veste.
N-avem oştĭ, dar iubirea de moşie e un zid
Care nu se înfiorează de-a ta faimă, Baiazid!“

Şi abia plecă bătrînul: ce maĭ freamăt, ce maĭ zbucium!
Codrul clocoti de zgomot şi de arme şi de bucium,
Iar la poala luĭ cea verde miĭ de capete pletoase,
Miĭ de coifurĭ lucitoare es din umbra-ntunecoasă.
Călăreţiĭ umplu cîmpul şi roesc după un semn
Şi în caiĭ lor sălbaticĭ bat cu scările de lemn,
Pe copite iaŭ în fugă faţa negruluĭ pămînt;
Lăncĭ scîntee lungĭ în soare, arcurĭ se întind în vînt,

Şi ca nourĭ de aramă şi ca ropotul de grindenĭ
Orizontu-ntunecîndu-l, vin săgeţĭ de pretutindenĭ
Vìjiind ca vijelia şi ca plesnetul de ploae,
Urlă cîmpul şi de tropot şi de strigăt de bătae.
În zadar striga-mpăratul ca şi leul în turbare,
Umbra morţiĭ se întinde tot maĭ mare şi maĭ mare;
În zadar flamura verde o rîdică înspre oaste,
Căcĭ cuprinsă-ĭ de pieire şi în faţă şi în coaste,
Căcĭ se clatină rărite şirurĭ lungĭ de bătălie:
Cad Arabiĭ ca şi pîlcurĭ rîsipite pe cîmpie,
In genunchĭ cădeaŭ pedeştri, colo caiĭ se răstoarnă,
Cad săgeţile în valurĭ care şueră, se toarnă,
Şi lovind în faţă-n spate, ca şi crivăţul şi gerul,
Pe pămînt lor li se pare că se nărue tot cerul.
Mircea însuşĭ mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.
Durduind sosiaŭ călăriĭ ca un zid înalt de suliţĭ,
Printre cetele păgîne trec rupîndu-şĭ large uliţĭ,
Risipite se-mprăştie a duşmanilor şiragurĭ,
Şi, gonind biruitoare, tot veniaŭ a ţăriĭ steagurĭ
Ca potop ce prăpădeşte, ca o mare turburată.
Peste-un ceas păgînătatea e ca pleava vînturată,
Acea grindin-oţelită înspre Dunăre o mînă,
Iar în urma lor se-ntinde falnic armia romînă.

Pe cînd oastea se aşază, iată soarele apune,
Voind creştetele-nalte ale ţăriĭ să-ncunune
Cu un nimb de biruinţă: fulger lung încremenit
Mărgineşte munţiĭ negri în întregul asfinţit,
Păn ce izvoresc din veacurĭ stele una cîte una
Şi din negurĭ dintre codri tremurînd s-arată luna:

Doamna mărilor şi-a nopţii varsă linişte şi somn!
Lîngă cortu-ĭ unul dintre fiiĭ falniculuĭ Domn
Stă zîmbind de-o amintire, pe genunchĭ scriind o carte,
S-o trimită drageĭ sale de la Argeş maĭ departe:
„De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, către Tine,
Nu din gură ci din carte,
Că ne eştĭ aşa departe.
Te-am ruga, mări, ruga
Să-mĭ trimiţĭ pe cineva
Ce-ĭ maĭ mîndru-n valea Ta:
Codrul cu poenele,
Ochiĭ cu sprincenele;
Că şi eŭ trimite-voiŭ
Ce-ĭ maĭ mîndru pe la noĭ:
Oastea mea cu flamurile,
Codrul şi cu ramurile,
Coiful nalt cu penele,
Ochiĭ cu sprincenele.
Şi să ştiĭ că-s sănătos,
Că, mulţămind luĭ Hristos,
Te sărut, Doamnă, frumos."

M. Eminescu

Amintirĭ din Copilărie

Staŭ cîte odată şi'mĭ aduc aminte ce vremĭ şi ce oamenĭ maĭ eraŭ în părţile noastre pe cînd începusem şi eŭ drăguliţă-Doamne, a mă ridica băeţaş la casa părinţilor meĭ, în satul

Humuleştĭ, din tîrg drept peste apa Neamţuluĭ; sat mare şi vesel, împărţit în treĭ părţĭ, carĭ se ţin tot de una: Vatra Satuluĭ, Deleniĭ şi Bejeniĭ. Şi apoĭ Humuleştiĭ şi pe vremea aceia nu eraŭ numaĭ aşa un sat de oamenĭ fără căpătăiŭ, ci sat vechiŭ răzăşesc, întemeiat în toată puterea cuvîntuluĭ; cu gospodarĭ tot unul şi unul; cu flăcăĭ voinicĭ şi fete mîndre carĭ, ştiaŭ învîrti şi hora, dar şi suveica, de vuia satul de vătale în toate părţile; cu biserică frumoasă şi nişte preoţĭ şi dascălĭ şi poporánĭ ca aceia, de făceaŭ mare cinste satuluĭ lor. Şi părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic şi cu bunătate maĭ era! Prin îndemnul saŭ, ce maĭ de pomĭ s'aŭ pus în ţinterim, care era îngrădit cu zăplaz de bîrne, streşinit cu şindilă, şi ce chilie durată şi-a făcut la poarta bisericiĭ pentru şcoală: şi-apoĭ să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă împreună cu bădiţa Vasile al Ilioaeĭ, dascălul bisericiĭ, un holteiŭ zdravăn, frumos şi voinic şi sfătuia pe oamenĭ să'şĭ dee copiĭ la învăţătură. Şi unde nu s'aŭ adunat o mulţime de băeţĭ şi fete la şcoală, între carĭ eram şi eŭ, un băet prizărit, ruşinos şi fricos şi de umbra mea.

Şi cînd învăţam eŭ la şcoală, mama învăţa cu mine acasă şi cetia acum la ceaslov, la psaltire şi Alexandria maĭ bine de cît mine, şi se bucŭra grozav cînd vedea că mă trag la carte.

Din partea tateĭ, care ades îmĭ zicea în bătae de joc: „Logofete brînză-n cuiŭ, lapte acru'n călămărĭ, chiŭ şi vaĭ prin buzunărĭ" putem să rămîn, cum era maĭ bine: „Nic-a luĭ Ştefan a Petreĭ." om de treabă şi gospodar în Humuleştĭ. Vorba ceia: De cît codaş în oraş, maĭ bine în satul tăŭ fruntaş."

Mama însă era în stare să toarcă'n furcă şi să învăţ maĭ departe. Şi tot cihăia mama pe tata să mă maĭ dea undeva la şcoală; căcĭ auzise ea spuind la biserică în Parimeiŭ, că omul învăţat înţelept va fi şi pe cel neînvăţat slugă'l va avea.

Şi afară de aceasta, babele care trag pe fundul siteĭ în 41 de bobĭ, toţĭ zodierii şi cărturăresele carĭ căutase pentru mine şi femeile bisericoase din sat îĭ băgase mameĭ o mulţime de bazaconiĭ în cap, care de care maĭ ciudate: ba că am să petrec între oamenĭ marĭ; ba că's plin de noroc, ca broasca de păr; ba că am glas de înger şi maĭ multe alte minunăţii, încît mama în slăbiciunea eĭ

pentru mine, ajunsese a crede că es un al doilea Cucuzel, podoaba creştinătăţiĭ, care scotea lacrimĭ din orĭce inimă împetrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor şi veselia întreaga făptură cu viersul săŭ.

—Doamne măĭ femee, Doamne, multă minte'ţĭ maĭ trebue, zicea tata, văzînd'o aşa de ahotnică pentru mine. Dac'ar fi să iasă toţĭ învăţaţĭ, după cum socoţĭ tu, n'ar maĭ avea cine să ne tragă ciubotele. N'aĭ auzit că unul, ci-că s'a dus odată boŭ la Paris, unde-a fi acolo, şi a venit vacă. Oare Grigore a luĭ Petre Lucăĭ de la noĭ din sat pe la ce şcolĭ a învăţat, de ştie a spune atîtea bongoase şi conăcăria pe la nunţĭ? Nu vezĭ tu că dacă nu'ĭ glagore'n cap, nu'ĭ, şi pace bună.

—Aşa a fi, n'a fi aşa, zise mama, vreaŭ să'mĭ fac băiatul popă. Ce aĭ tu?

—Numaĭ decît popă, zise tata Auzĭ măĭ! Nu'l vezĭ că'ĭ o tigoare de băet cobăit şi leneş, de n'are păreche. Dimineaţa pînă'l scolĭ îţĭ stupeştĭ sufletul. Cum îl scolĭ cere demîncare. Cît îĭ mic prinde muşte cu ceaslovul şi toată ziulica bate prundurile după scăldat, în loc să pască ceĭ cîrlanĭ şi să'mĭ dea ajutor la trebĭ, după cît îl ajută puterea. Iarna

pe ghiaţă şi la săniuş. Tu cu şcoala ta l'aĭ deprins cu nărav.

Insfîrşit cît s'a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe a mameĭ a rămas; căcĭ într'o Duminecă, prin cîrneleaga, a venit tatăl mameĭ, bunicul meŭ David Creangă din Pipirig, la noĭ şi văzînd cearta iscată între tata şi mama din pricina mea, a zis:

— Las măĭ Ştefane şi Smărănducă, nu vă maĭ îngrijiţĭ atîta: că azĭ e Duminecă, mîine Lunĭ şi zi de tîrg, dar Marţĭ de-om ajunge cu sănătate, am să iaŭ nepotul cu mine şi am să'l duc la Broşteni cu Dumitru al meŭ, la profesorul Neculaĭ Nanu, de la şcoala luĭ Baloş, şi'ţĭ vedea voĭ ce-a scoate el din băiat; că de ceilalţĭ băeţĭ aĭ meĭ, Vasile şi Gheorghe am rămas tare mulţămit, cît aŭ învăţat acolo. De douăzecĭ şi maĭ bine de anĭ, de cînd port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoe numaĭ cu răbuşul. Ce folos că cetesc orice carte bisericească; dacă nu ştiĭ a însemna măcar cătuşĭ de cît e greŭ. Insă de cînd mĭ-aŭ venit băeţiĭ de la învăţătură, îmĭ ţin socoteala ban cu ban şi huzuresc de bine; acum zic şi eŭ că poţĭ duce vornicia pe viaţă fără să te simţĭ. Zăŭ, mare pomană şi-a maĭ făcut Alecu Baloş cu şcoala ceia a luĭ, cine

vrea să înţeleagă; şi Doamne, peste ce profesor înţelept şi iscusit a dat. Aşa vorbeşte de blînd şi primeşte cu bunătate pe fie-care de ţi-ĭ maĭ mare dragul să te ducĭ la el. Ferice de părinţiĭ carĭ l-aŭ născut, că bun suflet de om este, n'am ce zice.

Nu'ĭ răŭ, măĭ Ştefane, sá ştie şi băiatul tăŭ o leacă de carte, nu numaĭ decît pentru popie, cum chiteşte Smaranda; că şi popia are multe năcăfale, e greŭ de purtat. Şi decît n-a fi cum se cade, maĭ bine să nu fie. Dar cartea îţĭ aduce şi oare-care mîngîere. Eŭ să nu fi ştiut a ceti, de mult aşĭ fi înebunit, cîte am avut pe capul meŭ. Insă deschid vieţile sfinţilor şi văd atîtea şi zic: Doamne! multă răbdare aĭ dat aleşilor tăĭ. Ale noastre sînt florĭ la ureche pe lîngă cele ce spune în cărţĭ. Şi-apoĭ să fie cineva de tot boŭ, încă nu este bine. Din cărţĭ culegĭ multă înţelepciune; şi la dreptul vorbind, nu eştĭ numaĭ o vacă de muls pentru fiecare. Băiatul văd, că are ţiere de minte; şi numaĭ după cît a învăţat, cîntă şi ceteşte cît se poate de bine.

De aceste şi altele ca aceste a vorbit bunicul David, cu mama şi cu tata maĭ toată noaptea Duminecă spre Lunĭ şi Lunĭ spre

Marţĭ; căcĭ la noĭ mînea, cînd venia din Pipirig la tîrg, să'şĭ cumpere cele trebuitoare.

Iar Marţĭ desdimineaţă puse tarniţele şi desagiĭ pe caĭ, şi legîndu'ĭ frumuşel cu căpăstrul pe cel de al doilea de coada celuĭ întăĭ, pe cel de al treilea de coada celuĭ al doilea, pe cel de al patrulea de coada celuĭ de al treilea, cum îĭ leagă muntenii, a zis:

—Eĭ măĭ Ştefane şi Smărănducă, maĭ rămîneţi cu sănătate, că eŭ m'am dusu-m-am; haĭ nepoate, gata eştĭ?

—Gata, bunicule, haidem, ziseĭ necăjindu-mă cu nişte costiţe de porc afumate şi cu nişte cîrnaţĭ fripţĭ, ce mi-ĭ pusese mama dinainte. Şi luîndu'mĭ rămas bun de la părinţĭ, am purces cu bunicul spre Pipirig. Şi era un puiŭ de ger în dimineaţa aceia, de crăpaŭ lemnele. Şi din sus de Vînătorĭ, cum treceam puntea peste apa Neamţuluĭ, bunicul în urmă cu caiĭ de căpăstru şi eŭ înainte, mĭ-aŭ lunecat ciubotele şi am căzut în Ozana, cît mi ţi-ĭ băetul! Noroc de bunicul. Şi scroambele este a voastre îs pocite, zise el, scoţîndu-mă răpede ud pînă la piele şi îngheţat hăt bine, căcĭ năvoise apa în toate părţile. Şi iute mĭ-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. Opinca'ĭ bună, săraca! Iţĭ şede piciorul ho-

dinit şi la ger huzureştĭ cu dînsa. Şi pînă a vorbit acestea, eram învălit într'o sarică ghiţoasă de Caşina, băgat într'o desagă pe cal purces la drum şi haĭ la Pipirig. Şi cînd m'a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un puiŭ de bodaproste, cît pe ce să se prăpădească plîngînd. Incă n'am văzut aşa femee să plîngă de toate cele; era miloasă din cale afară. Carne de vită nu mînca în viaţă, tot din astă pricină; şi cînd se ducea serbătoarea la biserică, bocia toţĭ morţii din ţinterim, fie rudă, fie strein, fără deosebire. Bunicul însă era aşezat la mintea luĭ; îşĭ căuta de trebĭ cum ştia el şi lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femee ce se găsia.

— Oiŭ Doamne, Davide, cum nu te maĭ astîmperĭ; de ce-aĭ scos băetul din casă pe vremea asta?

— Ca să te mierĭ tu, Nastasie, zise bunicul, scoţînd o piele de porc sălbatec din camară şi croind cîte-o păreche de opincĭ pentru Dumitru şi pentru mine; apoĭ le-a îngruzit frumos şi a petrecut cîte o păreche de aţă neagră de păr de cal prin cele nojiţe. Şi a treia zi după asta, dîndu-ne schimburĭ şi cîte două părechĭ de obiele de suman alb, ne-am încălţat cu opincile binişor, şi sărutînd

mîna bunicăĭ, am luat'o prin Bobeştĭ iar cu bunicul şi cu Dumitru fratele mameĭ cel maĭ mic şi suind pe la fundul Hălăuceĭ, am ajuns după un tîrziŭ în Fărcaşa, unde ne-a fost şi masul.

A doua zi am purces din Farcaşa pe la Borca spre Pîrîul Cîrjeĭ şi Cotîrgaş, pînă ce am ajuns şi la Broşteni. După ce ne-a aşezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala luĭ la una Irinuca, apoĭ ne-a dus pe la profesorĭ şi pe la biserică de ne-aŭ închinat pe la icoane şi pe urmă ne-a lăsat cu sănătate şi s'a întors acasă, trimiţîndu-ne din cînd în cînd cele trebuitoare.

Satul Broşteniĭ fiind împrăştiat maĭ ca toate satele de la munte, nu se ruşina lupul şi ursul de a se arăta ziua mare prin el; o casă icĭ sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriţă sub altă tihărae, mă rog, unde ĭ-a venit omuluĭ îndemînă să şi-o facă. Şi Irinuca avea o cocioabă veche din bîrne cu ferestrele cît palma, acoperită cu scîndurĭ, îngrădită cu răzlogĭ de brad şi aşezată chiar sub munte pe malul stîng al Bistriţeĭ, aproape de pod.

Noĭ, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la şcoală; şi văzînd profesorul că purtam plete, a poruncit unuia dintre şcolarĭ

să ne tundă. Cînd am auzit noĭ una ca asta, am început a plînge cu rîndurĭ de lacrimĭ şi a ne ruga de toţĭ Dumnezeiĭ să nu ne slùţească. Dar ţĭ-aĭ găsit, profesorul a stat lîngă noĭ, pînă ce ne-a tuns chilug. Apoĭ ne-a pus în rînd cu ceilalţĭ şcolarĭ şi ne-a dat de învăţat după puterea noastră; între una-alta şi „Ingerul a strigat“ pe din afară. Şi am dus'o noĭ aşa pînă la Mezii-Păresii. Şi unde nu ne trezim într'o bună dimineaţă plinĭ ciucur de rîe căprească, de la nişte capre ale Irinucăĭ. Eĭ, eĭ! ce-ĭ de făcut?

Dascălul nu ne maĭ primia în şcoală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n'avea cine-l înştiinţa, merindele eraŭ pe sfîrşit, răŭ de noĭ!—Nu ştiŭ cum se întîmplă, că aproape de Buna-Vestire unde nu dă o căldură ca aceia, şi se topeşte omătul şi curg pîraele şi se umfla Bistriţa din mal în mal, de cît pe ce să ee casa Irinucăĭ. Şi noĭ pe căldurile cele ne ungeam cu leşie tulbure, şedeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenuşa pe noĭ şi apoĭ ne băgam în Bistriţa de ne scăldam. Aşa ne învăţase o babă să facem, ca să ne treacă de rîe. Vă puteţĭ închipui ce vra să zică a te scălda în Bistriţa la Broştenĭ, de două orĭ pe zi, tocmaĭ în pos-

tul cel mare. Şi nicĭ tu junghiŭ, nicĭ tu frigurĭ, nicĭ o altă boală nu s'a lipit de noĭ, dar nicĭ de rîe n'am scăpat. Vorba ceia: „Se ţine ca rîia de om". Intr'o zi fiind Irinuca dusă în sat şi avînd obiceiŭ a şedea uitată, noĭ n'aveam ce lucra? Ne suim pe munte la deal de casa eĭ cîte cu o bucată de răslog în mînă şi cum curgeaŭ pîraele grozav, maĭ ales unul alb cum e laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul eĭ, care numaĭ înţinată; şi unde nu porneşte stînca la vale săltînd tot maĭ sus de un stat de om; şi trece prin gardul şi prin tinda Irinucăĭ pe la capre şi se duce drept în Bistriţa, de clocotia apa. Asta era în sîmbăta luĭ Lazăr pe la amiază. Eĭ, eĭ! ce'ĭ de făcut? Gardul şi casa femeeĭ dărîmate la pămînt, o capră ruptă în bucăţi, nu'ĭ lucru de şagă. Uitasem acum şi rîe şi tot de spaimă.

— Strînge răpede ce maĭ aĭ, pînă cînd nu vine baba şi haĭ să fugim cu pluta ceia la frate-meŭ Vasile în Borca, zise Dumitru; căcĭ plutele începuse a umbla. Inşfăcăm noĭ te mierĭ ce maĭ avem, ne ducem degrabă la plută şi plutaşiĭ de cuvînt şi pornesc. Ce a fi zis, Irinuca în urma noastră, ce n'a fi zis, nu ştiŭ: dar ştiŭ atîta, că eram cu ghiaţa'n

spate de frică pîn'am ajuns la Borca, unde ne-a fost şi masul. Iar a doua zi, în Duminica de Florii, desdimineaţa am plecat din Borca, pe Plaiul-Bătrîn, împreună cu doi plăeşi călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în Duminica aceia şi plăeşii spuneaŭ că n'aŭ mai apucat aşa primăvară de vreme de cînd îs ei.

Eŭ cu Dumitru însă, o duceam într'un cîntec, strîngînd viorele şi toporaşi de pe lîngă plaiŭ şi mergeam tot zburdînd şi hîrjonindu-ne, de parcă nu eram noi rîioşii din Broşteni cari făcusem atîta bucurie la casa Irinucăi. Şi mergînd noi tot aşa, cam pe la amiază deodată s'a schimbat vremea cea frumoasă într'o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pămînt nu alt ceva. Pe semne baba Dochia nu'şi lepădase toate cojoacele. Incepe a bura, apoi o întoarce în lapoviţă, pe urmă o dă în frig şi ninsoare cum se cade, şi într'un buc ne astupă calea, de nu ştiai în cotro să mergi. Şi tot ninsoare şi pîclă pînă în pămînt, de nu se vedea om pe om alăture fiind.

— Aşa'i că s'a deochiat vremea, zise unul dintre plăeşi oftînd. Mă mieram eŭ să fi mîncat lupii iarna asta aşa de înpripă. De pe la

înţercători, am prăpădit drumul. De acum s'o luăm de-a chioara, şi unde ne-a fi scris, acolo vom eşi.

— I-auziţi glasul unuĭ cucoş, zise celalalt plăeş Haideţĭ să apucăm într'acolo şi poate să eşim în sat undeva.

Şi ne coborîm noĭ şi ne tot coborîm cu mare greutate pe nişte povîrnişurĭ primejdioase şi ne încurcăm pintre ciritei de brad, şi caiĭ lunecaŭ şi se duceaŭ de-a rostogolul, şi eŭ cu Dumitru mergeam zgribuliţĭ şi plîngeam în pumnĭ, da plăeşiĭ numaĭ icniaŭ şi'şĭ muşcaŭ buzele de frig şi năcaz; şi omătul se pusese pe une-locurĭ pînă la brîŭ şi începuse a înopta cînd am ajuns într'o înfundătură de munţĭ, unde se auzia răsunînd glasul unuĭ pîrăuaş ce venia ca şi noĭ din deal în vale, prăvălindu-se şi izbindu-se de cele stîncĭ fără voinţa sa... Numaĭ atîta, că el a trecut maĭ departe în drumul săŭ, iar noĭ am stat pe loc şi am pus'o de mămăligă fără apă.

— Eĭ măĭ băeţĭ, ia amu trageţĭ la aghioase zise un plăeş, scăpărînd şi dînd foc unuĭ brad.

— Ce ţi'ĭ scris, în frunte ţi'ĭ pus; chef şi voe bună, zise celalalt scoţînd o hrincă îngheţată din desagĭ, pîrpîlind'o pe jăratec şi dîndu-ne şi nouă cîte o harchină. Şi aşa lu-

neca hrinca aceia de uşor pe gît, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; şi deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte îngheţaĭ, pe una te frigeaĭ, ca la vremea şi locul acela. Şi tot chinuindu-ne aşa era să ne pască alt păcat: cît pe ce să ne toropească bradul aprins de nu băga de samă unul dintre plăeşĭ. Pesemne blăstămul Irinucăĭ ne ajunsese.

Insfîrşit, se face şi ziuă, şi după ce ne spălám cu omăt şi ne închinăm după obiceiul creştinesc, pornim apoĭ cu plăeşiĭ la deal pe unde ne coborîsem. Ninsoarea maĭ încetase, şi după multă trudă am găsit drumul, şi haĭ, haĭ! haĭ, haĭ! cătră sară am ajuns la bunicul David în Pipirig. Şi cînd ne-a văzut bunica, de bucurie a şi tras un bocit.

— David al meŭ are de gînd să mă bage de vie în mormînt cu apucăturile luĭ, cum văd eŭ. Incă ce rană'ĭ pe dînşiĭ sărmaniĭ băeţĭ! Cum ĭ'a mîncat rîia prin străinĭ, mititeiĭ!

Şi după ce ne-a căinat şi ne-a plîns bunica după obiceiul eĭ, şi după ce ne-a dat de mîncare tot ce avea maĭ bun şi ne-a îndopat bine, degrabă s'a dus în camară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot

trupul din creştet pănă în tălpĭ şi apoĭ ne-a culcat pe cuptor la căldură. Şi tot aşa ne-a uns de cîte două treĭ orĭ pe zi cu noapte, pănă ce în Vinerea Sacă ne-am trezit vindecaţĭ taftă. Dar pănă atuncĭ a venit şi veste de la Broştenĭ despre stricăciunea ce făcusem, şi bunicul, fără vorbă, a mulţămit pe Irinuca cu patru galbenĭ. Apoĭ în Sîmbăta Paştilor m'a trimis la părinţĭ a casă în Humuleştĭ. Şi în ziua de Paştĭ am tras un „Ingerul a strigat" la biserică, de-aŭ rămas toţĭ oamenii cu gurile căscate la mine.

Şi mameĭ îĭ venia să mă înghită de bucurie.

Şi bucurie peste bucurie venia pe capul meŭ. Iar la învierea a doua, nu mĭ-a maĭ mers aşa de bine; căcĭ toate fetele din sat viind la biserică şi unele din ele fiind maĭ drăcoase, cum aŭ dat cu ochiĭ de mine, le-a şi bufnit rîsul şi aŭ început a'mĭ zice:

— Tunsul felegunsul, tunsul felegunsul, cîniĭ după dînsul.

I. Creangă

PLUGURILE

Noroc bun!... pe cîmpul neted es Romîniĭ
cu-a lor plugurĭ
Boĭ plăvanĭ în cîte şese trag, se opintesc în jugurĭ.

Braţul gol apasă'n coarne; ferul tae brazde lungĭ
Ce se'nşiră'n bătătură ca lucioase negre dungĭ.

Treptat cîmpul se umbreşte sub a brazdelor desime;
El răsun'n mare zgomot de voioasa argăţime,
Iar pe lanul ce în soare se svîntează fumegînd
Cocostîrciĭ cu largĭ pasurĭ calcă rar şi meditînd.

Acum soarele'ĭ l'amiază; la pămînt omul se'ntinde;
Cîrd de fete şi neveste de la sat aduc merinde,
Plugul zace'n lan pe coaste, iar un mîndru flăcăoaş
Mînă boiĭ la izvoare şi îĭ paşte la imaş.

Sfîntă muncă de la ţară, izvor sacru de rodire,
Tu legĭ omul cu pămîntul în o dulce înfrăţire!...
Dar lumina amurgeşte şi plugariĭ cătră sat,
Hăulind pe lîngă jugurĭ, se întorc de la arat.

V. Alexandri.

DOINA

Atît de trist răsună doina
Fără cuvinte înţeleasă!
Ce dor îşĭ spune cine-o cîntă
Şi ce durere îl apasă?

Ascult-o bine cum adie
Din munţiĭ noştri pănă'n vale,

Şi spune'mĭ dacă ştiĭ vre-un cîntec
Maĭ dulce şi maĭ plin de jale.

Nu'ĭ plînsul uneĭ inimĭ numaĭ
Şi-al uneĭ clipe trecătoare,
Ci neamul nostru'ntreg îşĭ cîntă
Durerile de carĭ moare!

O. Carp.

SĂMĂNĂTORIĬ

Sămănătoriĭ harnicĭ, cu sacul subsuoară,
Păşesc în lungul brazdeĭ pe fragedul pămînt;
Pe culme, pe vălcele se sue şi coboară,
Zvîrlind în a lor cale sămînţa după vînt.

—„O mie!" zice unul, menind cu veselie.
—„Noroc şi roadă bună!" adaoge un alt.
„Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!
Ca trestia cea naltă să fie paiul nalt!

Din zorĭ şi pănă'n noapte tot grîul să răsară!
In el să se ascundă porumbiĭ osteniţĭ,
Şi cînd flăcăĭ şi fete vor secera la vară,
In valurĭ marĭ de aur să'noate rătăciţĭ!"

Sămănătorii veselĭ spre fund înaintează,
De-a curmezişul brazdeĭ boroanele pornesc,
Şi grapele spinoase de-aproape le urmează,
Ingroapă'ncet sămînţa şi cîmpul netezesc.

V. Alexandri.

In Vîlcea

Pe la nămezĭ pornim înainte pe şoseaua netedă, care tae de-a curmezişul dealurile ce se lasă din poalele Părîngului şi se întind buziş între Olteţ şi Olt pănă 'n cîmpiile Romanaţilor. Văĭ şi coline sînt înecate de soarele arzător de Iuliŭ, şi nicĭ o abureală de vînt. Iarba şi tufele prăfuite de pe marginea drumuluĭ pălesc, ca bătute de pară. In depărtare, miriştile scînteiază. Pe imaşurile desvălite oile staŭ grămadă, cu botul în pămînt, înghesuite una într'alta, ca să-şĭ ţie umbră. Crîmpeiŭ de nor nu se zăreşte, — tot cerul pare că arde de-asupra noastră. Aerul tremură de zăpuşală, şi ochiĭ ne dor de-atîta lumină. Intr'un nor de praf, şi urmăriţĭ de o droae de cîĭnĭ carĭ ne asurzesc, străbatem satul Fometeştĭ, aşezat la curmătura dealuluĭ Gurguiata, în spatele munteluĭ Slătioara, şi pe la toacă ajungem în tîrguşorul Horez, aş-

ternut pe opcina Ursanilor, cu dughenile luĭ micĭ înşirate de-oparte şi de alta pe-o singură uliţă. Maĭ mergem o jumătate de ceas printre dealurĭ acoperite de pădurĭ, şi sosim la mînăstirea Horez, întemeiată de familia Brancovenilor către sfîrşitul veaculuĭ al şaptesprezecelea.

Aicĭ sîntem în mijlocul judeţuluĭ Vîlcea, podoaba mîndreĭ Olteniĭ şi unul din cele maĭ frumoase ţinuturĭ ale ţăriĭ. Multe şi minunate lucrurĭ are de văzut călătorul în Vîlcea. Numaĭ cînd îĭ străbaţĭ văile eĭ încîntătoare, umbrite de livezĭ, spintecate de izvoare repezĭ ş'acoperite de lanurĭ îmbelşugate, înţelegĭ şi grija cea mare cu care-şĭ zideaŭ locuinţele şi sfînta dragoste de pămînt a vechilor moşnenĭ, cari se 'ntăriaŭ, ca 'n nişte cetăţuĭ, în culele lor înalte, şi, în zilele de nelinişte şi de năvălirĭ, trăgeaŭ plugul sub şopron, zăvoraŭ uşile de fier şi s'aşezaŭ cu flintele la metereze. S'aŭ împărţit gospodăriile deodinioară, moşiile s'aŭ dumicat pe mulţimea gurilor, multe din averĭ s'aŭ înstrăinat, şi culele — micile castele ale Vîlcenilor — s'aŭ părăginit. Astăzĭ, urmaşul vechiuluĭ moşnean, stăpîn pe-o palmă de loc — „boer încins cu teiŭ", — îşĭ pune drobul de mămăligă 'n sîn şi 'nca-

lecă pe deşelate o umbră de cal: dar de supus nu-l supune nevoia, el slugă nu se bagă orĭ cît de sărac ar fi, şi cînd îl întrebĭ de unde-ĭ, îşĭ dă căciula pe ceafă şi-ţĭ răspunde semeţ; „sînt Vîlcean“ — ca şi cînd tot judeţul ar fi al luĭ. Şi are într' adevăr de ce să fie mîndru. Acesteĭ bogate făşiĭ de pămînt, ce se lasă din culmea Plătăneştilor ca o perdea lungă şi grea, cu faldurĭ largĭ, natura i-a dat cu-amîndouă mîĭnile din toate frumuseţile şi din toate comorile cu carĭ-ĭ înzestrată ţara romînească. Pîĭnea şi sarea — simbolul strămoşesc al îndestulăriĭ ş'al ospitalităţiĭ patrieĭ noastre — se găsesc în Vîlcea, să saturĭ un popor. Pe valea Oltuluĭ, de la Ocne în jos vezĭ numaĭ lanurĭ de grîŭ, fîneţe şi întinse ogoare de porumb. La miazăzi, chiar în pragul judeţuluĭ, cum viĭ dinspre Romanaţi, aĭ în faţă dealul viilor, vestitele podgoriĭ de la Drăgăşanĭ; pădurĭ de nucĭ secularĭ şi de prunĭ împodobesc colinile cît vezĭ cu ochiĭ; de la gura Cernişoariĭ în sus, între Olteţ şi Olt, Vîlcea e o livadă încîntătoare, cu văĭ străbătute de ape limpezĭ, cu pajiştĭ înflorite pe sub poalele codrilor, cu sate vesele pe marginea rîurilor, cu drumurĭ albe şi netede, ce s'aştern ca nişte dungĭ de lumină

pe brîele verzĭ ale dealurilor. Şi bogăţia aceasta de priveliştĭ atrăgătoare, darurile şi frumuseţile acestuĭ pămînt bine-cuvîntat aŭ croit o fire maĭ deosebită ţăranuluĭ de-aicĭ. In privirea luĭ deşteaptă, în portul luĭ îngrijit, în umbletul luĭ semeţ, cu pĭeptul înainte şi cu fruntea sus, în vorba luĭ cumpănită şi desgheţată, şi 'n felul cum te 'ntîmpină şi te ospătează în ceĭ patru păreţĭ aĭ luĭ, are ceva din măreţia blîndă a naturiĭ care-l încunjoară, din dărnicia largă a pămîntuluĭ pe care trăeşte, din aerul curat şi sănătos pe care-l respiră. De la cea dintăĭ vorbă, de cum îţĭ zice „bună-ziua“, simţĭ că aĭ de-a face c'un om de ispravă, gata să-ţĭ dea un sfat bun, o mînă de ajutor, dacă e nevoe, şi asta — fără socotelĭ negustoreştĭ, fără nicĭ un gînd de răsplată, mulţumit că i-aĭ adus prilej să facă şi el un bine. Şi cîtă plăcere simţĭ să vezĭ cum îşi iubeşte ţăranul Vîlcean toate lucrişoarele gospodărieĭ luĭ, cum caută să le înfrumuseţeze, şi în tot ce face să pue ceva din sufletul luĭ, din gustul şi priceperea luĭ, din darul mîĭnilor luĭ meştere şi răbdătoare. Mă oprisem la o casă ţărănească de pe valea Cerneĭ, şi mă uitam cu drag la poarta ogrăziĭ — o poartă grea de stejar, lucrată toată 'n

sculpturĭ migăloase, cum se lucraŭ în vremile vechĭ şi bune uşile sfintelor bisericĭ.

— De cine e făcută poarta asta aşa frumoasă? — întreb pe tînărul gospodar, care ne ruga cu stăruinţă să poftim înăuntru.

— A, e de mult — a fost la casa bătrînească... e făcută de-un unchiŭ al tateĭ, Ilie Rotaru-ĭ zicea luĭ.

— Azĭ nu se maĭ fac lucrurĭ de astea...

— Ba pe-aicĭ se fac. Lucrăm şi noĭ, aşa, cît ne tae capu.

Şi ne-a dus în casă, şi ne-a arătat un războiŭ de ţesut, ş'un gherghef, ş'o furcă de tors, şi multe alte scule de-ale caseĭ, lucrate toate de mîna luĭ, împodobite cu tot felul de 'nfloriturĭ săpate 'n lemn, ca de cel maĭ iscusit meşter.

Şi ce simplu, ce frumos ne spunea, zimbind de mirarea noastră:

— Astea, iarna le lucrăm, cînd nu prea avem ce face... Stăm la vatră şi ciopîrtim şi noĭ, ba una, ba alta, ca să nu şedem de geabă, şi ca să maĭ treacă ziua. Nu-ĭ vorbă, tot atîta se toarce şi c'o furcă maĭ aşa, dar parcă-ţĭ umblă mîna maĭ uşor pe-o sculă frumoasă, şi, nu ştiŭ cum, ese şi lucru maĭ curat. Şi pe urmă, rămîne la feciorĭ, şi-şĭ aduc şi eĭ

aminte, — cum pomenim şi noĭ, bunăoară, pe unchiu tateĭ. De cîte orĭ ne uităm la poarta luĭ, parcă-l vedem pe el...

Grija aceasta de a-şĭ lega vieaţa de-un lucrişor care va rămînea pe urma luĭ, la care se vor uita feciorii cu drag, cînd el nu va maĭ fi, — această duioasă întindere de braţe, a celuĭ care se duce, spre ceĭ cari-or să vie, este semnul uneĭ simţirĭ alese, ş'al uneĭ bunătăţĭ largĭ, înălţătoare, pe care ţăranul Vîlcean pare c'o respiră cu aerul sănătos al văilor şi al pădurilor cari-l încunjoară.

A. Vlahuţă

Tîlcurĭ

Judecata e în capul omuluĭ.
Pune-ţĭ căciula dinainte şi te judecă singur.
Dreptatea ese ca untdelemnul deasupra apeĭ.
Maĭ bine o învoială strîmbă de cît o judecată dreaptă.
Dreptul totdeauna umblă cu capul spart.
Ţiganul cînd a ajuns împărat întăĭ pe tată-său l'a [spînzurat.
Corb la corb nu scoate ochiĭ.
Buturuga mică răstoarnă carul mare.
Fă-te tovarăş cu dracu pănă trecĭ cu el lacu.
In ţara orbilor cel c'un ochiŭ este împărat.

A. Pan

Alexandru Lăpuşneanul

I

Dacă voĭ nu mă vreţĭ, eŭ vă vreaŭ . . .

Iacob Eraclid, poreclit Despotul, pierise ucis de buzduganul luĭ Ştefan Tomşa, care acum cîrmuia ţara, dar Alexandru Lăpuşneanul, după înfrîngerea sa în două rîndurĭ de oştile Despotuluĭ, fugind la Constantinopole, isbutise a lua oştĭ turceştĭ, şi se înturna acum să isgonească pre răpitorul Tomşa şi să-şĭ ia scaunul, pre care nu l-ar fi pierdut de n-ar fi fost vîndut de boerĭ. Intrase în Moldova, întovărăşit de şepte miĭ spahiĭ şi de vreo treĭ miĭ oaste de strînsură. Insă pe lîngă acestea avea poruncĭ împărăteştĭ către Hanul Tătarilor Nogaĭ ca să-ĭ dee oricît ajutor de oaste va cere.

Lăpuşneanul mergea alăturea cu Vornicul Bogdan, amîndoĭ călărĭ pe armăsarĭ turceştĭ şi înarmaţĭ din cap pănă în picioare.

— Ce socoţĭ, Bogdane, zise după puţină tăcere, isbîndi-vom oare?

— Să nu te îndoeştĭ Măria-Ta, răspunse curtezanul, ţara geme sub asuprirea Tomşeĭ. Oastea toată se va supune cum i-se va fägă-

dui maĭ mare simbrie. Boeriĭ, cîţĭ ĭ-aŭ maĭ lăsat viĭ, numaĭ frica morţiĭ îĭ maĭ ţine, dar cum vor vedea că Măria-Ta viĭ cu putere, îndată vor alerga şi-l vor lăsa.

— Să dee D-zeŭ să n-am nevoe a face ceia ce aŭ făcut Mircea Vodă la Munteni; dar ţĭ-am maĭ spus, eŭ îĭ cunosc pre boeriĭ noştri, căcĭ am trăit cu dînşiĭ.

— Aceasta rămîne la înalta înţelepciune a Măriei-Tale.

Vorbind aşa, aŭ ajuns aproape de Tecuciŭ, unde poposiră la o dumbravă.

Doamne, zise un aprod apropiindu-se, nişte boerĭ sosind acum cer voe să se înfăţişeze la Măria-Ta.

Vie, răspunse Alexandru.

Curînd întrară sub cortul unde el şedea, încunjurat de boerĭ şi căpitaniĭ săĭ, patru boerĭ, din care doĭ maĭ bătrînĭ, iar doĭ junĭ. Aceştia eraŭ Vornicul Moţoc, Postelnicul Veveriţă, Spătariul Spancioc şi Stroicĭ.

Apropiindu-se de Alexandru Vodă, se închinară pănă la pămînt, fără a-ĭ săruta poala după obiceiŭ.

— Bine-aţĭ venit, boerĭ! zice acesta, silindu-se a zimbi.

— Să fiĭ Măria-Ta sănătos, răspunseră boeriĭ.

— Am auzit, urmă Alexandru, de bîntuirile ţăriĭ şi am venit să o mîntuim: ştiŭ că ţara mă aşteaptă cu bucurie.

— Să nu bănueştĭ Măria-Ta, zise Moţoc, ţara este liniştită, şi poate că Măria-Ta aĭ auzit lucrurile precum nu sînt; căcĭ aşa este obiceiul noroduluĭ nostru să facă din ţînţar armăsar. Pentru aceia obştia ne-aŭ trimis pre noĭ să-ţĭ spunem că norodul nu te vrea, nicĭ te iubeşte, şi Măria-Ta să te întorcĭ înapoĭ ca...

— Dacă voĭ nu mă vreţĭ, eŭ vă vreaŭ, răspunse Lăpuşneanul, a căruia ochĭ scînteiaŭ ca un fulger, şi dacă voĭ nu mă iubiţĭ, eŭ vă iubesc pre voĭ, şi voiŭ merge orĭ cu voia orĭ fără voia voastră. Să mă întorc? Maĭ de grabă îşĭ va întoarce Dunărea cursul îndărăpt. A! Nu mă vrea ţara? Nu mă vreţĭ voĭ, cum înţeleg.

— Soluluĭ nu i-se tae capul, zise Spancioc; noĭ sîntem datorĭ a-ţĭ spune adevărul. Boerii sînt hotărîţĭ a pribegi la Ungurĭ, la Leşĭ şi la Muntenĭ, pe unde aŭ toţĭ rude şi prietenĭ. Vor veni cu oştĭ străine, şi vaĭ de biata ţară cînd vom avea războae între noĭ, şi poate şi Măriei-Tale nu-ĭ va fi bine, pentru că Domnul Ştefan Tomşa...

— Tomşa! El te-aŭ învăţat a vorbi cu atîta dîrjie? Nu ştiŭ cine mă opreşte să nu-ţĭ sfărm măselele din gură cu buzduganul acesta, zise apucînd măciuca de arme din mîna luĭ Bogdan. Ticălosul acel de Tomşa v-aŭ învăţat... .?

— Ticălos nu poate fi acel ce s-aŭ învrednicit a se numi Unsul luĭ Dumnezeŭ, zise Veveriţă.

— Aŭ doar nu sînt şi eŭ Unsul luĭ Dumnezeŭ? aŭ doar nu mĭ-aţĭ jurat şi mie credinţă cînd eram numaĭ Stolnicul Petru? Nu m-aţĭ ales voĭ? Cum a fost oblăduirea mea? Ce sînge am vărsat? Care s-aŭ întors de la uşa mea fără să cîştige dreptate şi mîngîere? Şi însă, acum nu mă vreţĭ, nu mă iubiţĭ? Ha ha ha!

Rîdea; muşchiĭ i-se suciaŭ în rîsul acesta, şi ochiĭ luĭ hojma clipiaŭ.

— Cu voia Măriei-Tale, zise Stroicĭ, vedem că moşia noastră a să cadă de isnoavă în călcarea păgînilor. Cînd astă negură de Turcĭ va prăda şi pustii ţara, pe ce veĭ domni Măria-Ta?

— Şi cu ce veĭ sătura lăcomia acestor cete de păgînĭ ce aducĭ cu Măria-Ta? adăogi Spancioc.

— Cu averile voastre, nu cu banii ţăranilor pre care îi jupuiţi voi. Voi mulgeţi laptele ţării, dar a venit vremea să vă mulg şi eŭ pre voi. Destul, boeri! întoarceţi-vă şi spuneţi celui ce v-aŭ trimes ca să se ferească să nu daŭ peste el, de nu vrea să fac din ciolanele lui surle şi din pielea lui căptuşală dobelor mele...

Boerii eşiră măhniţi; Moţoc rămase.

— Ce ai rămas? întrebă Lăpuşneanul.

— Doamne! Doamne! zise Moţoc căzînd în genunchi, nu ne pedepsi pre noi după fărădelegile noastre! Adu-ţi aminte că eşti pămîntean, adu-ţi aminte de zisa scripturii şi iartă greşiţilor tăi! Cruţă pre biata ţară, Doamne! sloboade oştile aceste de păgîni; vino numai cu cîţi moldoveni ai pe lîngă Măria-Ta, şi noi chizeşluim că un fir de păr nu se va clăti din capul Inălţimii-Tale; şi de-ţi vor trebui oşti, ne vom înarma noi cu femei şi copii, vom rîdica ţara în picioare, vom rîdica slugile şi vecinii noştri. Increde-te în noi!

— Să mă-ncred în voi? zise Lăpuşneanul, înţelegînd planul lui. Pesemne gîndeşti că eŭ nu ştiŭ zicătoarea moldovenească: „Lupul păru-şi schimbă, iar năravul ba?“ Pe semne nu vă cunosc eŭ, şi pre tine mai vîrtos? Nu

ştiŭ că, fiind maĭ mare peste oştile mele, cum aĭ văzut că m-aŭ biruit, m-aĭ lăsat? Veveriţă îmĭ este vechiŭ duşman, dar încaĭ niciodată nu s-aŭ ascuns; Spancioc este încă tînăr, în inima luĭ este iubire de moşie; îmĭ place a privi sumeţia luĭ, pre care nu se sileşte a o tăinui. Stroicĭ este un copil care nu cunoaşte încă pre oamenĭ, nu ştie ce este îmbunarea şi minciuna; luĭ i-se pare că toate păsările ce zboară se mînîncă. Dar tu, Moţoace? învechit în zile rele, deprins a te ciocoi la toţĭ domniĭ, aĭ vîndut pe Despot, m-aĭ vîndut şi pre mine, veĭ vinde şi pre Tomşa; spune-mĭ, n-aşĭ fi un nătărăŭ de frunte cînd m-aşĭ încrede în tine? Eŭ te ert însă că aĭ îndrăznit a crede că iar mă veĭ putea înşela, şi îţĭ făgăduesc că sabia mea nu sa va mînji în sîngele tăŭ; te voiŭ cruţa, căcĭ îmĭ eştĭ trebuitor ca să mă maĭ uşurez de blăstămurile norodului. Sînt alţĭ trîntorĭ de care trebue curăţit stupul.

Moţoc îĭ sărută mîna, asemenea cîneluĭ care în loc să muşte, linge mîna care-l bate. El era mulţămit de făgăduinţa ce căpătase; ştia că Alexandru Vodă a să aibă nevoe de un intrigant precum era el. Deputaţiĭ eraŭ poruncitĭ de Tomşa ca, neputînd înturna pre

Lăpuşneanul din cale, să-şĭ urmeze drumul la Constantinopole, unde, prin jalobe şi dare de banĭ, să mijlocească mazilia luĭ. Dar văzînd că el venia cu însăşĭ învoirea Porţii, pe de alta sfiindu-se a se întoarce fără nicĭ o ispravă la Tomşa, cerură voe să rămîe a-l întovărăşi. Acesta era planul luĭ Moţoc ca sá se poată lipi de Lăpuşneanul. Voia li-se dete.

II

Aĭ să daĭ samă, Doamnă! . . .

Tomşa nesimţindu-se în stare a se împotrivi, fugise în Valahia, şi Lăpuşneanul nu întîlnise nicio împiedecare în drumul său. Norodul pretutindenea îl întîmpina cu bucurie şi nădejde, aducîndu-şĭ aminte de întăia luĭ domnie, în care el nu avusese vreme a-şĭ desveli urîtul caracter.

Boerii însă tremuraŭ. Eĭ aveaŭ două marĭ cuvinte a fi îngrijiţĭ; ştiaŭ că norodul îĭ urăşte, şi pre domn că nu-ĭ iubeşte.

Indată ce sosise, Lăpuşneanul porunci să împle cu lemne toate cetăţile Moldoveĭ afară de Hotin şi le arse, vrînd să strice prin aceasta azilul nemulţămiţilor, cari de multe orĭ, supt adăpostul zidurilor acestora, urziaŭ

comploturĭ şi aţîţaŭ revolte. Ca să sece influenţa boerilor şi să stărpească cuiburile feudalităţiĭ, îĭ despoia de averĭ sub felurĭ de pretexte, lipsindu-ĭ cu chipul acesta de singurul mijloc cu care puteaŭ ademeni şi conrupe pre norod.

Dar ne-socotind de ajuns planul acesta, îĭ omora din cînd în cînd. La cea maĭ mică greşală dregătorească, la cea maĭ mică plîngere ce i-se arăta, capul vinovatuluĭ se spînzura în poarta curţiĭ, cu o ţidulă vestitoare greşaleĭ luĭ, adevărate saŭ plăzmuite, şi el nu apuca să putrezească cînd alt cap îĭ lua locul.

Nime nu îndrăznia a grăi împotriva luĭ, cu cît maĭ vîrtos a lucra ceva. O gardă numeroasă de lefegiĭ albanejĭ, sîrbĭ, ungurĭ, izgoniţĭ pentru relele lor fapte, îşĭ aflaseră scăpare lîngă Alexandru, care, plătindu-ĭ bine, îĭ avea hărăziţĭ; iar oştile moldovene, sub căpitanĭ creaturĭ a luĭ, le ţinea pe marginĭ; slobozind însă pre ostaşĭ pe la casele lor, le mărginise în puţin număr.

Intr-o zi el se primbla singur prin sala palatuluĭ domnesc. Avusese o lungă vorbă cu Moţoc, care întrase iar în favor şi care eşia, după ce înfăţoşase planul uneĭ nouă contribuţiĭ. Se părea neastîmpărat, vorbia singur,

şi se cunoştea că meditează vreo nouă moarte, cînd o uşă lăturalnică, deschizîndu-se lăsă să între Doamna Ruxanda.

— Ce veste, frumoasa mea doamnă? ce pricină te face astăzĭ, cînd nu-ĭ sărbătoare, a-ţĭ lăsa fusele? Cine te-aŭ trezit aşa de dimineaţă?

Lăcrimile jupăneselor văduve, care se varsă la uşa mea şi care strigă răsplătire la Domnul Hristos şi la Sfînta Născătoare pentru sîngele care verşĭ.

Lăpuşneanul, posomorîndu-se, desfăcu braţele; Ruxanda căzu la picioarele luĭ.

— O bunul meŭ domn! viteazul meŭ soţ, urmă ea, destul! Ajunge atîta sînge vărsat, atîtea văduvii, atîţia sărmanĭ! Gîndeşte că Măria-Ta eştĭ prea puternic şi că nişte săracĭ boerĭ nu-ţĭ pot strîca. Ce-ţĭ lipseşte Măriei-Tale? N-aĭ cu nime războiŭ; ţara este linişţită şi supusă. Eŭ, Dumnezeŭ ştie cît te iubesc! şi copiiĭ Măriei-Tale sînt frumoşĭ şi tinerĭ. Judecă, că după viaţă este şi moarte şi că Măria-Ta eştĭ muritor şi aĭ să daĭ samă! Pentru că cu mănăstirile nu se răscumpără sîngele, ci maĭ ales ispiteştĭ şi înfrunţĭ pre Dumnezeŭ, socotind că, făcînd bisericĭ, îl poţĭ împăca şi...

— Muere nesocotită! strigă Lăpuşneanul, sărind drept în picioare, şi mîna luĭ prin deprindere se răzemă pe junghiul din cingătoarea sa; dar îndată, stăpînindu-se, se plecă şi rîdicînd pre Ruxanda de jos:

— Doamna mea! îĭ zise, să nu-ţĭ maĭ scape din gură astfel de vorbe nebune, că, zăŭ, nu ştiŭ, ce se poate întîmpla. Mulţămeşte sfîntuluĭ mare mucenic Dimitrie Isvorîtorul de Mir, a căruĭ hram se prăznueşte la biserica ce noĭ ĭ-am făcut la Pîngăraţĭ, că ne-aŭ oprit de a face un păcat, aducîndu-ne aminte că eştĭ mama copiilor noştri.

— De-aşĭ ştí că mă veĭ şi omorî, nu pot să tac. Erĭ, cînd voiam să întru, o jupăneasă cu cincĭ copiĭ s-aŭ aruncat înaintea rădvanuluĭ meŭ şi m-aŭ oprit, arătîndu-mĭ un cap ţîntuit în poarta curţiĭ. Aĭ să daĭ samá, doamnă, îmĭ zise, că laşĭ pe bărbatul tăŭ să ne tae părinţiĭ, bărbaţiĭ şi fraţiĭ.... Uită-te, doamnă, acesta-ĭ bărbatul meŭ, tatăl copiilor acestora, care aŭ rámas săracĭ! Uită-te! şi îmĭ arăta capul sîngeros, şi capul se uita la mine grozav! — Ah, stăpîne! de atuncĭ nencetat văd capul acela, şi mi-e tot frică! Nu pot să mă odihnesc!

— Şi ce vreĭ? întrebă Lăpuşneanul zimbind.

— Vreaŭ să nu maĭ verşĭ sînge, să încetezĭ cu omorul, să nu maĭ văd capete tăiate, cá sare inima din mine.

— Iţĭ făgăduesc că de poĭmîne nu veĭ maĭ vedea, răspunse Alexandru Vodă; şi mîne îţĭ voiŭ da un leac de frică.

— Cum? ce vreĭ să zicĭ?

— Mîne veĭ vedea. Acum, dragă doamnă, du-te de-ţĭ vezĭ copiiĭ şi caută de casă, cum se cuvine uneĭ bune gospodine, şi pune la cale să ne gătească un ospăţ, căcĭ mâne daŭ masă mare boerilor.

Doamna Ruxanda eşi. Bărbatul săŭ o petrecu până la uşă.

— Eĭ, pus-aĭ toate la cale? întrebă el, viind grabnic cătră armaşul săŭ, care întrase atunce.

— Tot este gata.

— Dar oare vor veni?

— Vor veni.

III

Capul luĭ Moţoc vrem . . .

De cu sară se făcuse de ştire tuturor boerilor să se adune a doua-zi, fiind sărbătoare,

la Mitropolie, unde era să fie şi domnul, ca să asculte liturghia şi apoĭ să vie să prînzească la curte.

Cînd sosi Alexandru Vodă, sfînta slujbă începuse şi boerii eraŭ toţĭ adunaţĭ.

Impotriva obiceiuluĭ săŭ, Lăpuşneanul în ziua aceia era îmbrăcat cu toată pompa domnească.

Purta coroana Paleologilor, şi peste dulama poloneză de catifea stacoşie avea cabaniţa turcească. Nicĭ o armă nu avea decît un mic junghiŭ cu plăselele de aur, iar pintre bumbii dulămiĭ se zăria o zea de sîrmă.

După ce a ascultat sfînta slujbă, s-a coborît din strană, s-a închinat pe la icoane, şi apropiindu-se de racla Sf. Ioan cel Noŭ, s-a plecat cu mare smerenie şi a sărutat moaştele sfîntuluĭ. Spun că în minutul acela el era foarte galbăn la faţă, şi că racla sfîntuluĭ ar fi tresărit.

După aceasta suindu-se iarăşĭ în strană, se înturnă cătră boerĭ şi zise:

—Boerĭ dumneavoastră! De la venirea mea cu a doua domnie şi pănă astăzĭ am arătat asprime cătră mulţĭ; m-am arătat cumplit, răŭ, vărsînd sîngele multora. Unul Dumnezeŭ ştie de nu mĭ-a părut răŭ şi de nu mă căesc

de aceasta; dar dumneavoastră ştiţĭ că m-a silit numaĭ dorinţa de a vedea contenind gîlcevirile şi vînzările unora şi altora, care ţineaŭ la rîsipa ţăriĭ şi la peirea mea. Astăzĭ sînt altfel trebile. Boeriĭ şĭ-aŭ venit în cunoştinţă; aŭ văzut că turma nu poate fi fără păstor, pentru că zice mîntuitorul: *Bate-voiŭ păstorul şi se vor împrăştia oile.*

„Boerĭ dumneavoastră! Să trăim de acum în pace, iubindu-ne ca nişte fraţĭ, pentru că aceasta este una din cele zece poruncĭ: *Să iubeştĭ pre aproapele tăŭ ca însuţĭ pre tine,* şi să ne ertăm uniĭ pe alţiĭ, pentru că sîntem muritorĭ, rugîndu-ne Domnuluĭ nostru Iisus Hristos—îşĭ făcu cruce—sá ne erte nouă greşalele, precum ertăm şi noĭ greşiţilor noştri."

Sfîrşind această deşănţată cuvîntare, merse în mijlocul bisericiĭ şi, după ce se închină iarăşĭ, se înturnă spre norod în faţă, în dreapta şi în stînga zicînd: „Ertaţi-mă, oamenĭ bunĭ, şi boerĭ dumneavoastră!"

„Dumnezeŭ să te erte Măria-Ta!" răspunseră toţĭ, afară de doĭ junĭ boerĭ ce staŭ gînditorĭ, răzemaţĭ de un mormînt lîngă uşă, însă nime nu le-a luat sama.

Lăpuşneanul eşi din biserică, poftind pre boerĭ să vie ca să ospăteze împreună; şi în-

călecînd se înturnă la palat. Toţi se împrăştiară.

— Cum îţi pare? zise unul din boerii care i-am văzut că nu ertase pre Alexandru Vodă.

— Te sfătuesc să nu te duci astăzi la dînsul la masă, răspunse celalalt; şi se amestecară în norod. Aceştia eraŭ Spancion şi Stroici.

La curte se făcuse mare gătire pentru ospăţul acesta. Vestea se împrăştiase că domnul se împăcase cu boerii; şi boerii se bucuraŭ de o schimbare ce le da nădejde că vor putea ocupa iarăşi posturi, ca să adune nouă avuţii din sudoarea ţăranului. Cît pentru norod, el era indiferent; el din împăcarea aceasta nu aştepta vreun bine, nici prepunea vreun răŭ. Norodul se învoia cu oblăduirea lui Alexandru Vodă: cîrtia numai asupra ministrului săŭ Moţoc, care întrebuinţa creditul ce avea la domn spre împilarea gloatei. Căci, deşi eraŭ necontenite jalobele obştiei pentru jefuirile lui Moţoc, Lăpuşneanul saŭ nu răspundea saŭ nu le asculta.

Ceasul prînzului apropiindu-se, boerii începeaŭ a veni călări, întovărăşiţi fieştecare de cîte două trei slugi. Luaŭ sama însă că curtea era plină de lefegii înarmaţi şi că patru tunuri staŭ îndreptate spre poartă; dar socotiaŭ

ca sînt puse pentru a serba după obiceiŭ ceremonia prin salve. Unii poate că şi prepuneaŭ vreo cursă, dar, odată întrînd, nu se maĭ puteaŭ înturna, căcĭ porţile eraŭ străjuite şi păzitorii poruncîţĭ a nu lăsa să iasă nime.

Adunîndu-se boerii, 47 la număr, Lăpuşneanul se puse în capul meseĭ, avînd în dreapta pe logofătul Trotuşan şi în stînga pe vornicul Moţoc. Incepură a zice din surle, şi bucatele se aduseră pe masă.

In Moldova pe vremea aceia nu se introdusese încă moda mîncărilor alese. Cel maĭ mare ospăţ se cuprindea în cîteva felurĭ de bucate. După borşul polonez veniaŭ mîncărĭ greceştĭ fierte cu verdeţurĭ, care plutiaŭ în unt, apoĭ pilaful turcesc şi însfîrşit fripturile cosmopolite. Pînza meseĭ şi şervetele eraŭ de filaliŭ, ţesute în casă. Tipsiile pe care aduceaŭ bucatele, talgerele şi păharele eraŭ de argint. Pe lîngă părete staŭ aşezate în rînd maĭ multe ulcioare pîntecoase, pline de vin de Odobeştĭ şi de Cotnar, şi la spatele fieştecăruia boer dvoria cîte o slugă care dregea. Toate aceste slugĭ eraŭ înarmate.

In curte, pe lîngă două juncĭ şi patru berbecĭ fripţĭ, eraŭ treĭ poloboace desfundate pline de vin; slujitorii mîncaŭ şi beaŭ, boerii

mîncaŭ şi beaŭ. Acum capetele începuse a se înfierbînta: vinul îşĭ făcea lucrarea. Boerii închinaŭ şi uraŭ pre domn cu vivate zgomotoase, la care răspundeaŭ lefegiiĭ prin chiute şi tunurile prin bubuit.

Acum era aproape a se scula de la masă, cînd Veveriţă rîdică paharul şi închinînd zise: „Să trăeştĭ maĭ mulţĭ anĭ Măria-Ta! Să stăpîneştĭ ţara în pace, şi milostivul Dumnezeŭ să te întărească în gîndul ce aĭ pus de a nu maĭ strica pre boerĭ şi a bîntui norodul....“

N-apucă să sfîrşască, căcĭ buzduganul armaşuluĭ lovindu-l drept în frunte îl oborî la pămînt.

— A! voĭ ocărîţĭ pre domnul vostru! strigă acesta; la eĭ, flăcăĭ! In minut, toţĭ slujitoriĭ de pe la spatele boerilor, scoţînd junghiurile, îĭ loviră; şi alţĭ ostaşĭ aduşĭ de căpitanul de lefegiĭ întrară şi năpustiră cu săbiile în eĭ. Cît pentru Lăpuşneanul, el luase pre Moţoc de mînă şi se trăsese lîngă o fereastră deschisă, de unde privia măcelăria ce începuse. El rîdea; iár Moţoc, silindu-se de a rîde ca să placă stăpînuluĭ, simţia părul zburlindu-i-se pe cap şi dinţiĭ săĭ clănţăind.—Inchipuiască-şĭ cine-va într-o sală de cincĭ stînjenĭ

lungă şi de patru lată, o sută şi maĭ mulţĭ oamenĭ ucigaşĭ şi hotărîţĭ spre ucidere, calăĭ şi osîndiţĭ, luptîndu-se uniĭ cu furia desnădejdeĭ şi alţiĭ cu aprinderea beţieĭ. Boerii neavînd nicĭ o grijă, surprinşĭ mişeleşte pe din dos, fără arme, cădeaŭ fără a se împotrivi. Ceĭ maĭ bătrînĭ muriaŭ făcîndu-şĭ cruce; mulţĭ însă din ceĭ maĭ junĭ se apăraŭ cu turbare; scaunele, talgerele, tacîmurile meseĭ se făceaŭ arme în mîna lor; uniĭ, deşi răniţĭ, se încleştaŭ cu furie în gîtul ucigaşilor şi, nesocotind rănile ce primiaŭ, îĭ strîngeaŭ pănă-ĭ înăduşiaŭ. Dacă vreunul apuca vreo sabie, îşĭ vindea scumpa viaţă. Mulţĭ lefegiĭ pieriră, dar în sfîrşit nu maĭ rămase niciun boer viŭ. Patruzecĭ şi şepte de trupurĭ zăceaŭ pe parchet! In lupta şi trînta aceasta, masa se răsturnase; ulcioarele se spărseseră, şi vinul, amestecat cu sînge, făcuse o baltă pe lespezile săliĭ.

Odată cu omorul de sus începuse uciderea şi în curte. Slugile boerilor, văzîndu-se lovite fără veste de soldaţĭ, plecară de fugă. Puţiniĭ care scăpară cu viaţă, apucînd a sări peste zidurĭ, dase larmă pe la casele boerilor şi, învitînd pe alte slugĭ şi oamenĭ boereştĭ, burzuluiseră norodul, şi tot oraşul alergase la

poarta curţiĭ, pre care începuse a o tăia cu securile. Ostaşiĭ, ameţiţĭ de beţie, făceaŭ numaĭ o slabă împotrivire. Gloata se întărta din mult în maĭ mult.

Lăpuşneanul, pre care îl înştiinţase de pornirea noroduluĭ, trimise pe armaşul să-ĭ întrebe ce vor şi ce cer? Armaşul eşi.

— Eĭ, vornice Moţoace, zise apoĭ înturnîndu-se spre acesta, spune, n-am făcut bine că m-am mîntuit de răiĭ aceştia şi am scăpat ţara de o aşa rîe?

— Măria-Ta aĭ urmat cu mare înţelepciune, răspunse mîrşavul curtezan; eŭ de mult aveam de gînd să sfătuesc pre Măria-Ta la aceasta, dar văd că înţelepciunea Măriei-Tale a apucat maĭ înainte, şi aĭ făcut bine că ĭ-aĭ tăiat; pentrucă..... fiindcă.... era să....

— Văd că armaşul întîrzie, zise Lăpuşneanul curmînd pre Moţoc, care se învălmăşa în vorbă. Imĭ vine se poruncesc să dee cu tunurile în prostimea aceia, ha, cum socoţĭ şi dumneata?

— Aşa, aşa, să-ĭ împroaşte cu tunurile; nu-ĭ vreo pagubă c-or muri cîteva sute de mojicĭ, de vreme ce aŭ pierit atîţia boerĭ. Da, să-ĭ omoare de istov.

— Mă aşteptam s-aud asemenea răspuns,

zise cu oţerire Lăpuşneanul, dar să vedem întăĭ ce vor.

In vremea aceasta, armaşul se suise pe poarta curţiĭ şi făcînd semn strigă: Oamenĭ bunĭ! Măria-Sa Vodă întreabă ce vreţĭ şi cereţĭ? şi pentru ce aţĭ venit aşa cu zurba?

Prostimea rămase cu gura căscată. Ea nu se aştepta la asemenea întrebare. Venise fără să ştie pentru ce a venit şi ce vrea. Incepu a se strînge în cete, cete, şi a întreba uniĭ pe alţiĭ ce să ceară. In sfîrşit începură a striga:

— Să micşureze dăjdiile! — Să nu ne zăpciască!

— Să nu ne maĭ împilească! — Să nu ne maĭ jefuiască!

— Am rămas săracĭ! — N-avem banĭ! — Ni-ĭ-a luaŭ toţĭ Moţoc! — Moţoc! — Moţoc! — El ne beleşte şi ne pradă! — El sfătueşte pe Vodă! — Să moară!

— Moţoc să moară! — Capul luĭ Moţoc vrem!

Acest din urmă cuvînt, găsind un echo în toate inimile, fu ca o scîntee electrică. Toate glasurile se făcură un glas şi acest glas striga: capul luĭ Moţoc vrem.

— Ce cer? întrebă Lăpuşneanul, văzînd pre armaşul întrînd.

— Capul Vornicului Moţoc, răspunse.

— Cum? Ce? strigă acesta, sărind ca un om ce calcă pe un şerpe; n-aĭ auzit bine, fîrtate! vreĭ să şuguieştĭ! dar nu-ĭ vreme de şagă. Ce vorbe sînt acestea! Ce să facă cu capul meŭ? Îţĭ spun că eştĭ surd: n-aĭ auzit bine!

— Ba foarte bine, zise Alexandru Vodă, ascultă singur. Strigările lor se aud de aicĭ.

In adevăr ostaşiĭ ne maĭ împrotivindu-se, norodul începuse a se căţăra pe ziduri, de unde striga în gura mare: Să ne dee pre Moţoc! Capul luĭ Moţoc vrem!

Oh! păcătosul de mine! strigă ticălosul. Maică preacurată Fecioară, nu mă lăsa să mă prăpădesc!... Dar ce le-am făcut eŭ oamenilor acestora? Născătoare de Dumnezeŭ, scapă-mă de primejdia aceasta, şi mă jur să fac o biserică, să postesc cît voiŭ maĭ avea zile, să ferec cu argint icoana ta cea făcătoare de minunĭ de la mănăstirea Neamţuluĭ.

Dar, milostive Doamne, nu-ĭ asculta pre nişte proştĭ, pre nişte mojicĭ. Pune să dee cu tunurile într-înşiĭ.... Să moară toţĭ! Eŭ sînt boer mare; eĭ sînt nişte proştĭ!

—Proştĭ dar mulţĭ, răspunse Lăpuşneanul cu sînge rece; să omor o mulţime de oamenĭ pentru un om, nu ar fi păcat? Judecă dum-

neata singur. Du-te de morĭ pentru binele moşieĭ dumitale, cum ziceaĭ însuţĭ cînd îmĭ spuneaĭ cà nu mă vrea nicĭ mă iubeşte ţara. Sînt bucuros că-ţĭ răsplăteşte norodul pentru slujba ce mĭ-aĭ făcut, vînzîndu-mĭ oastea luĭ Anton Sechele şi maĭ pe urmă lăsîndu-mă şi trecînd în partea Tomşiĭ.

— Oh! nenorocitul de mine! strigă Moţoc smulgîndu-şĭ barba, cácĭ de pe vorbele tiranuluĭ înţelegea că nu este scăpare pentru el. Incaĭ lăsaţi-mă să mă duc să-mĭ pun casa la cale! fie-vă milă de jupâneasa şi de copilaşiĭ meĭ! lăsaţi-mă să mă spovedesc!... Şi plîngea, şi ţipa, şi suspina.

— Destul! strigă Lăpuşneanul, nu te maĭ boci ca o muere! fiĭ Romîn verde. Ce să te maĭ spovedueştĭ? Ce-aĭ să spuĭ duhovniculuĭ? Că eştĭ un tîlhar şi un vînzător? Asta o ştie toată Moldova. Haide! luaţi-l de-l daţĭ noroduluĭ şi spuneţĭ că acest fel plăteşte Alexandru Vodă celor ce pradă ţara.

Indată armaşul şi căpitanul de lefegiĭ începură a-l tîrîi. Ticăitul boer răcnia cît putea, vrînd să se împotrivească; dar ce puteaŭ bătrînele luĭ mînĭ împotriva acelor patru braţe zdravene care-l trăgeaŭ! Vrea să se sprijinească în picioare, dar se împiedeca de

trupurile confraţilor săĭ şi luneca pe sîngele ce se închiegase pe lespezĭ. Insfîrşit puterile îĭ slăbiră, şi sateliţiĭ tiranuluĭ, ducîndu-l pe poarta curţiĭ maĭ mult mort decît viŭ, îl îmbrînciră în mulţime.

Ticălosul boer căzu în braţele hidreĭ acesteĭ cu multe capete, care într-o clipeală îl făcu bucăţĭ.

— Iată cum plăteşte Alexandru Vodă la ceĭ ce pradă ţara! ziseră trimişiĭ tiranuluĭ.

— Să trăiască Măria-Sa Vodă! răspunse gloata. Şi mulţămindu-se de astă jertfă, se împrăştie.

In vreme ce nenorocitul Moţoc pierea acest fel, Lăpuşneanul porunci să rîdice masa şi să strîngă tacîmurile; apoĭ puse să reteze capetele ucigaşilor şi trupurile le aruncă pe fereastră. Dupe aceia luînd capetele le aşeză în mijlocul meseĭ pe încet şi cu rînduială, puind pe ale celor maĭ micĭ boerĭ dedesupt şi pe a celor marĭ deasupra, după neam şi după rangurĭ, pănă ce făcu o piramidă de patruzecĭ şi şepte căpăţînĭ, vîrful căreia se încheia prin capul unuĭ logofăt mare. Apoĭ spălîndu-se pe mînĭ, merse la o uşă lăturalnică, trase zăvorul şi drugul de lemn care o închidea, şi întră în apartamentul doamneĭ.

De la începutul tragedieĭ aceştia, Doamna Ruxanda, neştiind nimic de cele ce se petreceaŭ, era îngrijită. Ea nu putea afla pricina zgomotuluĭ ce auzise, căcĭ, după obiceiul vremiĭ de atuncĭ, femeile nu eşiaŭ din apartamentul lor, şi slujnicile nu puteaŭ a se risca în mijlocul uneĭ oştimĭ ce nu cunoştea ce este disciplina. Una din ele maĭ îndrăzneaţă eşind, auzise vorbă că este zurba asupra luĭ Vodă şi adusese această veste stăpîneĭ sale.

Buna doamnă, temîndu-se de furia noroduluĭ, era spăriată, şi cînd a întrat Alexandru a găsit-o rugîndu-se dinaintea icoaneĭ, avînd copiiĭ pe lîngă dînsa.

— A! strigă ea, slavă Maiceĭ Domnuluĭ că te văd! Mĭ-a fost tare frică.

— Pentru aceia, precum ţĭ-am făgăduit, ţĭ-am gătit un leac de frică. Vino cu mine, doamnă.

— Dar ce ţipete, ce strigărĭ se auziaŭ?

— Nimic. Slujitoriĭ s-aŭ luat la sfadă, dar s-aŭ liniştit. Zicînd acestea, luă pe Ruxanda de mînă şi o aduse în sală.

Intru vederea grozaveĭ priveliştĭ, ea scoase un ţipet straşnic şi leşină.

— Femeea tot femee zise Lăpuşneanul zimbind; în loc să se bucure, ea se sparie. Şi lu-

ind-o în braţe o duse în apartamentele eĭ. A-poĭ înturnîndu-se iarăşĭ în sală, găsi pe căpitanul de lefegiĭ şi pe armaşul aşteptîndu-l.

— Tu pune să arunce peste zid hoiturile cînilor acestora, iar tidvele lor să se înşire pe zid, zise lefegiuluĭ. Iar tu, adresîndu-se către armaş, să-mĭ puĭ mîna pe Spancioc şi pe Stroicĭ.

Insă Stroicĭ şi Spancioc eraŭ acum aproape de Nistru. Gonaşiĭ îĭ ajunseră tocmaĭ cînd treceaŭ hotarul.

— Spuneţĭ celuĭ ce v-a trimis, strigă către eĭ Spancioc, că ne vom vedea pănă a nu muri!

IV

> **De mă voiŭ scula, pre mulţĭ am să popesc şi eŭ....**

Patru anĭ trecuseră de la scena aceasta, în vremea cărora Alexandru Vodă, credincios făgăduinţeĭ ce dase Doamneĭ Ruxandeĭ nu maĭ tăiase nicĭ un boer. Dar pentru ca să nu uite dorul luĭ cel tiranic de a vedea suferirĭ omeneştĭ, născoci felurĭ de schingiuirĭ.

Scotea ochĭ, tăia mînĭ, ciuntia şi seca pe care avea prepus, însă presupusurile luĭ eraŭ părelnice, căcĭ nimenĭ nu maĭ cuteza a cîrti cît de puţin.

Cu toate acestea era neliniştit, căci nu putuse pune mîna pe Spancioc şi pe Stroici, care şedeaŭ la Cameniţă aşteptînd şi pîndind vreme. Deşi avea doĭ gineri grafĭ cu mare influenţă la curtea Poloniei, era îngrijit de aceştĭ doĭ boerĭ să nu învite pre Polonĭ, care nu căutaŭ de cît pretexte spre a întra în Moldova; dar aceştĭ doĭ Romînĭ eraŭ prea bunĭ patrioţi ca să nu judece că războiul şi venirea oştilor străine ar fi fost pieirea patriei.

Lăpuşneanul le scrise în maĭ multe rîndurĭ ca să vie, legîndu-se prin cele maĭ marĭ jurăminte că nu le va face nimică, dar eĭ ştiaŭ cît preţueşte jurămîntul luĭ. Ca să'ĭ privigheze maĭ de aproape, se mută în cetatea Hotinuluĭ, pe care o întări maĭ cu osebire; însă aicĭ se bolnăvi de lungoare. Boala făcu răpezĭ înaintărĭ, şi în curînd tiranul se văzu la uşa mormîntuluĭ.

In delirul frigurilor i-se părea că vede toate jertfele cruzieĭ sale, fioroase şi amenințătoare, îngrozindu-l şi chemîndu-l la judecata Dumnezeuluĭ dreptăţiĭ. In deşert se învîrtia în patul dureriĭ, căcĭ nu putea afla ragaz.

Chemînd pre Mitropolitul Teofan, pre episcopĭ şi pre boerĭ şi spuindu-le că se simte sosit la sfîrşitul vieţiĭ, îşĭ ceru ertare de la

toţĭ, umilindu se; pe urmă îĭ rugă să le fie milă de fiul săŭ Bogdan, pe care îl lasă moştean scaunuluĭ, şi să-l ajute; căcĭ fiind în fragedă vrîstă, încunjurat de puternicĭ vrăjmaşĭ, nu se va putea apăra nicĭ pre sine nicĭ pre ţară, de nu va fi unire întru boerĭ şi de nu vor avea dragoste şi supunere cătră domn. „Cît pentru mine,“ urmă a zice, „de mă voiŭ ridica din boala aceasta, sînt hotărît a mă duce la călugărie în mănăstirea Slatina, unde să mă spăsesc cîte zile îmĭ va maĭ lăsa Dumnezeŭ. Decĭ vă rog, părinţĭ arhiereĭ, de mă veţĭ vedea aproape de moarte, să mă tundeţĭ călugăr..“

Nu putu vorbi maĭ mult. Convulziile îl apucară, şi un leşin grozav ca moartea îĭ îngheţă trupul, încît mitropolitul şi episcopiĭ crezînd că se sfîrşeşte, îl călugăriră, puindu-ĭ nume Paisie, după numele Petru ce avea pănă a nu se face domn.

După aceasta salutînd pre Doamna Ruxanda de regentă în vremea minorităţiĭ fiuluĭ eĭ, proclamară pre Bogdan de domn. Apoĭ îndată porniră stafete pe la boerĭ din ţară şi emigraţĭ şi pe la căpitaniĭ oştilor.

Abia amurgise cînd Stroicĭ şi Spancioc sosiră.

Descălecînd pe la gazde, alergară cu pripă

la cetate. Cetatea era mută şi pustie ca un mormînt de uriaş. Nu se auzia decît murmura valurilor Nistruluĭ, ce izbia regulat stîncoasele eĭ coaste, sure şi goale, şi strigătul monoton al ostaşilor de strajă, care, întru lumina crepusculuĭ, se zăriaŭ răzemaţĭ pe lungile lor lance. Suindu-se în palat, îĭ cuprinse nu puţină mirare neîntîlnind pe nime; însfîrşit o slugă le arată camera bolnavuluĭ. Voind să între auziră un mare zgomot şi se opriră ca să asculte.

Lăpuşneanul se trezise din letargia sa.

Deschizînd ochiĭ, văzu doĭ călugărĭ stînd unul la cap şi altul la picioarele sale, neclintiţĭ ca două statue de bronz; se uită pe dînsul şi se văzu coperit cu o rasă; pe căpătăiul săŭ sta un potcap. Vru să ridice mîna şi se împiedică în nişte metaniĭ de lînă. I-se păru că visează şi iarăşĭ închise ochiĭ, dar redeschizîndu-ĭ peste puţin, văzu aceleaşĭ lucrurĭ, metaniile, potcapul, călugăriĭ.

— Cum te maĭ simţĭ frate Paisie? îl întrebă unul din monahĭ, văzîndu-l că nu doarme.

Numele acesta îĭ aduse aminte de toate cele ce se petrecură. Sîngele într'însul începu a fierbe, şi sculîndu-se pe jumătate:

— Ce pocităniĭ sînt acestea? strigă. A! voĭ

vă jucaţĭ cu mine! Afară, boaĭte! Eşiţĭ! că pre toţĭ vă omor! Şi căuta o armă pe lîngă el, dar negăsind decît potcapul, îl asvîrli cu mînie în capul unuĭ călugăr.

Intru auzul strigărilor luĭ, doamna cu fiul eĭ, mitropolitul, boeriĭ, slugile întrară toţĭ în odae.

Chiar atuncĭ ceĭ doĭ boerĭ veniseră şi sta ascultînd la uşă.

— A! voĭ m-aţĭ călugărit, strigă Lăpuşneanul cu glas răguşit şi spărios; gîndiţĭ că veţĭ scăpa de mine? Dar să vă iasă din minte! Dumnezeŭ mă va însănătoşa şi....

— Nenorocite, nu huli! îl curmă mitropolitul; uiţĭ că eştĭ în ceasul morţiĭ! Gîndeşte, păcătosule, că eştĭ monah; nu maĭ eştĭ domn! Gîndeşte că prin hulele şi strigările tale sparii pe astă femee nevinovată şi pre acest copil în care se razemă nădejdea Moldoveĭ.

—Boaĭta făţarnică! adăogă bolnavul, zbuciumîndu-se a se scula din pat; tacă-ţĭ gura; că eŭ care te-am făcut mitropolit, eŭ te dezmitropolesc. M-aţĭ popit voĭ, dar de mă voiŭ îndrepta, pre mulţĭ am să popesc şi eŭ! Iar pre femeia asta voiŭ să o taiŭ în patru bucăţĭ împreună cu ţincul eĭ, ca să nu maĭ asculte de sfaturile boerilor şi a duşmanilor meĭ.

Minte acel ce zice că sînt călugăr! Eŭ nu sînt călugăr, sînt domn! Sînt Alexandru Vodă!... Săriţĭ, flăcăĭ! Unde-s voinicii meĭ?... Daţĭ! daţĭ de tot! Eŭ vă poruncesc. Ucideţi-ĭ pre toţĭ... Niciunul să nu scape... A! mă înăduş!... Apă! Apă! Apă!—şi căzu rásturnat pe spate, hîrcîind de turbare şi de mînie.

Doamna şi mitropolitul eşiră. La uşă îĭ întîmpinară Stroicĭ şi Spancioc.

— Doamnă! zise Spancioc, apucînd de mînă pre Ruxanda, omul acesta trebue să moară numaĭ decît. Iată un praf, pune-l în băutura luĭ..

— Otravă! striga ea înfiorîndu-se.

— Otravă, urmă Spancioc. De nu va muri îndată omul acesta, viaţa Măriei-Tale şi a copiluluĭ acestuĭ este în primejdie. Destul a tráit tatăl şi destule a făcut. Moară tatăl ca să scape fiul.

O slugă eşi. — Ce este? întrebă Doamna.

— Bolnavul s'a trezit şi cere apă şi pre fiul săŭ. Mĭ-a zis să nu mă duc fără el.

Oh! vrea să-l omoare, răcni duioasa mamă strîngînd cu furie copilul la sîn.

— Nu-ĭ vreme de stat la gînduri, doamnă, adăogi Spancioc. Adu-ţĭ aminte de doamna luĭ Ştefăniţă Vodă şi alege între bărbat şi între fiŭ.

— Ce zicĭ, părinte? zise sărmana femee, înturnîndu-se cu ochĭ lăcrămătorĭ spre mitropolitul.

— Crud şi cumplit este omul acesta, fiica mea; Domnul Dumnezeŭ să te povăţuiască. Iar eŭ mă duc să gătesc tot pentru purcederea noastră cu noul nostru domn; şi pre cel vechiŭ, Dumnezeŭ să-l erte, şi să te erte şi pre tine. Zicînd acestea, cuviosul Teofan se depărtă.

Ruxanda luă un pahar de argint plin de apă pre care îl aducea sluga; şi apoĭ mahinaliceşte şi silită maĭ mult de boerĭ, lăsă să cadă otrava în el. Boeriĭ o împinseră în camera bolnavuluĭ.

— Ce face? întrebă Spancioc pre Stroicĭ, carele crăpase uşa şi se uita.

— Intreabă de fiul săŭ—zice că vrea să'l vadă—cere de băut—Doamna tremură—îĭ dă paharul—nu vrea să-l ee!...

Spancioc sări şi scoase junghiul din cingătoare.

— Ba, îl ia, bea... Să-ţĭ fie de bine Măria-Ta!

Ruxanda eşi tremurîndă şi galbenă, şi răzemîndu-se de părete:

— Voĭ să daţĭ samă înaintea luĭ Dumne-

zeŭ, zise suspinînd, că voĭ m-aţĭ făcut să fac acest păcat.

Mitropolitul veni. Să mergem, zise doamneĭ.

— Dar cine va căuta de nenorocitul acesta?

— Noĭ, răspunseră boerii.

— Oh ! părinte, ce mă făcuşĭ să fac ! zise doamna către mitropolitul, şi se duse cu el plîngînd.

Amîndoĭ boerii întrară la bolnav.

Otrava încă nu începuse a'şĭ face lucrarea. Lăpuşneanul sta întins cu faţa în sus, liniştit, dar foarte slab. Cînd întrară boerii, el îĭ privi îndelung, şi necunoscîndu-ĭ, îĭ întrebă, cine sînt şi ce voesc ?

— Eŭ sînt Stroicĭ, răspunse acesta.

— Şi eŭ Spancioc, adăogă celalalt ; şi aceea ce voim este să te vedem până a nu muri, cum ţĭ-am făgăduit.

— Oh ! vrăjmaşii meĭ ! suspină Alexandru.

— Eŭ sînt Spancioc, urmă acesta, Spancioc, pre care aĭ vrut să-l taĭ, cînd aĭ ucis 47 de boerĭ, şi care a scăpat din ghiarele tale ! Spancioc, a căruĭ avere aĭ jefuit-o, lăsîndu-ĭ femeea şi copiiĭ să cerşetorească pe la uşile creştinilor.

— Ah ! ce foc simt că mă arde, strigă bolnavul, apucîndu-se cu mîinele de pîntece !

— Zi *„acum slobozeşte“*, căcĭ aĭ să morĭ. O-trava lucrează.

—Oh! m'aţĭ otrăvit, nelegiuiţilor! Doamne! fie-ţĭ milă de sufletul meŭ! O ce foc!—Unde-ĭ doamna? Unde-ĭ copilul meŭ?

— S'aŭ dus şi te-aŭ lăsat cu noĭ.

— S'aŭ dus şi m'aŭ lăsat! m'aŭ lăsat cu voĭ! Oh! omorîţi-mă, să scap de durerile ce mă sfăşie! înjunghie-mă tu, tu eştĭ maĭ tînăr, fie-ţĭ milă! scapă-mă de durerile ce mă sfîşie! înjunghie-mă! zise înturnîndu-se spre Stroicĭ.

— Nu-mĭ voiŭ spurca vitejescul junghiŭ în sîngele cel pîngărit al unuĭ tiran ca tine.

Durerile creşteaŭ: otrăvitul se zbuciuma în convulziĭ.

— Oh! strigă, îmĭ arde sufletul! oh! daţi-mĭ apă.... daţi-mĭ ceva să beaŭ!

— Iată, zise Spancioc luînd paharul de argint de pe masă; aŭ rămas drojdiile otrăviĭ. Bea şi te răcoreşte!

Ba; ba nu, nu vreŭ, zise bolnavul strîngînd dinţiĭ. Atuncĭ Stroicĭ îl apucă şi-l ţinu neclintit; iar Spancioc scoţînd cuţitul din teacă, îĭ descleştă cu vîrful luĭ dinţiĭ, şi îĭ turnă pe gît otrava ce maĭ era în fundul paharuluĭ.

Lăpuşneanul, mugind ca un taur ce vede

trunchiul şi securea ce a să-l lovească, voi a se înturna cu faţa spre părete.

— Ce, vreĭ să nu ne maĭ vezĭ? ziseră boeriĭ. Ba, se cade spre osînda ta să ne priveştĭ; învaţă a muri, tu care ştiaĭ numaĭ a omorî. Şi apucîndu-l amîndoĭ, îl ţineaŭ nemişcat, uitîndu-se la el cu o bucurie infernală şi mustrîndu-l.

Nenorocitul domn se svîrcolea în spazmele agonieĭ; spume făcea la gură; dinţiĭ îĭ scrîşniaŭ, ochii săĭ sîngeraţĭ se holbaseră; o sudoare îngheţată, tristă a morţiĭ prevestitoare, eşia ca nişte nasturĭ pe obrazul luĭ. După un chin de jumătate ceas, în sfîrşit îşĭ dete duhul în mîinele calăilor săĭ.

Acest fel fu sfîrşitul luĭ Alexandru Lăpuşneanul, care lasă o pată de sînge în istoria Moldoveĭ.

La Mănăstirea Slatina zidită de el, unde e îngropat, se vede şi astăzĭ portretul luĭ şi a familieĭ sale.

C. Negruţi.

NUNTA ZAMFIREĬ

E lung pămîntul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nicĭ astăzĭ domn pe lume nu-ĭ,
Şi-avea o fată,—fata luĭ—
Icoană-ntr-un altar s-o puĭ
La închinat.

Şi dac-a fost peţită des
E lucru tare cu-nţeles,
Dar dintr-al prinţilor şirag,
Cîţĭ aŭ trecut al caseĭ prag,
De bună samă cel maĭ drag
A fost ales.

El, cel maĭ drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit
Un prinţ frumos şi tinerel,
Şi fata s-a 'ndrăgit de el,
Că doară tocmaĭ Viorel
I-a fost menit.

Şi s-a pornit apoĭ cuvînt!
Şi patru marginĭ de pămînt
Ce strîmte-aŭ fost în largul lor,

Cînd a pornit să-şĭ dee zor
Acest cuvînt maĭ călător
Decît un vînt!

Ca erĭ cuvîntul din vecinĭ
S-a dus ca astăzĭ prin străinĭ
Lăsînd pe toţĭ, din cît afund
O mie de crăimĭ ascund,
Toţĭ craiĭ multuluĭ rotund
De veste plinĭ.

Şi-atuncĭ din tron s-a rîdicat
Un împărat după-mpărat,
Şi regiĭ-n purpur s-aŭ încins,
Şi Doamnele grăbit aŭ prins
Să se găteascā din adins
Ca niciodat.

Iar cînd a fost de s-a-mplinit
Ajunul zileĭ de nuntit,
Din munţĭ şi văĭ, de peste mărĭ,
Din larg cuprins de multe zărĭ,
Nuntaşĭ din nouăzecĭ de ţărĭ
S-aŭ răscolit.

Decum a dat în fapt de zorĭ,
Veniaŭ cu fete şi feciorĭ

Trasnind rădvanele de craĭ
Pe netede potecĭ de plaiŭ!
La tot rădvanul patru caĭ,
Ba patru sorĭ.

Din fundul lumiĭ, maĭ din sus,
Şi din Zorit şi din Apus,
Din cît loc poţĭ gîndind să baţĭ
Venit-aŭ roiurĭ de-mpăraţĭ
Cu stemă-n frunte şi-mbrăcaţĭ
Cum astăzĭ nu-s.

Sosit era bătrînul Gruiŭ
Cu Sanda şi Ruxanda luĭ,
Şi Ţinteş, cel cu trainic rost,
Cu Lia luĭ sosit a fost,
Şi Bardeş cel cu adăpost
Prin munţĭ silhuĭ.

Şi alţiĭ, Doamne! Drag alint
De trupurĭ prinse-n mărgărint!
Ce fete dragĭ! Dar ce comorĭ
Pe rochiĭ lungĭ ţesute-n florĭ!
Iar hainele de pe feciorĭ
Sclipiaŭ d-argint.

Voiniciĭ caĭ spumaŭ în salt;
Şi-n creasta coifuluĭ înalt

Prin vulturĭ vîntul viŭ vuia,
Vreun prinţ maĭ tînăr cînd trecea,
C-un braţ în şold şi pe prăsea
Cu celalalt.

Iar maĭ spre-amiaz, din depărtărĭ
Văzutu-s-a crescînd în zărĭ
Rădvan cu mire, cu nînaşĭ,
Cu socrii marĭ şi cu nuntaşĭ.
Iar nouăzecĭ de feciorașĭ
Veniaŭ călărĭ

Şi ca la mîndre nunţĭ de craiŭ,
Eşit-a'n cale-ales alaiŭ
De sfetnicĭ mulţĭ şi mult popor
Cu muzicĭ multe'n fruntea lor;
Şi drumul tot era covor
De florĭ de Maiŭ.

Iar cînd alaiul s-a oprit
Şi Paltin craiŭ a stărostit,
A prins să sune sunet viŭ
De treasc şi trîmbiţĭ şi de chiŭ—
Dar ce scriŭ eŭ? Orĭ cum să scriŭ
E ne-mplinit!

Şi atuncĭ de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foişor

Eşi Zamfira-n mers isteţ,
Frumoasă ca un gînd răsleţ.
Cu trupul nalt, cu părul creţ,
Cu pas uşor.

Un trandafir în văĭ părea ;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brîŭ de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cît eŭ nicĭ nu pot
O maĭ frumoasă să-mĭ socot
Cu mintea mea.

Şi ea, mergînd spre Viorel,
De mînă cînd a prins-o el,
Roşind s-a zăpăcit de drag,—
Vătavul a dat semn din steag
Şi-atuncĭ porniră toţĭ şirag
Incetinel.

Şi-n vremea cît s-aŭ cununat
A prins poporul adunat
Să joace-n drum după tilincĭ :
Feciorĭ, la zece fete, cincĭ,
Cu zdrîngăneiĭ la opincĭ
Ca-n port de sat.

Treĭ paşĭ la stînga linişor
Şi alţĭ treĭ paşĭ la dreapta lor;

Se prind de mînĭ şi se desprind,
S-adună cerc şi iar se-ntind,
Şi bat pămîntul tropotind,
In tact uşor.

Iar la capăţ! Un rîŭ de vin!—
Maĭ un hotar tot a fost plin
De mese, şi tot oaspeţĭ rarĭ
Tot craĭ şi tot crăese marĭ,
Alăturea cu Ghinărarĭ
De neam străin.

A fost atîta chiŭ şi cînt
Cum nu s-a pomenit cuvînt!
Şi soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns şi-acest noroc,
Să vadă el atîta joc
Pe-acest pămînt!

De-aĭ fi văzut cum aŭ jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate şi întrulpĭ
Cu ochĭ şireţĭ ca ceĭ de vulpĭ
Cu rochiĭ scurte pănă-n pulpĭ
Cu păr buclat.

Şi principĭ falnicĭ şi-ndrăzneţĭ
De-al căror buzdugan isteţ

Perit-aŭ zmeĭ din iadurĭ scoşĭ !
De-aĭ fi văzut jucînd voioşĭ
Şi Feţĭ-voinicĭ, şi Feţĭ-frumoşĭ
Şi logofeţĭ.

Ba Peneş-mpărat, văzînd
Pe Barbă-cot, piticul, stînd
Pe-un gard de-alăturĭ privitor,
L-a pus la joc: Şi-ntre popor
Săria piticu-ntr-un picior
De nu-şĭ da rînd !

Sînt greĭ bătrîniĭ de pornit,
Dar de-ĭ porneştĭ, sînt greĭ de oprit !
Şi s-aŭ pornit bărboşiĭ regĭ
Cu sfetnicĭ-nvechiţĭ în legĭ
Şi patruzecĭ de zile-ntregĭ
Aŭ tot nuntit.

Şi vesel Mugur-împărat
Ca cel dintăĭ s'a rîdicat
Şi cu păharul plin în mînĭ,
Precum .e felul din bătrînĭ
La orice chef între Romînĭ,
El a-nchinat.

Şi-a zis: „Cît mac e prin livezĭ,
Atîţia anĭ la mirĭ urez !

Şi-un prinţ la anul! blînd şi mic,
Să crească mare şi voinic,—
Iar noĭ să maĭ jucăm un pic
Şi la botez.

Gh. Coşbuc

Ioan Roată şi Vodă Cuza

Intre ţăraniĭ fruntaşĭ carĭ aŭ luat parte împreună cu boeriĭ, cu Episcopiĭ şi cu Mitropolitul ţăriĭ la „Divanul Adhoc" din Moldova, în 1857, era şi moş Ioan Roată, om cinstit şi cuviincios, cum sînt maĭ toţĭ ţăraniĭ romînĭ de pretutindene.—Numaĭ atîta, că moş Roată, după cîte văzuse şi după cîte păţise el în viaţa sa, nu prea punea temeiŭ pe vorbele boereştĭ. şi avea gîdiliciŭ la limbă; adică, spunea omuluĭ verde în ochĭ, fie cine-a fi, cînd îl scormolia ceva la inimă.—Aşa e ţăranul: nu prea ştie multe. Şi moş Ioan Roată fiind ţăran cum v-am spus, deşi se învrednicise a fi acum pintre boerĭ, nu avea ascunzătorĭ în sufletul săŭ.

In „Divanul Adhoc" din Moldova, eraŭ boerĭ de toată mîna: şi maĭ marĭ şi maĭ micĭ; şi maĭ bătrînĭ şi maĭ tinerĭ; şi maĭ învăţaţĭ şi maĭ neînvăţaţĭ, cum îĭ apucase timpul.—

Intre aceştĭ din urmă, eraŭ de-al de bătrînul Alecu Forăscu, poreclit şi Tololoiŭ, Grigore Cuza, şi alţĭ cîţiva de alde-aceştia cari, ţiindu-se de obiceiurile strămoşeştĭ în toate serbătorile ascultaŭ cu evlavie slujba bisericească de la început până la sfîrşit, cîntînd şi cetind la strană deavalma cu dascălii şi preuţii bisericiĭ; iar la zile marĭ, ca să le ticnească veselia, împărţiaŭ bucăţica de pîne cu orfaniĭ, cu văduvele şi cu alţĭ nevoeşĭ, cum apucase din părinţĭ.—Atîta-ĭ ajungea capul, atîta făceaŭ şi eĭ pe vremea lor, Dumnezeŭ să-ĭ erte şi să-ĭ odihnească, unde-or fi acolo, că bune inimĭ aveaŭ.

Dar să ne întoarcem iar la „Divanul Adhoc.“ Aicĭ, ca în toate adunările de felul acestora se făcea vorbă multă; şi era lucru firesc să se facă, fiind luptă între *timpul de faţă* cu *cel trecut* pentru cea maĭ dreaptă cauză a neamuluĭ romănesc: „Unirea“, sfînta Unire!

Boeriĭ ceĭ maĭ tinerĭ, crescuţĭ de micĭ în străinătate numaĭ cu franţuzască şi nemţască, eraŭ cîrtitorĭ asupra *trecutuluĭ*, şi ceĭ maĭ guraliĭ tot odată. Vorba, portul şi apucăturile bătrîneştĭ nu li maĭ venia la socoteală. Şi din această pricină, unia; în aprinderea lor, numiaŭ pe ceĭ bătrînĭ: *„ruginĭ învechite, işli-*

carĭ, strigoĭ,“ şi cîte li maĭ venia în minte, după cum li era şi creşterea; dă învăţaţĭ nu-s?...

Nu-ĭ vorbă, că şi nătîngia unor bătrînĭ era mare. Uneorĭ, cînd se mînieaŭ, dedeaŭ şi eĭ tinerilor cîte-un ibrişin pe la nas, numindu-ĭ: *bonjuriştĭ, duelgiĭ, pantalonarĭ, oamenĭ smintiţĭ la minte şi ciocoĭ înfumuraţĭ*; *lepădaţĭ de lege, stricătorĭ de limbă* şi de *obiceiurĭ.*—In aşa împuncişare de ideĭ se aflaŭ boerii bătrînĭ cu tineretul din „Divanul Adhoc“ al Moldoveĭ,—cu toate că, şi uniĭ şi alţiĭ eraŭ pentru „Unire“. Numaĭ atîta, că bătrîniĭ voiaŭ „Unire“ cu *tocmeală*, iar tinerii „Unire“ fără *socoteală*, cum s-a şi făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveaŭ unia dintre boerii tinerĭ cu cuconul Alecu Forăscu, care, una două, îĭ tolocănia mustrîndu-ĭ:

Ba că „nu vorbesc drept romîneşte, cum vorbiaŭ părinţiĭ lor, ci aŭ corchezit graiul strămoşesc, de nu-ĭ maĭ înţelege nimene;“ ba că „face omul cu cineva o tovărăşie cît de mică, şi tot urmează învoeala între părţĭ; iar nu aşa cu ochiĭ închişĭ; căcĭ dacă n'aĭ *carte*, n'aĭ *parte,* scurtă socoteală;“ ba că „de cînd cu *străinătatea,* v'aţĭ înstrăinat şi legea şi limba şi inima şi chiar dragostea sătenilor; şi după nepăsarea şi risipa ce o facem, zvîrlind banul

pe lucrurĭ de nimica, puţin maĭ avem de înstrăinat; şi nu'ĭ departe vremea aceia, pe cît văd eŭ.—Intrebaţĭ pe bieţii nemernicĭ de săteni, să spue eĭ, dacă maĭ cunosc cine le e stăpîn. Aŭ rămas ca nişte cînĭ aĭ nimănuĭ, sărmanii oamenĭ! Cine se scoală maĭ de dimineaţă, acela e maĭ tare în sat la eĭ, de'ĭ horopseşte şi'ĭ ţuhăeşte maĭ răŭ decît pe vite! *Ciocoismul* şi *străinii* să trăiască, şi las pe dînşii, că ne scot eĭ la covrigĭ;" ba că „vaĭ de ţara care ajunge s'o pue copiiĭ la cale;" ba că „vorbă multă, sărăcia omuluĭ;" şi dacă li'ĭ treaba de aşa, facă eĭ ce-or şti, că el maĭ bine se duce acasă, că'ĭ plouă caiĭ în spate şi'ĭ staŭ vitele cu dinţiĭ la stele, din pricina slugilor, cărora puţin le pasă de munca stăpînuluĭ. —Şi cîte şi maĭ cîte năsdrăvănii de al-de-aceste.... Las pe bătrînĭ să te descînte şi să te judece eĭ în legea lor, că nu'ţĭ maĭ trebue alt popă....

Şi iacă aşa cu de al-de cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rînd:

Intr'una din zile, cum vorbia frumos un boer dintre ceĭ tinerĭ, iacă şi moş Ioan Roată sare cu gura:

—Aveţĭ bunătatea de vorbiţĭ maĭ moldo-

vinește cucoane, să ne dumerim și noĭ; căcĭ eŭ unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!—Un oare care boer întîmpină atuncĭ pe moș Roată, zicîndu'ĭ cu glas poruncitor și răutăcios!

—Dar ce nevoe mare este, să înțelegĭ tu mojicule! Tacă'țĭ lioarba, dac'aĭ venit aicĭ; c'apoĭ.... întoarce-ne-vom noĭ acasă, și helbet! nu țĭ-a lua nime din spate, ce știŭ eŭ ... Auzĭ, obrăznicie?—Tu, cu optzecĭ de miĭ de fălcĭ de moșie, și el un ghiorlan, c'un petec de pămînt, și uite ce gură face alăturea cu mine!...

Moș Roată, simțindu-se lovit pănă în suflet răspunde atuncĭ cu glas plîngător;

Dar bine, cucoane, dacă nu v'a fost cu plăcere să pricepem și noĭ cîte-ceva din cele ce spunețĭ dumneavoastră, de ce ne-ațĭ maĭ adus aicĭ, să vă batețĭ joc de noĭ?! Eĭ, cucoane, cucoane! puternic eștĭ, megieș îmĭ eștĭ, ca răzeș ce mă găsesc, și știŭ bine că n'are să'mĭ fie moale, cînd m'oiŭ întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia palmele aceste țăraneștĭ ale noastre, străpunse de pălămidă și de bătăturĭ, cum le vedețĭ, vă țin pe dumneavoastră de-atîta amar de vreme, și vă fac de huzurițĭ de bine; și maĭ mult de cît atîta; orice venetic, în țara

asta este oploşit de dumneavoastră, şi'l priviţi cu nepăsare cum ni suge sîngile, şi tăceţi şi'l îmbrăţoşaţi! Numaĭ noĭ, vite de muncă, vă sîntem dragĭ ca sarea în ochĭ!.... Din mojicĭ, din ghiorlanĭ şi din dobitocĭ nu ne maĭ scoateţi! Dumnezeŭ să ne erte, şi să ne ertaţi şi dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat, aşa este; v'aţi deprins a lua focul tot-deauna cu mîinele noastre cele mojiceştĭ..... şi tot noĭ ceĭ vinovaţi!

Sfînt să'ţi fie rostul, moş Ioane, că aĭ vorbit din durere, răspunse atuncĭ cuconul Alecu Forăscu; şi sînt fericit, că staĭ alăturea cu mine. Decît un *bonjurist* c'o mînă de învăţătură, maĭ bine un ţăran cu un car de minte.

La aceste vorbe, mulţĭ dintre boerĭ s'aŭ simţit atinşi; cel cu pricina a rămas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Cuza a dat mîna prieteneşte cu moş Ioan Roată.

Insfîrşit, după multe desbaterĭ furtunoase urmate în „Divanul Adhoc“ s'a încuviinţat „Unirea“ şi apoĭ Deputaţiĭ s'aŭ întors fiecare pe la vetrele lor. Peste cîţiva anĭ dupá aceasta, trecînd Cuza-Vodă spre Bucureştĭ, a poposit la Agiud, unde l'a întîmpinat o mulţime de lume, ca pe-un Domnitor.

Prin lumea ce se înghesuia cu treabă fără

treabă, iaca se zărește o hîrtie fîlfîind pedeasupra capetelor mulțimii, în vîrful unei prăjini. Cuza Vodă înțelegînd că trebue să fie vreun suflet năcăjit, face semn să'i se deschidă calea. Și cînd colo, un țăran bătrîn cade în genunchi dinaintea Domnitorului, sărutîndu'i mîna, cu lacrimele în ochi, și dîndu'i o hîrtie scrisă pe toate fețele.

—He, he! moș Ioan Roată, prietenul și tovarășul meŭ cel vechiŭ din „Divanul Adhoc," lucru negîndit! Ridică-te moș Ioane, și spune fără sfială, ce durere ai? Ți-a făcut cineva vreun neajuns?

Moș Roată văzînd că după atîția ani de zile nu l'a uitat colonelul Alexandru Cuza, și că l'a primit cu atîta bunătate, a început a plînge cu hohot și a'l ruga să'i cetească hîrtia. Vodă fiind gata de plecare, și văzînd că hîrtia lui Moș Roată cuprinde multă pologhie, zise cu blîndeță:

—Spune, moș Ioane, din gură, ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg. Atunci moș Roată viindu'și în sine, începe a se jelui cum urmează:

„Luminarea voastră,

De cînd cu păcatul cel de „Adhoc" n'am mai avut zi bună cu megieșul meŭ cel pu-

ternic, stăpînul uneĭ moşiĭ foarte marĭ, pe care'l cunoştĭ, Măria-Ta. N'am gîndit, nenorocitul de mine, că dumnealuĭ un boer aşa de mare, putred de bogat şi cu învăţătură, să'şĭ pue mintea cu unul ca mine, de la nişte vorbe nesocotite ce le-am zis şi eŭ atuncĭ într'un năcaz. Numaĭ Dumnezeŭ să'ĭ dee sănătate şi bine, dar amarnic m'a lovit în avere şi în cinste! Crede, Măria-Ta, că nicĭ eŭ n'am fost aşa de sec între ceĭ de-o samă cu mine. Dar de cum am ajuns acasă, goană şi prigoană pe capul meŭ, din partea boeruluĭ, în tot felul:

Intăĭ şi'ntăĭ, a pus înadins pe feciorii boereştĭ să'mĭ caute pricină, şi să mă aducă la sapă de lemn; şi aceştia, ca oamenĭ fără judecată şi pizmaşĭ, făceaŭ toate chipurile, saŭ eĭ deadreptul saŭ prin alţiĭ, cum să dee vitişoarele mele măcar de-un pas pe moşia boerească; şi apoĭ sub cuvînt că aŭ făcut stricăciune, să mi-le poată ucide fără cruţare! Şi astăzĭ împuşcă'ĭ porciĭ; mîne vacile şi boiĭ; poimîne căişoriĭ; în altă zi eĭ oile dinapoĭ cu grămada şi du-le la curte, îţĭ poţĭ închipui, Măria-Ta, ce urgie grozavă era pe capul meŭ! Văzînd eŭ de la o vreme că nu maĭ încetează cu jafurile, mĭ-am luat inima'n dinţĭ, şi m'am

dus la boer să mă jăluesc. Şi boerul, în loc de un cuvînt bun, m'a scuipat drept în obraz, de faţă cu slugile sale şi cu alţi oamenĭ ce se aflaŭ atuncĭ la curte; încît am crezut că a căzut cerul pe mine, de ruşine! Ba încă m'a şi ameninţat, că, altădată, de mĭ-a maĭ călca piciorul în ograda boerească, are să poruncească să mă întindă la scară şi să mă bată cu biciul! Şi cu rînduiala asta, Măria-Ta, în cîţiva anĭ de zile m'aŭ calicit cu desăvîrşire, şi mĭ-a ridicat şi cinstea, care, pentru mine, a fost cel maĭ scump lucru!"

Cuza-Vodă a stat neclintit, şi s'a uitat ţintă la moş Ioan Roată, cît a vorbit el. Şi cînd a isprăvit vorba, Vodă ĭ-a pus două fişicurĭ de napoleonĭ în mînă, zicîndu-ĭ cu bunătate: Ţine moş Ioane, acest mic dar de la mine, şi întîmpină'ţĭ nevoia, de azĭ pe mîne, cum te-a lumina Cel de Sus. Iar pe boer, lasă'l în judecata luĭ Dumnezeŭ, căcĭ „El nu bate cu ciomagul."

Luĭ moş Ioan Roată i-se umplu din noŭ ochiĭ de lacrimĭ, şi sărutînd mîna luĭ Vodă, ca semn de mulţumire, zice oftînd:

—Dar cu ruşinea ce mĭ-a făcut, cum rămîne, Măria-Ta?!

—Cu ruşinea, iaca aşa rămîne, moş Ioane,

zise Cuza-Vodă, sărutîndu'l pe un obraz şi pe altul, în faţa mulţimiĭ adunate acolo. Du-te şi spune sătenilor dumitale, moş Ioane, că pe unde te-a scuipat boerul, te-a sărutat Domnitorul ţăriĭ şi ţĭ-a şters ruşinea.

I. Creangă.

NOVAC ŞI CORBUL

(poezie populară)

I

Fost-aŭ cică un Novac,
Un Novac, Baba Novac,
Un viteaz de-aĭ luĭ Mihaiŭ
Ce săria pe şeapte caĭ
De striga Craiova vaĭ!
El un fecioraş avea
Şi tot ast-fel îĭ zicea:
„Fecioraş Gruiuţul meŭ!
Ascultă de ce-ţĭ zic eŭ,
Să nu cazĭ la vreun loc răŭ,
La loc răŭ şi mult departe,
In neagra străinătate.
Dacă sorţiĭ te-or purta
Ţările de-a vîntura
Şi-n Stambul de a intra

Tu de asta nu uita:
Vamă dreaptă să plăteştĭ,
Armele să-ţĭ oţeleştĭ,
Hainele să-ţĭ primineştĭ
Ca să parĭ un biet sărac,
Să nu semenĭ a Novac,
Că nu-ĭ turcilor pe plac."
Grue-n Ţarigrad intra,
Vamă dreaptă el nu da,
De haine nu se schimba
Ci pe uliţĭ se plimba
Tot în haine Novăceştĭ
Cum e drag ca să-l priveştĭ!
Turciĭ toţĭ cît îl zăria
Între dînşiĭ se grăia:
„Ista-ĭ Gruea luĭ Novac,
Luĭ Novac Cara-iflac!"
Şi pe loc eĭ s-aduna,
Şi de Grue s-anina,
Şi cu Grue se lupta
Şi pe Grue mi-l lega
Cu treĭ funiĭ de mătasă,
Din ele să nu maĭ iasă!
Dar cînd Grue se-ntindea
Două funiĭ se rupea
Numaĭ una rămînea,
Una lungă nodoroasă,

Cît un braţ voĭnic de groasă!
Turciĭ iute-l cuprindea,
Şi-ntr-un beciŭ îl închidea
Lumea să n-o maĭ privească,
Soare să nu maĭ zărească!

II

Grue zace la-nchisoare,
De treĭ anĭ lipsiţĭ de soare
Şi prin gratiĭ lung priveşte
Cerul care străluceşte
Şi de dînsul nu-ngrijeşte!
Dor cumplit inima-ĭ sacă,
Plîns de jale mi-l îneacă,
Cînd zăreşte despre soare
Cîrdurĭ, cîrdurĭ de cucoare,
Călătoare, zburătoare,
Şi de el nepăsătoare.
Iată, mări, cum plîngea
Că-n departe, sus zărea
Un corb negru, corbişor
Ce zbura încetişor
Şi din aripĭ tot bătea
Şi cu jale croncănia.
Iar Grue se amăria
Şi din gură-amar zicea:
„Căcĭ n-am durdă puĭ de corb

Zilele să ţi le sorb!
Ce tot ţipĭ şi croncăneştĭ,
Ori de mine te găteştĭ?„
Corbul se apropiea
Pe fereastră se punea
Şi din pliscu-ĭ răspundea:
„Gruişor, drăguţul meŭ!
Ce mă blestemĭ aşa răŭ
Cînd îmblu de rîndul tăŭ?
—Aleĭ! corbe, corbişor,
De vreĭ tu să-mĭ facĭ pe dor,
Ţine ineluşul meŭ
Şi du-l unde voesc eŭ,
În munţiĭ Catrinuluĭ,
În pădurea Pinuluĭ,
La condacul luĭ Novac,
Luĭ Novac, Baba-Novac.
Şi mă jur că de-oiŭ scăpa,
Pe tine te-oiŭ adăpa
Nu cu sînge păsăresc,
Dar cu sînge păgînesc!“
Corbul vesel croncănia,
Inelu-n plisc îl punea,
Aripile-şĭ întindea,
Şi pe cer el se zăria,
Întăĭ ca un porumbaş,
Apoĭ ca un lăstunaş,

Apoĭ ca un bondăraş
Şi-n zare dacă-ajungea,
El din zare se ştergea.

III

În munţii Catrinuluĭ,
În pădurea Pinuluĭ,
Odihnea Baba-Novac
La umbra unuĭ copac,
Şi pin vis el tot vedea
Pe feciorul săŭ Gruea.
Iată-un corb că se ivia,
Şi pe-o creangă se punea
Chiar deasupra capuluĭ
Capuluĭ Novaculuĭ;
Corbuleţul uşurel
Avea-n pliscu-ĭ un inel
Care jos cădea din el
Chiar în barba luĭ Novac
Luĭ Novac Baba-Novac.
Adormitul se trezia,
Şi inelul cît vedea,
Scotea haine Novăceştĭ
De punea călugăreştĭ
Scotea cuca de Novac
Şi punea un comănac.
Şi-ncăleca voiniceşte,

Şi purcedea vultureşte,
Cu desagĭ, cu buzdugele
Umplute cu mahmudele.
El mergea şi iar mergea,
În Ţarigrad ajungea,
La divan că se ducea
Şi din gură-aşa zicea:
„Auzit-am, auzit
De-un voinic ce mĭ-aţĭ robit,
Iată-mă-s că am sosit
Să vi-l plătesc îndoit.“
El desagiĭ deşerta,
Turciĭ toţĭ năvală da,
Şi pe jos se tavălia,
Unul pe-altul se-mpingea.
Iar Novac că alerga
Pe Grue mi-l deslega,
Un paloş în mînă-ĭ da
Şi din gură cuvînta:
„Bate tu marginele,
Eŭ să bat mijloacele,
Că le ştiŭ soroacele.
Eĭ tăia la Turcĭ tăia
Păn' ce bine ostenia,
Apoĭ iute purcedea
Amîndoĭ de se ducea,
În codriĭ Catrinuluĭ,

În pădurea Pinuluĭ,
Unde corbiĭ locuesc
Şi ca frunza se-nmulţesc
Şĭ bine hălăduesc!

Cinci Pîni

Doĭ oamenĭ, cunoscuţĭ unul cu altul, călătoriaŭ odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa treĭ pînĭ şi celalalt două pînĭ. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra uneĭ răchiţĭ pletoase, lîngă o fîntînă cu ciutură, scot fie-care pînile ce aveaŭ şi se pun să mănînce împreună, ca să aibă maĭ mare poftă de mîncare. Tocmaĭ cînd scoaseră pînile din traiste, iacă un al treilea drumeţ necunoscut îĭ ajunge din urmă, se opreşte lîngă dînşiĭ dîndu-le ziua bună; apoĭ se roagă să-ĭ dee şi luĭ ceva de mîncare, căcĭ e tare flămînd şi n-are nimic merinde la dînsul, nicĭ de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-ĭ ospăta împreună cu noĭ, ziseră ceĭ doĭ drumeţĭ călătoruluĭ străin; căcĭ, mila Domnuluĭ! unde mănîncă doĭ, maĭ poate mînca şi un al treilea. Călătorul străin, flămînd cum era, ne maĭ aşteptînd multă pof-

tire, se aşeză jos lîngă ceĭ doĭ şi încep a mînca cu toţĭ la pîne goală şi a bea apă rece din fîntînă, căcĭ altă udătură nu aveaŭ. Şi mănîncă eĭ la un loc tustreĭ, şi mănîncă pînă ce gătesc de mîncat toate cele cincĭ pînĭ, de parcă n-ar maĭ fi fost.

Dupăce aŭ mîntuit de mîncat, călătorul străin scoate cincĭ leĭ din pungă şi-ĭ dă, din întîmplare, celuĭ ce avusese treĭ pînĭ, zicînd:

— Primiţĭ, vă rog oamenĭ bunĭ, această mică mulţămită de la mine, pentru că mĭ-aţĭ dat de mîncare la nevoe; veţĭ cinsti maĭ încolo cîte un pahar de vin, saŭ veţĭ face cu baniĭ ce veţĭ pofti. Nu sînt vrednic să vă mulţumesc de binele ce mĭ-aţĭ făcut, căcĭ nu vedeam lumea înaintea ochilor, de flămînd ce eram.

Ceĭ doĭ nu prea voiaŭ să primească, dar după multă stăruinţă din partea celuĭ al treilea aŭ primit. De la o vreme, călătorul străin şi-a luat ziua bună de la ceĭ doĭ, şi şi-a căutat de drum. Ceilalţĭ maĭ rămîn oleacă sub răchită la umbră, să odihnească bucatele. Şi din vorbă în vorbă, cel ce avuse treĭ pînĭ, dă doĭ leĭ celuĭ cu două pînĭ, zicînd:

— Ţine, frate, partea dumitale şi fă ce vreĭ cu dînsa. Aĭ avut două pînĭ întregĭ, doĭ leĭ

ţi-se cuvin. Şi mie-mĭ opresc treĭ leĭ, fiindc-am avut treĭ pînĭ întregĭ şi tot ca ale tale de marĭ, după cum ştiĭ.

— Cum aşa, zise celalalt cu dispreţ: pentru ce numaĭ doĭ leĭ, şi nu doĭ şi jumătate partea dreaptă, ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne dee nimic, şi atuncĭ cum rămînea?

— Cum să rămîe, zise cel cu treĭ pînĭ: atuncĭ aşĭ fi avut eŭ pomană pentru partea ce mi se cuvine de la treĭ pînĭ, iar tu—de la două, şi pace bună. Acum însă, noĭ am mîncat de geaba, şi baniĭ pentru pîne îĭ avem în pungă cu prisos: eŭ treĭ leĭ şi tu doĭ leĭ; fiecare după numărul pînilor ce am avut. Maĭ dreaptă împărţeală de cît aceasta nu cred că se maĭ poate nicĭ la Dumnezeŭ Sfîntul.

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pînĭ: eŭ nu mă ţin că mĭ-aĭ făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm şi cum a zice judecata, aşa să rămîe.

— Haide şi la judecată, zise celalalt, dacă nu te mulţămeştĭ; cred că şi judecata are să-mĭ găsească dreptate, deşi nu m-am tîrît prin judecăţĭ de cînd sînt.

Şi aşa, pornesc eĭ la drum, cu hotărîrea să se judece. Şi cum ajung într-un loc unde era

judecătorie, se înfăţoşează înaintea judecătorului şi încep a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fie care: cum a venit întîmplarea, de aŭ călătorit împreună; de aŭ stat la masă împreună; cîte pînĭ a avut fiecare; cum a mîncat drumeţul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dînşiĭ; cum le-a dat cincĭ leĭ drept mulţămită şi cum cel cu treĭ pînĭ a găsit cu cale să-ĭ împartă.

Judecătorul, după ce-ĭ ascultă pe amîndoĭ cu luare aminte, zise celuĭ cu două pînĭ:

— Şi nu eştĭ mulţămit cu socoteala ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulţămitul; noĭ n-am avut de gînd să luăm plată de la drumeţul străin pentru mîncarea ce ĭ-am dat; dar dac-a venit întîmplarea de-aşa, apoĭ trebue să împărţim drept în două ceia ce ne-a dăruit oaspetele nostru; aşa cred eŭ c-ar fi cu cale cînd e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoĭ fă bine de înapoeşte un leŭ istuialalt, care, spuĭ, c-a avut treĭ pînĭ.

— De asta chiar mă cuprinde mirare, domnule judecător, zise nemulţămitul cu îndrăzneală; eŭ am venit înaintea judecăţiĭ să capăt dreptate, şi văd că dumneata, care ştiĭ

legile, maĭ răŭ mă acufunzĭ. De-a fi să fie tot aşa şi judecata înaintea luĭ Dumnezeŭ, apoĭ vaĭ de lume!

— Aşa ţi-se pare dumitale, zise judecătorul liniştit; dar ia să vezĭ că nu-ĭ aşa. Aĭ avut dumneata două pînĭ?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarăşul dumitale avut-a treĭ pînĭ?

— Da, domnule judecător, treĭ a avut.

— Udătură ceva avut-aţĭ vre-unul?

— Nimic, domnule judecător; numaĭ pîne goală şi apă rece din fîntînă, fie de sufletul cuĭ a făcut-o, acolo, în calea trecătorilor.

— Dinioarea, parcă singur mĭ-aĭ spus, zise judecătorul, că aţĭ mîncat toţĭ tot ca unul de mult; aşa este?

— Aşa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rînduiala următoare, ca să se poată şti hotărît care cîtă pîne a mîncat: să zicem că s-a tăiat fiecare pîne în cîte treĭ bucăţĭ deopotrivă de marĭ; cîte bucăţĭ aĭ fi avut dumneata, care spuĭ că avuşĭ două pînĭ?

— Şease bucăţĭ aşĭ fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarăşul dumitale, care spuĭ că avu treĭ pînĭ?

— Nouă bucăţĭ ar fi avut, domnule judecător.

— Acum cîte fac la un loc: şease bucăţĭ şi cu nouă bucăţĭ?

— Cinsprezece bucăţĭ, domnule judecător.

— Cîţĭ oamenĭ aţĭ mîncat aceste cinsprezece bucăţĭ de pîne?

— Treĭ oamenĭ, domnule judecător.

— Bun! Cîte-cîte bucăţĭ vin de fiecare om?

— Cîte cincĭ bucăţĭ, domnule judecător.

— Acum, ţiĭ minte, cîte bucăţĭ aĭ fi avut dumneata?

— Şease bucăţĭ, domnule judecător.

— Dar de mîncat, cîte-aĭ mîncat dumneata?

— Cincĭ bucăţĭ, domnule judecător.

— Şi cîte ţĭ-aŭ maĭ rămas de întrecut?

— O singură bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aicĭ, în ceia ce te priveşte pe dumneata, şi să luăm pe istalalt la rînd: Ţiĭ minte cîte bucăţĭ de pîne ar fi avut tovarăşul dumitale?

— Nouă bucăţĭ, domnule judecător.

— Şi cîte a mîncat el de toate?

— Cincĭ bucăţĭ, ca şi mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut cîte ĭ-aŭ maĭ rămas?

— Patru bucăţĭ, domnule judecător.

— Bun! ia acuşĭ avem să ne înţelegem cît se poate de bine. Vrasăzică, dumneata aĭ avut numaĭ o bucată de întrecut, iar tovarăşul dumitale, patru bucăţĭ; acum, o bucată de pîne rămasă de la dumneata şi cu patru bucăţĭ de la istalalt, fac la un loc cincĭ bucăţĭ?

— Taman cincĭ, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste cincĭ bucăţĭ de pîne le-a mîncat oaspetele dumneavoastră, care spuĭ că va dat cincĭ leĭ drept mulţămită?

— Adevărat este, domnule judecător.

— Aşa dar, dumitale ţi-se cuvine numaĭ un leŭ, fiindcă numaĭ o bucată de pîne aĭ avut de întrecut; şi aceasta, ca şi cum aĭ fi avut-o de vînzare; de oare-ce aţĭ primit banĭ de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarăşuluĭ dumitale i-se cuvine patru leĭ, fiind-că patru bucăţĭ de pîne a avut de întrecut. Acum dară, fă bine de înapoeşte un leŭ tovarăşuluĭ dumitale. Şi dacă te crezĭ nedreptăţit, du-te şi la Dumnezeŭ şi las dacă ţĭ-a face şi el judecată maĭ dreaptă de cît aceasta.

Cel cu două pînĭ văzînd că nu maĭ are încotro şovăi, înapoeşte un leŭ tovarăşuluĭ săŭ, cam cu părere de răŭ, şi pleacă ruşinat.

Cel cu treĭ pînĭ însă, uimit de aşa judecată

mulţămeşte judecătorului, şi apoĭ ese zicînd cu mirare:

— Dac-ar fi pretutindene tot asemenea judecătorĭ, ce nu iubesc a li cînta cucul din faţă... ceĭ ce n-aŭ dreptate, n-ar maĭ năzui în vecĭ şi în pururea la judecată.

Corciogarii, porecliţĭ şi apărătorĭ, ne maĭ avînd chip de traiŭ numaĭ din minciunĭ, saŭ s-ar apuca de muncă, saŭ ar trebui ca în toată viaţa lor, să tragă pe dracul de coadă.

Iar societatea bună ar rămînea nebîntuită.

I. Creangă.

TOMA ALIMOŞ

(Poezie populară)

Departe, frate, departe,
Departe şi nicĭ prea foarte,
Sus pe şesul Nistruluĭ,
Pe pămîntul Turculuĭ;
Colo-n zarea celor culmĭ,
La gropana cu cincĭ ulmĭ
Ce răsar dintr-o tulpină
Ca cincĭ fraţĭ dela o mamă,
Şedea Toma Alimoş,
Boer din ţara de jos;
Şedea Toma cel vestit

Lîngă murgu-ĭ priponit
Cu ţăruşul de argint
Bătut în negru pămînt
Şi pe iarbă cum şedea
Mîndră masă-şĭ întindea
Şi tot bea şi veselia
Şi din gură-aşa zicea:
—„Inchinare-aşĭ şi n-am cuĭ!
Inchinare-aşĭ murguluĭ;
Dar mĭ-e murgul cam nebun
Şi de fugă numaĭ bun;
Inchinare-aşĭ armelor
Armelor surorilor,
Dar şi ele-s lemne secĭ
Lemne secĭ, oţele recĭ!
Inchina-voiŭ ulmilor
Urieşiĭ culmilor
Că sînt gata să-mĭ răspunză
Cu freamăt voios de frunză,
Şi-n văzduh s-or clătina
Şi mie s-or închina!“
Iată, mări, cum grăia
Că-n departe auzia
Un nechez ce necheza
Şi se tot apropia.
Toma-ncet mi se scula,
Peste cîmpurĭ se uita

Şi zăria un hoţoman
Pe-un cal negru dobrogean,
Un cal sprinten voinicesc....
Plătea cît un cal domnesc.
Hoţomanul nalt, pletos
Cum e un stejar frunzos,
Era Mane cel spătos
Cu cojoc mare, miţos
Cu cojoc întors pe dos,
Şi cu ghioaga nestrujită
Numaì din topor cioplită.
El la Toma-ncet venia
Şi din gură—aşa grăia:
—„Aleĭ Toma Alimoş,
Boer din ţara de jos,
Ce ne calcĭ moşiile
Şi ne strîcĭ fînaţele?"
Boer Toma Alimoş
Iĭ da plosca cu vin roş:
—„Să trăeştì, Mane fîrtate!
Dă-ţĭ mînia după spate
Ca să bem în jumătate."
Mane cu stînga lua
Cu dreapta se ínarma,
Paloşul din sîn scotea,
Şi-aşa bine-l învîrtia
Şi-aşa bine mi-l chitia

Că pe Toma mi-l tăia
Pe la furca pieptuluĭ,
La încinsul brîuluĭ
Deasupra buricululuĭ
Unde-ĭ greŭ voiniculuĭ.
Toma crunt se oţăria...
Manea-n scărĭ se-nţepenia
Dos la fugă şi punea.
—„Alelei fecior de lele!
Căcĭ răpişĭ zilele mele!
De te-aşĭ prinde-n mîna mea,
Zile tu n-aĭ maĭ avea!"
Şi cum sta de cuvînta
Maţele şi le-aduna
In coşurĭ şi le băga,
Pe deasupra se-ncingea
Şi la murgu-ĭ se ducea
Şi cu murgu-aşa grăia:
—„Alelei murgule mic!
Aleĭ dragul meŭ voinic!
De-aĭ putea la bătrîneţă!
Cum puteaĭ la tinereţă!"
Murgul ochi-şĭ aprindea:
Necheza şi răspundea:
—„Iată coama, saĭ pe mine,
Şi de-acum te ţine bine
Să-ţĭ arăt la bătrîneţă

Ce-am plătit la tinereţă!“
Toma iute-ncăleca,
După Manea se lua
Şi mereŭ, mereŭ striga:
—„Alelei murguleţ mic,
Aleĭ murgul meŭ voinic!
Aşterne-te drumuluĭ
Ca şi iarba cîmpuluĭ
La suflarea vîntuluĭ!“
Murgul mic se aşternea,
Manea-n lăturĭ se zăria,
Toma turba şi răcnia:
—„Tăetu-m-aĭ tălhăreşte,
Fugitu-mĭ-aĭ mişeleşte;
De te-aşĭ prinde-n mîna mea
Zile tu n-aĭ maĭ avea!
Stăĭ pe loc să ne-ntîlnim
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oţelite
Cu paloşele grăite!“
Manea-n lăturĭ tot fugia,
Iară Toma-l ajungea...
Şĭ-aşa bine mi-l chitia
Că din fugă mi-l tăia
Jumătatea trupuluĭ
Cu treĭ coaste-a negruluĭ.
Manea-n două jos cădea,

Toma murgului zicea:
—„Aleleĭ murguleţ mic!
Aleĭ dragul meŭ voinic:
Ochi-mĭ se painjinesc,
Norii sus se învîrtesc;
Te grăbeşte-aleargă, fugĭ,
Şi ca gîndul să mă ducĭ
Colo-n zarea celor culmĭ
La gropana cu cincĭ ulmĭ,
Că eŭ, murgule-oiŭ muri
Pe tine n-oiŭ maĭ sări!
Iar cînd sufletul mĭ-oiŭ da,
Cînd nu te-oiŭ maĭ desmerda
Din copită să-ţĭ facĭ sapă
Lîngă ulmĭ să-mĭ facĭ o groapă,
Şi cu dinţiĭ să m-apucĭ,
In tainiţă să m-aruncĭ,
Ulmiĭ că s-or clătina,
Frunza că s-a scutura,
Trupul că mĭ-a astupa!"

Codreanul

Intr'un fund de pădure, unde se împreună două rîpĭ adîncĭ, haţaşe de vulpĭ şi de lupĭ, ardea un foc în jurul căruia doĭsprezece oa-

meni şedeaŭ culcaţĭ la pămînt şi se sfătuiaŭ între dînşii. Căciulele lor ţurcăneştĭ, de blană de oaie brumărie, îndesate pînă pe sprîncene; mintenele de aba albă, împestriţate cu găitane negre şi aninate cîte pe un umăr, mănunchiurile de cuţite, ce ieşaŭ din taretce şi oţelele de pistoale, ce străluciaŭ în curelele de la brîŭ, le dădea o înfăţişare fioroasă, văzuţĭ maĭ ales prin desimea copacilor luminaţĭ de foc. Ceva maĭ departe, sub crengile unuĭ stejar frunzos, se vedea o piramidă de puştĭ, pe ţevile cărora se oglindeaŭ scînteile, şi maĭ departe încă la marginea întunericuluĭ, unde focul nu maĭ arunca de cît slabe luciri, doĭsprezece caĭ priponiţĭ păşteaŭ printre copacĭ.

—„S'aŭ înăsprit vremile“, zise unul dintre ceĭ doĭsprezece tovarăşĭ, către vecinul săŭ, care sta lungit la pămînt şi fuma leneş din lulea.

—„Da!“ răspunse celalalt: „Cucul nu ne maĭ cîntă în faţă de un timp încoace, parc'a perit sămînţa călătorilor cu banĭ.“

—„Bine! Dar ce zice căpitanul de toate aceste? Cît o să ne facă să mucezim cu mîinile în buzunar?“

—„Căpitanul?.... Căpitanul nu-şĭ maĭ bate capul cu noĭ.“

—„Nu?“ Strigă sărind în picioare Duman, un hoţ nalt, spătos, cu sprîncenile posomorîte: „Nu?... îĭ vom arăta dacă cuţitele noastre ştiŭ saŭ nu tăia în carne macră. Meargă să toarcă în furcă, iar nu să ţie puşca în spate şi să stea în fruntea a doĭsprezece voinicĭ ca noi, carĭ ne-am lăsat satul şi tîrgul de am venit în codru. De aceea ascultaţi-mă pe mine: cînd va veni căpitanul, să-ĭ spunem să-'şĭ caute de drum. Ne-am săturat de zile fără treabă şi de nopţĭ cu prea multă odihnă.“

—„Bine voeşte Duman!“ strigară cu toţiĭ: „Să-l însărcinăm să spue căpitanuluĭ hotărîrea noastră, şi să-l alegem pe dînsul căpitan.“

—„Pe mine?“ — „Pe tine!“ — „Juraţĭ!“ zise Duman, scoţînd cuţitul din teacă.

—„Jurăm!“ răspunseră ceĭlalţĭ, încrucişînd cuţitele cu el.

Dar n'apucase să se piardă în sînul codruluĭ, ecoul acestuĭ de pe urmă cuvînt „jurăm“, că un tropot de caĭ se auzi în apropiere şi, iute ca fulgerul, un om descălică şi se înfăţişă dinaintea hoţilor. Era căpitanul.

Codreanu era nalt, frumos, însă de o frumuseţe sălbatică, la vederea căreia orĭ-ce om se simţia cuprins de mirare şi spaimă tot odată. Braţul săŭ vînjos, nu întîlnise încă piept

omenesc care să-ĭ stea împotrivă, şi glonţiĭ săĭ n'aŭ mers în deşert. Codreanu avea un al doilea suflet, un cal roib, fugar de viţă, care muşca în carne de poteraşĭ, ca în iarba pămîntuluĭ, şi-l ducea tot-deauna, unde eraŭ duşmaniĭ maĭ deşĭ; căcĭ acolo îĭ plăcea luĭ Codreanu să se hîrjonească cu moartea. Codreanu se plimba pe drumurĭ, prin sate, prin tîrgurĭ, tot-deauna cu alt nume, cu alte haine, cu altă figură, în cît nimenea nu-l cunoştea. Dar era destul, să se auză de numele luĭ, ca să se cutremure însuşĭ scaunul Domnieĭ. Multe poterĭ aŭ fost risipite de dînsul, căcĭ el şi cu aĭ săĭ plătia în luptă unul cît zece; şi multe pungĭ de banĭ eraŭ puse preţ pe capul luĭ; dar Codreanu zicea că maĭ degrabă se va găsi cine va care să reteze titva Ceahlăuluĭ, de cît să răpue capul luĭ.

—„Ce larmă se aude între voĭ?“ strigă Codreanu. Toţĭ amuţiră dinaintea luĭ, văzîndu-ĭ fruntea încărcată de mînie: „Nu răspunde nimenĭ?“ adause el cu un glas, care răsbătea ca tunetul în inimile lor. Atuncĭ Duman spătosul, ieşind din grămada hoţilor şi punîndu-se în faţa luĭ, îĭ zise cu-n ton hotărît: „Căpitane! Tovarăşiĭ meĭ m'aŭ însărcinat să-ţĭ spun, că eĭ s'aŭ săturat să-şĭ vază puştile tot-

deauna pline şi pungile tot-deauna deşerte, că eĭ n'aŭ venit în codru să prindă vrăbiĭ, nicĭ să culeagă urzicĭ; eĭ s'aŭ hotărît să nu te maĭ asculte şi şi-aŭ ales alt căpitan. Ce răspuns să le daŭ?"

Miĭ de scînteĭ scăpărară sub genele căpitanuluĭ, la auzul acestor cuvinte. — „Iată răspunsul?" zise el; şi scoţînd un pistol de la brîŭ, îl descărcă în pieptul luĭ Duman care, învîrtindu-se pe călcîie, căzu mort pe loc. „Maĭ are să-mĭ spue cine-va ceva?" adause căpitanul. Nicĭ o vorbă, nicĭ o şoaptă nu eşi din pieptul hoţilor încremeniţĭ. — „Ascultaţĭ copiĭ!" zise el cu un glas poruncitor, de carĭ eraŭ deprinşĭ să tremure ceĭ maĭ aprigĭ din banda sa: „Cine va scăpat pe voĭ de zapcilîc, de bir, de havalele, carĭ vă topiaŭ munca şi vă uscaŭ puterile? Cine v'a pus puşca în mînă şi v'a însuflat dor de voinicie, vouă, carĭ nu eraţĭ deprinşĭ de cît să salaoriţĭ prin tîrgurĭ şi să scurmaţĭ pămîntul pe la ţară? Cine v'a dat codrul în stăpînire cu toate potecele şi poenele luĭ şi v'a învăţat, să prindeţĭ ursul în bîrlog şi să împrăştiaţĭ poteraşiĭ ca cîrdurile de potîrnichĭ, dacă nu eŭ, căpitanul Codreanu?"

—„Aşa este!" răspunseră hoţiĭ.

—„Atuncĭ care e nemulţumirea voastră?

Se crede oare cine-va maĭ vrednic de cît mine, să vă fie căpitan? Să iasă acela aicĭ la lumină şi să se măsoare cu mine?“ Zicînd aceste cuvinte, căpitanul Codreanu sta drept ca un stîlp dinaintea lor, cu faţa ameninţătoare, cu buzele tremurînd de mînie, şi aştepta. Nimenĭ nu eşi la luptă. Dar o altă întîmplare nenorocită, ce dăduse peste Codreanu şi-ĭ umpluse inima de o durere nemărginită, îl hotărîse să nu maĭ rămîe în fruntea hoţilor; luĭ i-se urîse chiar cu vieaţa. El cuvîntă decĭ maĭ departe, ast-fel către hoţĭ: „Vă iert pentru aceasta, copiĭ; însă, de astăzĭ înainte, eŭ nu maĭ pot fi căpitanul vostru. Inima-mĭ e moartă şi braţul fără putere. Mergeţĭ, unde vă vor duce ochiĭ, căcĭ orĭ unde tot maĭ bine veţĭ fi de cît mine; dar cîte odată aduceţi-vă aminte de căpitanul Codreanu!“

—„Să trăeştĭ căpitane!“ răspunseră haiduciĭ „Dumnezeŭ să-ţĭ trimeată mîngîere şi bărbăţie în suflet!“

Eĭ se împrăştiară în lumea mare, uniĭ la plugărie, alţiĭ la voinicie; iar Codreanu rămase singur. El îşĭ sfărîmă puşca de un copac, aruncă pistoalele într'un fund de prăpastie, rupse sabia de genunchĭ şi plecă pe drumul Iaşuluĭ însărcinat cu povara dureriĭ sale.

—„Mă duc,“ zise el „să-mĭ daŭ vieaţa Domniei, căcĭ nu maĭ am ce face cu dînsa“.

Treĭ zile după aceea el se înfăţişă înaintea Domnuluĭ Ţăriĭ. — „Să trăeştĭ, Măria Ta!“ zise el plecîndu-se pînă la pămînt: „Eŭ sînt Codreanu căpitanul, pe al căruĭ cap aĭ pus preţ aurul haznaleĭ.“ Domnul se înfioră auzind aceste cuvinte. „N'aibĭ grijă, Măria Ta! Sînt fără arme; am venit să-mĭ pun capul la picioarele Măriiĭ Tale, şi să-mĭ primesc pedeapsa pentru relele ce am făcut. Fă cu mine ce ştiĭ, căcĭ m'am săturat de hoţit şi de trăit.“

Domnul porunci să'l închidă în temniţă şi adună boeriĭ la sfat, spre a chibzui asupra pedepseĭ, ce i-se cuvine. Uniĭ ziseră să-l spînzure; alţiĭ, să-l ardă; alţiĭ, să-l înţape; iar Domnul care ştia taina luĭ Codreanu, grăi ast-fel: „Socotinţa Domniiĭ Mele este: nicĭ să-l spînzurăm, nicĭ să-l ardem, nicĭ să-l înţepăm, ci să-ĭ deschidem uşile temniţeĭ şi să-ĭ dăm drumul.“ Boeriĭ plinĭ de mirare se uitaŭ uniĭ la alţiĭ, fără a înţălege gîndul Domnuluĭ. „Da!“ adaose acesta: „Moartea pentru dînsul este un bine, căcĭ doară pentru aceasta datu-s'aŭ prins în mînele noastre. Nu se cuvine să-l supunem pedepseĭ ce el însuşĭ doreşte; ci maĭ nemerit este să-l osîndim să

trăiască, ca să-şĭ poarte chinul din loc în loc, ca o moarte de toate zilele. Ast-fel pedeapsa luĭ va fi maĭ mare; iar noĭ nu vom călca sfatul bătrînilor carĭ ne învaţă să nu tăiem capul celuĭ ce se pleacă." — „Aĭ dreptate, Măria Ta!" răspunseră boeriĭ.

Porţile temniţeĭ se deschiseră în două laturĭ şi Codreanu, alungat de la moarte ca un nevrednic, ieşi trist, cu capul plecat, cu braţele încrucişate, înaintînd încet printre oameniĭ ce se feriaŭ din calea luĭ. El se urcă iarăşĭ la codru care singur părea a nu-l respinge de la sînul săŭ; şi acolo, obosit, se puse pe un trunchiŭ de copac şi stătu mult timp cu capul rezemat pe mîinĭ, într'o stare de amorţire, ast-fel că toate gîndurile îl părăsiră. Dar într'un tîrziŭ deşteptîndu-se, el se uită împrejur şi zări, în albastra depărtare, culmile munţilor. Atuncĭ o rază de bucurie îĭ lumină faţa: el îşĭ luă toiagul de drum, îşĭ puse traista pe umere şi plecă. De-atuncĭ de numele luĭ Codreanu nu s'a maĭ auzit prin ţară.

Treĭ-zecĭ de ani după aceste întîmplărĭ, muri într'o peşteră de pe coastele Ceahlăuluĭ un sihastru bătrîn, pe care orfaniĭ, văduvele şi săraciĭ nu conteneaŭ de a-l jăli, căci treĭ-zecĭ

de anĭ de-a rîndul el fusese binefăcătorul lor. Acest sihastru, ajuns la adîncĭ bătrîneţe, avea barba până la genunchĭ şi sprincenele aşa de lungĭ în cît le ridica cu cîrja. El umbla tot-deauna desculţ şi mijlocul luĭ era încins c'un curmeiŭ de teiŭ. De unde venise şi ce fusese el maĭ înainte, nimenĭ nu ştia; dar iarăşĭ nimenĭ nu putea să numere binele ce el făcea în toate zilele. De avea cineva vre o pricină cu megieşul săŭ, la dînsul găsia judecată dreaptă, la care se supuneaŭ amîndoĭ; de avea vre-un sfat de cerut, găsia vorbe înţelepte şi priincioase; de avea vre-un necaz, găsia mîngîiere; de avea vre-o boală, găsia buruiene de leac. De aceea toţĭ locuitoriĭ din munte îl priviaŭ ca pe un sfînt. El se hrănia numaĭ cu rădăcinĭ şi capul săŭ nu se odihnia de cît pe pieatră goală. In toate dimineţile, el se închina cu faţa întoarsă spre răsărit; însă închinăciunea sa era scurtă şi aşa de ferbinte că, după ce sfîrşia, obrajiĭ săĭ părea că primesc culorile răsărituluĭ. Două ore înainte de a muri, el spuse duhovniculuĭ vieaţa sa trecută: cum a hoţit, cum s'a dat singur în mînile dreptăţiĭ care l'a iertat. Şi această mărturisire îĭ uşură întru atît inima, în cît el primi moartea cu fericire, ca o iertare de

la Dumnezeŭ. Mormîntul luĭ fu acoperit cu florĭ şi, în toate dimineţile, locuitoriĭ din munte se rugaŭ pentru sufletul luĭ zicînd: „Dumnezeŭ să-l ferícească pe lumea cealaltă, că mult bine ne-a făcut aicĭ!“

N. Gane

CORBUL ŞI VULPEA

„Jupînul corb cîştigase,
Din negoţul ce-apucase,
Un bun chilipir de caş.
Şi cu dînsu-n cioc se duse,
Pe-un copac unde se puse,
Ca un om la-al săŭ sălaş.
Vulpea ca o jupîneasă
O cam şterge de pe-acasă,
Şi eşise la plimbare;
Iar bunul miros ce are
De-icĭ—de colo, o îndreaptă,
Sub copac şi în sus cată:
„Jupâne corb, plecăciune!
O! Doamne! ce frumuseţe!
Ce pasăre! ce minune:
Ce drag de pene măreţe!
Dar n-are glas; ce păcat!“
Corbul îngîmfat în sine,

Nicĭ de cum nu-ĭ vine bine,
Că vulpea să-l socotească
De mut, saŭ să îl vorbească
Că e prost la-al săŭ cîntat;
Lungi gîtul, căscă pliscul,
  Şi-ncepu a croncăni.
Caşul căzînd, vulpea zice:
„Jupâne corb, precum se vede,
Minte numaĭ îţĭ lipseşte;
Şi fă bine de mă crede,
Şi-nvaţă, te foloseşte,
Că de mult, foarte de mult,
Din punga celor ce ascult
Linguşitoriĭ trăesc."

I. Eliade Rădulescu

Dan, Căpitan de Plaiŭ

Frunză verde de mălaiŭ,
Cine merge sus în raiŭ?
Merge Dan, şoiman de plaiŭ,
C'a ucis el mulţĭ duşmanĭ,
Un vizir şi patru Hanĭ.
Frunză verde lemn de brad,
Cine merge jos în iad?
Merg Tătariĭ luĭ Murad,
C'aŭ ucis în zi de Maiŭ
Pe Dan, Căpitan de plaiŭ!

(Cîntec popular)

I

Bătrînul Dan trăeşte ca şoimul singuratic,
In peşteră de stîncă, pe-un munte păduratic,

Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dînd viaţă luminoasă cu-o caldă sărutare;
Privind cu jale lungă, cum soarele apune...,
Aşa şi el apus-aŭ din zile marĭ şi bune!
Vechiŭ pustnic rămas singur din timpul săŭ afară,
Ca pe un gol de munte o stîncă solitară,
Dincolo de morminte el trist acum priveşte
O tainică fantasmă, ce'n zare s'adînceşte,
Fantasmă drăgălaşă a verdeĭ tinereţĭ,
Ce fuge de răsuflul geroaseĭ bătrîneţĭ,
Şi zice: „Timpul rece apas-umărul meŭ,
Şi cît m'afund în zile, tot simt că e maĭ greŭ!
O, lege-a nimiciriĭ, o lege nemiloasă,
Cînd s'a toci vr'odată a vremiĭ lungă coasă?"
Apoĭ el pleacă fruntea şi cade în visare,
Iar munţiĭ, albĭ ca dînsul, se'nclină'n depărtare.

A timpilor eroicĭ imagine augustă,
Pe cînd era el tînăr, lumea'ĭ părea îngustă
Pentru bine, şi largă, prea largă pentru răŭ!
El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeŭ.
Decĭ îĭ plăcea să'nfrunte cu dalba'ĭ vitejie
Pe ceĭ care prin lume purtaŭ biciŭ de urgie,
Şi mult iubia, cînd ţara striga: la luptă, Dane,
Să vînture ca pleava oştirile duşmane!
Atuncĭ a luĭ mînie ca trăsnetul era,
In patru marĭ hotare tuna şi fulgera;
Iar ţara dormia'n pace pe timpiĭ ceĭ maĭ răĭ,
Cît Dan veghia'n picioare la căpătăiul eĭ,
Adeş el pleca singur prin codriĭ fioroşĭ,
In care lucia noaptea oţelurĭ şi ochĭ roşĭ.

Şi dacă murgu'ĭ sprinten da'n lăturĭ sforăind,
Viteazul cu blîndeţă îl desmierda, grăind :
„N'aĭ grijă, măĭ şoimane! eŭ am şi duc cu mine
O vrajă rea de duşmanĭ şi bună pentru tine."
Şi murgu'şĭ lua calea în linişte deplină
Prin codriĭ fără drumurĭ şi fără de lumină;
Iar vulturiĭ carpaticĭ, cu zborul îndrăzneţ,
Făceaŭ un cortej falnic eroului drumeţ.

II

Bătrînul Dan ascultă grăind doĭ vechĭ stejarĭ
Crescuţĭ dintr'o tulpină pe culmea cea de munte
Şi-avînd ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
—„O ! frate, zice unul, un vînt în miez de noapte
Adusu-mĭ-aŭ din vale lung vaet, triste şoapte!....
E sabie în ţară! aŭ năvălit Tătariĭ!
Şi-acum în bălţĭ de sînge îşĭ joacă armăsariĭ!"
—„Aşa! răspunde altul, colo în depărtare
Zărit-am astă noapte pe cer lumină mare!
Ard satele romîne, ard holdele'n cîmpiĭ!
Ard codriĭ!... sub robie cad fete şi copiĭ,
Şi'n fumul ce se'nalţă cu larme zgomotoase
Zbor suflete gonite din trupurĭ sîngeroase!"
Bătrînul Dan aude, suspină şi nu crede.
Dar iată că pe cerurĭ din patru părţĭ el vede
Trecînd un stol de vulturĭ urmaţĭ de ulĭ grămadă,
Atraşĭ în orizonurĭ de-a morţiĭ rece pradă.
Un fulger se aprinde în ochiĭ luĭ pe loc.
„La luptă, Dane! ţara'ĭ în jac, ţara'ĭ în foc!"
Bătrînul Dan desprinde un paloş vechiŭ din cuiŭ
Şi paloşul luceşte voios în mîna luĭ.

Bătrînul Dan pe sînu'ĭ apasă a luĭ mînă
Şi simte că tot bate o inimă romînă,
El zice cu mîndrie, nălţînd privirea 'n sus:
„Pe inimă şi paloş rugina nu s'aŭ pus.
O! Doamne, Doamne sfinte, maĭ dă-mĭ zile de traiŭ
Păn ce-oiŭ strivi toţĭ lupiĭ, toţĭ şerpiĭ de pe plaiŭ!
Fă tu să'mĭ pară numaĭ atuncĭ paloşul greŭ
Cînd inima'nceta-va să bată în pieptul meŭ,
Şi-atuncĭ inima numaĭ de-a bate să încete
Cînd voiŭ culca sub ţărnă a duşmanilor cete!"
Apoĭ el strînge chinga pe sdravenele'ĭ şale,
Işĭ face-o cruce, pleacă şi se coboară'n vale.

III

In scurtele răstimpurĭ cînd soarele declină
Şi noaptea'şĭ pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde doru'n umbra amurguluĭ măhnit.
Atuncĭ zăreşte ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme
Care'ntre zi şi noapte apar în loc oprite
Cu mantiĭ lungĭ şi albe de-a lungul învălite.
Aşa apare'n şesurĭ măreţul om de munte
Călcînd cu paşĭ giganticĭ pe urme maĭ mărunte!
Nu ştiŭ de el copaciĭ tinerĭ crescuţĭ pe malurĭ,
Dar rîul îl cunoaşte şi scade-a sale valurĭ
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
Şi astfel tot el pasă pe cale ne'ntreruptă
Păn ce soseşte'n sară la casa luĭ Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,

Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros şi lat,
Cu braţul de bărbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la graiŭ, năprasnic, la chip întunecos;
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toţĭ cari ştiŭ de dînsul, spun multe, dar şoptind,
Şi cale de o zare îl ocolesc grăbind,
De şi'ĭ place să crească sirepe herghelii
Răsleţe pe întinsul cîmpiilor pustiĭ.

Pe vremea luĭ, sub ochiĭ luĭ Ştefan Domn cel Mare,
Intrînd în duşmanĭ singur ca vieru'n stuhul tare,
A prins pe hanul Mîrzea din fugă cu arcanul;
Iar Ştefan de la dînsul în schimb luînd pe Hanul,
I-a zis: „Ursane frate! să'ţĭ facĭ ochirea roată
Şi cît îĭ vedea zare, a ta să fie toată!"
De-atuncĭ el stă de pază în mijlocul cîmpieĭ
Şi nime nu s'atinge de zmeiĭ hergheliei.

Drumeţul întră, zice;—„Bine-am găsit Ursane!...."
Un aspru glas răspunde:—„Bine-aĭ venit, moş Dane.
Ce vînt te-aduse-aice?"
„Vînt răŭ şi de jelire!
Ne calc păgîniĭ, frate, şi ţara'ĭ la peire!"
Ursan tresare, geme, s'aprinde'n gîndul săŭ.
Dan zice: „De pe munte venit-am să te eŭ,
Să mergem.
—„Dar! să mergem!" adauge Ursan,
Şi mult cu drag priveşte grozavu'ĭ buzdugan.
Apoĭ un corn apucă şi buciumă în vînt...

IV

Deodată se aude un tropot pe pămînt,
Un tropot de copite, potop rotopitor....
Ursan cu al săŭ oaspe, în fund spre soare cată
Şi văd spre cerul luciŭ, în zarea'nflăcărată,
Zburînd o herghelie de armăsarĭ zmeioşĭ
Cu coamele în vînturĭ, cu ochiĭ scînteioşĭ,
Şi'nfiorînd cîmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călare,
Îĭ mînă c'un harapnic ce'n urma lor pocneşte
Şi ca un şerpe negru prin aer se'nvîrteşte.
Ursan le-aţine calea şi caiĭ staŭ în loc.
Apoĭ către voinicul ce poartă busuioc,
El zice: „Fulgo! prinde-mĭ pe murgul cel ţintat;
Moş Dan şi eŭ la Nistru ne ducem pe luptat!"
—„Dar eŭ, întreabă Fulga, eŭ să nu'mĭ cerc puterea"
—„Tu să rămîĭ aice ca să'mĭ păzeştĭ averea."

Frumos odor e Fulga! şi naltă'ĭ e făptura!
Sub genele'ĭ umbroase doĭ ochĭ lucesc ca mura,
Şi părul săŭ de aur în creţurĭ lungĭ se lasă
Ca pe strujanul verde un caer de mătasă.
El are glas puternic în gură rumeoară
Şi mers cu legănare de gingaşă fecioară.
Orĭ-cine'l vede'n soare cu peliţa luĭ albă
Purtînd la brîŭ un paloş şi pe grumaz o salbă,
Se'ntreabă: ce să fie, fecior de zmeŭ, orĭ fată?
Voinicul e viteaza copilă-a luĭ Ursan.
Ea intră'n herghelie cu pasul îndrăsneţ
Şi merge drept la murgul sălbatic şi răzleţ,
Zicînd luĭ Dan ce'n treacăt îĭ dă povăţuele:

„Moş Dane! tu cu-a tale şi eŭ cu ale mele!“
Sirepul o zăreşte, ridică narea'n vînt,
Incruntă ochiul, bate copita de pămînt,
Sburleşte coama, saltă, în lăturĭ se isbeşte;
Dar Fulga svîrle laţul, de gît îl arcăneşte
Şi răpede ca gîndul, s'aruncă uşurel,
Iĭ pune mîna'n coamă şi'ncalecă pe el.
Gemînd, el sare'n aer pe patru-a luĭ picioare,
Asvîrle, se frămîntă, se spumegă'n sudoare,
Şi'n zbor plecînd deodată, nebun de groază, murgul
S'afundă'n largul spaţiŭ şi spintecă amurgul....
Dar cînd steluţa luneĭ apare viŭ la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Şi zice: „Iată calul! el ştie-acum de frîŭ
Ca paloşul de mijloc şi mijlocul de brîŭ.“
Ursan cu drag răspunde: „Aibĭ parte de noroc!“
Apoĭ cu Dan bătrînul, arzînd de mare foc,
Incalecă şi'n umbră dispar ca într'un nor....
Iar Fulga'ĭ urmăreşte cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniştită!
Se pare că din cerurĭ pe lumea adormită
Pluteşte-o lină, dulce, divină îndurare;
Dar ea nu poate stinge avîntul de turbare
Ce duce călăreţul pe'ntinderea pustie,
Precum doĭ spectri gemenĭ mînaţĭ de-o vijelie;
Eĭ zbor tăcuţĭ sub ochii steluţelor trezite
In orizontul negru ce-ĭ soarbe şi-ĭ înghite;
S'-afund mereŭ în taina nopţiĭ, dar gîndul lor
De mult e cu Tătariĭ în luptă de omor.

O ţintă de lumină prin umbră viŭ înoată,
Ea creşte, se înalţă pe zare ca o roată,
Şi umple de văpae cereştile abisurĭ.
Pădurĭ, movile, rîurĭ apar căzute-n visurĭ;
Dar leul de la munte şi vĭerul de pe vale
Nu văd prin vis de sînge de cît Moldova-'n jale:
—„E roşie luna! zice din doĭ cel maĭ bătrîn."
—E luna însetată de sînge de păgîn!"
Răspunde cel maĭ aspru.... Şi puiĭ lor de zmeĭ
Se duc trăgînd doĭ spectri de umbră după eĭ.
Se duc vîrtej ca gîndul plecat în pribegie,
Se duc păn ce-a lor umbră întinsă pe cîmpie
Le trece înainte, şi păn ce se lovesc
In ochĭ cu faptul zileĭ....... atunce se opresc.

Şi iată-ĭ pe o culme nocturniĭ călătorĭ
Lucind sub cerul palid în mantie de zorĭ!
Eĭ lasă jos pe coastă să pască armăsariĭ
Şi staŭ privind în vale cum fac pîrjol Tătariĭ.

Cincĭ sate ard în flăcărĭ pe cîmp, şi fumul lor
Se 'ntinde ca o apă, pluteşte ca un nor
Dealung pe şesul umed, şi zboară sus în aer
Ducînd cu el un vuet de larmă şi de vaer,
Prin fum se zăresc umbre fuginde, rătăcite,
Copiĭ măruntĭ şi mame şi fete desplетite,
Şi caĭ scăpaţĭ în fugă, şi cînĭ şi boĭ în turme,
Goniţĭ de Tătărimea ce calcă pe-a lor urme.
Icĭ, colo, se văd cete în luptă încleştate,
Mişcărĭ de braţe goale în aer ridicate,
Lucirĭ de arme crunte pătate roş cu sînge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrînge,

Apoĭ din vreme-n vreme o ceată luptătoare
Se-mprăştie cu grabă lăsînd cadavre-n soare.
Iar lîngă Nistru, malta urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu gloata romînească.
Dan zice: „Măĭ Ursane! acolo e de noĭ!
Acolo rîde moartea în crîncenul războiŭ.
Acolo să dăm proaşcă, sub ochiul cel de sus,
Tu despre faptul zileĭ şi eŭ despre apus,
Şi cale să deschidem prin aprigul duşman....
La lucru-acum fîrtate! la lucru, măĭ Ursan!“
—„Amin şi Doamne-ajută!“ Ursan voios răspunde,
Şi-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval s-aruncă în neagra Tătărime
Croind o pîrtie largă prin deasa eĭ mulţime.
Sub mînă-ĭ buzduganul, unealtă de peire,
Ca un balaur face în juru-ĭ o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-ĭ prins!...
Sărmanu-nchide ochiĭ şi soarele-ĭ s-a stins!
In lăturĭ, înainte, în urmă-ĭ totul moare!
Zbor creeriĭ din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
Şi-n urmă, şi-mprejuru-ĭ şi-n lăturĭ semănate,
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Şi astfel ne-'mpăcatul Ursan mereŭ lucrează,
Şi spre apus prin sînge mereŭ înaintează.

Ca dînsul, Dan bătrînul, eroŭ întinerit,
Tot vine după paloş spre mîndrul răsărit,
El intră şi se 'ndeasă în gloata tremurîndă
Ca junghiul cel de moarte în inima plăpîndă,

Şi paloşu-ĭ ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta-n stînga şi tae-n carne vie....
Fug toţĭ şi pier din cale-ĭ!... el strigă: „Stee faţă
Cuĭ place vitejia, cuĭ s-a urît de viaţă!"
Dar nime nu 'ndrăzneşte la glasu-ĭ să apară,
Şi cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Iĭ pare că alt soare se 'nalţă din apus.
Şi ast-fel ambiĭ oaspeţĭ a morţiĭ nempăcate,
Cosesc la vieţĭ în floare pe straturĭ sîngerate,
Şi-ajung eĭ faţă-n faţă prin apriga furtună,
Şi armele lor ude cruciş le împreună.
—„Noroc ţie Ursane!"
—„Şi ţie, tot noroc!"
Dar n-a sfîrşit cuvîntul Ursan şi cade-n loc
Străpuns de o săgeată ce-ĭ intră 'n piept adînc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblînc
Şi greŭ se prăbuşeşte cu-n gemet de pe cal.
Tătariĭ ca zăvoziĭ pe dînsul daŭ năval!
„In lăturĭ, Lifte!" strigă la eĭ viteazul Dan,
Punîndu-se de pază la capul luĭ Ursan.
Cu calu-n mîna stîngă, cu pala-n mîna dreaptă,
Amenințînd cu ochiĭ Tătariĭ, mi-ĭ aşteaptă
Precum aşteaptă zimbrul de lupĭ înconjurat
Să-ĭ zvîrle cu-a luĭ coarne pe cîmpul spăimîntat.
Dar nicĭ gîndesc păgîniĭ să dee piept cu el
Căcĭ paloşu-ĭ năprasnic e vultur de oţel
Retraşĭ în jur departe, nemernicĭ, spărieţĭ,
Eĭ scot din a lor arcurĭ un vifor de săgeţĭ,
Şi Dan lovit în coaste, şopteşte cu oftare:
„Ursane! pentru tine de-acum nu e scăpare!"
Zicînd, el cade aproape, se sprijină-ntr-o mînă
Şi paloşul luĭ ţine pe loc ceata păgînă.

O Dane căpitane! puterile-ţĭ slăbesc
Şi noriĭ pe deasupra-ţĭ trecînd se învîrtesc.
Tu morĭ.... şi Tătărimea s-apropie de tine!
Dar iată din pustiurĭ un alb vîrtej că vine
Şi trece prin urdie ca printr-un lan de grîŭ.
E un voinic călare pe-un cal ce n-are frîŭ;
Voinic, în brîŭ cu paloş şi pe grumaz cu salbă:
E Fulga ce apare ca o fantasmă albă
Şi grabnic pe-al eĭ tată răpeşte din gramadă,
Apoĭ cu el dispare ca şoimul cu-a sa pradă.
Alah! răcnesc Tătariĭ, cătînd cu groază-n urmă...!
Dar ce văd eĭ deodată, căcĭ glasul lor se curmă?
Eĭ văd curgînd pe dealurĭ arcaşiĭ din Orheĭ
Ce vin cu-o falcă în cerurĭ, aprinşĭ ca nişte zmeĭ!
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa Tătărime ce-ĭ gata de risipă,
Şi toţĭ pe loc la fugă plec iute, se duc orbĭ
Cum pleacă din cîmpie un nor întins de corbĭ.
Amar e de răsleţul ce-n urma lor rămîne,
Şi cade, mic saŭ mare, pe mînile romîne!
In faţă cu Romînul nu-ĭ milă, nu-ĭ ertare,
Nicĭ chiar în sîn de mamă nu poate avea scăpare.
O ştiŭ de mult Tătariĭ, o ştiŭ de la bătrînĭ,
Şi fug nevrînd s-asculte de şefĭ, de-aĭ lor stăpînĭ.
Tot omul vede moartea şi-aleargă-nspăimîntat;
Cel viŭ uită şi lasă pe mortul ne-ngropat,
Şi făr-a-ntoarce capul se duce orĭce păgîn
Că-n umbra fie-căruĭ s-avîntă un Romîn!
Iar Hanu-şĭ smulge barba, îşĭ rupe şalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se pierde,
Sub ochiĭ luĭ în lacrimĭ, pe cîmpul cel de lupte

Apar grămezĭ de leşurĭ, grămezĭ de arme rupte,
De caĭ ucişĭ, de care, de corturĭ risipite,
Şi tunurile oasteĭ de oaste părăsite.

O pas cumplit al soarteĭ! Tot ce-ĭ era de falā:
Caĭ, steagurĭ, cete mîndre, strălucitoare arme,
Clădirĭ din visurĭ nalte, magie triumfală,
A fost deajuns o clipă ca totul să se darme!

VII

Ghiraĭ a trecut Nistrul înnot pe calul său
Luînd pe Dan rănitul ca pradă şi trofeŭ.
El merge de se-nchide în cortu-ĭ umilit,
Precum un lup din codri ce-a fost de cînĭ gonit.
Treĭ zile, treĭ nopţĭ Hanul nu gustă-n suflet pace:
Intins ca un cadavru jos pe covor el zace.
Dar cînd revine, palid din lunga-ĭ disperare,
In ochiĭ luĭ trec fulgerĭ de cruntă răsbunare.
El strigă să-ĭ aducă sub cort pe Dan bătrînul.

De şi cuprins de lanţurĭ, măreţ intră Romînul!

—„Ghiaur!“ zice Tătarul cu inima haină,
„Ce simte firul erbiĭ, cînd coasa e vecină!“
—„Ea pleacă fruntea-n pace“ răspunde Căpitanul,
„Căcĭ are să renască maĭ fragedă la anul!“

Ghiraĭ cade pe gîndurĭ lăsîndu-şĭ capu-n piept,
Şi îmblînzindu-şĭ glasul: „O Dan, om înţelept!
Te ştiŭ de mult pe tine, cunosc al tăŭ renume
Din graiul plin de lacrimĭ orfanilor din lume.
Pe mulţĭ Tătarĭ cuprins-aĭ de-aĭ morţiĭ recĭ fiorĭ,

Acum îţĭ veni rîndul şi ţie ca să morĭ.
Priveşte! lîngă uşă calăul te pîndeşte
Cu ştreangul şi cu pala ce-n mînă-ĭ zîngăneşte.
Un semn şi capu-ţĭ zboară la cînĭ şi la vulturĭ,
Şi sufletu-ţĭ se pierde în lumea de ghiaurĭ.
Dar însă îmĭ fac milá de anĭ şi de-a ta minte
Gîndind la bătrîneţa ce-apas-al meŭ părinte,
Şi vreaŭ, cu darurĭ multe. pe tine-a te erta;
De vreĭ tu să te lepezĭ acum de legea ta!
Creştinul Dan, bătrînul cu suflet luminos,
Inalţ-a luĭ statură şi zice maiestos:
—„Ceahlăul sub furtună nu scade moşoroiŭ!
Eŭ Dan, sub vîntul soarteĭ să cad păgîn, nu voiŭ.
Nu voiŭ nicĭ pe-al meŭ paloş a mişelieĭ pată
Nicĭ pata făr-de-legiĭ pe fruntea mea săpată.
Ruşinea-ĭ o rugină pe-o armă de viteaz,
Un vierme ce mănîncă albeaţa din obraz.
Cuĭ place să roşească, roşească.... eŭ nu vreŭ
Nicĭ pată pe-a mea armă, nicĭ pe obrazul meŭ.
Alb am trăit un secol pe plaiul strămoşesc
Şi vreaŭ cu faţa albă senin să mă sfîrşesc,
Ca dup' o viaţă lungă, ferită de ruşine,
Mormîntul meŭ să fie curat şi alb ca mine!
Aşa m-a deprins Ştefan, uşoară ţărna-ĭ fie!
La traiŭ fără mustrare şi fără prihănie.
Nu-mĭ trebue-a ta milă, nu vreaŭ a tale darurĭ.
Tu îmĭ întinzĭ o cupă mult plină cu amarurĭ,
Departe ea de mine!.... maĭ drept e ca să mor!...
Iar dacă aĭ tu cuget şi-ţĭ pasă de-al meŭ dor,
Ghiraĭ! mă lasă, lasă în ora morţiĭ grele
Să maĭ sărut odată pămîntul ţăriĭ mele!"

Uimit, Ghiraĭ se scoală, cu mîna luĭ desface
Unelta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanţ ce-l leagă cu strînse nodurĭ sute,
Şi zice grabnic: „Tată, ia calul meŭ şi du-te!“

Bătrînul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Şi-n aerul Moldoveĭ se umflă pieptu-ĭ rece,
Şi inima luĭ creşte, şi ochi-ĭ plinĭ de jale
Cu drag privesc prin lacrămĭ podoaba ţăriĭ sale.
Sărmanu-ngenuchiază pe iarba ce străluce;
Işĭ pleacă fruntea albă, smerit îşĭ face cruce,
Şi pentru totdeauna sărută ca pe-o moaşte
Pămîntul ce tresare şi care-l recunoaşte....
Apoĭ el se întoarce la Hanul, intră-n cort,
Suspină, şovăeşte şi palid cade mort!
Iar Hanul, lung privindu-l, rosteşte cu durere:
„O Dan viteaz! ferice ca tine care piere,
Avînd o viaţă verde în timpul tinereţeĭ,
Şi albă ca zăpada în iarna bătrîneţeĭ!“

V. Alexandri.

Munca învinge

(din *Popa Tanda*)

„Nu merge!—grăi părintele Trandafir.— Aşa nu merge!“ şi începu a se face şi el om ca lumea, a se îngriji înainte de toate de binele caseĭ sale

Numaĭ de cît în primăvară, luă un ţigan, îl puse să frămînte imală, şi-şĭ lipi casa. In

cîte-va zile, toţĭ patru pereţiĭ eraŭ lipiţĭ şi muruiţĭ. Acuma părintele şedea maĭ bucuros afară de cît în casă, fiindcă din casă nu se vedea atît de bine muruiala caseĭ; şi era frumos lucru o casă muruită în Sărăcenĭ, maĭ ales cînd omul îşĭ putea zice: „Asta e a mea!“ Era însă un lucru care de fel nu se potrivea. De cîte-orĭ ochiĭ părinteluĭ scăpătaŭ peste pereţĭ pe acoperiş, el intra în casă; îĭ părea că a văzut acum destul. Nu privea bucuros la acoperişul stricat şi totuşĭ, de cîte orĭ voia să vadă pereţiĭ, vedea tot acoperişul. Afurisitul de acoperiş! Nu maĭ era chip să-l lase precum era.

Colo jos în vale, pe unde sînt bălţile cele multe, nu cresc numaĭ sălciĭ şi richite; pe icĭ pe colea este şi şovar, pipirig, papură, ba chiar şi cîte un fir de trestie.—„Aşa voiŭ să fac!“ gîndi popa Luă un om, îl puse la şovar, la papură şi trestie. Sîmbătă era plin înprejurul caseĭ,—tot snopĭ legaţĭ cu nuele de răchite; iară în cealaltă Sîmbătă acoperişul era cîrpit şi tivit pe vîrf cu snopĭ de trestie, peste care eraŭ întinse doue prăjinĭ legate cu furcĭ. Acum lucrul era chiar bun—şi nu scump. Oameniĭ treceaŭ pe lîngă casa popiĭ, clătinaŭ din cap, ziceaŭ cîte odată: „Popa

e omul draculuĭ!“, iar popa petrecea bucuros pe afará.

Dar nicĭ astă bucurie n'a ţinut multă vreme. Tot se maĭ afla un lucru, care nu se potrivia. Popa se simţea prea în cîmp. Ca şi a luĭ, casă nu maĭ era nicĭ una în sat: s'ar fi potrivit ca ea să fie cum-va despărţită de către sat. Părintele se cam sfia a zice „la mine acasă, fiind-că vedea, că „la el“ este „în sat“. Un gard trebuia încă şi o portiţă, pe care să intre oamenii, cînd vin la popa; sá fie gard numaĭ de nume, să fie portiţa numaĭ *pîrlaz*, dar se scie că, înainte de a intra în casa popiĭ, trebue să intri în curtea luĭ.

Popa iarăşĭ luă un om, îl trimise să taie spinĭ şi parĭ, bătu pariĭ în pămînt, puse spiniĭ printre parĭ şi gardul fu gata. Inaintea caseĭ, în spre biserică, loc de vr'o 400 de stînjinĭ, locul fu îngrădit; iar portiţa se făcu din patru parĭ înţepeniţĭ cu alţĭ doĭ, carĭ eraŭ puşĭ cruciş.

Maĭ ales preuteasa se bucura foarte, cînd se văzu aşa îngrădită; maĭ ales se bucura popa, cînd vedea că se bucură preuteasa. Nu era zi, în care popa orĭ preuteasa să nu zică copiilor de vr'o zece orĭ: „Auziţĭ? să nu

şeiţĭ afară din curte! jucaţĭ-vă frumos aicĭ a casă!

Cînd omul a făcut începutul, el nu maĭ ajunge la capăt. O dorinţă nasce pe cea-laltă. Acuma preutesei i-a intrat un lucru, în cap.

„Ştiĭ tu ce, popă? — zise ea într'o dimineaţă. — Eŭ aş gîndi, că ar fi bine să fac cîte-va straturĭ colo dealungul garduluĭ.“

„Straturĭ?“

„Da! să seamăn ceapă, morcovĭ, fasole, barabule şi *curechiŭ!*“ Părintele rămase uimit. Iĭ părea că asta ar fi peste putinţă. Straturĭ în Sărăceni!.... Dar cîte-va zile capul îĭ era plin de straturĭ, de barabule, curechiŭ şi fasole; aşa, peste iar cîte-va zile, locul era săĭ pat, straturile făcute. Nu era ziuă, în care atît popa cît şi preuteasa să nu fi mers măcar de zece orĭ la straturĭ, pentru ca să vadă, dacă nu eraŭ resărite seminţele. Mare a fost bucuria într'o zi. Popa s'a sculat maĭ de dimineaţă, „Muiere, scoală!“ — „Ce-ĭ? — „Aŭ răsărit!“ Toată ziua aceea popa, şi preuteasa cu copiĭ cu tot, aŭ petrecut vremea şezînd *pup* între straturĭ. Care vedea maĭ multe seminţe încolţite, acela era maĭ norocos.

Iar săteniĭ treceaŭ pe lîngă casa popiĭ, priviaŭ printre spinĭ, la straturile popiĭ şi-şĭ

ziceaŭ şi astă dată: „Popa e omul dracului!"

„Auzĭ tu preuteasă, — grăi acum popa. — Oare n'ar fi bine să semănăm păpuşoiŭ pe lîngă gard şi împrejurul straturilor?"

„Ba bine, zăŭ aşa! Mie-mĭ place păpuşoiul verde!"

„Şi mie, maĭ ales copt pe jăratic!"

Lucru noŭ! Popa se 'ncunjură cu păpuşoiŭ. Iĭ rîdea inima, cînd gîndia cît se va face de frumoasă treaba, cînd jur împrejur păpuşoiul va creşte şi va acoperi spinii din gard, carĭ începeaŭ a nu-ĭ plăcea părinteluĭ. Dar tot vorba cea vechie: un necaz naşte pe celălalt. In dosul caseĭ era însă o bucată de loc, de vr'o cincĭ orĭ atît de mare ca acea îngrădită. Asta nu maĭ eşia din mintea popiĭ. Pentru-ce să stee asta goală? Oare n'ar putea el pune păpuşoiŭ şi în dosul caseĭ?

La ţarinile de pe „Faţă" oamenii araŭ şi semănaŭ; în sat însă neatins era pămîntul, pentru că aicĭ era sat.

Marcul Floriĭ Cuculuĭ, vecinul popiĭ, avea un plug, cam stricat... dar plug; iară Mitru Cătănaş, vecinul luĭ Marcu, avea doĭ boĭ slabĭ şi un cal spetit. Popa, Marcu, Mitru, boiĭ şi calul împreună munciră o zi, de dimineaţă

pînă seara: locul fu arat şi sămănat cu popuşoiŭ.

Popa de aci înainte sta maĭ bucuros în dosul caseĭ. Era lucru minunat şi frumos—aşa brazde! şi, printre brazde, pe icĭ pe colea, cîte un fir de popuşoiŭ abia încolţit. — Cu toate acestea, popa se scărpina cîte odată, ba foarte adese-orĭ după ureche. Părea că tot îĭ maĭ apasă ceva pe inimă. Era lucru greŭ, de care nu cuteza a se prinde: pămînturile din ţarină. Pănă acum le-a fost dat în parte acuma nu ştia ce se facă cu ele. I-ar fi plăcut, ca să le lucreze însu-şĭ. Să-şĭ vadă el semănăturile luĭ, să meargă la ele cu preuteasa, apoĭ la toamnă.... Era lucru foarte amăgitor!

S'a făcut multă vorbă cu preuteasa asupra acestuĭ lucru. Trebuiaŭ caĭ, trăsură, plug, slugă, grajd—o mulţime de lucrurĭ trebuiaŭ. Iară popa nu prea se pricepea la plugărie... Şi totu-şĭ straturile eraŭ verzĭ, popuşoiul încolţa. — Popa îşĭ întări gîndul; luă rămăşiţa din zestrea preuteseĭ, ce sta încă încuiată în ladă, şi se apucă de muncă.

Plugul Marculuĭ era bun pentru început. Un cal cumpără popa de la Mitru; alt cal se afla la un om din Valea-Răpiţiĭ; Stan Şchiopul avea un car cu treĭ roate. Popa îl cum-

pără fiind-că a fost cîştigat o roată de la Mitru, ca adaus către calul spetit.

Cozonac Clopotarul se prinse să fie şi slugă la popa, fiind casa luĭ numaĭ de o săritură de aicĭ. Popa bătu apoĭ patru stîlpĭ la capătul caseĭ: doĭ maĭ înalţĭ, doĭ maĭ scurţĭ, alcătui treĭ pereţĭ de nuele, făcu acoperiş de şovar şi grajdul fu gata.

In vremea asta părintele Trandafir a îmbătrînit cu zece anĭ; dar întineria cînd încărca preuteasa şi copiiĭ la trăsură, da biciŭ la caĭ şi mergea ca să-şĭ vadă holdele.

Sătenii îl vedeaŭ, clătinaŭ din cap şi iarăşĭ ziceaŭ: „Popa e omul draculuĭ!"

Preuteasa avea însă necazurile eĭ muereştĭ. Ea avea o icoană frumoasă, pe care a fost căpătat-o în cinste, de la ficiorul popiĭ din Vezura. Şi acuma icoana zăcea pusă în fundul lăziĭ, învălită în hîrtie. Ar fi dorit mult s'o pună între fereştĭ, să pună florĭ şi busuioc, împrejurul eĭ şi s'o vadă maĭ adese orĭ, fiind-că icoana era chipul Sfinteĭ Marie-Maiceĭ Precisteĭ, şi pe fiica preuteseĭ o chema Maria. Peretele era însă murdar şi icoana n'avea privaz. Era şi un alt lucru ce o supăra pe preuteasă: o fereastră era astupată cu beşică de porc, iară cele-lalte două eraŭ

treĭ ochĭ sparţĭ şi cîrpiţĭ cu hîrtie. Era cam întuneric în casă.

Paştele se apropiaŭ. Nu maĭ eraŭ de cît cincĭ zile pînă în săptămîna cea mare. Dacă popa voia să petreacă Paştele cu preuteasa împreună, nu-ĭ rămînea de cît să cîştige treĭ lucrurĭ de căpetenie: var pentru pereţĭ, ferestre pentru casă şi privaz pentru icoana Marieĭ Maiceĭ Precisteĭ, — tot lucrurĭ carĭ numaĭ în oraş se pot căpăta. — La tîrg dară!

Avea popa caĭ, avea şi trăsură. Il cam supăraŭ însă lesele din carĭ n'aŭ fost rămas de cît spinarea cu coastele. Il prindea apoĭ ruşinea ca, popă ce era, să meargă fără de lese, la tîrg. In înprumut nu putea lua, fiind-că era în Sărăcenĭ, unde nicĭ popa n'avea lese cum se cade.

Nevoia este cel maĭ bun învăţător. Părintele trimese pe Cozonac în vale, după nuele, bătu doĭ parĭ în pămînt; între parĭ tot în depărtare de o palmă, bătu beţigaşe maĭ subţirele şi apoĭ popa, preuteasa, copiiĭ şi Cozonac se puseră la împletit. Multă vreme nu trecu pînă lesele fură gata. De minune nu era lucrul: eraŭ însă cele maĭ bune lese în Sărăcenĭ, bune, în cît Cozonac nu se putu răbda să nu-şi zică: „Popa e omul draculuĭ!“

La tîrg şi de la tîrg a casă, părintele se făli cu lesele sale; află că alţiĭ aŭ maĭ rele, ba chiar cumpără maĭ rele lese de cît acelea, pe care le făcuse el.

—„Ce facĭ popă?“

—„Lese.“

—„Dacă doar aĭ.“

—„Fac pentru ceĭ ce n'aŭ.“

După Paştĭ, Cozonac începu se cureţe băltile de nuele, iar popa să împletească la lese. Cu cît mergea lucrul maĭ nainte, cu atîta maĭ bine mergea; cea din urmă leasă era tot-deauna cea maĭ bună.

Marcu Floriĭ Cuculuĭ era om sfătos. Iĭ plăcea să stee de vorbă cu popa. Cozonac curăţă nuele, popa împleteşte, iară Marcu zace întins pe foale cu capul pe pumnĭ şi priveşte în dragă voe.

„Nuiaua asta e cam lungă, zice părintele măsurînd nuiaua cu privirea. — Măĭ Marcule! —ia dă-mĭ toporul cela, ca s'o fac maĭ scurtă!“

Toporul era la picioarele Marculuĭ. Marcu rîdică partea dinainte a trupuluĭ, se razemă pe cot, întinde piciorul şi moşcoteşte, voind să tragă toporul cu piciorul.

„Tare ţi-e grabă! — îĭ grăeşte popa — şi-ĭ trage una cu nuiaua. Marcu sare şi se încre-

dinţează, cum că el este cu mult maĭ sprinten de cît credea. In urmă, astă încredinţare, i-a fost de mare folos. Inainte de Rusalii părintele a gătit un car de lese cu care avea să meargă la tîrg; şi Marcu ştia foarte bine că, dacă popa vinde lesele, şi el va să aibă sărbătorĭ bune. A fost ajutat popeĭ cîte-va săptămînĭ, şi lucrul tot-deauna aduce folos celuĭ ce-l face.

Inainte de Rusaliĭ începură însă nişte ploĭ, carĭ păreaŭ că nu vor să maĭ înceteze.

„Nu ştiŭ, zăŭ, eŭ ce voiŭ face—zise popa.— Par'că m'oiŭ lăsa cu tîrgul pănă după Rusaliĭ. Mi-e groază să plec pe ploaia asta Dacă n'o sta ploaia pănă Joĭ, apoĭ eŭ unul nu mă duc!"

Marcu se scarpină după urechĭ, dar nu zise nimic. Vedea şi el cum că popa nu se cade să fie plouat — Il supăra însă lucrul şi-l făcea să se gîndească.

„Oare — grăi el într'un tîrziŭ, încetînd a împleti — oare n'am putea noĭ împleti o rogojină? Şovar, rogoz şi pipirig este în vale!"

„Măĭ, poate că aĭ dreptate — îĭ răspunse popa.— Şi aceea tot cam aşa trebue să fie ca şi asta ce facem noĭ".

Ajutînd popiĭ, Marcu a început să facă maĭ

bune lese de cît popa. Rogojina a eşit în cinstea Marculuĭ; iar popa n'a venit plouat; ci cu punga plină, de la tîrg.

Ziua sfintelor Rusaliĭ astă dată a fost zi bună Preuteasa avea o rochie nouă, ceĭ treĭ maĭ mărişorĭ aveaŭ păpucaşĭ din oraş, Măriuca cea micuţă avea o pălărie de paie cu două florĭ roşiĭ; iară pereţiĭ eraŭ albĭ chiar şi pe din afară, ferestrele eraŭ întregĭ, casa era luminoasă şi icoana sfinteĭ Marieĭ Maiceĭ Precisteĭ se vedea bine precum era pusă sus, între ferestre şi împodobită cu florile crescute pe marginea straturilor. Făină albă, carne, unt, ba chiar şi zahăr a adus popa de la oraş. Părintele iubia pe preuteasă; eĭ însă nicĭ cînd nu se sărutaŭ din senin. Într'astă dimineaţă cel d'întîiŭ lucru, pe care l'aŭ făcut, a fost că s'aŭ sărutat. Preuteasa a început să plîngă — nu ştiŭ de ce; iar părintele Trandafir era să plîngă; cînd a sosit în biserică, a văzut însă oameniĭ pe la icoane şi a intrat în altar cu lacrămile în ochĭ. Zic oameniĭ că el nicĭ o dată n'a cîntat maĭ frumos de cît într'astă zi. A rămas vorba: „Cîntă ca popa la Rusaliĭ!“

Poporeniĭ mergeaŭ la popa, intraŭ pe portiţă, înainte de a trece pragul, se curăţeaŭ pe

picioare, îşĭ puneaŭ pălăria în băţ, răzemaŭ băţul de perete, îşĭ netezeaŭ mustăţile şi părul, apoĭ intraŭ ca la popa. Iară, cînd eşiaŭ din casă, priviaŭ odată împrejur, clătinaŭ din cap şi nu maĭ ziceaŭ nimic.

ION SLAVICI

MOVILA LUI BURCEL

(Poezie populară)

Intr'o zi de serbătoare,
Intr'o zi cu mîndru soare
Care lumea'nveselia,
Şi cu aur o învălia,
Iată, mări, se ivia,
Ca alt soare strălucia
Domnul Ştefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!
El pe cal încăleca,
Şi cu mulţĭ voinicĭ pleca,
De la scara curţiĭ luĭ
La biserică'n Vasluĭ.
Clopetele răsuna,
Steagurile'ĭ se'nchina,
Armăsariĭ spumega,
Frîele şi'le muşca,
Iar poporul tot striga:

„Să trăeştĭ Măria-Ta!“
Cînd aproape de intrare
Ce s'aude'n depărtare?
Glas de om chiuind tare:
„Haĭ, ho, ţa, ho, Bourean,
Trage brazda pe tapşan!“
Ştefan Vodă se opria
Şi din gură aşa grăia:
„Auzit'aţĭ, auzit
Glas de romîn năcăjit?
Intr'o clipă să'l găsiţĭ,
Şi cu el aicĭ să fiţĭ“.
Cincĭ panţirĭ se alegea,
Pe Vasluĭ în sus mergea,
Păn-zăria într'o movilă
Un Romîn arînd în silă,
Şi movila brăzduind
Şi din gură chiuind:
„Haĭ, ho, ţa, ho, Bourean,
Trage brazda pe tapşan!“
Ceĭ panţirĭ descăleca
Pe Romîn îl fereca,
La Vasluĭ îl aducea
Şi la Domnul mi'l ducea.
„Măĭ Romîne, să n'aĭ teamă,
Spune nouă cum te chiamă?“
— „Teamă n'am că sînt Romîn!

Teamă n'am că'mĭ eştĭ stăpîn!
Tu eştĭ Ştefan Domn cel mare,
Care'n lume seamăn n'are,
Şi eŭ sînt Şoiman Burcel
Puişor de voinicel!"
— „Să trăeştĭ dacă n'aĭ teamă:
Dă-ne nouă bună samă,
Cum de tea'ĭ păcătuit,
Să te apucĭ de plugărit,
Tocma'n zi de serbătoare,
Tocma'n timp de închinare?"
—„Doamne, pun mîna la piept
Şi mă jur să'ţĭ spun cu drept.
Păn a n'ajunge plugar
Aveam falnic armăsar
Şi o ghiogă nestrujită
Cu piroane ţintuită.
Care, cînd o învîrtiam,
Proaşcă prin duşmanĭ făceam,
Cîte opt pe loc turtiam!
Aleleĭ pe cînd eram
Om întreg de mă luptam.
Mulţĭ păgînĭ am maĭ stricat!
Multe capete-am fărmat
De Tătarĭ şi de Liftenĭ
Şi de falnicĭ Ungurenĭ!
Iar în foc la Războenĭ

Mi'a căzut ghioaga din mînă
De o sabie păgînă;
Dar n'a căzut numaĭ ea,
A căzut şi mîna mea
Cu păgînu-alăturea!...
De-atuncĭ n'am ce să mă fac
C'am ajuns un biet sărac,
Nicĭ n'am casă, nicĭ n'am plug,
Nicĭ juncanĭ ca să'ĭ înjug!
Toată vara m'am rugat
De bogaţiĭ ceĭ din sat
Să'mĭ dea plugul ca să ar..
Mi-a fost ruga în zadar.
Atuncĭ, Doamne, mă'ntorseĭ,
La Tătarĭ că mă duseĭ,
Un plug mare că prinseĭ,
Şi c'un boŭ îl înjugaĭ
Şi de lucru m'apucaĭ,
Că săracul n'are soare,
Nicĭ zile de serbătoare
Ci tot zile lucrătoare!"
Domnul Ştefan l'asculta
Şi din gură cuvînta:
„Măĭ Burcele, fătul meŭ!
Iată ce hotărăsc eŭ:
Ia'ţĭ un plug cu şase boĭ
Şi mergĭ bogat de la noĭ.

Ia'ţĭ movila răzăşie
Ca s'o aĭ de plugărie ;
Dar în vîrfu'ĭ să te-aşezĭ
Ca străjer să priveghezĭ,
Şi Tătarii de-ĭ vedea
C'aŭ intrat în ţara mea,
Tu să strigĭ cît veĭ putea :
Saĭ Ştefane, la hotare
C'a intrat sabie'n ţară !
Atuncĭ eŭ te-oiŭ auzi,
Ca un zmeŭ m'oiŭ răpezi
Şi nicĭ urmă-a rămînea
De Tătarĭ în ţara mea

Trecerea Dunăriĭ

I.

Spun cărţile vechĭ ale neamuluĭ nostru că, într'o iarnă, Mihaiŭ-Viteazul a trecut Dunărea pe la Nicopole, şi a năvălit cu oştile în Ţara turcească.

A bătut întîiŭ cetatea Nicopoleĭ şi a pus steag romînesc pe zidurile eĭ ; a bătut Rusciucul, a aprins Drîstiorul, apoĭ s'a asvîrlit asupra tăriilor turceştĭ maĭ din inima Ţăriĭ,

a bătut Plevna şi a cutreerat cîmpiile Bulgarieĭ, ducînd spaimă şi perire. A ajuns pînă la Vidin şi l-a bătut ȡece ȡile dearîndul. Iar cînd s'a întors, a adus nenumărată mulţime de Turcĭ robiţi, şi steagurĭ şi tunurĭ de ale Sultanuluĭ, şi cirezĭ de boĭ şi averĭ de ale păgînilor, cît nu se pot numi cu numele.

Pînă la eĭ nicĭ un Domn Romîn nu trecuse Dunărea cu năvală de oştĭ, şi nicĭ de la el încoace n'a maĭ trecut'o nimenĭ pînă în zilele noastre.

Sînt patru sute de anĭ de atuncĭ.

Mihaiŭ trecuse Dunărea numaĭ ca să'şĭ răsbune inima şi s'arate Turcilor că şi cu mîna stîngă se poate Romînul lupta. Se lăudase adică Sultanul că va trimete oştĭ, cît frunza şi iarba, să'nnece Muntenia şi să taie „dreapta“ luĭ Mihaiŭ, înţelegînd puterea oştilor munteneştĭ, — că sînt mîna dreaptă a Domnii. Iar Mihaĭ a rîs şi i'a răspuns, cá se va lupta cu mîna stîngă şi tot va răpune pe Turcĭ. Vorba i se potrivea în două felurĭ; anume că, după pĭerzarea oştilor, va ridica Ţara—mîna stîngă a Domniĭ — şi tot nu se va lăsa; şi într'alt chip, aşa că Mihaiŭ, fiind stîngaciŭ de felul săŭ, învîrtia sabia şi securea cu stînga; şi

luĭ, stînga îĭ era de priință în răsboiŭ, nu dreapta.

Şi s'aŭ potrivit lucrurile, din voia luĭ Dumnezeŭ, că, după patru sute de anĭ Domnitorul Carol a trecut Dunărea să bată pe Turcĭ cu amîndouă mînile, şi cu oastea şi cu Ţara. Căcĭ Ţara întreagă s'a luptat la Plevna, nu numaĭ cu gîndul şi cu sufletul, ci şi cu braţele. Dorobănţimea era Ţara ridicată 'n picioare.

Şi s'a potrivit, că o parte din oştirea noastră tot pe la Nicopole a trecut Dunărea; şi că pe Nicopole, Romîniĭ aŭ pus maĭ întîiŭ steag romînesc, luînd cetatea 'n stăpînire. Bătrînele ziduri ale Nicopoleĭ vor fi cunoscut steagul romînesc şi'şĭ vor fi adus aminte de vremea luĭ Mihaiŭ-Viteazul!

Şi par-că a fost lucru jurat, că Osman alergase tocmaĭ la Plevna, într'un orăşel care nu era cetate şi la care nu se gîndise nimenĭ păn'atuncĭ nicĭ Turciĭ, nicĭ Ruşiĭ. A fost îmtîmplătoare tăbărîrea luĭ Osman la Plevna, precum întîmplătoare a fost şi vorba Domnuluĭ Carol despre ea, înainte de începerea răsboiuluĭ.

Domnul Carol, adecă pe cînd se sfătuia într'o zi cu Impăratul Ruşilor şi cu generaliĭ săĭ despre drumurile ce trebuia să apuce oş-

tile ruseştĭ, a întins pe masă harta ţăriĭ bulgăreştĭ şi, uitîndu-se mult pe ea, a pus degetul dintr'odată pe locul unde era scrisă Plevna. „Locul acesta să'l apucaţĭ de cu bună vreme, şi să vă întăriţĭ în Plevna.

A zîmbit Impăratul şi s'aŭ mirat generaliĭ de vorba Domnuluĭ Carol. Ce'ĭ dase prin gînd? Plevna nicĭ cu întărire de ziduri nu era şi nicĭ oştire nu avea întrînsa, şi locul pe acolo e strîmt, nu e pentru lupte şi pentru îngloтire de oştĭ.

Dar maĭ spre iarnă, cînd era la Plevna răsboiŭ mare, şi-a adus într'o zi *Ţarul* aminte şi-a zis Domnitoruluĭ Carol: „Ne-aĭ profeţit de Plevna. Ce bine era dacă Te ascultam". Iar Domnitorul a răspuns că n'a profeţit nimic, a vorbit întîmplător despre Plevna şi că Insuşĭ El s'a mirat pe urmă de vorba ce-a spus-o. Cînd s'a uitat pe hartă, a văzut că la Plevna se împreună multe drumurĭ marĭ; şi, fără să ştie cum, l'a împins gîndul să zică vorbele ce le-a zis.

Orĭ cum vom socoti lucrurile, Plevna a fost scrisă în cartea sorţii Romînilor, de la începutul vieţiĭ noastre ca neam pe lume.

Ce ţi-e scris, pe frunte ţi-e pus, şi numele

Plevneĭ de veacurĭ, de la naşterea neamuluĭ romîn, ne-a fost pus pe frunte.

Dacă nu se *isvodia* Plevna în drumul Ruşilor, noĭ poate n'am fi trecut Dunărea şi nu ne-am fi răsboit; căcĭ Ruşiĭ ne tot opriaŭ cu răul, să nu ne amestecăm în răsboiŭ. Dar poate, tot am fi trecut. Limpede însă ca lumina soareluĭ rămîne lucru că dacă n'ar fi răsărit Plevna să zăpăcească drumul Ruşilor, Ruşiĭ nu ne-ar fi chiĕmat într'ajutor.

Ne-a fost *menit* de soartă să maĭ dăm odată ochĭ cu Plevna. Ne-a fost menit ca, la Plevna, să ne arătăm vitejia străveche, acolo să ne dovedim virtutea ostăşească; din Plevna să ne smulgem neatîrnarea Ţăriĭ şi libertatea neamuluĭ.

Mihaiŭ Viteazul a trecut Dunărea în grabă şi pe-un pod făcut de întîmplarea vremiĭ. Dar cînd am trecut a doua oară peste Dunăre, am plecat cu chibzuială şi cu cumpăt şi ne-am făcut înşi-ne pod peste rîŭ, ca să plecăm temeinic. N'am alergat ca oştile luĭ Mihaiŭ, numaĭ ca să batem pe Turcĭ şi să ne întoarcem cu pradă; am alergat să răpunem jugul turcesc şi să ne întoarcem cu drepturile vechĭ ale Ţăreĭ, cu mărirea şi strălucirea potereĭ romîneştĭ, pe care ne-o ţineaŭ Turciĭ zălogită.

La Plevna, la Rahova, la Vidin! Pe-acolo a fost drumul luĭ Mihaiŭ, tot pe-acolo a fost şi al strănepoţilor săĭ.

G. Coşbuc.

MAMA

In vadurĭ ape răpezĭ curg
Şi vuet daŭ în cale,
Iar plopĭ în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apeĭ se'mpletesc
Cărărĭ ce duc la moară—
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine într'o căscioară.

Tu torcĭ. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme'n vreme,
Treĭ vreascurĭ rupte dintr'un gard,
Iar flacăra lor geme:
Clipeşte-abia din cînd în cînd
Cu stîngerea'n bătae,
Luminĭ cu umbre-amestecînd
Prin colţurĭ de odae.

Cu tine două fete staŭ
    Şi torc în rînd cu tine;
Sînt încă micĭ şi tată n'aŭ—
    Şi Gheorghe nu maĭ vine.
Un basm cu pajurĭ şi cu zmeĭ
    Incepe-acum o fată,
Tu tacĭ şi-asculţĭ povestea eĭ

Şi firul tăŭ se rupe des,
    Căcĭ gîndurĭ te frămîntă,
Spuĭ şoapte fără de'nţeles,
    Şi ochiĭ tăĭ staŭ ţintă,
Scapĭ fusul jos; nimic nu zicĭ
    Cînd fusul se desfiră....
Te uiţĭ la el şi nu'l ridicĭ,
    Şi fetele se miră.

. . . O, nu! Nu'ĭ drept să te'ndoeştĭ!
    La geam tu sarĭ de-odată,
Prin noapte-afară lung priveştĭ—
    „Ce vezĭ" întreabă o fată.
„Nimic.... Mi s'a părut aşa!"
    Şi jalea te răpune,
Şi fiecare vorbă-a ta
    E plîns de'ngropăciune.

Intr'un tîrziŭ, neridicînd
De jos a ta privire :
„Eŭ simt că voiŭ muri'n curînd,
Că nu'mĭ maĭ sînt în fire...
Maĭ ştiŭ şi eŭ la ce gîndiam ?
Aveţĭ şi voĭ un frate....
Mi s'a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n'a fost el!... Să'l văd venind
Aşĭ maĭ trăi o viaţă.
E dus, şi voiŭ muri dorind
Să'l văd odată'n faţă.
Aşa vrea poate Dumnezeŭ.
Aşa mi-e datul sorţiĭ,
Să n'am eŭ pe băiatul meŭ
La cap, în ceasul morţiĭ!"

Afară'ĭ vînt şi e'norat,
Şi noaptea e tîrzie ;
Copilele ţi s'aŭ culcat —
Tu, inimă pustie,
Staĭ tot la vatră, încet plîngînd :
E dus şi nu maĭ vine !
Şi-adormĭ tîrziŭ cu mine'n gînd
Ca să visezĭ de mine !

Gh. Coşbuc.

Gazda Norocului

In vremurile cele vechĭ, pe cînd blagoslovenia Domnuluĭ era pe pămînt, trăia un boer mare. In casa acestuĭ boer dejugase norocul şi-şĭ făcuse culcuşul aci.

Din pricina aceasta, orĭ-ce făcea boerul, îĭ eşia în de bine; orĭ unde punea el mîna, punea Dumnezeŭ mila.

Şi era bine văzut la curtea luĭ Vodă. Nu că doară era vr'o mană mare de dînsul. Era şi el om ca toţĭ oameniĭ; ci ia aşa, pentru că avea noroc.

De se auzia că vrăjmaşul a dat năvală în Ţară, Vodă chema îndată pe acest boer, îl trimetea asupra vrăjmaşuluĭ; şi el, te miră cu ce tertipurĭ, punea vrăjmaşul pe goană şi mîntuia Ţara de nevoĭ.

De se ivia vr'o foamete orĭ vr'o molimă, Vodă porunciа boeruluĭ să se ducă să vază şi să facă ce o şti el, numaĭ să potolească mînia luĭ Dumnezeŭ. Şi el, boerul, cum se ducea, nu ştiŭ ce făcea el, nu ştiŭ ce dregea că numaĭ ce auziaĭ că foametea, că molima s'a ostiat, şi iar se întorcea binele.

Avuţiile îĭ curgeaŭ ca ploaia. Holdele de

pe moşiile luĭ burduşaŭ pămîntul. Vitele îĭ se înmulţiaŭ ca spuza şi ca iarba.

Sta şi se mira şi dînsul de atîta noroc ce căzuse pe capul luĭ. Din pricina aceasta începuse a se îngrijura. Simţia el că n'are să ţie mult aşa.

Nevasta şi copiiĭ îl mîngîiaŭ şi voiaŭ să-l scoaţă din această părere; el însă tăcea şi îşĭ căuta de treabă.

Intr'o zi se duse să se scalde. El se uitase cu un inel de mare preţ în deget, şi nu ştiŭ cum făcu că-ĭ scăpă inelul în apă; în loc să cază la fund, inelul plutea pe d'asupra apeĭ. El se cruci de această minune, se dete după dînsul, îl apucă şi îl băgă în deget.

Atît noroc nu se maĭ văzuse. El zise. „Aceasta este culmea noroculuĭ. De aci încolo n'are să fie bine de mine". Şi aşa şi fu. Pasămi-te norocul îşĭ luase ale treĭ fuióre de la casa luĭ, şi p'aci ţĭ-e drumul.

Intorcîndu-se acasă, spuse nevesteĭ şi copiilor ce i se întîmplase la gîrl, apoĭ le zise: „Ţineţi-vă bine, dragilor meĭ, că atîta noroc n'are să ţie mult. El trebue să-şĭ întoarcă cojocul".

N'apucă să şĭ isprăvească cuvîntul, şi de odată se pomeni cu nişte slujitorĭ domneştĭ

carĭ intrară la dînsul, şi îĭ spuseră că este osîndit la temniţă, şi că toată averea luĭ este luată pe seama Domniiĭ.

Vru el să se ducă la Vodă, să se înţeleagă la cuvinte, dar cine îĭ maĭ dete pas! Puseră mîna pe dînsul slujitoriĭ, îl legară cobză, şi îl duseră la puşcărie.

El, de nevoe, se într'armă cu răbdarea, şi suferi toate asprimele restriştei.

Nevasta şi copiiĭ îĭ rămaseră pe drumurĭ.

Legat ferecat în închisoarea luĭ, bietul boer nu maĭ ştia nimic de aĭ săĭ. De mîncare, îĭ aducea păzitorul numaĭ pîine uscată şi apă.

Aştepta el să fie scos la judecată, ca să se desvinovăţească, fiind că se ştia curat la inimă, dar fu uitat acolo nu ştiŭ cît timp. El trăia acum nicĭ cu viiĭ nicĭ cu morţiĭ. Aştepta din minut în minut, să fie dus la moarte.

In loc de nevastă şi de copiĭ, împrejurul luĭ acum avea păiejeniĭ închisoriĭ şi şoareciĭ carĭ îĭ luaŭ din mînă şi chiar bucăţica de pîine uscată ce-ĭ aducea. Părul, barba şi unghiile îĭ crescură ca la un om sălbatic. Se *jigărise* bietul om de nu-l maĭ cunoşteaĭ.

De unde-ĭ venise luĭ această urgie domnească?

Pismaşiĭ îl pîrîseră la Domnie, că voise să-şĭ vînză pe Domnul săŭ, şi cîte şi maĭ cîte.

Vodă crezu, ca un *Vlăduţă* ce era el, şi fără a-l mai cerceta, porunci de a-l arunca la închisoare şi nu-şi mai aduse aminte de el.

Trecuse multă vreme şi boerul nu mai avea nădejde de scăpare.

Nevasta boeruluĭ, în timpul acesta, umblase şi cruciş şi curmeziş, se rugă şi de bun şi de răŭ, şi de mare şi de mic; şi abia, abia, isbuti să dea ochĭ cu Vodă.

Ea îĭ spuse neajunsurile în carĭ se află ea şi copiiĭ eĭ, îĭ înşiră cu deamănuntul slujbele făcute de bărbatul săŭ Ţăriĭ; îl făcu să înţeleagă necazurile bietuluĭ om acolo în temniţă, uitat de stăpînire, uitat de oamenĭ şi de Dumnezeŭ, şi îĭ ceru voe ca măcar să o lase să se ducă să-l vază.

Voia o dobîndi.

Şi într'un suflet se duse la închisoarea bărbatuluĭ săŭ. Acolo dacă ajunse, arătă pitacul luĭ Vodă şi porţile temniţeĭ îĭ se dischiseră.

Intrînd, nu-şĭ maĭ cunoscu bărbatul; părul crescut şi nepeptănat se împîslise pe capul luĭ; barba îĭ ajunsese pănă aproape de brîŭ; mustăţile îĭ sta la gura luĭ ca un stuf; hainele de pe dînsul putreziseră; sub el o mînă de paie, şi ş'alea umede, îĭ strujise trupul, de nu maĭ avea hal.

Boerul cum o văzu, o îmbrăţişă şi îĭ spuse să aibă răbdare, că Dumnezeŭ cearcă pe om, dar nu-l pedepseşte aşa îndelung. El o rugă să facă ce-o face, să-ĭ aducă niţică varză acră, căcĭ i se lihnise inima de tot.

Nevastă-sa se duse iute pe la prietenĭ, pe la cunoscuţĭ, să ceară o varză, căcĭ nicĭ atît nu maĭ avea cu cît să o cumpere, şi, dobîndind o varză acră, o puse într'o oală şi 'ĭ-o aduse bărbatuluĭ săŭ. Stînd eĭ de vorbă şi maĭ îmbărbătîndu-se unul pe altul, puse oala cu varză alăturea cu eĭ.

După ce vorbiră ce vorbiră, vru să mănînce şi el niţică varză. Cînd colo ce să vază? Un şoricel *dăduse* în varză şi nicĭ de dînsa nu avu parte.

Atuncĭ începu să zîmbească şi zise nevestĕĭ să-ĭ aducă un bărbier, ca să-l rază şi să-l tunză, căcĭ acum s'a sfîrşit toate necazurile şi nevoile lor.

Incă vorbind, iată că vine temnicerul şi îĭ spune că, din mila domnească, i-se dă drumul de la închisoare.

Pasă-mi-te Vodă, după rugăciunea muieriĭ boeruluĭ, îşĭ aduse aminte de dînsul, oarecînd harnic şi credincios, luă în cercetare cu d'amăruntul toate învinovăţirile ce i-se adu-

seră, se încredinţă că pe nedrept a fost osîndit, şi porunci de-l scoase din temniţă, îî dete averile înapoĭ şi îl puse iarăşĭ în cinstea din care îl dase jos.

Cînd binele ajunge la culme, să te aştepţĭ la răŭ; cînd răul trece peste măsura firiĭ, să te aştepţĭ la bine.

P. ISPIRESCU

LUPUL ŞI CUCUL

„Rămîĭ sănătos, vecine!“
A zis lupul cătră cuc.
„Aceste ţărĭ de răŭ pline
Le părăsesc şi mĕ duc.
Nu maĭ pot trăi aice
De om, cîne prigonit;
In Arcadia ferice
Este codru de trăit!
Unde aurita vreme
Impărăţeşte deplin,
Unde lupu nu se teme
De năpăstile ce ĭ vin.
Acolo nu sînt răsboae
Toţĭ în pace vieţuesc;
Omul este blînd ca oaia,
Iar cîniĭ nicĭ hămăesc.“

—„Cale bună, măĭ vecine!
Dar te rog să-mĭ spuĭ curat:
Năravul nu-ţĭ eĭ cu tine?
Şi colţiĭ ţĭ-aĭ lepădat?“—
„Să-ĭ lepăd! dar cum se poate!
—„Apoĭ ţine minte, frate,
Că la viitoarea iarnă,
Aĭ să rămîĭ fără blană.“
Şi aşa s-a întîmplat,
Precum cucul ĭ-a cîntat.

A. DONICI

Un Crăciun

AMINTIRĬ

Nu ştiŭ cum se pripăşise la fiţa Smaranda, unde şedeam în gazdă, un ţigănuş slăbuţ şi perpelit, în care se încheia tot personalul de serviciŭ al caseĭ. Ştiŭ însă că într'o iarnă fiţa Smaranda a plecat cu moşu Vasile să facă serbătorile la o rudă chiabură din Plopana, şi pe mine m'a lăsat cu Ionică în bucătărie, până va veni cineva de acasă să mă ia. Aveam pe sama noastră o baniţă de făină de popuşoiŭ, un căuş de fasole, şi o traistă de nucĭ. Ionică era de vîrsta mea; amîndoĭ la

un loc am fi împlinit douăzecĭ de anĭ, vîrsta unuĭ flăcăŭ. Eram dar destul de voinicĭ, ca să ne facem singurĭ mămăligă şi o fiertură de fasole. Şi ne înţelegeam de minune şi la treabă şi la joacă. Ziua ne dădeam cu sania pe Dealu Ţuguiata, sara spuneam poveştĭ şi puneam la cale cele ce aveam să facem noĭ cînd om fi marĭ, uneorĭ luam cu degetul negreaţa de pe gura cuptoruluĭ ne zugrăviam musteţĭ şi barbişoane, şi rîdeam să ne prăpădim ;—într'un tîrziŭ ne apuca frica, lăsam tăciuniĭ să se stingă, ne culcam frumuşel pe rogojina care acoperea cele patru scîndurĭ ale patuluĭ, şi ne vîram capetele sub lăicer, ca să ne încălzim. Bine, asta merge o zi, două, dar eŭ bag de samă că vremea trece, Crăciunul se apropie, şi ceĭ de-acasă se vede că aŭ uitat că maĭ aŭ un băiat....

— Ce să fie asta, mă Ionică?...

— Poate că nu maĭ vine de acu.... da-ĭ departe ?

Şi iată-ne făcînd planurĭ, să ne sculăm de mînecate şi s'o pornim amîndoĭ la drum, cu săniuţa noastră.

*
* *

Văd ca prin vis dealurile acoperite cu zăpadă, copaciĭ în promoroacă, ochiĭ îmĭ lunecă ;

e un joc fermecător de scînteĭ pe netezișul alb, poleit de soare; și în această imensitate pustie, pe un drum luciŭ ca oglinda, Ionică, înhămat la săniuță mă duce în goană; din cînd în cînd sare, și mihonă ca un mînz, care zburdă. Apoĭ se face el boer, și *eŭ* cal; la deal amîndoĭ sîntem caĭ, la vale amîndoĭ boerĭ, și pe la amiază iată-ne ajunșĭ la Pleșeștĭ. Bătrînul Dorogan mă cunoaște de departe, și dînd din coadă îmĭ ese vesel înainte, îmĭ pune labele în piept și mă linge pe obraz...

O, căsuța noastră drăgălașă, cu prispa eĭ lată de jur împrejur, cu streșina eĭ de stuf, în care aveam cuiburile mele de vrăbii, și în care vara veniaŭ albine și îmĭ puneaŭ miere în trestii, și mĭ-o despărțiaŭ frumos, în porțiiporții, cu niște căpăcele rotunde, tăiate din frunze de vișin! Dar de ce pare ograda așa de pustie?... Și nimenĭ nu s'arată la fereastră!

Nicĭ nu ne maĭ scuturăm ciubotele de omăt! nerăbdătorĭ dăm busna în casă. Țaca Frăsina întinde pe masă foĭ de aluat, frate-meŭ Mihalachi pisează miezĭ de nucă și zahăr; cînd ne văd, se crucesc.

— Cu cine ațĭ venit?

— Cu sania noastră.... da unde'ĭ mama? întreb eŭ îngrijat.

— Sînt duşĭ cu toţiĭ la Zlătănoae, fac sărbătorile acolo.

Va să zică puteam eŭ să aştept mult şi bine!... Ionică se uită cu sfială la lucrurile din casă. Pe mine mă îneacă plînsul, dar mă ţin. Mihalachi nu'şĭ maĭ are astîmpăr de bucurie c'am venit. Lăsăm pe ţaca Frăsina să mocoşească singură la turte, şi noĭ ne ducem tustreĭ la bucătărie, unde baba Ţăndăroae ne aşează pe un fund de lemn o strachină cu borş de cartofe, o bucată de azimă, perje afumate şi alte bunătăţurĭ de post — căcĭ e ajunul Crăciunuluĭ şi doară sîntem creştinĭ. Şi pe cînd eŭ şi Ionică leorpăim flămînzĭ din lingurile de lemn, baba îşĭ face cruce şi se minunează într'una de vitejia noastră, şi parcă tot nu'ĭ vine a crede că am făcut noĭ singurĭ atîta drum. „Doamne fereşte, vă putea eşi o lighioae de lup înainte...“ Mihalachi ne spune de păţăniile luĭ, cum a venit şi el pe jos, singur, prin pădure, şi ce frică'ĭ era, — cum îĭ bate pe eĭ la şcoala luĭ Angheluţă, acolo, la Chiţocu, unu *Bîrzu*, care îĭ arde cu varga la tălpile goale, pănă le dă sîngele; asta se chiamă „la falangă“.

* * *

— Sculaţĭ, băeţĭ, c'a venit Crăciunul.

Mă trezesc, casc ochiĭ şi caut să mă dumeresc unde mă aflu. In odae întuneric, — numaĭ la vatră se vede o zare de lumină, aud pe cineva rupînd vreascurĭ, dar nu deslușesc nimic...

— Haĭ, sculaţi-vă, c'a venit Crăciunul...

Focul se aprinde cu pară, lumina bate în păretele din faţă, pe care capul luĭ Mihalachi se proectează mare cît un hoboroc. Scol şi pe Ionică. Toate lucrurile mi se înfăţişează curios, parcă aş trăi în basme; şi glasurile noastre somnoroase aŭ un sunet neobicĭnuit.

— A trecut miezul nopţiĭ, acum putem să mîncăm de frupt. Păziţĭ voĭ focul, să se facă jăratic, că eŭ mă suiŭ în pod.

Şi pînă să ne desmeticim noĭ bine, Mihalachi se şi întoarce cu o harchină de costiţă afumată, cu slănina şi cioricul eĭ; şi o tae frumuşel bucăţele într'o tigae, şi trage cărbuniĭ pe vatră..

— Ia vezĭ, Alecule, că este o azimă în dulap, şi dă o farfurie de-acolo, şi nişte furculiţĭ... să mîncăm ca oameniĭ, că doar îĭ Crăciunu... Da ţie poate că nu ţi-o fi foame, Ionică.

— Ba mi'ĭ foame!

Afară se crapă de ziuă, iar noĭ înfulicăm cu lăcomie; ne răzbunăm pe cele şase săptămînĭ de post. Ţaca Frăsina doarme în iatacul de alăturĭ, habar n'are de ce se petrece. Ne aşezăm tustreĭ în genunchĭ pe lada de la fereastră şi radem cu unghiile florile de ghiaţă carĭ s'aŭ pus pe geam; în faţa noastră, răsare soarele; troene marĭ acopăr cîmpiile; gîrla îngheţată bocnă străluceşte în curmezişul şesuluĭ.

— Mă Ionică, tu aĭ potcoave la ciobote?

— Da de unde?

— Da ştiĭ tu să te daĭ în călcăe pe ghiaţă?

— Ştiŭ, şi *puica*... şi într'un picior ştiŭ..

— Haĭ şi ne-om da...

* * *

La întoarcere, rebegiţĭ de frig, ne abatem pe la Neculaĭ Moraru, să ne maĭ încălzim. O droae de copiĭ staŭ jos pe vine împrejurul uneĭ străchinĭ marĭ, din care mînîncă pe întrecute turte cu julfă. Gahiţa ocărăşte de faţă cu noĭ pe badea Neculaĭ că a dat crîşmaruluĭ bunătate de porc, şi n'aŭ bieţiĭ copiĭ cu ce-şĭ „înfrupta gura“ la o zi ca asta. El stă smerit la vatră şi trage din lulea. Pe noĭ ne

ustură ochiĭ de fum şi nu ştim cum să ne luăm tălpăşiţa maĭ degrabă.

Ţaca Frăsina ne aştepta cu masa. Ea trimete pe Ionică să mînînce cu baba la bucătărie; „noĭ, chipurile sîntem boerĭ!“ Eŭ îmbuc în silă. Mă umple dorul de ceĭ carĭ lipsesc, simt, maĭ mult ca orĭ cînd, nevoia uneĭ mîngîerĭ, casa mi se pare pustie; biata ţaca Frăsina, e aşa de ursuză!... mă uit la locurile goale d-imprejurul meseĭ: aicĭ sta mama, colo tata, dincolo soră-mea... O clipă mi se pare că-ĭ văd. „Copil nenorocit, nu te iubeşte nimenĭ!“ Şi eată că de-odată mi se umplură ochiĭ de lacrimĭ. Mihalachi mă întreabă, cu milă, ce am. Ştiŭ eŭ ce să-ĭ spun? Imĭ întorc faţa, şi-ncep să plîng cu hohot.

AL. VLĂHUŢĂ

PLUGUL
(Poezie populară)

Hohaho! sara-nserat,
La Domnul N. n-am urat,
— Iar Domnul N. s-a sculat
Intr-o Joĭ de dimineaţă
Cînd băteaŭ zorile-n faţă,
Pe ochĭ negri s-a spălat

Luĭ Dumnezeŭ s-a-nchinat.
Iar nevasta luĭ frumoasă
Un ştir alb pe mînĭ ĭ-a dat.
Domnul N. s-a şters curat
Şi la ocol a plecat,
Şi din ocol a luat
Doisprezece boĭ bourei
In coadă cudălbeĭ
In frunte ţintăţeĭ
In trup de o mie de leĭ.
Mînaţĭ băeţĭ! hăĭ! hăĭ!
—Şi cu plugul Domnieĭ-sale
S-a dus Domnul N. să are
Dealul Galileuluĭ
Care-ĭ place grîuluĭ.
Şi-a arat tot în lungiş
Şi-n curmeziş.
Şi-a arat de dimineaţă pănă-n sară,
Şi-a răsturnat un corn de ţară.
Iar dela amiaz şi pănă-n sară
S-a aninat plugul într-un coş de rîmă
Şi s-a făcut tot fărîmă.
Ia maĭ ziceţĭ băeţeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Domnul N. s-a supărat
Că plugul i s-a sfărămat,
Pe-un cal alb a-ncălecat

Şi la oraş a plecat,
Şi-a cătat cît a cătat
Dar meşter bun n-a aflat.
Şi cînd era maĭ scîrbit
Atuncĭ iată c-a eşit
Faraon cel mare
Cu barosul în spinare
Şi cu foile-n picioare,
Şi s-a dat iute a foi
Ferele-a le oţeli.
Şi foi şi oţeli
Plugu-ndată mi-l tocmi.
Mînaţĭ flăcăĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Domnul N. se bucură
Plugul iute şi-l luă
Şi cu dînsul se-nturnă
Şi-n brazdă iară-l băgă.
Brazdă neagră răsturnă
Şi grîŭ roşu sămănă:
Grîŭ de vară
Să răsară
Pănă-n sară,
Pănă mîne să se coacă,
Colac mîndru ca să facă
Şi s-aducă mîne
Luĭ Dumnezeŭ pîne.

Mînaţĭ băeţeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Şi cînd soarele-a sfinţit
Domnul N. din cîmp s-a pornit
Şi acasă mĭ-a venit
Foarte bucuros
Şi voios,
Şi s-a culcat
Pe-un pat
De diamant....
Pocniţĭ copiĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Intr-o Joĭ de dimineaţă
Cînd băteaŭ zorile-n faţă
Domnul N. iar s-a sculat
Pe ochĭ negriĭ s-a spălat
Luĭ Dumnezeŭ s-a-nchinat.
Iar soţia Dumiĭ-sale
Un ştir alb pe mînĭ ĭ-a dat.
Domnul N. s-a şters curat
Şi la grajdiŭ a alergat
Şi pe-un cal a-ncălecat,
Pe un cal graur
Cu şea de aur
Cu potcoave de argint
Ce prind bine la pămînt;
Unde călca

Balta seca,
Broasca striga:
Oacaca! oacaca!
Fugĭ, lele, că te-a mînca!
Pocnițĭ băețeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Și-a mers la lună
La septămînă
Să vadă grîul de-ĭ copt.
Iară grîul era copt
Răscopt:
In paiŭ ca trestia
In spic ca vrabia
In grăunț ca mărgăritarul..
Mînațĭ flăcăĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Domnul N. s-a bucurat
Și pe loc mĭ-a și plecat
In țara cea ungurească
Săcerele s-arvunească,
Și s-a dus
Și-a adus
Săcerele
Mărunțele
Cu mănunchiŭ de viorele
Patru tete tinerele
Și-acasă cum a sosit

Săcerătorĭ a tocmit
La săcerat ĭ-a pornit.
Uniĭ săceraŭ,
Uniĭ snopĭ legaŭ,
Uniĭ-n care aruncaŭ
Şi la arie plecaŭ.
Plesniţĭ flăcăĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Şi a scos Domnul N.
Din grajdiul Domniĭ-sale
Douăsprezece epe
Sirepe
Cu cozile călăcănite,
Cu copitele zugrăvite,
Cu copitele trieraŭ,
Cu nările strănutaŭ
Grîul că mi-l vînturaŭ,
Cu urechile-n sacĭ îl puneaŭ,
De nicĭ căuş nu trebuia.
Ia maĭ mînaţĭ măĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Şi dupăce mĭ-a gătit
Tot grîul de trierat
Domnul N. a-ncărcat
Douăsprezece care
De povară,
Şi-a pornit la moară.

Dar ce fel de care?
Care de cele mocănite,
De buni meşteri alcătuite:
Cu butucii de scaiŭ
Cu spiţele de putregaiŭ
Cu ciolanii de obadă...
Că de cînd sînt şi m-am făcut
Aşa grea povară încă n-am văzut
Ia maĭ mişcaţi băeţei!
Hăĭ! Hăĭ!
—Iară hoaţa cea de moară
Cînd văzu atîtea cară
Cu povară
A pus coada pe spinare
Şi a fugit pe drum la vale
Tocmaĭ ca şi-o fată mare.
Mînaţi băeţei!
Hăĭ! Hăĭ!
—Iar morarul meşter mare
Cu brîul de lînă
Cu ciocanu-n mînă,
C-o cojiţă de mălaiŭ
Uscată de nouă ani,
Intr-un picior că săria
Moara că mi-o amăgia
Şi pe loc că mi-o prindea,
Pe căpătăiŭ mi-o punea.

Moara se pornia
Galbenii curgea
Domnul N. se răpezia
Cu polonicu-ĭ strîngea.
Mînaţĭ băeţeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
—Şi-a-ncărcat iară
Douásprezece care
De povară
Şi s-a întors de la moară
Şi-a mers la curtea Dumisale;
Iar soţia Dumisale
Pe zăbrele se punea
Şi la Dumnealuĭ privia.
Şi-apoĭ îndată s-a dat
Mînecele-a suflecat,
Nişte mînĭ poleite
Ca nişte tînjelĭ pîrlite
Şi-a întrat din casă-n casă
După sita deasă
De mătasă
Pentru Dumnealor din casă,
Şi din cămară
In cămară,
După sita rară
Dă năgară

Pentru slugile de-afară.
Mînaţĭ băeţeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Şi-a cernut în sită
Şi-n covată.
Şi-a cernut făina toată;
Şi-a făcut un colăcel,
De-a dragul să caţĭ la el,
Colac mîndru şi frumos
Ca şi faţa luĭ Christos,
Tot în patru împletit
Pentru noĭ plugariĭ gătit.
Trageţĭ feciorașĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Dar noĭ Domnule N.
Noĭ ne rugăm Dumi-tale
Să ne daĭ vre-o treĭ parale
Să ne cumpărăm mantale,
Că pe cea vale
Este viscol mare
Şi ne frige la spinare.
Iar de nu, un bănişor
Să-l punem în boldişor,
Saŭ vreo cîţĭ-va puişorĭ
Să-npungem în boişorĭ,
Să meargă maĭ tărişor
Că-ĭ noapte şi-ĭ tîrzior.

Mînaţĭ flăcăĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Noĭ de-urat am maĭ ura
Da ni-ĭ că vom însera,
Şi de cît vom însera
Pe la curţile Dumnilor-voastre
Cele nalte
Şindrilite
Şi cu aur aurite,
Tot maĭ bine să plecăm
S-ajungem şi să-nserăm
Pe la bordeele noastre
Cele micĭ şi tupilate
Şi cu baligă lipite,
Şi cu stele
Acoperite.
Mînaţĭ flăcăĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
De urat am maĭ ura
Ne temem c-om însera
Şi cărările ni-s încurcate
Ne-or apuca lupiĭ de spate
Ia maĭ trageţĭ băeţeĭ!
Hăĭ! Hăĭ!
Am maĭ ura, ura, ura
Da ni-ĭ că vom-nsera
Şi nu sîntem de-acolea,

Ci din munţĭ întunecoşĭ
Să fiţĭ boerĭ sănătoşĭ!
Sara sfîntuluĭ Vasile,
Să vă fie tot spre bine!
Opriţĭ feciorĭ
Hăĭ! Hăĭ!

Lupta de la Vidin

Alăturĭ de rîul Viduluĭ, care trece pe lîngă Plevna, alte două rîurĭ marĭ curg prin partea loculuĭ de acolo şi se varsă în Dunăre. Acestea sînt maĭ spre apus: Ischerul şi Ogostul. Intre aceste treĭ rîurĭ, cîmpia e dreaptă şi pustie de sate, dar cu cît s'apropie de Dunăre, cîmpia se înalţă; în urmă încep colnicele, apoĭ dealurile care se ţin în urmă lanţ pînă în malul Dunăreĭ. Cît ţine cîmpia, tot locul era pe vremea asta acoperit de oştirĭ călăreţe Ruşĭ cu Romînĭ în amestec. Intre Vid şi Ischer răsbiră de mult călăreţii, iar după luptele de la Dubnic şi Teliş eĭ se aşezară temeinic pe întinderile cîmpieĭ. Intre Ischer şi Ogost răsbiră întăĭ roşiorii noştri şi după bătaia ce-aŭ dat'o Turcilor la Kneja, s'aŭ întins

pe cîmpie de-a latul pănă pe sub poalele dealurilor de la Dunăre.

Dar dealurile eraŭ stăpînite de multă tărie de păgîn, ascuns în redute şi vîrît în şanţurĭ, prin satele carĭ staŭ răzimate de picioarele dealurilor. Iar aceste dealurĭ eraŭ apărarea cetăţiĭ Rahova: dincolo de dealurĭ, pe malul Dunăreĭ, stă înfricoşata cetate întărită cu treĭ rîndurĭ de şanţurĭ şi cu redute pe crestele dealuluĭ.

Aĭ noştri, prin cercetaşĭ şi iscoditorĭ, aŭ aflat că Turciĭ în Rahova sînt cu veghiere, dar că nicĭ gînd n'aŭ să plece spre Plevna şi că deocamdată nu sînt maĭ mulţĭ de şese miĭ, şi că se pot aduna în scurtă vreme de prin orăşelele vecine încă pe atîţia.

Trebuiaŭ deci isbiţĭ cu iuţime, pănă ce n'apucă să se adune.

Apărările cele maĭ din margine, spre Răsărit, ale Rahoveĭ eraŭ cam la vreo cinsprezece chilometri: două redute, una deasupra satuluĭ Vadin, iar alta chiar în rîpa Dunăreĭ la Ostrov.

A treia zi după Sfînta Paraschiva, oştirea noastră s'a pornit spre Vadin. Maiorul Iene cu compania luĭ de dorobanţĭ din Bucureşti mergea în fruntea tuturora, el avea să dea năvală asupra reduteĭ.

Călăraşiĭ de Gorj o apucară iute şi cu sîrg, înaintea dorobanţilor şi intrară în sat. Dar cînd ĭ-aŭ văzut Turciĭ din redută, aŭ început să împuşte. Maiorul atuncĭ, apropiat de redută, îşĭ aşeză la mijloc dorobanţiĭ, la dreapta pe călăraşiĭ din Suceava, la stînga pe ceĭ din Argeş, ca să şi'ĭ poată revărsa pe de lăturĭ şi să prindă pe Turcĭ. Iar pe călăraşiĭ din Gorj i-a trimes pe drumul Ostrovuluĭ, ca să fie pe acolo, dacă s'ar întîmpla să fugă Turciĭ din Vadin spre Dunăre.

Vreo sută de dorobanţĭ se răsleţiră spre redută şi începură să se gîlcevească din plumbĭ cu Turciĭ. In vremea aceasta sosiră şi cele două tunurĭ ale noastre şi'şĭ căutară loc de unde să bată.

Era cam pe la amiază. Turciĭ din redută împuşcaŭ slab şi abia se vedeaŭ cîte-va fesurĭ pe parapet. Dar cînd a bubuit tunul nostru, umplînd valea de urlet; parcă s'ar fi deşteptat. Turciĭ din somn; parapetul reduteĭ s'a umplut dintr-odată de Turcĭ, şi de după toate ridicăturile de pămînt răsăriră fesurĭ roşiĭ. Puştile lor acum încep să trosnească iute şi cu mînie şi culcă vreo cîţĭ-va dorobanţĭ.

Aĭ noştri se împrăştiară trăgînd de după copacĭ, iar alţiĭ cu baioneta pe puşcă înain-

tară vîrtos pe clinul dealuluĭ. Eraŭ acum la şese sute de paşĭ departe de redută, acum la cincĭ sute, acum la patru sute. Alţĭ vreo cîţiva dintre dorobanţĭ, loviţĭ de gloanţe, se rostogolesc pe colnic şi se prăbuşesc în vale. Atuncĭ tunul romănesc a bubuit a treia oară peste capetele dorobanţilor, şi deodată cu bubuitul s'a înălţat o flacără de foc din redută. Aşa de bine aŭ ochit aĭ noştri, în cît tunul a isbit în magazia cu iarbă de puşcă. Scîndurĭ şi pietre şi bucăţĭ de fier umplură aerul; obuzul scormonind zidurile reduteĭ asvîrli în aer pămîntul cu oamenii de pe el, şi o mulţime de Turcĭ săriră în văzduh, căzînd afară din redută prin şanţurĭ şi pănă pe aproape de dorobanţii carĭ se urcaŭ cu baioneta pe puşcă.

Turcii îngrozițĭ de moartea năpraznică ce'ĭ ajunsese şi văzînd pe dorobanţĭ sub zidurĭ, aruncară puştile şi-o luară la fugă pe de cealaltă parte a dealuluĭ spre Dunăre, ca să fugă la reduta de la Ostrov. Dar nu'şĭ potriviră nicĭ vremea nicĭ locul fugirii, căcĭ în vale, pe malul Dunăreĭ îĭ aşteptaŭ Gorjenii. Eraŭ nişte îndrăciţĭ de Gorjenĭ călăraşii aceştia, toţĭ juraţĭ să ducă acasă măcar cîte cincĭ fesurĭ turceştĭ fiecare. Gorjenii năvălesc în drumul fu-

garilor şi trag cu carabinele de fac sfîrşit pămîntului. Nicĭ Turcii nu se lasă văzîndu-se opriţĭ în cale, o parte din eĭ se răspîndesc în lăturĭ şi adăpostindu-se după pietre şi aninĭ ochesc în călăraşĭ, iar alţiĭ năvălesc cu baioneta spre aĭ noştri. Impedecîndu-se de o rădăcină, calul locotenentuluĭ Căţánescu cade în genunchĭ, un Turc s'asvîrle şi'şĭ împlîntă baioneta în locotenent. Căderea ofiţeruluĭ aprinde mînia şi îndîrjirea în călăraşĭ, dar aprinde şi îndrăzneala Turcilor, maĭ ales că Başibuzuciĭ din reduta Ostrovuluĭ veniaŭ în fugă nebună să le ajute, iar pe de lăturĭ s'adunaŭ alţĭ Turcĭ de prin feluritele pichete turceştĭ de pe lîngă Dunăre.

Sosiră însă în vremea aceasta şi călăraşiĭ din Suceava şi din Argeş. Un ceas întreg s'a svîrcolit acolo călăraşiĭ, căcĭ Turciĭ s'ascundeaŭ pe sub rîpile maluluĭ şi prin surpăturile dealuluĭ, iar călăraşiĭ nu puteaŭ să'ĭ urmărească.

Uniĭ dintre Turcĭ se îngrămădiră într'o casă, care slujia de pichet, şi s'apăraŭ dintr'însa cu multă înverşunare. Călăraşiĭ trebuiră să descalece; pedestriţĭ şi trăgînd cu carabinele aŭ încunjurat casa şi'aŭ ucis pe toţĭ Turciĭ.

In urmă ĭ'aŭ răzbit pe Turcĭ şi ĭ'aŭ luat la goană cît e de lung drumul pănă la Ostrov, pe uniĭ ucigîndu'ĭ, pe alţiĭ prinzîndu'ĭ şi curăţînd drumul pănă în Ostrov, şi de la Ostrov şi maĭ încolo, căcĭ se împrăştiară Turciĭ fără de urmă.

In vremea asta dorobanţiĭ intraseră în redută şi prinseră pe Turciĭ care n'avură vreme să fugă. Apoĭ aŭ împlîntat steag romănesc pe redută.

Impuşcăturile de la Vadin s'aŭ auzit peste Dunăre. Romîniĭ din satele mărginaşe s'aŭ adunat pe mal şi-aŭ putut urmări cu ochiĭ de la început pănă la sfîrşit lupta călăraşilor. Iar cînd văzură pe creasta dealuluĭ de la Vadin tricolorul Romănieĭ şi cînd chiotele de bucurie ale dorobanţilor noştri răsunară prin văĭ, ţăraniĭ de pe malul stîng al Dunăreĭ începură şi eĭ să chiotească de bucurie şi glasurile lor cu ale celor din Vadin se făcură un singur glas. S'auzia numaĭ chiotul lor şi vecinicul murmur al Dunăreĭ în matca'ĭ largă, suindu-se spre cerurĭ ca un cîntec de biruinţă şi de mulţămire cătră Dumnezeul neamurilor asuprite.

Gh. Coşbuc.

BOCET DIN BUCOVINA

(Poezie Populară)

Scoală-te, mămuţă dragă,
Căcĭ e jale'n casa'ntreagă,
Scoală-te de ne priveşte
Şi din gură ne grăeşte.
Scoală-te nu te-ndura,
Pe copiĭ a-ĭ bucura.
Moartea vaĭ te-a amăgit,
Şi de noĭ te-a despărţit,
Aĭ pus faţa la părete
Şi-aĭ lăsat băeţĭ şi fete,
Te-aĭ pus astă-zĭ la pămînt,
Să nu simţĭ nicĭ leac de vînt.
Din a tale sprincenele
Cum vor creşte viorele,
Din aĭ tăĭ dragĭ ochişorĭ
Aŭ să crească dalbe florĭ,
Din guriţă
Tămîiţă,
Din mînuţe
Florĭ albuţe,
Iar întregul trupuşor
Se va face lutişor.
Scoală-te şi te trezeşte,
Şi ograda ne'nverzeşte,

Mîndră iarba să răsară,
Că în timp de primăvară.
Bată-te pustia lut,
Mult eştĭ negru şi urît,
Că mămuţa te-a'ndrăgit,
Lăsînd tot ce-a fost iubit.
Plîng şi uşĭ, plîng şi fereştĭ,
Că de-acum nu maĭ trăeştĭ!

Bunica

O văd ca prin vis.

O văd limpede aşa cum era. Naltă, uscăţivă, cu părul creţ şi alb, cu ochiĭ căpriĭ, cu gura strînsă şi cu buza de sus crestată, în dinţĭ de peptene, de la nas în jos.

Cum deschidea poarta îĭ săream înainte.

Ea băga binişor mîna în sîn şi îmĭ zicea: Gîcĭ....

— Alune!

— Nu.

— Stafide!

— Nu.

— Năut!

— Nu.

— Turtă-dulce!

— Nu.

Şi pănă nu ghiceam nu scotea mîna din sîn.

Şi tot-deauna sînul eĭ era plin.

Îĭ sărutam mîna.

Ea îmĭ da părul în sus şi mă săruta pe frunte.

Ne duceam la umbra duduluĭ din fundul grădineĭ.

Ea îşĭ înfigea furca cu caerul de in, în brîŭ, şi începea să tragă şi să răsucească un fir lung şi subţire; eŭ mă culcam pe spate şi lăsam a lene capul în poala eĭ.

Fusul sfîrîia pe la urechĭ şi mă uĭtam la cer, printre frunzele duduluĭ, şi mi se părea că de sus are să cadă o ploaĭe albastră.

— Eĭ, acum, ce maĭ vreĭ? îmĭ zicea bunica.

Surîsul eĭ mă gîdilea în creştetul capuluĭ.

— Să spuĭ....

Şi nicĭ odată nu isprăvea basmul.

In glasul eĭ dulce şi slab mă legănam, genele mi se prindeaŭ şi adormeam; une-orĭ tresăream şi-o întrebam cîte-ceva; ea începea să spue şi eŭ visam înainte.

— A fost odată un împărat mare, mare...

— Cît de mare?

— Mare de tot. Şi ĭubea pe împărăteasa

luĭ ca ochiĭ din cap. Dar copiĭ nu avea, şi îĭ părea răŭ, că nu avea copiĭ.

— Bunico e răŭ să nu aĭ copiĭ?

— Fireşte că e răŭ. Casa omuluĭ fără copiĭ e casă pustie.

— Bunico dar eŭ n'am copiĭ şi nu-mĭ pare răŭ.

Ea lăsa fusul, rîdea, îmĭ desfácea părul cîrlionţat în două părţĭ şi mă săruta în creştetul capuluĭ.

Cîte o frunză se desprindea din ramurĭ şi cădea legănîndu-se. Eŭ mă luam cu ochiĭ după ea şi ziceam:

— Spune, bunico, spune.

— Şi îĭ părea grozav de răŭ că nu are copiĭ. Şi...... nu maĭ putea de părere de răŭ, că nu are copiĭ Intr'o zi veni la el un moş, bătrîn, că-şĭ tîra barba de jos de bătrîn şi de cocoşat ce era. Şi era mic, mic de tot....

— Cît era de mic?

— Poate să fi fost aşa ca tine.

— Va să zică nu era mic, mic de tot.....

— Era mic dar nu aşa de tot mic. Şi cum veni îĭ zise: Măria ta aĭ doĭ merĭ în grădină, unul lîngă altul, că nu ştiĭ care sînt ramurile unuĭa şi care sînt ale altuĭa; şi cînd înfloresc nu ştiĭ care sînt florile unuĭa şi care

sînt ale altuĭa: şi ăştĭ doĭ merĭ înfrunzesc, înfloresc, se scutură şi mere nu fac. Măria ta, să ştiĭ că atuncĭ cînd or lega rod, ăştĭ doĭ merĭ, împărăteasa o să rămîĭe grea şi o să nască un cocon cu totul şi cu totul de aur...... Piticul se duse şi împăratul alergă în grădină şi căută peste tot locul pănă dete peste ăĭ doĭ merĭ. Meriĭ se scuturaseră de floare, cá sub eĭ parcă ninsese, dar rod nu legaseră.

— De ce nu legaŭ rod bunică?

— Ştiŭ eŭ.... Dumnezeŭ ştie.

Era aşa de cald, aşa de bine în poala buniciĭ.... şi o adiere încetinică îmĭ recorea fruntea ... Şi norĭ albĭ alunecînd pe cerul albastru mă ameţeaŭ şi închideam ochiĭ.

Ea spunea, spunea înainte, mulgînd repede şi uşurel firul lung din caerul de in.

— Şi se gîndi împăratul ce să facă, ce să dreagă ca meriĭ să facă mere. Uniĭ îl sfătuĭaŭ să-ĭ ude mereŭ, şi ĭ-a udat mereŭ; alţiĭ ziceaŭ să le dea maĭ mult soare; şi împăratul tăĭe toţĭ pomiĭ din jur împrejur, şi ĭ-a dat soare de dimineaţă pănă sara. Şi meriĭ înfloriaŭ în fite-ce săptămînă şi se scuturaŭ, şi

rod nu legaŭ. Intr'o zi veni la împărat o babă bătrînă sbîrcită, ca mine de sbîrcită, şi mică, mică, ca tine de mică...

— Ca moşu de mică?

— Da ca moşu....

— Atuncĭ nu era mică de tot....

— Aşa mică, de tot, de tot, nu era. Şi zise împăratuluĭ: Măria ta, pănă n'oĭŭ mulge un ulcĭor de lapte de la zîna florilor ce doarme dincolo de valea plîngeriĭ, într'o cîmpie de muşeţel şi mărgăritărel şi n'oĭŭ uda meriĭ cu laptele eĭ, meriĭ nu leagă rod. Dar să te păzeştĭ, Măria ta, că îndată ce te-or simţi florile, încep să se mişte, să se bată, şi multe se apleacă pe obrajiĭ eĭ, şi ea să deşteaptă că doarme maĭ uşor ca o pasăre, şi vaĭ de cel ce l-o vedea, că-l preface după cum a apucat-o toanele, în buruĭană, pucĭoasă saŭ floare mirositoare, dar de acolo nu se maĭ mişcă....

— Dar ce, aĭ adormit, flăcăul mameĭ?

Tresăriĭ..

— A nu.... ştiŭ unde eştĭ, la—a—a... zîna florilor!

Auzisem prin vis. Ce bine îmĭ părea că nu mă prindea bunica.

Pleoapele-mĭ cădeaŭ încărcate de lene, de

somn, de mulţumire. Şi mă simţeam uşor ca un fulg plutind pe o apă care curgea încetişor....

Şi bunica spunea, spunea înainte, şi fusul sfîr, sfîr, pe la urechĭ ca un bondar, ca o lăcustă, ca acele cîntece ale buruĭenilor în care adormisem atîtea-orĭ.

— Şi împăratul a încălecat pe calul cel maĭ bun.

— Cel maĭ bun.... îngînam eŭ, de frică ca să nu mă fure somnul.

—..... ş'a luat o desagă cu merinde ş'a plecat ..

— ş'a plecat....

— Şi s'a dus, s'a dus, s'a dus....

—..... s'a dus.... s'a dus....

— Până ce a dat de o pădure mare şi întunecoasă. ..

— întunecoasă....

—.... . de unde nu se vede prin ea. Şi acolo şi-a legat calul de un stejar bătrîn, ş-a pus desagele căpătîiŭ şi-a închis ochiĭ să se odihnească. Şi pasămi-te pădurea cînta şi vorbea că era fermecată, şi cum îĭ aducea şoapte şi cîntece dedeparte, de pe unde ea era ca un fum, împăratul adormi, şi dormi, şi dormi....

Cînd m'am deşteptat bunica isprăvise caerul.

Dar basmul?

Cu capul în poala bunicii nicĭ odată n'am putut asculta un basm întreg.

Avea o poală fermecată ş'un glas ş'un fus care mă furaŭ pe nesimţite, şi adormeam fericit sub privirile şi zimbetul eĭ.

B. Şt. Delavrancea

HORA UNIREĬ

Haì să dăm mînă cu mînă
Ceĭ cu inima romînă,
Să 'nvîrtim hora frăţieĭ
Pe pămîntul Romînieĭ,

Măĭ Muntene, măĭ vecine,
Vino să te prinzĭ cu mine
Şi la vĭeaţă cu unire
Şi la moarte cu 'nfrăţire.

Iearba rea din holde peară,
Peară duşmaniĭ din ţară,
Intre noĭ să nu maĭ fie
De cît florĭ şi veselie!

Amîndoĭ avem un nume,
Amîndoĭ o soartă în lume,
Eŭ ţi-s frate, tu-mĭ eştĭ frate,
In noĭ doĭ un suflet bate.

Unde-ĭ unul nu-ĭ putere
La nevoĭ şi la durere;
Unde-s doĭ puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte,

Amîndoĭ sîntem de-o mamă,
De-o făptură şi de-o samă,
Ca doĭ brazĭ într'o tulpină,
Ca doĭ ochĭ într'o lumină.

Vin la milcov cu grăbire,
Să-l săcăm dintr'o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechĭ hotare.

Şi să vadă sfîntul soare
Intr'o zi de sărbătoare,
Hora noastră cea frăţească
Pe cîmpia Romînească!

V. ALEXANDRI

Pe Coama Mohorului

Se crapă de ziuă. Bacii își pregătesc gălețile pentru mulsoare. Oile behăesc înghesuindu-se la strungă. Văile sînt înecate de ceață. Pădurile, vîrfurile munților parcă plutesc în aer. Departe, dinspre curmătură Oltețului slomnește pe poalele cerului lumina albă a zorilor, și norii argintii prind a se rumeni pe margini. Intr'acolo zarea se limpezește și măgurele par dogorite ca de bătaia unei flăcări. O geană roșie se aprinde, la îngemănarea pămîntului cu cerul. Incet se saltă soarele, rotund și scînteetor. Negurile se risipesc. Plaiurile verzi, brobonite de rouă, par bătute cu diamante.

Incălecăm, ș'o luăm înainte, pe coama Mohorului, spre Piatra Tăiată. Ca 'ntr'o minunată panoramă ni se arată acum, de jur împrejur, îndoiturile Carpaților, cu crestele încununate de raze, cu văile adînci și întunecoase, spintecate de izvoare repezi, și umbrite de păduri seculare. Mă uit uimit la vîrfurile acestea stîncoase ce se înalță 'n cer ca niște falnice tunuri de cetăți, și gîndul mă duce cu sute de ani în urmă, în trecutul viforos al neamului nostru. Din cîte primejdii nu ne-aŭ scăpat pe vremuri munții și codrii a-

ceştiia ! Aici, în întăriturile acestea zidite de Dumnezeŭ, aŭ stat adăpostiţĭ aproape-o mie de anĭ strămoşiĭ noştri, cînd prin şesurile Dunăriĭ, curgeaŭ puhoaele de barbarĭ, cînd noroadele sălbatice ale Asieĭ se năpustia cu duiumul împingîndu-se unele pe altele asupra Europeĭ, jăfuind oraşele şi pustiind pămîntul pe unde treceaŭ. In munţiĭ aceştiia s'a închegat tăria şi unitatea neamuluĭ romînesc. Eĭ aŭ fost ocrotirea şi scăparea noastră în zilele de groază, cetatea sfîntă în care s'aŭ păstrat aşa de curate credinţele, şi limba, şi datinile poporuluĭ nostru. In locurile acestea taĭnuite, pe vecĭ îngrădite de străjile Carpaţilor, plutesc umbrele strămoşilor noştri, de 'nainte de descălecătoare. Aicĭ, în şoptitul izvoarelor şi 'n freamătul codrilor, a răsunat pentru 'ntăia oară frumoasa noastră doĭnă, — şi nu e părăŭ nicĭ plaiŭ, de care să nu fie legată o amintire scumpă sufletuluĭ nostru, nu e vîrf de munte, în tot coprinsul acesta, care să nu'şĭ aĭbă povestea şi cîntecul luĭ.

Maĭ tîrziŭ, după ce-aŭ contenit năvălirile şi s'aŭ scoborît aĭ noştri iar la şesurĭ, de cîte orĭ o primejdie mare ne-a amenințat, munţiĭ ne-aŭ chiămat în adăposturile lor, şi vaĭ de duşmanul care ne-a urmărit în întăriturile ce-

tăţiĭ noastre! Cînd Carol Robert, trufaşul rege al Ungarieĭ, şĭ-a împins oştile în cîmpiile Olteniei, şi, la sfatul de pace al blîndului voivod Alexandru Basarab ĭ-a răspuns semeţ că „el e păstorul oilor sale şi'l va scoate de barbă din vizuina luĭ", — Romînii îl atraseră cu încetul într'o vale strîmtă şi întunecoasă din munţiĭ Gorjuluĭ, şi de odată, ca prin farmec, cu bubuirĭ asurzitoare stîncile începură a se rostogoli din înălţimĭ, şi toată falnica luĭ oaste, învălmăşită şi zdrobită sub grindina de bolovanĭ, pieri în fundul acelei rîpĭ. — Şi 'n sutele de anĭ carĭ-aŭ maĭ curs de-atuncĭ, cîte n'aŭ văzut, Doamne, munţiĭ aceştia, de cîte orĭ n'aŭ răsunat codriĭ şi văile acestea de buciumul vitejilor noştri plăeşĭ!

Al. Vlahuţă.

LEBĂDA ŞI PUIĬ CORBULUĬ

Lebăda odat' aflase
— Insă cum se întîmplase
Nu pociŭ să vă daŭ cuvînt —
Cum-că 'ntr'un colţ de lume,
Intr'un loc cu mare nume,
Şi pe un frumos pămînt,

Nisce păserĭ osîndite,
Corbĭ de cîţĭ-va anĭ numite,
In primejdie trăesc.
—Lebedele aŭ din fire,
O ciudată presimţire,
Care este dar ceresc.

Aşa să le izbăvească,
Cu o răvnă părintească.
Ea pleacă pînă în zorĭ
Ajungînd într'o livede,
In culcuş de vulpe vede,
Puĭ de corb nesburătorĭ,

Care 'ntr'o vizuină
Petreceaŭ ca 'n grădină,
De-a lor soartă mulţămiţĭ.
Pasărea cea albă 'ndată,
Către dînşiĭ se arată,
Ḑice: „Puilor iubiţĭ!

„Soarta voastră e de milă!
„Spuneţĭ cum pe voĭ în silă
„Aicĭ vulpea v'a adus?"
Corbuleţiĭ în mirare,
Răspund iute, rîzînd tare
„Noĭ de voe ne-am supus.

„Vulpe, ce e, nu scim spune,
„De cît că năravurĭ bune
„Acea damă, arăta,
„Că avea coadă pe spate,
„C'al eĭ păr în galbăn bate,
„Şi că ochĭ lucioşĭ purta.

„Ea, cînd ne-a luat de-acasă,
„Ne-a spus că la a sa masă
„Are felurĭ de mîncărĭ;
„Că e prinţ de dobitoace,
„Că pe noĭ va a ne face,
„Să ajungem la marĭ stărĭ.

„Ne-a maĭ spus că ne e rudă,
„Că din vîrsta cea maĭ crudă
„Neamul nostru l'a iubit.
„Ea ca şi al nostru tată,
„Că ne tragem ne arată.
„Din vulturul cel slăvit.

„Şi adesea ne vorbeşte,
„Că din suflet se sileşte,
„A ne da slava dintăĭ".
Lebăda strigă cu jale:
„Sînteţĭ pe a morţiĭ cale,
„O voĭ aĭ corbuluĭ fiĭ!

„Dar al vostru sec părinte,
Cum nu şĭ-a adus aminte,
Ceea ce i s'a 'ntîmplat,
Cînd îşĭ părăsi locaşul,
„Şi din gură lasă caşul,
„Iar de vulpe înşelat?"

Puiĭ, nebăgînd-o 'n seamă,
„Cale bună", 'ĭ zic, „madamă
„Noĭ nu ştim ce ne vorbeştĭ,
„Şi prin astfel de cuvinte,
„Să ne scoţĭ acum din minte
„Cam de geaba te sileştĭ".

„Eŭ mă duc," lebăda zise,
„Insă vouă vă sînt scrise
„Multe rele să răbdaţĭ;
„Căcĭ prostia-vă cea mare,
„Ca şĭ-a peni 'ntunecare,
„Nu se poate s'o spălaţĭ".

Gr. Alexandrescu.

Bunicul

Se scutură salcîmiĭ ca o ploaie de mirezme. Bunicul stă pe prispă. Se gîndeşte. La ce se gîndeşte? La nimic. Inumără florile care

cad; se uită'n fundul grădinii; se scarpină'n cap, şi iar inumără florile scuturate de o adiere căldicică şi mirositoare.

Pletele luĭ albe şi creţe parcă sînt nişte cĭorchinĭ de florĭ albe, sprincenele, musteţile şi barba... peste toate aŭ nins anĭ mulţĭ şi greĭ.

Numaĭ ochiĭ buniculuĭ aŭ rămas ca odinioară: blînzĭ şi mîngăĭetorĭ.

Cine a trîntit poarta?

— Credeam că s'a umflat vîntul... o bată-vă norocul, cocoşeiĭ moşuluĭ! zise bătrînul.

Un băetan ş'o fetiţă, roşiĭ şi bucălăĭ, sărutară mînele luĭ „tata moşu".

— Tată moşule, ḑise fetiţa, de ce sboară păsările?

— Fiindcă aŭ aripĭ, răspunse bătrînul, sorbind-o cu ochiĭ.

— Păĭ raţele n'aŭ aripĭ de ce nu sboară?

— Zboară, ḑise băiatul, dar pe jos.

Bătrînul cuprinse într-o mînă pe fată şi în cea-laltă pe băiat.

— O, voiniciĭ moşuluĭ, şopti el şi zîmbi pe sub mustăţĭ şi-ĭ privi cu atîta dragoste, că ochiĭ luĭ eraŭ numaĭ lumină şi bine-cuvîntare.

— Tată moşule, da cocoriĭ unde se duc cînd se duc?

— In ţara cocorilor.

— In ţara cocorilor?

— Da.

— Da rîndunelile unde se duc cînd se duc?

— In ţara rîndunelilor.

— In ţara rîndunelilor?

— Da.

— Tată moşule, aş vrea să-mĭ crească şi mie aripĭ şi să sbor sus, sus, sus de tot, pînă-n slava ceruluĭ, zise băiatul netezîndu-ĭ barba.

— Dacă ţĭ-o creşte ţie aripe, zise fata, mie să-mĭ prinzĭ o presură şi un sticlete.

— Da.... hî.... hî.... păĭ ce fel... şi mie?

Fata se întristă.

Bătrînul o mîngîe şi zise băiatuluĭ:

— Bine, să prinzĭ şi pentru tine, să prinzĭ şi pentru ea.

— Ţie două şi mie două.... nu e-aşa tată moşule?

— Fireşte, tu două, el două, şi mie una.

— Vreĭ şi tu tată moşule? Intreabă băĭatul cu mîndrie.

— Cum de nu... mie un scatiŭ.

Ce fericiţĭ sînt!

Băĭatul a încălecat pe un genunchiŭ şi fata pe altul. Bunicul îĭ joacă. Copiĭ bat din palme. Bunicul le cîntă „măĭ căzace, căzăcele, ce caţĭ noaptea prin argele...“

O femee uscăţivă intră pe poartă cu două doniţĭ marĭ de apă. Copiiĭ tăcură din rîs şi bunicul din cîntec.

E mama lor şi fata luĭ.

Cum îĭ văzu, începu:

— I.... tată, şi d-ta.... ĭar îĭ răzgîĭ.... o să ţi se sue în cap!

Bunicul rîdică mîna în sus, aducînd degetele ca un preot care binecuvintează, şi zise prelung:

— Lăsaţĭ pe copiĭ să vie la mine!

— Biiine, tată, biiine... dar ştiĭ o bată-ĭ focul de copiĭ.

Femeĭa intră în casă.

— Să-ĭ bată norocul şi sănătatea, şopti moşul, ca şi cum ar fi mustrat pe cine-va, şi sărută în creştetul capuluĭ şi pe unul şi pe altul.

Şi ĭar începu rîsul şi jocul şi cîntecul.

Şi se osteni bunicul şi stătu din joc, ĭar copiiĭ începură să-l mîngăĭe.

Din vorbă în vorbă copiiĭ se făcură stăpînĭ pe obrajiĭ buniculuĭ.

— Partea-asta este a mea.

— Şi partea asta a mea.

— Musteaţa asta este a mea.

— Şi asta a mea.

La barbă se încurcară. Bunicul îĭ împăcă zicîndu-le :

— Pe din două.

Şi copiiĭ o şi despicară cam răpide, că bătrînul strînse din ochĭ.

— Jumătate mie.

— Şi jumătate mie.

Şi după ce o împărţirá frăţeşte începu lauda. Băĭatul :

— Mustaţa mea e maĭ lungă.

Fata :

— Ba a mea e maĭ lungă.

Şi băĭatul întinse de o musteaţă şi fata de alta, ba a luĭ, ba a eĭ, să fie maĭ lungă.

Pe bunic îl trecu lacrămile, dar tăcu şi-ĭ împăcă zicîndu-le :

— Amîndouă sînt de-opotrivă.

— Şi a mea şi-a eĭ !

— Şi-a mea şi-a luĭ !

La obrajĭ cearta se aprinse maĭ tare.

— Partea mea e maĭ frumoasă.

— Ba a mea că e maĭ albă !

Bunicul zimbi.

— Ba a mea că e maĭ caldă !

— Ba a mea că e maĭ dulce !

— Ba a mea că nu e ca a ta !

— Ba a mea că are un ochiŭ maĭ verde!

Bunicul abĭa se ţinea de rîs.

— Ba a mea!

— Ba a mea!

Şi băĭatul înfuriindu-se trase o palmă peste partea feteĭ.

Fata ţipă, sări de pe genunchiul bătrînuluĭ, se răpezi şi trase o palmă peste partea băĭatuluĭ.

Băĭatul cu lacrimile în ochĭ sărută partea luĭ, şi fata suspinînd pe a eĭ.

Mama lor eşi pe uşă şi întrebă răstit:

— Ce e asta? Vĭermĭ neastîmpăraţĭ!

Obrajiĭ buniculuĭ eraŭ roşiĭ şi calzĭ. Şi surizînd fericit, răspundea fie-săĭ:

— Lăsaţĭ pe copiĭ să vie la mine!

. . . .

Delavrancea

MIHU COPILUL

(Poezie populară)

I

La dealul Barbat,
Pe drumul săpat
Merge hăulind,
Merge chiuind

Mihu copilaş
Mîndru pàunaş,
Păunaş de frunte,
Copilaş de munte,

Merge el cîntînd
Din cobuz sunînd,
Codrii desmerdînd,
Din cobuz de os
Ce sună frumos
Merge cel voinic
Pe-un murguşor mic
Prin miezul nopţii
Prin codrul Herţii.
Mult e frunza deasă,
Noaptea-ntunecoasă
Şi calea pietroasă!
Dar cînd se urca
Şi murgul călca,
Piatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua,
Merge, mări, merge,
Şi-urma li se şterge
Printre frunzĭ căzute
Pe cărărĭ pierdute.
Merge tot mereŭ
Voinicelul meŭ
Din frunze pocnind
Codrii vechĭ trezind
Şi mereŭ grăind:
— „Haĭ, murgule, haĭ,
Pe coasta de plaiŭ;
Ce laşĭ tu drumul
Şi-apucĭ colnicul?
Orĭ zaua te-apasă,
Orĭ şaua te-ndeasă,
Orĭ frîul cu fluturĭ,
Orĭ scumpele rafturĭ,
Orĭ armele mele
Ce lucesc ca stele,
De ducĭ aşa greŭ
Trupuşorul meŭ?“
— „Zaua nu m-apasă,
Şaua nu mă-ndeasă,
Frîul nu mă strînge
Chinga nu mă frînge,
Dar ce mă apasă
Şi-n drum nu mă lasă,
Că s-aţin pe-aicĭ
Patruzecĭ şi cincĭ,
Cinzecĭ fără cincĭ
De haiducĭ levinţĭ,
Duşĭ de la părinţĭ
De cînd eraŭ micĭ
La codru-n poticĭ.
Şi-acum se găsesc
De benchetuesc
La valea adîncă,

La muchea de stîncă;
La des pâltiniş,
Mărunt aluniş;
La masă de piatră
In patru crăpată,
Cu sîrmă legată,
Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate
Iar la masă şade
Gata să te prade
Ianuş Ungurean
Vechiul hoţoman,
Cu barba zburlită,
De rele-nvechită,
Pănă-n brîŭ lungită,
Cu brîŭ-nvălită.
El are măĭ frate,
Săbiĭ lungĭ şi late,
Durgă ghintuită,
Inim-oţelită;
Şi maĭ are încă
Pe-mprejur de stîncă
Voiniceĭ levinţĭ
Cu armele-n dinţĭ,
Feciorĭ bunĭ de mînă,
Călіţĭ, tarĭ de vînă,
Flăcăĭ groşĭ în ceafă,
Voinicĭ făr de leafă
Cu chivere-nalte,
Cu cozile late
Lăsate pe spate,
Eĭ te-or auzi
Şi s-or răpezi,
Şi amar de tine
Şi amar de mine!"
— „Haĭ, murgule, haĭ
Pe coasta de plaiŭ,
Lasă colnicul
Şi-apucă drumul
Că eştĭ cu Mihul!
Lasă-n urmă-ţĭ teama
Că te iaŭ pe sama
Istor braţe groase,
Groase şi vînoase,
Istuĭ piept lat,
Lat şi-nfăşurat.
Istuĭ păloşel
Cu buza de-oţel,
Unguru-ĭ fălos,
Nu-ĭ primejdios,
Gura luĭ e mare
Dar nu muşcă tare,
Cîţĭ sînt eĭ? cinzecĭ,

Şeizecĭ, optzecĭ,
O sută, o mie?
Iasă-n cale-mie,
Dacă vreŭ să ştie
Cine e Mihul
Mihu Copilul!“
Murgul ca gîndul
Lasă colnicul
Şi-apucă drumul.
—„Haĭ, murgule, haĭ
Pe coasta de plaiŭ
La poiana grasă,
Dumbrava frumoasă
Cu iarbă-nverzită,
Cu florĭ înflorită!“

II

Iată-n codru, iată
Că Ianuş deodată
Cum benchetueşte
Şi se veseleşte
Stă, încremeneşte
Pe gîndurĭ porneşte,
Că din cînd în cînd
Aude sunînd
Codriĭ răsbătînd,
Un mîndru cîntic,
Cîntic de voinic,
Şi-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duios.
Şi iată, şi iată
Că Ianuş deodată
Tresare şi sare
Şi zice-n glas mare:
—„Voĭ vitejilor,
Haraminilor!
Ian staţĭ şi ascultaţĭ
Şi-armele-apucaţĭ,
Că eŭ cam auz
Un glas de cobuz
Pintre frunzĭ sunînd
Codriĭ desmerdînd;
Decĭ voĭ vă grăbiţĭ,
Curînd vă porniţĭ
Să-ĭ eşiţĭ în cale
Pe deal şi pe vale,
La pod, la hîrtop,
La lunca de plop,
La potica strîmtă,
La cărarea frîntă
La fîntîna lină
Cu apă puţină.

De-a fi vreun viteaz
Cu florĭ pe obraz
Să nu mi-l stricaţĭ
Ci să mi-l legaţĭ;
Iar vr'un fărmecat,
La minte stricat,
O palmă să-ĭ daţĭ,
Drumul să-ĭ lăsaţĭ!"
Ungurii pornesc
Şi calea-ĭ opresc;
Iar cît îĭ zăreşte
Mihu le grăeşte:
—„Voĭ voĭnicilor
Haraminilor,
Cine v-a mînat,
Capul v-a mîncat!"
Şi nicĭ că sfîrşeşte,
La harţă porneşte
Şi se învîrteşte
Toţĭ îĭ rîsipeşte
Apoĭ iar purcede
Prin cel codru verde.
Murgul se urca,
Şi cînd el călca,
Piatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua.

Ianoş cum îl vede
Din loc se răpede:
—„Voĭ vitejilor,
Haraminilor!
Daţĭ cu lăncile,
Daţĭ cu flintele!"
—„Lăsaţĭ flintele
Lăsaţĭ lăncile,
Voĭ voĭnicilor!
Haraminilor!
Că eŭ Mihu sînt
Şi vreŭ să vă cînt
Un mîndru cîntic,
Cîntic de voinic
Cum n-aţĭ auzit
Cît veac aţĭ trăit"

III

Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
Incepe pe loc
A zice cu foc,
Incepe uşor
A zice cu dor
Un cîntec duios
Atît de frumos,
Munţiĭ că răsun,

Şoimiĭ se adun,
Codriĭ se trezesc,
Frunzele şoptesc,
Stelele clipesc
Şi-n cale s-opresc!
Iar Ungurii mult
Cu drag îl ascult
Şi Ianuş îndată
Ca nealtădată
Glasu-şi îmblînzeşte,
Mihuluĭ grăeşte,
La masă-l pofteşte:
—„Vin tu, Mihule,
Vin voinicule,
Să benchetuim
Şi să veselim,
Şi-apoĭ amîndoĭ
Ne-om lupta noĭ doĭ."
Eĭ cu toţĭ s-adun
La masă se pun
Şi benchetuesc
Şi se veselesc,
Ploştele ciocnesc,
Vesel chiuesc.
Dar cînd aŭ sfîrşit
De benchetuit,
Masă de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianoş Ungurean,
Mihu Moldovan
De-o parte se duc
La luptă s-apuc.
Cruntă-ĭ lupta lor
Că e pe omor,
Cine c-a pica
Nu s-a maĭ scula!
Iar Ungurii toţĭ
Luĭ Ianoş nepoţĭ
Staŭ de mi-ĭ privesc
Cum mi se-nvîrtesc,
Cum mi se smucesc,
Cum mi se trîntesc,
Ca doĭ zmeĭ, ca leĭ,
Ca leĭ paraleĭ,
Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
In loc se opreşte,
Pe Ianoş suceşte,
Sus îl opinteşte
Jos încă-l isbeşte
Şi-n genunchĭ îl pune
Şi capu-ĭ răpune.
Iar Ungurii toţĭ
Luĭ Ianoş nepoţĭ,

Stau încremeniţi
De moarte-ngroziţi.
Mihu mi-i trezeşte
Ş-astfel le grăeşte:
—„Voi copiilor
Haraminilor!
Care s-a afla
De va ridica
Buzduganul meu
Cît este de greu,
Durduliţa mea
Cît este de grea,
Şi zalele mele
Cît îmi sînt de grele,
Acela să vie
Cu mine-n frăţie
Ca să vitejească,
Numele să-i crească!"
Ungurii se-ntrec
La pămînt se plec
Şi-n zădar se-ncerc!
Nici-unul nu poate
Să ridice-n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fer ferecate.
—„Voi mişeilor
Haraminilor!
Codrul mi-l lăsaţi,
Plugul apucaţi,
Că nu sînteţi voi,
Nu sînteţi ca noi
Oameni de mîndrie,
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată
Buni de sapă lată."
Şi cum zice-ndată
Mihul cel voinic
Cu degetul mic
Armele-şi ridică;
Pleacă pe potică
Cu murgul voios
Prin codru frunzos;
Şi-n urmă-i vueşte,
Codrul clocoteşte
De-un mîndru cîntic
Cîntic de voinic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz
De cobuz de os
Ce sună frumos.

CÎNTECUL DESPĂRŢIRIĬ

(poezie populară)

Colo jos între hotare
Este-un nuc cu frunza rară, —
Se strîng cuciĭ dė prin ţară
Şi tot cîntă de s'omoară.
Sus în vîrful nuculuĭ
Cîntă tata cuculuĭ,
La mijlocul nuculuĭ
Cîntă puiul cuculuĭ.
Maĭ în jos la rădăcină
Cîntă maica cea bătrînă
Cu glas jalnic şi subţire
Pentru-a noastră despărţire.
Şi-aşa cîntă de duios
De se lasă frunza jos,
Şi-aşa cîntă cu durere
De maĭ toată frunza piere.

ADIO MOLDOVEĬ

Scumpă ţară şi frumoasă,
O Moldovo, ţara mea!
Cine pleacă şi te lasă,
E pătruns de jale grea;
Cácĭ plutind în visurĭ line
Pe-al tăŭ sîn ca într'un raiŭ,
Dulce'ĭ viaţa dela tine,
Ca o dulce zi de Maiŭ!

Eŭ te las. ţară iubitá,
De-al tăŭ cer mă depărtez,
Dar cu inima cernită
Plîng amar, amar oftez!
Trist acum la despărţire
De fiorĭ mă simt cuprins,
Şi-orĭ-ce dragă nălucire
Pentru mine acum s'aŭ stins!

Cine ştie, cine ştie,
Dacă'mpins de-al soarteĭ vînt,
M'oiŭ întoarce'n veselie,
Să sărut al tăŭ pămînt!
De-oiŭ vedea încă vre-o dată
Munţiĭ tăĭ răsunătorĭ,

Ce cu o frunte înălţată
Se pierd falnic printre norĭ!

Şi-aĭ tăĭ codri de verdeaţă,
Unde curg, şoptesc uşor
Recĭ izvoare, ce daŭ viaţă,
Doine, care zic de dor.
Şi-al tăŭ cer, care zimbeşte
Sufletuluĭ romănesc,
Şi orĭ-care mă iubeşte,
Şi-orĭ pe care eŭ iubesc!

Iată ceasul de pornire,
Iată ceasul mult amar!
Veselie, fericire,
Eŭ le las pe-al tăŭ hotar!
Şi-a mea inimă îţĭ zice:
O! Moldovo, ce jălesc,
Adio! rămîĭ ferice,
Ferice să te găsesc!

V. Alexandri

I. GHICA CĂTRĂ V. ALEXANDRI

Tunsu şi Jianu

26 Dechembrie 1882.

Iubite amice,

Ţĭ-aducĭ tu aminte de un stejar stufos din grădină? Lîngă tulpina aceluĭ arbore aşezasem sofrageria.

Intr'o sară, pe cînd eram la cină cu două lumînărĭ de seŭ, în sfeşnice de tinichea cu beşicĭ de sticlă, Marin Isprăvnicelul s'apropie încetişor de tata şi cu un glas sfios, jumătate hotărît îĭ zice:

— Cucoane, cucoane! te chiamă un om la portiţă lîngă gard, zice că are să'ţĭ spue o vorbă.

Tata, fără să pară cîtuşĭ de puţin atins de o invitaţiune aşa de poruncitoare, lasă furculiţa în friptură, pune şervetul pe masă şi se îndreptează către locul arătat, unde se auziaŭ şoapte de maĭ multe gurĭ.

Scurt şi cuprinzător.

— Cucoane Tache, ĭ-a zis omul cu vorba, nu maĭ mînca sara acolo, că ni-e drumul u-

neorĭ pe aicĭ şi văzîndu-te la masă le facĭ poftă băeţilor. Că de!... oamenĭ sînt şi eĭ, rîvnesc. Să nu mă pomenesc odată că face unul vre-o boroboaţă.

Trecătorul era fiorosul Tunsu, fost paracliser şi ţîrcovnic şi candidat de diacon. Nu era săptămînă lăsată de la Dumnezeŭ să nu se audă cîte o vitejie două de ale luĭ. Cu vre-o zece zile înainte, călcase la moşie la Cocoşul pe vornicul Tache Ralet, vecinul şi vărul nostru; îĭ luase şalurĭ, scule, argintărie, tot. Il lăsase pe dînsul şi pe cucoană numaĭ în cămaşă.

Pas de nu asculta, dacă poţĭ de poveţile amicale ale unuĭ astfel de binevoitor.

Tata, cum se întoarse, porunci să stîngă lumînările şi să rîdice masa de acolo. A doua zi pănă'n ziuă un dulgher cu cîte-va scîndurĭ de brad improviza un fel de pavilion rotund după modelul templuluĭ Vesteĭ de pe malul Tibruluĭ, cu singura deosebire că avea numaĭ o fereastră despre apus, ca să nu se vadă lumina de la drum şi să nu inducă pe băeţĭ în ispită; numaĭ aşa am putut urma a ne folosi de umbra şi de răcoarea bătrînuluĭ stejar.

Eram încă sub impresiunea poveţelor banditulu ĭ cînd într'o zi intră în curte o căruţă

cu patru caĭ şi trage la grajd. Tată-meŭ trimete să întrebe cine a venit; feciorul se întoarce fuga, spariat.

— Cucoane, Jianu!

Mama şi noĭ copiiĭ îngălbenisem, iar tata, uitîndu-se zîmbind către fecior, îĭ zice:

— Du-te de'ĭ spune să poftească, că chiar acum ne-am pus la masă.

Prin grădină se vedea venind un om scurt, îndesat, rumen la faţă, ras şi cu musteaţa deasă şi scurtă; îmbrăcămintea luĭ: dulamă, pantalonĭ şi scurteică, pe cap şapcă peste fes, la brîŭ pistoale şi un cuţit cu plăsele de os, şi puşca în cumpănă în mîna dreaptă.

Tata îl primeşte vesel şi prieteneşte, dîndu-ĭ mîna să ĭ-o sărute.

— Çe maĭ facĭ, Iancule! Bine-aĭ venit! Şezĭ de mînîncă. — Bre! să'ĭ aducă ciorbă; vezĭ să fie caldă.

Cînd am auzit zicîndu'ĭ şi Iancule, mĭ-am zis: nu maĭ încape îndoială, el e! Mĭ-a venit în minte cîntecul:

Iancule, Jianule!
Iţĭ e murgul cam nebun,
Trece Oltul ca pe drum.

Cum să şedem la masă cu un hoţ de codru

şi să ciocnim cu el pahare de pelin? Tot îmi părea că'l auziam zicînd:

Ţine gazdă nu mă da,
Că ţi-oiŭ face-o malotea
Cu samurul cît palma.

Polcovnicul Ioniţă cum l-a văzut de departe, a dat fuga la cornu de vînătoare: cînii alergaŭ din toate părţile chelălăind, cu botul plin de mămăligă. Intr'o clipă Braica, Dudaş, Ţica şi Neamţul, săriaŭ şi jucaŭ cu bucurie împrejurul cornuluĭ de vînătoare!

— Auzĭ, Iancule, nicĭ să îmbucăm nu ne lasă Polcovnicul, cum te-a zărit numaĭ de cît haĭ la vînătoare!

— Bine face, că e tîrziŭ, de abia o să avem vreme până desară să întoarcem doĭ, treĭ vătuĭ.

Se sculară de la masă, sorbiră din cafea, traseră de două treĭ orĭ din ciubuc. Pletea, Manta, Şută, Dobre, puneaŭ lănţugurile de gîtul copoilor, cîte doĭ doĭ şi pornia fiecare cu părechea luĭ.

Tata da ordine şi instrucţiunĭ pe a doua zi, căcĭ asta era numaĭ un preludiŭ de vînătoare

— Maneo, mîne în zorĭ să fiĭ aicĭ cu Co-

jeştenii, şi vezĭ dacă cumva vărul Costache o fi la Corneştĭ, spune'ĭ să ne găsească mîne pe Crevedia, doar om încolţi lupoaicele cele fătate.

Cînd răsăria luna, de era două ceasurĭ păn a se crăpa de ziuă, curtea era plină de vînătorĭ de prin cătunele vecine.

Polcovnicul Ioniţă în mijlocul lor cu o ladă plină de cutiĭ dinainte, le împărţia iarbă şi alice, cîte patru umpluturĭ de puşcă, desemnînd fiecăruia locul unde să se ţie, cînd să dea gură şi încotro s'apuce.

— Voĭ Săbiescenilor să vă ţineţĭ la mărul roşu. Tu Dobre, să'mĭ puĭ pe Colăcenĭ pe Baranga şi pe Gămăneştenĭ să mi'ĭ aşezĭ cu Cojeştenii la lacurile din Mariuţa; Pletea să se ducă să caute la Boloboace; să nu cumva să vă aud gura că vă ia dracul! Ţineţĭ cînii legaţĭ lîngă voĭ. Manto, cînd îĭ simţi că a sărit lupoaica, dă drumul luĭ Samson. că ala, cînd o da de urma eĭ odată, n'o maĭ slăbeşte; lăsaţĭ pe Ovreica acasă că minte şi ne înşală. Na şi ţie băeţică, zicea unuĭ bătrîn bondoc vărsîndu'ĭ iarbă în corn şi alice în basma. Vezĭ să mă daĭ iar de ruşine ca maĭ dăunăzĭ, de-aĭ lăsat bunătate de lup să trecă pe lîngă tine şi să se ducă sănătos.

— Da lasă, zăŭ cucoane Ioniţă, nu maĭ zice, că ţĭ-am adus alaltăerĭ doĭ lupĭ în loc unul. De năcaz m'am dus de am stat treĭ nopţĭ la pîndă lîngă scorbura faguluĭ celuĭ mare; ĭ-am adus pe amîndoĭ în spinare tocmaĭ dela ogrăzile ciobanuluĭ. Uite atuncĭ par-c-a fost un făcut. Cînd era să treacă spurcăciunea îmĭ răzemasem puşca de un copac şi scăpăram să'mĭ aprind luleaua, şi pînă să'ĭ iaŭ de veste, s'a făcut nevăzut prin hăţiş, par-că avea tichiuţa draculuĭ în cap.

Sara în aprinsul lumînărilor, un car plin cu lupĭ şi cu epurĭ, venia cu vînătoriĭ după dînsul. In mijlocul curţiĭ jupîneasa Ilinca aşezase de cu ziuă o bute cu vin, împrejurul căreia aprinsese patru butoae cu cîlţĭ mueţĭ în păcură; zece fete, fiecare la vatra eĭ, unde se frigeaŭ berbecĭ şi se fierbeaŭ mămăligĭ, un ţigan zicea din gură şi din cobză istoria luĭ Alimoş.

Pletea şi cu Manta descărcaŭ căruţa cu vînat.

Pusese pe bute un pat de mărăcinĭ, pe care aşezase epuriĭ cu botul şi cu urechile afară, şi cu picioarele la centru; la patru colţurĭ ale baze eşiaŭ de un cot coadele bine îmblănite a patru vulpĭ legate împreună de gît,

de un par înfipt în mijlocul grămezii de epuri şi ţinute în picioare pe par deasupra capetelor vulpilor. Pe o mescioară rotundă şedeaŭ în patru picioare cincĭ puĭ de lup cu gurile căscate către vînătorĭ, şi deasupra lor două lupoaice năprasnice, legate spate la spate de parul înfipt în masă ; forma astfel un monument cinegetic, cam în forma fîntînilor moderne, adoptate în capitalele ţărilor civilizate.

Chelăreasa umplea oale cu vin din bute şi fetele ajutoare cinstiaŭ pe vînătorĭ, dîndu-le împreună cu oala de vin şi cîte-un hartan de friptură, o bucată de pastramă, un codru de mămăligă, tăiată cu şfară, şi-o vorbă bună.

— Căutat-o-aĭ în pîntece, nea Gheorghe, să vezĭ dacă nu cumva avea pe văcuşoara noastră? azĭ e o săptămînă de cînd ne-a mîncat-o din coşar.

— Bea, Gămănescule, că o să-mĭ dea mie cuconul vulpea cea împuşcată de tine, să-mĭ fac de iarnă o scurteică cu care o să-ţĭ joc la nuntă, că văd eŭ, că de cîşlegĭ îţĭ puĭ pirostiile în cap.

— Ţie, Comane, mĭ-a zis jupăneasa să-ţĭ maĭ daŭ o oală, că tu aĭ dat întăĭ în lupoaica cea mare, care ĭ-a mîncat scroafa cu purceĭ cu tot, ĭ-a luat-o chiar din bătătură.

— De ce n-aĭ împuşcat bine puiul de lup, măĭ Sgaberciŭ, şi l-aĭ trîntit viŭ în căruţă, de era să rupă mîna, cu colţiĭ, luĭ nea Dumitru Ciuruian? Ia uite, colţĭ ca nişte brice.

Patru zile, cît a şezut Jianul, a fost numaĭ veselie şi petrecere; toată noaptea cîntaŭ lăutariĭ şi fetele întindeaŭ hora şi bătuta cu flăcăiĭ.

Mă obicinuisem să mă uit la dînsul fără să-mĭ fie frică, ba încă aveam şi un fel de respect, de cînd îl văzusem nimerind cu glontele de treĭ orĭ de-a rîndul, în piatra din marginea păduriĭ, care de-abia se vedea din foişor; şi de cînd sărise peste şanţul din coada eleşteuluĭ maĭ bine decît caiĭ dela hipodrom. Orĭ cum însă, cînd mă uitam în ochiĭ luĭ, tot îmĭ părea că avea în mînĭ tigaia cu ceară fiartă, cu care făcea pe ciocoĭ şi pe negustorĭ să-ĭ spue unde aveaŭ banĭ ascunşi.

Dar apoĭ iar îmĭ ziceam: Cum se poate, tata să fie prieten cu unul

Din ceĭ cu puşca lungă,
Care daŭ chiorîş la pungă.
Feciorĭ de lele nebună,
Care noaptea-n frunză sună?

Iancu Jianul era de peste Olt, din judeţul

Romanaţĭ, de pe valea Tasluiuluĭ. El a lăsat un nume de haiduc, dar nicĭ n-a fost, nicĭ gînd n-a avut să se facă vreodată hoţ de codru. Insă o poveste dacă ajunge a deveni legendă, adevărul n-o maĭ poate scoate din capul poporuluĭ.

Tată-său, boer de ţară, îşĭ crescuse băiatul la moşie, fără carte grecească şi fără ambiţiunea de a-l face un concurent feciorilor de boerĭ marĭ la isprăvniciĭ şi la divanurĭ. Il obicinuise lîngă plugurĭ, cu caiĭ şi cu puşca; vara la munca cîmpuluĭ, iarna la urşĭ şi la capre negre; ajunsese de o dibăcie vestită în călărie şi în vînătoare; încăleca fără a pune piciorul în scară, nicĭ mîna pe coama caluluĭ şi băga glonţul prin verigă de inel.

Se îndrăgise cu o fată de ţăran, şi vrea s-o ia de nevastă. Jianul bătrînul, deşi nu se potrivia cu Baniĭ Filipeştĭ, cu Vorniciĭ Creţuleştĭ şi cu Logofeţiĭ Bárcăneştĭ, dar purta ciacşirĭ roşiĭ cu meşĭ galbenĭ şi işlic cu perna verde, în patru colţurĭ. Boerul tot boer! Cum să lase pe fiul său să ia o mojică, să se încuscrească el cu un clăcaş. Văzînd că se îngroaşă gluma şi că dragostea se inteţia a hotărît să-şĭ ducă băiatul la Caracal. Tînărul, a doua zi dupăce a ajuns în oraş, a încălecat

pe murgul şi fuga înapoĭ; tată-său iar l-a luat, el iar a fugit; l a închis în casă, el a sărit pe fereastră; l-a închis în pivniţă, el a spart uşa. Tată-său dacă a văzut şi a văzut că nu-ĭ vine de hac, s-a adresat la stăpînire, cerînd să-l surghiunească. Caimacanul a şi poruncit ispravniculuĭ să-l închidă la Strehaia; băiatul ţapăn, a trîntit slujitoriĭ şi egumenul, şi a scăpat; slujitoriĭ s-aŭ luat după dînsul; el dacă s-a văzut strîmtorat, s-a înhăitat cu vreo cîţĭ-va flăcăĭ, cu carĭ copilărise,

Tot ca dînsul de bărbaţĭ
Şi pe caĭ încălecaţĭ

şi aŭ apucat cîmpiĭ.

Şapte anĭ a pribegit prin pădurĭ şi prin munţĭ, hrănindu-se cu carne necîntărită de pe la ciobanĭ şi desfidînd potira. Nicĭ nu omora, nicĭ nu schingiuia, nicĭ nu jăfuia, ci numaĭ se găzduia; fugia de potiră şi de pandurĭ, cît putea; dar cînd îl încolţia, apoĭ se apăra.

Căcĭ nu vrea
Viŭ să se dea.

Gloanţele luĭ mergeaŭ maĭ drept decît ale arnăuţilor domneştĭ. Caragea pierduse doĭ

cîrcserdarĭ şi-un tufecciŭ, loviţĭ de gloanţele Jianuluĭ drept în piept.

Nu văzuse pe Stăncuţa de doĭ anĭ, şi-ĭ era dor de se topia. Intr-o noapte de ploae şi de vijelie lasă pe tovarăşĭ la gazda din Valea-Rea, îşĭ încalecă murgul şi zboară după dor. In sat întuneric beznă, numaĭ o zare de lumină la o casă. Se apropie, dă cu degetul în hîrtia luminată, pune ochiul şi ce vede? Stăncuţa gătită ca mireasă, lungită pe pat cu o lumînărică de ceară galbănă în mînă. Dă cu piciorul în uşă şi întră, cade în genunchĭ, pune iataganul şi pistoalele lîngă moartă, îĭ dă cea de pe urmă sărutare, încalecă calul, şi drept la zapciŭ.

— Sînt Jianul! Capul meŭ este pus la preţ; du-mă la Vodă, şi-ţĭ ia mia de leĭ.

Bîlbîia zapciul somnoros şi spăriat, nu ştia unde să se ascundă de frică.

Peste treĭ zile ciocoiul întră în curtea domnească glorios, cu viteazul legat cot la cot; tînăr, frumos, cu pletele lungĭ, cu poturĭ şi cu cepchen, la cap legat cu un tarabulus.

Caragea se dăduse în capul scăriĭ, ca să-l vadă; ferestrele eraŭ împănate cu femeile curţiĭ domneştĭ

Jianul împuşcase oamenĭ domneştĭ, şi era osîndit la spînzurătoare.

Caragea rîdică ochiĭ în sus la fereastră, unde sta Doamna, zicînd:

— Păcat de voinic!

Auzind aceste cuvinte, una din fetele caseĭ cade la picioarele Doamneĭ. Caragea o vede, se îmblînzeşte şi zice feteĭ:

— Dacă-l vreĭ, ţi-l dăruesc.

Jianul n-a vrut să se însoare, şi-a petrecut restul zilelor flăcăŭ, lîngă plugul ce iubia şi pe care în viaţa sa aventuroasă îl cînta me reŭ cu dor:

Dare-ar bunul Dumnezeŭ
Să umble şi plugul meŭ,
Din baltag să-mĭ fac un plug
Pistoalele să le-njug
Ca să brăzduesc piezis,
Şi unde a fi crîngul maĭ des
Să trag brazda draculuĭ
In calea bogatuluĭ.

Tata fusese isprăvnicel de Curte, cînd zapciul a adus pe Jianul la Vodă. Acolo s-aŭ cunoscut amîndoĭ şi făceaŭ adeseorĭ vînătorĭ împreună.

I. Ghica

VESTITORIĬ PRIMĂVERIĬ

Dintr-alte ţărĭ, de soare pline,
Pe unde-aţĭ fost şi voĭ străine,
Veniţĭ, dragĭ păsărĭ, înapoĭ —
Veniţĭ cu bine!
De frunză şi de cîntec goĭ,
Plîng codriĭ toţĭ fără de voĭ.

In zarea cea de vecĭ albastră
Nu v-a prins dragostea sihastră?
De ce ne-aţĭ lăsat? Nu v-a fost dor
De ţara voastră?
N-aţĭ plîns văzînd cum trece-n zbor
Spre miază-noapte nor de nor?

Voĭ aţĭ cîntat cu glas fierbinte
Naturiĭ calde imnurĭ sfinte,
Orĭ doine dragĭ, cînd v-aţĭ adus
De noĭ aminte!
Străinilor voĭ nu le-aţĭ spus,
Că doine ca a noastre nu-s?

Şi acum veniţĭ cu drag în ţară!
Voĭ revedeţĭ cîmpia iară,

Şi cuiburile voastre-n crîng —
E vară, vară!
Aşĭ vrea la suflet să vă strîng,
Să rîd de fericit, să plîng!

Cu voĭ vin florile-n cîmpie
Şi nopţile cu poezie
Şi vînturĭ line, calde ploĭ,
Şi veselie.
Voĭ toate le luaţĭ cu voĭ
Şi iar le-aduceţĭ înapoĭ!

Gh. Coşbuc

SONET

Vuind s-asvîrl şuvoaele de vale,
Pe deal stă zarea de brînduşĭ albită.
In aer e-o căldură liniştită,
Pe bolţĭ un nor de-argint se rupe-n pale.

Sar apele din matca prididită;
Un cocostîrc pe mal, păşeşte-agale,
Dînd spaima-n broaştele ce-ĭ fug din cale.
Es aburĭ calzĭ din pajiştea-ncropită.

Şi niciun sloiŭ n-a maĭ rămas pe gîrlă;
Doinind, s-aude trişca de la tîrlă,
Iar mieiĭ strînşĭ în cîrdurĭ, sburdă-n soare;

Pămîntu-ntreg, ca-n prima-ĭ dimineaţă,
Se umple de lumină şi viaţă;
Iar inima-mĭ se-ntunecă şi moare.

A. Vlahuţă

Pietrele Doamneĭ

In nordul Moldoveĭ se află o proprietate regească, căreia îĭ zice Broşteni.

Acolo se maĭ găsesc şi acuma pădurĭ în carĭ n'a pătruns încă toporul, în carĭ deabia a pătruns cîte-un om.

Una din excursiunile cele maĭ frumoase, ce ar putea face cineva, este să meargă cu pluta din Transilvania prin Dorna, Broştenĭ, Hangu, până la Piatra în jos pe Bistriţa, care îngustată între două stîncĭ înalte, şi umbrită de fagĭ şi brazĭ uriaşĭ, şerpueşte înainte cu limpedele'ĭ unde.

Pe acolo coboară zilnic sute de plute carĭ trec din Bistriţa în Siret spre Galaţĭ, unde lemnele sînt lucrate într-unul din cele maĭ

mari ferestrae cu abur ale Europeĭ, pe urmă încărcate pe Dunăre, de unde iaŭ drumul spre Panama, pentru ca să fie întrebuinţate acolo la construcţia canaluluĭ.

Ţăraniĭ sînt nespus de frumoşĭ, înalţĭ şi bine făcuţĭ, cu părul negru, cu nasu drept, cu ochiĭ adîncĭ şi căpriĭ orĭ negri. Eĭ coboară torentul limpede, cîrmind plutele cu mare dibăcie; sînt îmbrăcaţĭ cu cămeşĭ albe, cu pieptare cusute cu florĭ, şi aŭ căciulĭ albe orĭ pălăriĭ largĭ de pîslă cu marginele împodobite tot cu florĭ Uneorĭ la căderile de apă prin carĭ trebue să treacă, partea dinainte a pluteĭ se cufundă într-atît, încît omul care stă în faţă, ajunge în apă pănă la brîŭ. Dar rămîne atît de nemişcat şi de nepăsător, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Ochiĭ săĭ pîndesc depărtarea şi fluviul cel răpede, şi n-aŭ vreme nicĭ măcar să arunce o privire asupra hainelor muiate.

Orĭ de cîte orĭ se deschide cîte-o vale deacurmezişul, de lasă să se arunce cîte-un pîrăŭ spumegînd în Bistriţa, de o parte se înalţă peste gràmada de copacĭ Ceahlăul, de alta apar Pietrele Doamneĭ, ca şi turlele uneĭ bisericĭ gotice. Excursiunea aceasta este într-adevăr minunată, şi orĭcine a trecut peste

munţĭ călare şi s'a întors pe plută, a rămas încîntat.

Dar la anul 1538, locurile acestea nu eraŭ aşa de frumoase şi de vesele ca acum. Pe Bistriţa nu maĭ coboraŭ plute, căcĭ din vale urcaŭ zgomote de arme. Femeile şi copiiĭ fugiaŭ de prin sate de se ascundeaŭ în pădurile cele maĭ dese, căcĭ strigătul de groază; „Vin Turciĭ" zbura din loc în loc.

Sulţanul Suleiman pornise să pustiască Moldova; i se pusese în potrivă viteazul Domn Petru Rareş, dar fusese bătut de maĭ multe orĭ. Turciĭ întrară în capitala sa, Suceava şi înaintaŭ spre Piatra, arzînd, ucigînd şi jefuind tot. Era o groază în biata Moldovă; parcă venise un vîrtej care luase tot după el şi nimicise ce nu putuse lua. Turciĭ nu vreaŭ să ştie nicĭ ce era ertarea, nicĭ ce e mila; tăiaŭ copiiĭ şi omoraŭ femeile pe care nu vroiaŭ să le ia cu dînşiĭ, şi era cu mult maĭ bună moartea pentru ele decît robia la Turcĭ.

Nu se maĭ vedea nicĭ o vită, nicĭ-un bob de grîŭ, nicĭ-un fir de iarbă. Petru Rareş trebui să fugă din Piatra cu restul armateĭ şi să caute s'o pue la adăpost la Iesle, pe Bistriţa în sus, unde poate se maĭ găsia hrană pentru oamenĭ şi caĭ. Numele de Iesle, care înseamnă

iesle de caĭ, e pus ca să se amintească că acolo poposia cavaleria.

Pe copiĭ îĭ trimisese la cetatea Ciceŭ, dar Elena Doamna nu voise să se despartă de el.

— Pe mine n'aŭ să pue Turciĭ mîna, zicea ea; şi de tine nu mă deslipesc!

Şi găsise refugiŭ ceva maĭ sus de Hangu, în biserica de la Călugărenĭ.

Bisericuţa aceasta mică era ascunsă sub o stîncă uriaşă, despre care se zice, că diavolul ar fi rupt'o din vîrful Ceahlăuluĭ, ca să oprească cu dînsa cursul apeĭ Bistriţa, dar tocmaĭ pe cînd da să rîdice piatra, cîntă cocoşul şi o lăsă răpede să cadă acolo unde e acum, ca să fugă să nu'l apuce lumina zileĭ.

Doamna Elena cea frumoasă sta la umbra stînciĭ care parcă era gata să se prăbuşească şi aştepta. Ea îşĭ ţintia ochiĭ şi asculta cît putea; nările eĭ subţirĭ tremuraŭ din vreme în vreme, şi la faţă, aci se roşia, aci se îngălbenia.

— O, ce ruşine, să fiĭ învins, zise ea călugăruluĭ care păzia biserica,—un călugăr bătrîn cu barba albă ca zăpada, şi care tocmaĭ venia spre ea.

Numaĭ moartea nu se maĭ schimbă, dar în-

colo toate se pot schimba, răspunde el foarte liniştit.

— Pentru noĭ nu se maĭ schimbă! zise Doamna cu înfocare. Sîntem pierduţĭ. Şi poate că şi tu, bătrînule, veĭ fi străpuns de vreun iatagan turcesc.

— Se poate, răspunse bătrînul.

Atuncĭ se auzi foarte deslușit un tropot de caĭ de pietrele desprinse, şi se ivi Rareş alergînd spre nevasta sa, cît putea calul, şi urmat de o ceată mică de călăreţĭ.

Se opri numaĭ atît cît să o ia sus pe cal, şi fără să zică o vorbă, porni de-a lungul rîuluĭ.

Turciĭ îl goniaŭ de pe urmă.

Atuncĭ le eşi înainte într'o strîmtoare, călugărul cel bătrîn. Caiĭ turcilor îşĭ ascuţiră urechile şi se ridicară în două picioare.

— Staţĭ strigă el. Incotro vă duceţĭ?

— Vrem să prindem pe Rareş. S'aŭ pus o sută de galbenĭ pe capul luĭ! Spune-ne unde e, orĭ te ucidem.

Călugărul le făcu din cap semn să se ia după el, şi apucă printr'o vălcea pe un drum care începu în curînd să urce răpede peste stîncĭ şi trunchiurĭ de copacĭ, şi pe urmă se

afundă într'o pădure în care nu putea pătrunde omul.

Călăreţii îl urmară cît-va pe caii lor mici, slabi ca nişte pisici, dar pe urmă începură să cerceteze, şi ne găsind nici o urmă, văzură că preotul i-a amăgit, şi atunci îşi vărsară focul pe el; îi rupseră hainele de pe dînsul, şi'l răstigniră pe un trunchiŭ de copac răsturnat. Pe urmă plecară în goana cailor. Buzele bietului bătrîn se învineţiră, dar el tot îngînă:

— Şi dacă nu pe cruce dar totuşi pironit. Şi dacă nu pentru omenire, dar totuşi pentru ţară!

Pe urmă închise ochii şi îndură fără tînguire moartea înceată şi plină de suferinţe.

Fugarii ajunseră repede pe o cărare îngustă în pădurea de la Broşteni. De aci încolo spre Rărăŭ drumul se făcea tot maĭ greŭ, şi numaĭ cine cunoştea bine vadurile, putea să treacă de atîtea ori rîul fără să i se întîmple vreo nenorocire. Dacă izbutiaŭ să scape nezăriţi li se perdea urma. Calul Domnuluĭ începuse să obosească tare purtînd îndoita'ĭ sarcină, şi de geaba îl izbia Rareş cu pintenii căci nu maĭ putea să fugă, dar scotea cîte-un horcăit trist.

— Măria-Ta, zise Doamnei un om din ceată, ia calul meŭ, că eŭ rămîn în urmă!

Doamna se împotrivi.

— Curînd Măria-Ta, că pe urmă o fi răŭ, strigă el; şi rîdică pe Doamna din braţele soţului eĭ şi o aşeză pe calul luĭ; apoĭ pieri în bungetul de pădure, fără să aibă Doamna vreme a-ĭ mulţămi.

Acum drumul se depărta. Bistriţa se suia în sus spre Rărăŭ, unde şi astăzĭ o mănăstire mică încunoştiinţează despre fuga luĭ Petru Rareş.

Departe îĭ chemaŭ cele două stîncĭ, ca turlele de bisericĭ; acolo era o peşteră, în care se puteaŭ ascunde.

O pădure de nepătruns îĭ împresura. Din trunchiĭ răsturnaţĭ cădeaŭ alţĭ brazĭ uriaşĭ. In fiecare clipă alunecaŭ pe muşchiul des şi de multe orĭ picioarele li se afundaŭ tare în lemnul roşu, putred, al cîte unuĭ trunchiŭ bătrîn, care semăna a burete şi care se făcea praf.

Deodată se pomeniră cu un trosnet, o cutremurătură şi o horcăială în faţă, şi din pădurea cea deasă se răpezi un zimbru cu coarnele plecate în jos tocmaĭ spre calul pe care călărea Doamna, şi care se rîdicase în două

picioare şi apoĭ căzuse pe spate cu fragеda-ĭ povară. Se pregătea să se răpadă dobitocul a doua oară asupra Eleneĭ; dar Rareş dintr'o săritură fu în faţa luĭ, şi cu o putere uriaşe puse mîna pe coarnele pline de sînge şi le suci de rupse ceafa monstruluĭ. Pe urmă scoase pe Elena de sub cal.

— Poţĭ să umbli? o întrebă el blînd, ca şi cum nu se întîmplase nimic. Ea se agăţă de el.

— Pănă la capătul lumiĭ! zise ea, dar obrajiĭ îĭ eraŭ foarte galbenĭ.

— Dacă e aşa, să gonim încolo caiĭ, căcĭ pe aci maĭ mult ne împedecă; şi ca să amăgim şi ca să rătăcim pe ceĭ carĭ ne prigonesc, trebue să ne despărţim. Eŭ trebue să mă duc la Ciceŭ, şi am să apuc, măcar că e drumul lung, peste Gura Humoră spre Dorna şi de acolo peste Căliman. Tu, Ştefăniţă, aĭ să ducĭ pe Doamna la peşteră, şi să rămîĭ acolo să'ĭ ţiĭ de urît, pănă ce voiŭ veni eŭ. Nu poţĭ merge pănă la capătul lumiĭ, zise el Doamneĭ, luînd'o de gît.

— Va să zică ne despărţim! oftă ea.

— Pentru puţină vreme! N-auzĭ prigonitoriĭ în vale? Nu avem vreme de pierdut!

Şi o îmbrăţişă vreme de o clipă, pe urmă

împrăştiară caii gonindu-i cum putură. Rareş plecă după-ce se maĭ uită odată la tînăra-ĭ soţie, pe care o lăsa în pustietatea aceia. Ea se uită după el cum se ducea înainte, şi se gîndi că n-ar fi putut sta cu el, căcĭ ĭ-ar fi primejduit viaţa. Oftă adînc şi se uită aşa de mult după el, încît Ştefăniţă fu nevoit să-ĭ aducă aminte că trebue să se gîndească şi la dînsa.

In locul unde a căzut zimbrul, se afla o stîncă lată şi grozav de mare căreia îĭ zice „Piatra zimbruluĭ“, în amintirea luĭ Rareş şi a fapteĭ sale îndrăzneţe.

Elena începu a se îndrepta în spre cele două stîncĭ ce semănaŭ a turle. Suişul era ostenitor, şi Doamna, căreia îĭ plăceaŭ mult florile, nu luà în samă în ziua aceia dulcele miros al mulţimiĭ de florĭ. In sfîrşit se răzemă sfîrşită de osteneală de un copac, şi punîndu-şĭ mîna pe inimă, ascultă ţipetele, plîngerile, carĭ nu se maĭ deosebiaŭ bine, în vale.

— Ştefăniţă, zise ea, jură-mĭ că n-aĭ să mă laşĭ să cad vie în mîna păgînilor! Maĭ bine paloşul tăŭ să-mĭ spintece pieptul de cît mîna necredinciosuluĭ să-mĭ atingă umărul.

Ştefăniţă se uită la ea bine.

— Tocmaĭ aşa mă gîndiam şi eŭ, Măria-Ta, să fac, zise el cu simplitate.

— Atuncĭ nu-mĭ maĭ e teamă, strigă Doamna.

Şi cu putere nouă păşi înainte pe drumul cel greŭ. In sfîrşit ajunseră la stîncile cu peştera cea mare şi adîncă în care întrară sfîrşiţĭ.

— Am scăpat! îngînă Elena.

Şi căzu în genunchĭ rugîndu-se fierbinte pentru soţul eĭ, care departe de dînsa, urmărit ca un vînat, mergea rápede pe potecile cele maĭ primejdioase şi maĭ grele de străbătut.

La început Ştefăniţă nicĭ nu îndrăzni să facă focul, căcĭ cel maĭ mic nor de fum pe stîncile care te orbiaŭ de luminoase ce eraŭ şi pe cerul albastru, putea să-ĭ dea de gol.

Doamneĭ îĭ era tare sete şi dete un ţipăt de bucurie cînd zări un izvor mic ce se prefira printre pietre.

Noaptea veni, şi Ştefăniţă făcu în peşteră un culcuş de muşchiŭ pe care tînăra femee sleită de puterĭ căzu să se odihnească puţin. El se culcă de-a curmezişul la întrarea peştereĭ, ca un cîine credincios şi dormi, cum zicea el, numaĭ cu un ochiŭ, pe cînd cu cela-

lalt veghia Nicĭ-un zgomot nu pătrundea până acolo. Pacĭnice, ca o rugăciune vecĭnică, se înălţaŭ stîncile peste pădurea cea neagră şi peste măsură de mare, a căreĭ umbră se întindea ca un zid înaintea privirilor ce căutaŭ să pătrundă tot maĭ departe. Cum începu să se crape de ziuă, Ştefăniţă apucă spre o dumbravă din apropiere după vînat şi se întoarse înapoĭ în curînd cu un cucoş sălbatic, pe care începu îndată să-l jumulească cu mult meşteşug. Pe urmă găsi un loc maĭ apărat sub o piatră ce sta spînzurată şi se puse să aţîţe focul.

Se sili mult până să facă să ia foc crăcile, carĭ eraŭ ude de roua dimineţeĭ.

Doamna simţind miros plăcut, eşi din peşteră şi găsi pe Ştefăniţă care înfipsese cucoşul într-o frigare lungă de lemn, şi-l învîrtia liniştit deasupra foculuĭ.

— Las că pot eŭ să-l frig! zise ea; şi cum sta înaintea foculuĭ, lumina-ĭ roşietică îĭ lumina faţa, pe cînd soarele care tocmaĭ răsăria începu a revărsa lumină purpurie maĭ întăĭ asupra stîncilor deasupra capuluĭ eĭ şi pe urmă peste părul eĭ bălaĭ şi peste corpul eĭ. Ea crezuse că n-o să maĭ poată mînca nimic, până

nu şi-o strînge soţul şi copiii în braţe, şi cînd colo nu maĭ putea de flămîndă.

Ştefăniţă se uită cu bucurie ascunsă cum i se roşiaŭ obrajii galbenĭ pe cînd mînca, şi cum zîmbi, cînd îĭ aduse o frunză mare plină cu căpşunĭ.

Noroc că se găsia mult vînat pe înălţimile acelea pustiĭ, căcĭ Ştefăniţă nu îndrăznia să se depărteze mult de peşteră. Odată se sui pe vîrful cel maĭ înalt, unde nu puteaĭ ajunge decît numaĭ tîrîndu-te pe mînĭ şi umblînd de a buşile. Deacolo putea vedea foarte departe. Moldova, Transilvania şi Bucovina se desfăşuraŭ jos, pe cînd muntele Căliman se înălţa în toată mărimea luĭ.

Priveliştea era de o frumuseţă şi de o măreţie rară, dar omuluĭ care pîndia nu îĭ era aminte de aceasta şi clătinînd din cap se lăsă iarăşĭ să alunece în jos.

Peste tot, cît puteaĭ cuprinde cu ochiul, era aşa de mare linişte sub strălucirea razelor soareluĭ de parcă n ar fi fost nicĭ bătae, nicĭ groază.

Cît despre fuga primejdioasă a luĭ Petru Rareş nimenĭ nu putea spune nimic şi nicĭ stîncile, care se înălţaŭ în neclintita lor linişte.

Doamna oftă.

Chiar de a doua zi începu să curăţe prin peşteră, să împodobească păreţii ceĭ umezĭ, să aştearnă muşchiŭ pe jos. Trebuia să vadă tot împrejurul eĭ, să rînduiască tot, cum le place femeilor să facă.

Se înfăşură în manta, îşĭ spălă hainele la izvor şi le întinse pe crăcĭ şi le uscă. Intr-o despărţire mică adunară crăcĭ să le aibă uscate ca să poată aprinde focul. Un ştiulete de porumb cu boabele aurite li s-ar fi părut la amîndoĭ maĭ preţios decît toate comorile de pe lume.

Ca să ia niţică pîne şi niţică sare, dar maĭ mult ca să afle cîte ceva, Ştefăniţă coborî într-o zi în vale, după ce iĭ făcuse întâĭ Doamneĭ focul şi o rugase cu tot dinadinsul ca să nu cumva să caute scăpare în peşteră, de s-ar întîmpla să o ameninţe vreo primejdie, ci în pădure saŭ şi maĭ bine pe stîncĭ.

— Eŭ nu mă tem, şi aşĭ vrea mult să maĭ aflŭ cîte ceva, zise ea.

Până să se întoarcă Ştefăniţă, adună fragĭ şi căpşune pentru ca credinciosul eĭ păzitor să găsească ceva răcoritor cînd se va întoarce din drumul cel maĭ primejdios. Deodată auzi un zgomot şi o mormăială în apropierea eĭ

de tot. Maĭ întâĭ se spărie într-atît în cît i se păru că toate celea sclipiaŭ şi se învîrtiaŭ dinaintea ochilor saŭ că se întorcea locul cu ea; pe urmă văzu desluşit un urs puternic, unul dintre aceia cărora le zice „gulerat“ adică cu guler alb pe blana roşietică închisă.

Căuta şi el ca şi dînsa căpşune, care sînt una din mîncările cele maĭ plăcute ale urşilor, şi se apropia de ea fără să fi băgat-o încă de samă.

Cu toată frica grozavă ce încercă, Doamna tot nu uită povaţa omuluĭ eĭ de credinţă şi se furişă cît putu maĭ fără zgomot înainte, şi pe urmă începu să urce. Cîrceiĭ murelor şi căpşunelor i se agăţaŭ de haine şi o ţineaŭ în loc ca şi cu nişte lanţurĭ. Trebuia să lupte la fiecare pas, şi auzia mereŭ jos cum călca ursul tufişurile cu labele luĭ cele late şi cum îndruga liniştitu-ĭ mormăit pe care ţiganiĭ cînd îl aud, zic: „că ceteşte, că e fecior de popă“.

In sfîrşit scăpă de erburĭ, şi fără să se uite îndărăt, începu să urce în sus pe pietrele cele netede, carĭ ardeaŭ de căldură.

Pulsul îĭ bătea aminterĭ de tare. Inima îĭ svîcnia de să sară din loc; picioarele maĭ îĭ înţepeniseră. Dar frica îţĭ dă o putere şi o

stăruinţă grozavă. Nu se odihni până nu ajunse pe o stîncă aproape perpendiculară, pe care căzu în genunchĭ. Deacolo putea să urmărească mişcările ursuluĭ. Intăĭ şi întăĭ el cercetă peştera, scoase carnea afară, mîncă poamele, şi scotoci toate celea un ceas întreg, apoĭ întră iar în peşteră şi se culcă pe patul eĭ. Cît nu mulţămi ea în sufletul eĭ prevăzătoruluĭ Ştefăniţă, fără de a căruĭ povaţă s-ar fi pomenit singură faţă în faţă cu fiara îngrozitoare!

Vremea trecea. Razele soareluĭ o izbiră drept în creştet şi ea tot îngenunchiată sta, ne maĭ putînd de sete, răzemată în mînĭ şi cu privirea ţintă în jos. Căcĭ acum îĭ era frică că s-o întoarce Ştefăniţă şi n-o putea să-ĭ dea de veste că ursul era în peşteră Dacă nu s-ar maĭ întoarce? Prea zăbovia mult. Atuncĭ desnădăjdea era pe-aci să-ĭ învingă inima şi era aproape să se prăbuşească de pe stîncă de frică.

Dar gîndul că trebuia să înştiinţeze pe tovarăşul eĭ şi să-l scape din primejdie, o ţinu.

Un vultur se rotocolia în linişte împrejurul stînciĭ la picioarele eĭ. Alt nimic nu se mişca. In sfîrşit soarele începu să apue;

umbrele copacilor se lungiră. Dacă o înopta până s-o întoarce Ştefăniţă!...

Dar auzi o mişcare în pădure, şi numaĭ de cît se ivi şi el ţinînd de frunze într-o mînă o grămadă de ştiuleţĭ de porumb.

Elena îĭ făcu semn cu basmaua, dar el nu se uită în sus. Il strigă pe nume cît putu maĭ tare... el păşia liniştit înainte spre peşteră. Vocea se duce departe de jos în sus, dar de sus în jos nu. Il văzu ajungînd dinaintea peştereĭ, pe urmă făcînd un pas înapoĭ. Peste o clipă asvîrli departe ştiuleţiĭ de porumb şi-şĭ trase paloşul. Doamna nu maĭ vedea înaintea ochilor de groază. Ursul eşi afară; Ştefăniţă îl aştepta cu hotărîre. Fiara se rîdică urlînd furios; era maĭ înaltă decît el cu un cap. Dar Ştefăniţă îĭ şi înfipse paloşul în gît până în mîner. Ursul rîdică labele-ĭ puternice şi Doamneĭ i se păru că aŭ căzut amîndoĭ jos.

Atuncĭ pierzîndu-şĭ minţile de frică, vroind să-ĭ sară într-ajutor, alunecă iute ca vîntul de pe stîncă şi se pomeni lîngă Ştefăniţă, care tocmaĭ îşĭ scotea din umăr ghiarele fiareĭ care se zbătea, şi se rîdica de jos.

Cu toată durerea ce încerca, scoase un ţipăt de bucurie, cînd văzu pe Doamna luĭ

lîngă el, în viaţă. El crezuse că o omorîse fiara, căreia îĭ atîrnaŭ şi acum împrejurul gurii bucăţĭ pline de sînge din carnea ce mîncase.

La început Ştefăniţă nicĭ nu vru să-şĭ arate rana. Dar Elena nu se lăsă de el până nu se învoi sa-ĭ o lege cu bucăţĭ de cîrpe rupte din rufele eĭ.

— Am furat porumbul! zise Ştefăniţă, şi începu să rîdă, pe cînd spinteca şi jupuia ursul pe a căruĭ blană moale trebuia să se culce Doamna de aci înainte.

Ea se uită la el şi-l mustră.

— Dar dacă o fi avut bieţii oamenĭ nevoe de el? Barim să le fi plătit!

— Cu ce? întrebă el. A!... Domnul a scăpat, urmă el; e în Ciceŭ şi îşĭ adună armata. O să vie să te ia peste cîte-va zile, Măria-Ta!

— Şi tocmaĭ acum îmĭ spuĭ?

Ştefăniţă se uită la ea.

— Apoĭ aveam maĭ întăĭ o vorbă de vorbit cu ursul şi n'a vrut s'aştepte, bată-l pustia!

Rîsul Domneĭ răsună pentru întăia oară limpede ca argintul. Şi pe urmă rîse iar mult, căcĭ Ştefăniţă făcu ursuluĭ o plecăciune şi-ĭ zise: „Fiĭ bun, de îngădue să spuiŭ Domneĭ ceva.. numaĭ niţel.. şi pe urmă ne-om lupta."

Elena alese doĭ ştiuleţĭ frumoşĭ de porumb, şi se puse să-ĭ coacă la foc, pănă ce li se prăji bine boabele aurii. Iĭ dete unul luĭ Ştefăniţă şi pe celălat îl duse la buzele eĭ cele roşiĭ. Ştefăniţă se uita la ea cum ronţăia boabele cu dinţişoriĭ albĭ ca de şoarece.

— Ce-aşĭ da să ştiŭ ce s'o fi făcut Toma, care mĭ-a dat calul, zise ea deodată, oprindu-se.

— Ăla a murit! răspunse Ştefăniţă; şi îşĭ văzu liniştit de mîncare.

— A murit! strigă Doamna, deschizînd marĭ ochiĭ eĭ frumoşĭ. A murit pentru mine!

El muşcă şi maĭ adînc din ştiuletele de porumb şi mormăi ceva despre noroc; ea nu pricepu ce zice.

— Dar cum aŭ pus mîna pe el? S'a dat prins? Cum şi de ce?... Spune, Ştefăniţă.

— Le-a spus, cum că el ar fi Domnul, şi Turciĭ aŭ crezut şi s'aŭ întors cu el îndărăt o bucată bună de drum, şi ţipaŭ de bucurie, pănă ce ţăraniĭ, le-aŭ spus cine e, şi atuncĭ unde s'aŭ mîniat pe el şi mi ţi l'aŭ schingiuit... de a fost vaĭ de mama luĭ!

Doamna se înfioră.

— Bietul Toma! zise ea cu lacrimile în ochĭ.

— Bine c'aĭ scăpat dumneata Măria-Ta!

Rana luĭ Ştefăniţă nu era aşa de uşoară, cum zicea el.

Începuse să-l prindă nişte frigurĭ tarĭ şi zăcea în peşteră aiurînd, iar în aiurărĭ vorbia mereŭ de Elena Ea nu maĭ avea decît cîţiva ştiuleţĭ de porumb, de oare-ce ursul mîncase toată mîncarea. Adună căpşune pe cît putu. Curînd băgă de samă că puterile bolnavuluĭ scădeaŭ într'un chip îngrijitor. Atuncĭ se hotărî se plece ea la vînătoare; la început nu nimeri nimic, de maĭ multe orĭ, dar pe urmă omorî destul vînat de se putu hrăni şi pe ea şi pe bolnav. In sfîrşit îl lăsară frigurile, şi căzu într'un somn adînc, întremător. Intr'o zi i se păru că aude un ţipăt scurt, de frică, şi pe urmă un sgomot de luptă puternică. Intr'o clipă fu în picioare şi se repezi la arme; nu găsi decît o lance răzemată de zid; puse mîna pe ea. Cînd eşi în gura peştereĭ, văzu pe Doamna, care cu paloşul luĭ în mînă, se apăra ca o leoaică în potriva a doĭ Turcĭ.

Ştefăniţă nu se maĭ simţi slab. Se răpezi la unul şi îl pocni în cap până nicĭ nu băgă Doamna de samă. Celălalt vru să fugă, dar îl trînti la pămînt, şi'l zugrumă chiar cu brîul luĭ.

Cel dintăĭ tot maĭ răsufla.

— Maĭ vin şi alţiĭ? îl întrebă Ştefănită. Murindul clătină din cap. Orĭ că nu înţelesese întrebarea, orĭ că nu vrea să spue nimic E-lena sta răzemată de zidul de stîncă, galbănă ca ceara. Acum, cînd trecuse primejdia, femeia cea îndrăzneaţă se temea. Ştefăniţă vru să tîrască încolo trupurile moarte, dar nu putu căcĭ odată cu siguranţa îl cuprinse şi lipsa de putere. Elena îĭ stropi pleoapele şi buzele cu apă rece.

— Ce să fac? întrebă ea simplu.

El arătă morţiĭ cu mîna.

— Orĭ eĭ orĭ noĭ trebue să plecăm de aci.

— Noĭ! noĭ să plecăm, strigă ea cu grabă.

El se uită lung la ea şi oftă adînc.

— Tu nu poţĭ umbla! Nu'ĭ aşa, eştĭ prea slab, nu poţĭ face drumul cel lung pănă la Ciceŭ?

— Ba o să merg!

Luară ceva de mîncare şi Elena luă şi blana de urs în spinare, şi cînd se înseră, înfăşură pe bolnav într-însa, şi îl culcă sub un copac, iar ea stătu de pază cu paloşul în mînă. Ştefăniţă nu-ĭ spusese că maĭ căpătase încă o rană din care sîngele începuse să se prelingă încetişor!

Elena se simţi pierdută. Il legă cu frunze late, căcĭ maĭ nu maĭ avea rufe pe dînsa.

Incălţămintea trebui să o arunce, căcĭ se rupsese. Şi sta aşa, desculţă, înfăşurată în manta, cu părul fluturînd împrejurul capuluĭ, cu paloşul în mînă şi păzia somnul neliniştit al apărătoruluĭ eĭ. Luna lumina pădurea şi Ştefăniţă era aşa de galbăn, în cît biata femee crezu că a murit.

Atuncĭ se uită la el, cu ochĭ pătrunzătorĭ, şi desnădejdea îĭ cuprinse inima.

— Ce se face Doamna daca mor eŭ? aiură Ştefăniţă. Barim de-aş avea numaĭ o şuviţă de păr de la dînsa, ca s'o duc cu mine în mormînt.

Ea îĭ maĭ puse o frunză udă pe rană şi în mînă o şuviţă pe care şi-o tăe cu paloşul. El oftă şi adormi. Doamna veghia. De odată i se păru că aude în partea din cotro veniseră eĭ, zgomot de copite şi strigăte tarĭ.

Sări în sus şi căută să'şĭ astîmpere bătăile inimeĭ ţiindu'şĭ răsuflarea. Dacă maĭ veniaŭ şi alţĭ Turcĭ? Se uită la paloş şi trupu'ĭ tînăr se cutremură de teama morţiĭ, căcĭ se gîndi să se omoare, pentru ca să nu maĭ deştepte pe credinciosul eĭ ca să'ĭ facă cea din urmă slujbă. Ascultă bine, şi tot maĭ desluşit

se auzia strigătul de chemare, tot maĭ aproape zgomotul copitelor pe pămîntul din pădure. Tocmaĭ trecea un nor peste lună. Işĭ puse în gînd să'şĭ împlînte paloşul în inimă cînd o trece norul şi cînd se va ivi cel dintăĭ vrăjmaş. Zgomotul se apropia, dar maĭ încet prin întunericime. Norul începu să se argintească pe margine, luna îl sparse şi îşĭ făcu loc de eşi.

— Vin, Ştefăniţă ! strigă Doamna înspăimîntată.

Vru să'şĭ îndrepteze paloşul spre piept, dar mîna îĭ tremură.

— Asta este treaba mea, zise Ştefăniţă încruntat. Şi îĭ luă paloşul din mînă şi stete în faţa eĭ galbăn, ca îngerul morţiĭ

— Eŭ mă ţiŭ de făgăduială, şi tot paloşul ăsta mi'l voiŭ împlînta pe urmă şi mie în inimă.

Strigătele se auziră maĭ aproape. Ştefăniţă rîdică braţul, Doamna îşĭ plecă capul frumos, aşteptînd lovitura de moarte. Dar deodată Ştefăniţă lăsă să'ĭ cadă braţul, şi se însenină la faţă.

— N'auzĭ vorbă românească, Măria-Ta ! strigă el.

— Grăbiţĭ încoace oamenĭ bunĭ, Doamna e aicĭ.

Un ţipăt de bucurie îĭ răspunse şi se auzi un glas zicînd:

— Pe-aicĭ, Măria-Ta.

Peste o clipă Doamna căzu leşinată în braţele soţuluĭ eĭ.

Toţĭ se răpeziră să'ĭ dea ajutor; Ştefăniţă se răzemă tăcut de un copac şi se uită la dînsa. In sfîrşit deschise şi ea ochiĭ.

— Ce'mĭ fac copiiĭ întrebă ea cum se desmetici.

— Copiiĭ sînt sănătoşĭ, te aşteaptă.

— Aproape era să nu vă maĭ văd!

— Draga mea soţie! zise Domnul; şi o strînse iarăşĭ şi iarăşĭ la peptul săŭ.

Cînd vroi s'o urce pe cal, îĭ văzu picioruşele goale eşind de sub manta.

— Ce, desculţă vreaĭ să mergĭ! strigă Domnul. Şi îĭ sărută picioarele.

— Vroiam să viŭ la tine, zise ea zîmbind.

Pe Ştefăniţă îl puseră pe un cal, şi pe lîngă el merse un oştean călare, ca să'l ţie, căcĭ era slab tare. După aceia sunară din corn să se strîngă toţĭ oamenii, şi plecară prin întunerecul nopţiĭ tăcute.

Trecuse vreme de atuncĭ. Pe Bistriţa în jos cobora o plută gătită şi împodobită cu steagurĭ, şi cu un umbrar verde acoperit cu florĭ.

Pe ea se afla în toată strălucirea fericirii şi a frumuseţii Elena Doamna cu copilaşii ei; lîngă dînsa sta Domnul şi vorbia cu Ştefăniţă, care se însănătoşise:

— Tu să rămîi la noi şi ai să fii iubit în casa noastră, ca şi cum ai fi de un sînge cu noi.

— Ba nu, Măria-Ta; să mă lăsaţi să plec. Cînd o fi vreun războiu, atunci oiu fi totdeauna alături de dumneata, dar la Curte nu sînt bun de nimic.

Şi s'a ţinut de vorbă. Au mai fost multe războae, pănă ce a scăpat ţara de Turci. Unde era lupta mai încinsă, acolo era şi el, dar moartea nu se atinse de dînsul, măcar că se vîra unde era mai mare primejdia. Acasă la el rămase tot om simplu şi tăcut. Cînd muri, la adînci bătrîneţe, pe inima lui se găsi o şuviţă de păr frumos şi bălai.

Carmen Sylva

LA VATRA RECE

I.

Oblonitu-mĭ-a fereasta
Gerul, cu-a luĭ florĭ de ghiaţă,
Şi, în toată casa asta
Eŭ sînt singura vieaţă.

Dac-ar fi un foc în sobă,
Mĭ-ar părea că sîntem doĭ,
Aş maĭ sta cu el de vorbă,
Maĭ uitînd cele nevoĭ;

Ne-am pricepe-n de noĭ plînsul,—
Eŭ cenuşă,—el scînteĭ,
Cîte nu mĭ-ar spune dînsul,
Din poveştile cu zmeĭ!

Anevoe vremea trece,
Cînd urîtul greŭ te-apasă.
Ce ursuză-ĭ vatra rece!
Parc-aş sta c-un mort în casă.

II.

Se aude-n horn nebunul
Viscol, aprig vîjîind.

Şi din străşinĭ, cîte-unul,
Ţurţurĭ rupţĭ cum cad plesnind.

Sună-n crengile lovite
Uscat zgomot ca de oase,
Şi vîrtejurĭ, răpezite,
Bat în uşă, mînioase.

Se arată-n negurĭ luna,
Albe stelele clipind,—
Şi, de ger, s-aud într-una
In pod corzile trosnind.

Mĭ-ar prii, pe-o aşa iarnă,
O-mpietrită amorţire
Indelung să mi s-aştearnă
Peste cuget şi simţire,

Să adorm—capul să-mĭ scutur
De povoara cugetăriĭ...
Cît aş da, să văd un flutur
Tăind para lumînăriĭ!

Ah! maĭ vin-odată, soare.
Peste albele grămezĭ!
Iarbă, florĭ,—nerăbdătoare,
Staŭ mijite sub zăpezĭ.

Firea moartă o învie,
Şi din crivăţul turbat
Fă-mĭ zefir. Iarna pustie,
Pleacă,—că m-am săturat...

Vie mierla-n abătuţiĭ
Codri, de pustiŭ să-ĭ scape;
Frînge-ţĭ ghiaţa-n sloiŭ, şi du-ţi-ĭ,
Că-mĭ înăduşĭ cele ape.

Gîrlă scoate-ţĭ unda-n faţă,
Rîndunica să-ţĭ-o radă.
Pănă cînd atîta vĭaţă
Nămolită sub zăpadă?

Pănă cînd plecaţĭ robieĭ
Ne maĭ potoliteĭ erne?
Vară, suflet dă cîmpieĭ,
Şi cu iarbă mĭ-o aşterne,

Să tresalte-n revărsarea
Razelor fiierbinţĭ din soare...
Ah ce dulce-ĭ desmierdarea
Dintre-un gîndăcel ş-o floare!...

Al. Vlahuţă

Legenda Ariciului

Cînd a făcut Dumnezeŭ lumea, s'a apucat să răsucească şi firul vremeĭ. Acest fir era împletit din două: dintr'un fir negru şi dintr'unul alb. Firul alb e ziua, cel negru e noaptea.

Şi a căutat Dumnezeŭ un dobitoc — că pe atuncĭ încă nu eraŭ oamenĭ pe lume — ca să'ĭ ajute la răsucitul firuluĭ. Dar nicĭ un dobitoc n'a voit să'ĭ ajute, pentru că firul era nesfîrşit de lung şi munca prea era cu oboseală multă. In urmă s'a găsit ariciul gata să dea ajutor luĭ Dumnezeŭ.

Şi a stat ariciul un an, doĭ anĭ, treĭ, o sută, o mie, ba zece miĭ de anĭ, şi a ajutat pe Dumnezeŭ.

Şi îĭ dete Dumnezeŭ două gheme: unul alb şi unul negru, şi îĭ dase în grijă să învărtească ghemele mereŭ, ca să curgă cele două fire de o potrivă. Iar Dumnezeŭ sta şi răsucia firele şi făcea, din două, unul pestriţ, şi'l depăna pe ghemul vremiĭ. Şi aşa era menit că, după ce va fi fost isprăvit de depănat ghemul vremiĭ, Dumnezeŭ să facă oameniĭ, şi apoĭ să înceapă să desfacă firul vremeĭ de pe ghem. Şi atîta să trăiască oameniĭ pe lume, cît va ţine firul de pe ghem.

Şi acum zice că, uitîndu-se ariciul mereŭ la cele două gheme şi învîrtindu-le mereŭ-mereŭ, a aţipit de oboseală, iar în vremea aceasta, s'a rupt firul cel alb, şi Dumnezeŭ depăna înainte, pe ghemul vremiĭ, un singur fir, în loc de două, pe cel negru.

Cînd s'a deşteptat ariciul, a rămas fără suflare, de groază multă. Atîta vreme, cît se depănase firul cel negru singur, atîta vreme trebuia să fie pe lume noapte, numaĭ noapte, căcĭ nu se amestecase cu firul, care era ḑiua. Poate un an, poate doĭ, orĭ chiar o sută, orĭ o mie de anĭ era să fie pe lume noapte! Şi atîta s'a speriat ariciul de ceea ce a făcut, încît toţĭ periĭ de pe dînsul s'aŭ rîdicat în sus, cum se rîdică în vîrful capuluĭ părul omuluĭ, la spaimă mare.

Şi Dumnezeŭ, supărat de răul ce i-l făcuse ariciul, a zis într'o mînie: „Sbîrlit să'ţĭ remîe părul, viaţa întreagă, şi spaimă de moarte să ducĭ cîte zile veĭ trăi!". Dar aducîndu-şĭ aminte de binele celă-lalt, ce i-l făcuse, a zis cu bunătate;

„Ghemele mi le-aĭ ţinut, şi ghem să te poţĭ face la vreme de primejdie, şi nimenĭ, nicĭ om, nicĭ fiară să nu poată să se apropie de tine, ca să'ţĭ facă răŭ, că mult mi-aĭ făcut tu bine!"

Şi aşa a rămas pănă'n ziua de astă-zĭ. Sbîrlit şi cu ţepĭ a rămas ariciul, şi plin de spaimă; dar ghem se poate face, şi nimenĭ nu'ĭ poate căşuna vre-un răŭ.

G. COŞBUC

CE TE LEGENĬ CODRULE

Ce te legenĭ, codrule,
Fără ploae, fără vînt,
Cu crengile la pămînt?

—De ce nu m-aşĭ legăna
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea creşte
Şi frunzişul mi-l răreşte;
Bate vîntul frunza'n dungă—
Cîntăreţiĭ mi-ĭ alungă;
Bate vîntul dintr'o parte....
Iarna'ĭ icĭ, vara'ĭ departe.
Şi de ce să nu mă plec
Dacă păsările trec!
Peste vîrf de rămurele,
Trec în stolurĭ rîndunele,
Ducînd gîndurile mele
Şi norocul meŭ cu ele.

Şi se duc pe rînd, pe rînd,
Zarea lumiĭ 'ntunecînd;
Şi se duc ca clipele,
Scuturînd aripele,
Şi mă lasă pustiit,
Veştejit şi amorţit,
Şi cu doru-mĭ singurel,
De mă'ngîn numaĭ cu el.

M. Eminescu

Doamna lui Neagoe Vodă

Neagoe-Vodă era un domn bun şi evlavios, nevoe mare. Vrînd să facă o biserică, care să rămîe de pomenire, puse să se clădiască mănăstirea de la Curtea-de-Argeş. El hotărî ca să fie atît de frumoasă, încît seamă pe lume să nu aibă. Pentru aceasta chieltui Neagoe atîta sumedenie de banĭ, încît visteria luĭ se golise, de numaĭ rămăsese nicĭ cu ce să'şĭ ţie curtea.

Nu e om, nu e femee, ba nicĭ un copilaş nu e în ţara noastră, care să nu ştie cît de frumoasă este acea biserică, cît de meşteşugit este lucrată şi cît de máreţ este zugrăvită pe

dinăuntru. Incotro te uiţĭ, sclipeşte aurul pe dînsa. Străinii de prin alte ţărĭ vin cu duiumul, numaĭ ca s'o privească.

Văzînd Neagoe Vodă biserica neisprăvită şi visteria luĭ ajunsă pe fund, se frămînta cu firea, cum ar face cum ar drege ca să ajungă la capăt; dar nu găsia nicĭ un mijloc.

Mîhnirea îĭ cuprinse sufletul şi căzu într'o întristare de se îngrijurau curteniĭ şi ceĭ de pe lîngă dînsul. Nicĭ boeriĭ ceĭ maĭ marĭ nu maĭ îndrăzniau a da ochiĭ cu el, căcĭ nimenĭ nu'ĭ maĭ intra în voe.

Dacă văzură aşa, boeriĭ se adunară odată cu marĭ cu micĭ în divan şi se vorbiră ce să facă spre a maĭ veseli inima luĭ Vodă, cea atît de închisă.

Intrînd şi Vodă, în divan, posomorît cu totul, boeriĭ îl întîmpinară şi'ĭ ziseră:

— „Luminată fie faţa Măriei-Tale, Doamne Sfatul cel mare de 12 boerĭ a găsit cu cale, ca să maĭ măriască birurile. Adunîndu-se maĭ mulţĭ banĭ în ţară, Măria-Ta, veĭ putea să'ţĭ împlineştĭ dorul inimeĭ."

— „Aşa să fie, răspunse Vodă. Numele Domnuluĭ fie lăudat".

Faţa luĭ Vodă se lumină oare-cum, inima i se deschise gîndindu-se că acum se va găsi

mijlocul de a se isprăvi un lucru aşa de minunat, ca biserica pe care o începuse el.

Doamna luĭ Neagoe, blîndă şi milostivă, cum era din fire, vine repede şi întră în divan. Neobicĭnuită a sta la sfaturile boerilor, ea se pierde de ruşine. Cum să grăiască ea împotriva boerilor cu barbele albe şi încărunţiţĭ în slujbele ţăriĭ!

Dar sciind că acolo se plăsmuiesce ceva pe spinarea bĭetuluĭ popor, care şi aşa era destul de încărcat de podvezĭ, se încumetează şi zice:

— „Domnule şi soţul meŭ Neagoe! Nu te lăsa să te înduplece căpeteniile poporuluĭ, a'l împovăra pentru ca să-ţĭ placă ţie. Ştiŭ că doreştĭ să facĭ o zidire care să n'aĭbă seamăn pe lume. Spre lauda celuĭ Prea Inalt, aĭ adus-o pînă aicĭ, fără să te atingĭ măcar de un fir de aţă din al altuia. Averea toată ţĭ-aĭ cheltuit-o pentru acest lucru plăcut Domnuluĭ. Crezĭ tu, că veĭ avea linişte şi pace, cînd veĭ şti că biserica ta este isprăvită cu sudoarea atîtor oamenĭ, carĭ, în loc să te laude, te vor blestema? Nu este destul jugul ce apasă grumazul bĭeţilor muncitorĭ? Cînd veĭ merge la biserică să te închinĭ, cu ce evlavie aĭ să-ţĭ facĭ tu rugăcĭunea, cînd ochiĭ tăĭ se vor isbi de

lacrimile atîtor femeĭ, pentru-că le-aĭ sărăcit părinţiĭ, bărbaţiĭ, şi copiiĭ, luîndu-le pînea de la gură. Aĭ uĭtat un lucru, Domnul şi Stăpînul meŭ! Aĭ uĭtat că soţia ta are nişte podoabe, vrednice numaĭ de păgînĭ. Ia-le, prefă-le în banĭ şi împlineşte-ţĭ făgăduĭala ce-aĭ dat luĭ Dumnezeŭ!"

Toţĭ rămaseră înmărmuriţĭ cînd văzură pe doamna lor, săvîrşind o faptă atît de frumosă. Neagoe Vodă se bucură că are o ast-fel de soţie, cu care se loveşte la cugete. Iar un ostaş bătrîn de tot, care apucase a intra şi el în divan şi sta smerit într'un unghiŭ, îşĭ rîdică mînile către cer şi zise:

„Mulţumescu-ţĭ ţie, Doamne, că m'aĭ învrednicit a trăi, să aud lucrurĭ ne maĭ pomenite până astă-zĭ. Ţara, care are asemenea femeĭ. nu va pĭeri nicĭ odată."

D. Ispirescu

MĂNĂSTIREA ARGEŞULUI
(poezie populară)

I

Pe Argeş în jos,
Pe un mal frumos,
Negru Vodă trece
Cu tovarăşi zece:
Nouă meşteri mari,
Calfe de zidari,
Şi Manole zece,
Care'ĭ şi întrece,
Merg cu toţi pe cale
Să aleagă'n vale
Loc de mănăstire
Şi de pomenire.

Iată cum mergea
Că'n drum se-ntîlnia
C-un biet ciobănaş
Din fluer doinaş,
Şi cum îl vedea
Domnul îĭ zicea:
„Mîndre ciobănaş
Din fluer doinaş!
Pe Argeş în sus
Cu turma te-aĭ dus,
Pe Argeş în jos
Cu turma aĭ fost,
Nu cumv-aĭ văzut
Pe unde-aĭ trecut
Un zid părăsit
Şi neisprăvit.
La loc de grindiş
Prin verde-aluniş?"
„Ba, Doamne-am văzut
Pe unde-am trecut
Un zid părăsit
Şi neisprăvit.
Cînii cum îl văd
La el se răpăd
Şi latră-a pustiŭ
Şi urlă-a morţiŭ".

Cum îl auzia,
Domnu'nveselia
Şi se îndrepta,
Spre zid apuca,
Cu nouă zidari,
Nouă meşteri mari,
Şi Manole zece,
Care'ĭ şi întrece.

„Iată zidul meŭ!
Aicĭ aleg eŭ
Loc de mănăstire
Şi de pomenire.
Decĭ voĭ, meşterĭ marĭ,
Calfe de zidarĭ,
Zi, noapte silițĭ
Lucrul de-l pornițĭ,
Ca să'mĭ rîdicațĭ,
Aicĭ să'mĭ durațĭ
Mănăstire naltă
Cum n-a maĭ fost altă.
Că v-oiŭ da averĭ,
V-oiŭ face boerĭ;
Iar de nu, apoĭ,
Vă zidesc pe voĭ,
Vă zidesc de viĭ
Chiar în temeliĭ!

II

Meşteriĭ grăbia,
Şferile'ntindea,
Locul măsura,
Şanțurĭ largĭ săpa,
Şi mereŭ lucra,
Zidul rîdica.
Dar cît ce lucra
Noaptea se surpa.
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar
Lucra în zadar.
Căcĭ orice lucra
Noaptea se surpa.

Domnul se mira
Şi-apoĭ îĭ mustra
Şi-apoĭ se'ncrunta
Şi'ĭ amenința
Să'ĭ pue de viĭ
Chiar în temeliĭ,
Iar bieţiĭ zidarĭ,
Nouă meşterĭ marĭ,
Tremura lucrînd,
Lucra tremurînd,
Zi mare de vară,
Ziua pănă'n sară.

Iar Manole sta,
Nicĭ că maĭ lucra,
Ci mi-se culca
Şi un vis visa
Apoĭ se scula
Şi-astfel cuvînta:
„Nouă meşterĭ marĭ,

Calfe de zidarĭ,
Ştiţĭ voĭ ce-am visat
De cînd m-am culcat?
O şoaptă de sus
Aevea mĭ-a spus
C-or cît am lucra
Noaptea s'a surpa,
Păn ce-om hotărî
In zid de-a zidi
Cea'ntăĭ soţioară,
Cea'ntăĭ surioară
Care s'a ivi
Mînĭ în zorĭ de zi
Aducînd bucate
La soţ orĭ la frate,
Decĭ dacă vroiţĭ
Ca să isprăviţĭ
Sfînta mănăstire
Pentru pomenire,
Haĭ să ne-apucăm
Cu toţĭ să jurăm
Şi să ne legăm
Taina s'o păstrăm;
Şi-orice soţioară
Orice surioară
Mînĭ în zorĭ de zi
Intăĭ s'a ivi,
Jertfă s'o jertfim,
In zid s'o zidim!

III

Iată'n zorĭ de zi
Manea se trezi,
Şi cum se trezi,
Iute se sui
Pe gard de nuele
Şi maĭ sus pe schele
Şi'n cîmp se uita
Şi pe drum căta;
Cînd ce mi-şĭ zăria,
Cine că venia?
Soţioara luĭ
Floarea cîmpuluĭ!
Ea s'apropia
Şi îĭ aducea
Prînz de udătură,
Vin de băutură.
Manole-o vedea
Şi nicĭ că credea,
Inima-i săria,
Trupul îĭ slăbia
Şi'n genunchĭ cădea
Şi se închina
Şi-astfel se ruga:

„Dă, Doamne, în lume
O ploae cu spume,
Să facă pîrae
Să curgă şiroae,
Apele să crească,
Mîndra să'mĭ oprească,
S'o oprească'n vale,
S'o 'ntoarcă din cale!
Domnul se'ndura,
Ruga'ĭ asculta,
Norii aducea,
Ceru-ntuneca.
Şi curgea deodată
Ploae spumegată,
Ce făcea pîrae
Şi umfla şiroae.
Dar cît ce cădea
Mîndra n-o opria
Ci ea tot venia,
Apele trecea
Şi s-apropia.

Manea mi-o vedea
Inima-ĭ plîngea,
Şi iar se 'nchina
Şi iar se ruga:
„Suflă Doamne-un vînt,
Suflă-l pe pămînt,
Paltinĭ să îndoae,
Brazii să-ĭ despoae,
Munţiĭ să răstoarne,
Mîndra să'mĭ întoarne,
Să mi-o-ntoarne-ncale,
S-o ducă devale!"
Domnul se'ndura
Ruga-ĭ asculta
Şi sufla un vînt,
Un vînt pe pămînt
Care vîjiia,
Paltinĭ îndoia
Brazii despoia
Munţiĭ răsturna,
Dar cît ce sufla
Mîndra n-o opria
Ea mereŭ venia,
Pe drum şovăia,
Şi s-apropia,
Şi, amar de ea!
Iat-o c-ajungea!

IV

Iar ceĭ meşterĭ marĭ,
Ceĭ nouă zidarĭ,
Cît o şi zăria,

Toţĭ înveselia.
Iar Manea turba
Mîndra'şĭ săruta,
In braţe-o lua,
Pe şchele-o urca
Şi'n zid o punea
Şi îĭ tot zicea:
„Stăĭ, mîndruţa mea,
Nu te spăria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!"
Mîndra mi-l credea
Şi vesel rîdea;
Iar Manea ofta
Şi se apuca
Zidul de zidit,
Visul de'mplinit.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Păn la gleznişoare,
Păn la pulpişoare.
Iar ea, vaĭ de ea!
Nicĭ că maĭ rîdea,
Ci se spăria
Şi mereŭ zicea:
„Manole, Manole,
Meştere Manole,
Ajungă-ţĭ de şagă,
Că nu-ĭ bună, dragă!
Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul răŭ mă strînge,
Trupuşoru'mĭ frînge!"
Iar Manea tácea
Şi mereŭ zidia.

Zidul se suia
Şi o cuprindea
Păn la gleznişoare,
Păn la pulpişoare,
Păn la costişoare,
Păn la ţîţişoare.
Dar ea, vaĭ de ea!
Nicĭ că maĭ rîdea,
Ci mereŭ plîngea
Şi mereŭ zicea:
„Manolo, Manole,
Meştere Manole,
Zidul răŭ mă strînge
Trupuşoru'mĭ frînge!"
Iar Manea tăcea
Şi mereŭ zidea.

Zidul se suia
Şi o cuprindea

Păn la costişoare,
Păn la ţîţişoare,
Păn la buzişoare,
Păn la ochişorĭ,
Păn la perişorĭ,
Incît, vaĭ de ea!
Nicĭ se maĭ zăria,
Ci se auzia
Din zid că zicea:
„Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul răŭ mă strînge,
Viaţa mi-se stînge!“

V

Pe Argeş în jos,
Pe un mal frumos,
Negru Vodă vine
Ca să se închine
La cea mănăstire,
Falnică zidire,
Mănăstire naltă
Cum n-a maĭ fost altă.
Domnul cum sosia
Şi la ea privea,
Mult se'nveselia
Şi astfel grăia:
„Voĭ, meşterĭ zidarĭ,
Zece meşterĭ marĭ,
Să-mĭ spuneţĭ cu drept,
Cu mîna pe piept,
De-aveţĭ meşterie
Ca să'mĭ faceţĭ mie
Altă mănăstire
Pentru pomenire
Mult maĭ luminoasă
Şi mult maĭ frumoasă?“
Iară ceĭ zidarĭ,
Zece meşterĭ marĭ,
Cum sta pe grindiş
Sus pe coperiş,
Vesel se mîndria
Şi ast-fel răspundea:
„Ca noĭ meşterĭ marĭ,
Calfe de zidarĭ,
Alţiĭ nicĭ că sînt
Aicĭ pe pămînt.
Află că noĭ ştim
Orĭ cînd să zidim
Altă mănăstire
Pentru pomenire
Mult maĭ luminoasă
Şi mult maĭ frumoasă!“

Domnu-ĭ asculta
Şi pe gînduri sta,
Şi-apoĭ crunt rîdea,
Şi-apoĭ porunci̇a
Schelele să strice,
Scărĭ să le rîdice,
Şi pe ceĭ zidarĭ,
Zece meşterĭ marĭ,
Să mi-ĭ părăsească,
Ca să putrezească
Colo pe grindiş
Sus pe coperiş.

Iară ceĭ zidarĭ,
Zece meşterĭ marĭ,
Nicĭ că se perdea
Ci se sfătuia
Şi-apoĭ îşĭ făcea
Aripĭ zburătoare
De şindilĭ uşoare,
Şi-apoĭ le-ntindea
Şi n văzduh săria,
Dar pe loc cădea,
Şi unde pica
Piatră se făcea.

Iar bietul Manole,
Meşterul Manole,
Tocmaĭ cînd cerca
De-a se arunca,
Iată c-auzia
Din zid că eşia,
Un glas năduşit,
Un glas mult iubit
Care tot gemea
Şi-astfel tot zicea:
„Manole, Manole,
Zidul răŭ mă strînge,
Trupuşoru-mĭ frînge,
Viaţa mi-se stinge!
Cum o auzia,
Manea-ncremenia,
Minţile-şĭ pierdea,
Ochi-ĭ se-nvălia,
Lumea se-nvîrtia,
Şi de pe grindiş,
De pe coperiş
Manea jos cădea!
Iar unde cădea
Ce se maĭ făcea?
O fîntînă lină
Cu apă puţină,
Cu apă sărată,
Apă lăcrămată!

Amintri din copilărie

Drag îmĭ era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare şi limpede ca cristalul, în care se oglindeşte cu măhnire Cetatea Neamţuluĭ, de atîtea veacurĭ! Drag îmĭ eraŭ tata, şi mama, fraţiĭ şi surorile şi băeţiĭ satuluĭ tovarăşiĭ meĭ de copilărie, cu carĭ în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe ghiaţă şi la săniuş; iar vara, în zile frumoase de serbătorĭ, cîntînd şi chiuind, cutrieram dumbrăvile şi luncile umbroase, prundul şi ştioalnele, ţarinile cu holdele, cîmpul cu florile şi mîndrele dealurĭ, de după carĭ'mĭ zîmbiaŭ zorile, în zburdalnica vîrstă a tinereţiĭ! Asemenea, drag îmĭ eraŭ şezătorile, clăcile, horile şi toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea maĭ mare însufleţire! De piatră de-aĭ fi fost şi nu se putea să nu'ţĭ salte inima de bucurie, cînd auziaĭ uneorĭ, în puterea nopţiĭ, pe Mihaiŭ scripcarul din Humuleştĭ, umblînd tot satul cîte c-o droae de flăcăĭ după dînsul, şi cîntînd:

Frunză verde de cicoare
etc. etc.

Şi cîte şi maĭ cîte nu cînta Mihaiŭ lăutarul din gură şi din scripca sa răsunătoare, şi cîte

alte petreceri pline de veselie, nu se făceaŭ pe la noĭ, de-ţĭ părea tot anul zi de serbătoare! Vorba uneĭ babe: „Să dea D-zeŭ tot anul să fie serbătorĭ şi numaĭ o zi de lucru; şi atuncĭ să fie praznic şi nuntă". Apoĭ lasă-ţi, băete, satul cu tot farmecul frumuseţelor luĭ, şi pasă de te du în loc străin şi aşa depărtat, dacă te lasă pîrdalnica de inimă! Şi doar mă şi siliam eŭ într'o părere s'o fac a înţelege pe mama, că pot să mă bolnăvesc de dorul eĭ....... şi să mor printre străinĭ; că, văru-meŭ Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oşlobanu şi alţiĭ s-aŭ lăsat de învăţat şi, despre asta, tot mînîncă pîine pe lîngă părinţiĭ lor. Dar zadarnică trudă! Mama avea alte gîndurĭ: ea îmĭ pregătia cu îngrijire cele trebuitoare, zicîndu-mĭ de la o vreme cu asprime:

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe ruşine şi pacea pe gîlceavă!......... Aĭ să plecĭ, unde zic eŭ. Şi Zaharia luĭ Gîtlan merge cu tine. Luca Moşneagu, megieşul nostru, vă duce cu căruţa cu doĭ caĭ ca nişte zmeĭ. Ia, maĭ bine, răpezi-te pănă la el de vezĭ, gata-i de drum? Că mîne desdimineaţă, cu ajutorul Domnuluĭ, plecaţĭ. ...

.... Era dimineaţa, în ziua de tăerea capuluĭ Sfîntuluĭ Ioan Botezătorul, cînd eşiam

din Humuleştĭ, şi fetele şi flăcăiĭ gătiţĭ frumos, ca în zi de serbătoare, foiaŭ prin sat în toate părţile, cu bucuria zugrăvită pe feţe! Numaĭ eŭ cu Zaharia, ghemuiţĭ în căruţa luĭ moş Luca ne duceam surgun draculuĭ pomană! Cá maĭ bine n-oiŭ putea zice.

— Rogu-te, mînă maĭ tare, moş Luca, zic eŭ, să nu se maĭ uite tot satul ca la urs, la noĭ!

Luca Moşneagu, însă, mîna cum ştia el; căcĭ, smîrţoagele luĭ de caĭ eraŭ vlăguiţĭ din cale-afară, şi slabĭ şi ogîrjiţĭ ca nişte mîţĭ de ceĭ leşinaţĭ; nu zmeĭ, cum zicea mama care nu ştia cum să mă urnească maĭ degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a maĭ desfiinţat şi catiheţiile cele, tocmaĭ acum în vremea noastră, zise Zaharia luĭ Gîtlan, plin de năduh, după ce-am eşit la drum afară. Cînd să'ţĭ petrecĭ şi tu tinereţa, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieţĭ! Tot umblînd noĭ din şcoală în şcoală, maĭ mult ia aşa „de frunza frăsineluluĭ“, mîne-poimîne avem să ne trezim nişte babalîcĭ gubavĭ şi oftigoşĭ.

— Ce zicĭ dumneata, moş Lucă, despre unele ca acestea?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; ştim noĭ cum vi-s formele? Eŭ trebue să vă duc la

locul hotărît, şi de aicĭ încolo, cum v-a sluji capul. Hi! căluţiĭ tateĭ, să ne întoarcem cît maĭ de grabă acasă.

Cînd auziam noĭ pe moş Luca pomenind cu drag de casă, şi cînd maĭ vedeam cum rămîn satele şi locurile frumoase în urmă şi tot altele necunoscute se înfăţoşează înainte-ne, supărarea noastră creştea la culme! Pentru fiecare fîntînă, pîrăŭ, vălcică, dumbravă şi alte locurĭ drăgălaşe ce lăsam în urmă-ne, scoteam cîte-un suspin adînc din piepturile noastre! Şi, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoĭ chiar atuncĭ, de nu eram daţĭ în sama luĭ moş Luca, de care ne ruşinam ca şi de părinţiĭ noştri.

După un scurt popas făcut la podul de la Timişeştĭ, de pe Moldova, pornim înainte spre Moţca şi suim încet-încet, codrul Paşcanilor. Apoĭ, din vîrful acestuĭ codru, maĭ aruncăm, nemerniciĭ de noĭ, cîte-o căutătură jalnică spre munţiĭ Neamţuluĭ; uriaşiĭ munţĭ cu vîrfurile ascunse în nourĭ, de unde purced izvoarele şi se revarsă pîraele cu răpejune, şoptind tainic în mersul lor neîncetat, şi ducînd poate cu sine multe, multe patimĭ şi ahturĭ omeneştĭ, să le înece în Dunărea măreaţă!

— Eĭ, eĭ! măĭ Zaharia, zic eŭ, coborîndu-

ne la vale spre Pășcanĭ: de-acum și munțiĭ ĭ-am pierdut din vedere și înstrăinarea noastră este hotărîtă cine știe pentru cîtă vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumnezeŭ sfîntul, zise Zaharia cu glasul aproape stîns și-apoĭ rămase dus pe gîndurĭ tot drumul, până la Blăgeștĭ, peste Siret, unde ne-a fost și masul în noaptea aceia. Dar vaĭ de masul nostru! Aicĭ, pe prispa unuĭ rotariŭ, puțin de nu era să rămînem chiorĭ; de cu sară și până după miezul nopțiĭ, am stat numaĭ într'o fumărae de baligĭ, ca la carantină, și tot ne-aŭ coșit țînțariĭ!

— Așa-ĭ viața cîmpenească, zise moș Luca, ciosmălindu-se și învîrtindu-se ca pe jăratic, de răul țînțărimeĭ. Cum trecĭ Siretul, apa-ĭ rea și lemnele pe sponcĭ; iar vara te înădușĭ de căldură și țînțariĭ te chinuesc amarnic. N-așĭ trăi la cîmp, Doamne ferește, Halal pe la noĭ! Apele-s dulcĭ, limpezĭ ca cristalul și recĭ ca ghiața; lemne de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oameniĭ maĭ sănătoșĭ, maĭ puternicĭ, maĭ voinicĭ și maĭ voioșĭ, iar nu ca iștĭ de pe la cîmp: sarbezĭ la față și sbîrcițĭ, de parcă se hrănesc numaĭ cu ciupercĭ fripte în toată viața lor.

— Știĭ una, moș Luca, zise Zaharia; de la

o vreme, găinuşa-ĭ spre asfinţit, rariţele deasemine şi luçeafărul de ziuă de-acum trebue să răsară; haidem să pornim la drum.

— Că bine zicĭ, dascăle Zaharie; parcă ţĭ-a eşit un sfînt din gură. Decît ne om tot învîrti şi cioşmoli pe iastă prispă, maĭ bine să scurtăm din cale. Căcĭ mare-ĭ Dumnezeŭ, ne-a feri el de întîmplărĭ!—Şi aşa, luîndu-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat pe altă prispă, plecăm. Şi cum eşim în şleah, părerea noastră de bine: întîlnim cîţiva oamenĭ cu nişte care cu draniţă, mergînd spre Iaşi; ne întovărăşim cu dînşiĭ, de frica lăeşilor din Ruginoasa, şi haĭ, haĭ! haĭ, haĭ! pănă-n ziuă, iacătă-ne în Tîrgul Frumos, unde-a ıı şi înjunghiat cîţiva harbujĭ într-ales, de ne-am potolit deocamdată şi foamea şi setea. Apoĭ, dupăce s-aŭ hodinit caiĭ, am pornit înainte spre Podu-Iloaeĭ, şi de aicĭ, tot înainte spre Iaşĭ, maĭ mult pe jos de cît în căruţă; căcĭ zmeiĭ luĭ moş Luca se muese de tot; şi ţăraniĭ noştri glumeţĭ, cum sînt eĭ, ne tot şfichiuiaŭ, în treacăt, care din cotro, de ni era maĭ mare ruşine de ruşinea luĭ moş Luca. Iar, maĭ ales pe la asfinţitul soareluĭ, tocmaĭ cînd întram în Iaşĭ, pe rohatca Păcu-

rarĭ, un flăcăoan al draculuĭ ne-a luat în rîs, cum se cade, zicînd :

— Moşule, ia sama de ţine bine telegariĭ ceia să nu ia vînt ; că Iaşul ista îĭ mare, şi Doamne fereşte, să nu facĭ vreo primejdie !......

Atîta ĭ-a trebuit luĭ moş Luca, şi-apoĭ lasă pe dînsul ;...... I-auzĭ, măĭ ! Dac-ar şti el chiolhăsonul şi ticăitul de unde-am pornit astă noapte, şi-ar strînge liorba acasă ; n-ar maĭ dîrdîi degeaba asupra căişorilor meĭ ! Şi-apoĭ, doar nu vin eŭ acum întăiaşĭ dată la Iaşĭ, să-mĭ dee povaţă unul ca dînsul, ce rînduială trebue să păzesc. Dacă n-a stat oleacă, să-l învăţ eŭ a maĭ lua de altă dată drumeţiĭ în rîs !

Văzînd noĭ că ne iaŭ oameniĭ tot peste picior, şi pe moş Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruţă, ne acoperim peste tot c-un ţol, zicînd eŭ cam cu sfială :— Moş Luca, de te-a întreba cine-va, de-acum înainte, de ce trag caiĭ aşa de greŭ, să spuĭ că aducĭ nişte drobĭ de sare de la Ocnă, şi las dacă nu te-a crede fie-care...

— Eĭ, apoĭ ?! Ştiutu-v-am eŭ că şi voĭ mi-aţĭ fost de aceştia, zise moş Luca mergînd pe lîngă caĭ, plin de năduh ; nu mă faceţĭ, că ia acuşĭ vă ard cîteva jărdiĭ prin ţolul cela. ...

Auzind noĭ ce ni se pregăteşte, ghiontitu-

ne-am unul pe altul, chicotind înădușit, și ca maĭ ba să zicem nicĭ cîrc! In sfîrșit, după multe șfichiurĭ ce-a primit moș Luca de la unii-alțiĭ, cum e lumea a draculuĭ, mergînd noĭ în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte pe rătăcănile de pe ulițile Iașilor, am ajuns într-un tîrziŭ, noaptea, în ceiriul Socoleĭ și am tras cu căruța sub un plop mare unde-am găsit o mulțime de dăscălime adunată de pe la catiheți, din toate județele Moldoveĭ: unia maĭ tinerĭ, iar ceĭ maĭ mulțĭ, cu niște tîrsoage de barbe cît badanalele de marĭ, șezînd pe iarbă, împreună cu părinții lor, și preuțĭ și mirenĭ, și mărturisindu-șĭ unul altuia păcatele.

I. Creangă.

RUGĂMINTEA DIN URMĂ

Eștĭ schilav tot! Un cerșitor
 Te-ntorcĭ acum acasă,
Și ce fecior frumos eraĭ—
 Dar orĭcum eștĭ, ce-țĭ pasă!
Tu veĭ vedea iar satul tăŭ
 Și casa voastră'n vale,
Și biata mamă-țĭ va eși
 Plîngînd în cale.

Şi eŭ rămîn să mor pe-aicĭ
Cu liftele păgîne!
Ah, parcă simt, că n-am s-ajung
Să văd ziua de mîne;
Cu douăzecĭ deodată-n car
La groapă ne vor duce,
Şi bun e Domnul de-om avea
La cap o cruce.

Noĭ de copiĭ ne ştim, şi-am fost
Ca fraţiĭ, ba maĭ bine.
Eŭ de-am avut un singur ban
L-am împărţit cu tine,
Şi tu cu gura foc prindeaĭ
Să-mĭ daĭ ajutorare;
Să-ţĭ răsplătească Dumnezeŭ,
Că-ĭ bun şi mare.

Şi-auzĭ acum! de-or întreba
In sat de-a mea venire,
Tu-n loc de adevăr să spuĭ
Că n-aĭ de mine ştire.
Că n-am fost la un regiment—
Dar spune-le ce-ţĭ place,
Că pentru eĭ orĭ viŭ, orĭ mort
Tot una face.

Iar mameĭ-Doamne, cum aşĭ vrea
  Credinţa s-o înşele!
Să-ĭ spuĭ că m-aĭ lăsat rănit
  La Turnu-Măgurele,
Dar voiŭ sosi cît de curînd.
  Ascultă-mĭ rugămintea,
Că mama dac-ar şti că-s mort
  Şi-ar pierde mintea.

Tu s-o amîĭ cu zi de zi,
  Şi spune-ĭ cîte toate,
Ea e bătrînă, n-are mult
  Să maĭ trăiască poate:
Şi pentru ce să-ĭ amărăştĭ
  Şi zilele puţine?
Că n-are în lume bun şi drag
  Decît pe mine.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Şi-acum dă-mĭ mîna! A sunat
  Cornistul de plecare.
Du Oltuluĭ din partea mea
  O caldă salutare.

Şi-ajuns în ţară, eŭ te rog,
Fă-mĭ cel din urmă bine:
Pămîntul ţăriĭ să-l săruţĭ
Şi pentru mine.

G. Coşbuc.

Sobieski şi Romînii

Pe drumul ce duce către cetatea Neamţuluĭ, pe la sfîrşitul luĭ Septembrie 1686, se vedea o oaste mergînd. După un trup de *lăncerĭ* ce deschidea marşa, urmaŭ douăsprezece tunurĭ marĭ trase de boĭ, apoĭ o ceată de ofiţerĭ călărĭ în fruntea cărora eraŭ treĭ: unul în *floarea vîrsteĭ*, posomorît, gînditor, necăjit, şi doĭ maĭ bătrînĭ. Tustreĭ, în haĭne poloneze. Insfîrşit venea duĭumul oasteĭ: trăsurĭ, bagaje, pedestraşĭ, şleahtă pospolită, amestecaţĭ în neregulă, cu steagurile strînse, cu capul plecat, cu armele răsturnate, cu întristarea pe faţă şi cu durerea în inimă. Nu se auzea nicĭ surlă nicĭ dobă, numaĭ tropotul cailor, şi pasul oamenilor ce abia se mişcaŭ, pentru că de zece zile caiĭ n'aŭ ros de cît coaja copacilor, şi oameniĭ s'aŭ hrănit numaĭ cu poame.

Şi însă această oaste în stare aşa de tică-

loasă e acea ce-a înjosit de atîte-orĭ trufia Semilunii, iar aceĭ treĭ fruntaşĭ ofiţerĭ sînt: Hatmanii Iablonovski şi Potoţki, şi cel din mijlocul lor, însuşĭ Ioan Sobieski regele Poloniei.

Şi cum să nu fie supărat şi necăjit vestitul rege? El, Sobieski fala Leşilor, eroul creştinătăţeĭ, mîntuitorul Vienii, să fie nevoit pentru a doua oară a da pas Turcilor, a se retrage dinaintea Tătarilor şi a Moldovenilor; a-şĭ privi oastea ticăloşită de lipsa merindelor, horopsită de duşmanii carĭ îl urmează mişeleşte fără a îndrăzni să dea pept făţiş cu el, şi fac pradă tot ce cade, tot ce rămîne pe urmă, a nu întîmpina în drumul săŭ decît o fioroasă pustietate!

Cum am zis, mergea încet şi gînditor.

Hatmanii lîngă dînsul păzeaŭ tăcere, respectînd supărarea sa de care şi eĭ se împărtăşeaŭ.

Ce castel e acesta? întrebă Sobieski cînd, ridicînd capul, zări pe sprinceana dealuluĭ, înălţîndu-se trufaşă, dinaintea luĭ, cetăţuia Neamţuluĭ. Cu bună samă vr-un cuib al tălharilor acestor de Moldovenĭ!

— La vreme de răsboiŭ, aicĭ, domnii Mol-

dovei, obicinuesc a-şi trimete averile lor, răspunse Potoţki.

— Aşa ! Să mergem dar să-l luăm. Oh ! voiŭ să-mi răsbun pe Cantemir, care mă înşelă, şi mă făcu să perd atîţia viteji.

— Eŭ aşi zice să lăsăm cetatea aceasta, zise Iablonovschi, şi să ne urmăm drumul înainte.

Avem tunuri de cîmp, nu de asalt.

— Ba pe numele patronului meŭ ! nu va zice lumea că o cetate s'a arătat dinaintea lui Sobieski fără a i se cuceri. N'avem tunuri? Vom lua-o dar cu mîinile.

— Numele Măriei-Tale e destul tun, zise Potoţki. Trufia polonului măgulindu-se de această groasă linguşire, faţa i se însenină la ideia uneĭ izbînzi atît de lesnicioasă, şi îndată dete poruncă să se înşire oastea către cetate.

In cetăţue se aflaŭ optsprezece plăeşi, trimeşi de Ispravnicul de Neamţ pentru străjuire, în lipsa garnizoaneĭ care era la Fălciŭ pe lîngă Domnul Cantemir, unde tăbărîse armia turcească. Cu cîte-va ceasuri mai înainte, sosise un tînăr plăeş, al căruĭ cal asudat păştea înşelat troscotul ce creştea pe lîngă ziduri.

— Maĭ bea o duşcă, băete, zise un bătrîn

de care se vedea că ascultă toţĭ, şi ne spune ce-aĭ maĭ văzut la Iaşĭ ?

— Ce să văd, tată ? Blăstămăţie ! Tîrgul îĭ în jac. Leşiĭ pradă şi desbracă pe bieţiĭ oamenĭ.

— Ş'apoĭ zic că-s creştinĭ !

— Creştinĭ ! aŭ prădat bisericile şi monastirile de odoară. Nu ştiţĭ încă ? S'aŭ dus să ĭa pe Sfînta de la Treiĭsfetitele.

— Doamne fereşte ! ziseră plăeşiĭ făcîndu-şĭ cruce.

— Aşa, urmă tînărul ; eram acolo cînd aŭ mers să ia racla Sfinteĭ, dar călugărul simţind a închis porta, şi n'a vrut să deschidă ; atuncĭ....

— Puiŭ de om călugărul ! strigară ascultătoriĭ.

Atuncĭ Craiul lor a poruncit s-aducă tunurile ca să spargă porţile, dar maĭ întăĭ a trimes răspuns călugăruluĭ care şedea în clopotniţă să deschidă, orĭ face mănăstirea praf şi pulbere.

— Auzit-aţĭ acolo lifta cea păgînă ! Şi ce-a făcut popa ?

— El a răspuns că nu se aştepta s-audă aşa vorbă de la un împărat care se zice creştin, şi că Măria-Sa îĭ mare şi puternic, poate

să facă ceia ce zice, dacă nu se teme nicĭ de Dumnezeŭ nicĭ de Sfinţiĭ luĭ, dar el nu deschide poarta, ci se îngroapă sub zidurile bisericiĭ, şi apoĭ lumea va judeca între dînsul atît de slab şi între Măria-Sa atît de tare.

Auzind aceste, Leahul s-a făcut foc de mînie şi dase acum poruncă să împuşte, cînd unul din hatmaniĭ luĭ i-a zis nu ştiŭ ce.—Cum îmĭ spuneaŭ oameniĭ, i-a zis că nu se cade să facă aşa lucru, să strice casa Domnuluĭ şi alte multe. Indestul că l-a înduplecat să deĭe pace bisericiĭ.

— Şi ce fac acum Leşiĭ la Iaşĭ?

— Este o săptămînă de cînd s-aŭ dus, după ce aŭ văzut că nu maĭ aŭ merinde pentru oştĭ, şi aŭ parcurs pe Bahluiŭ în sus, gîndind c-or găsi de toate; dar acolea să vedeţĭ. Vodă din lagărul Turcilor, cum a auzit de aceasta, a şi pornit după dînşiĭ un Mîrzac c-o mulţime de Tătarĭ şi vr-o cincĭ steagurĭ de Moldovenĭ, iar maĭ întîiŭ a trimis pe loc pe Căpitanul Turculeţ c-o strajă de călăreţĭ, care apucînd înainte, a scos toţĭ oameniĭ de prin sate, a dat pojar fînuluĭ şi fîneţelor, a ascuns prin gropĭ grîul şi orzul, şi duşmanul a găsit tot pustiŭ în drumul săŭ, în cît ajungînd la Cotnar nu găsea să mînînce de cît poa-

mele copacilor; ba încă a pus prin bălţĭ şi nişte erburĭ veninoase de care cum bea crăpa; şi vaĭ de capul lor! periaŭ cu sutele şi eĭ şi caiĭ, iar care rămînea pe urmă cădea în mînile Moldovenilor, cari fără maĭ multă judecată orĭ îl spînzura, orĭ îl înţăpa.

— Osînda sfinteĭ Paraschive! zise bătrînul. Dar tu cum le-aĭ aflat aceste toate?

— Eŭ—ştiţĭ că m'aţĭ trimes la Iaşĭ să văd ce maĭ este.—După ce s'aŭ dus Leşiĭ, m'am luat cît colea pe urma lor pănă la Cotnar, unde m'am întîlnit cu Căpitanul Turculeţ care mi le-aŭ spus; şi apoĭ după ce am văzut că duşmaniĭ şi-aŭ luat drumul spre ţara lor, am apucat de-a dreptul peste codri....

Dar oare ce buciumă străjerul?

— Fă-ĭ semn să se coboare de pe zid, şi să vie încoace.

Nu trecu mult şi plăeşul de strajă viind, spuse că o oaste mare se apropie de cetate.

Indată toţĭ alergară pe ziduri.

— Leşiĭ sînt! strigă tînărul ce venise de curînd şi pe care l-am auzit vorbind; şi-aŭ schimbat drumul, şi vin aicĭ.....

— La porţĭ, flăcăĭ! zice bătrînul. Incuieţi-le şi grămădiţĭ bolovanĭ pe zidurĭ. Aşezaţi-vă toţĭ pe la metereze. Să nu zică Leahul c'a

întrat într-o cetate romînească ca într-o ţarină pustie.

— Dar noĭ sîntem numaĭ nouăsprezece şi asta-ĭ oaste întreagă, observă unul, cum se....

— Tacĭ, mucosule! îl curmă bătrînul. Te temĭ că-ĭ peri? Mare pagubă! Un mişel maĭ puţin.

Vînătorul astfel înfruntat, se trase ruşinat şi se sui pe ziduri.

In vremea aceasta oastea se apropiase. Regele trimise un ofiţer ca să vorbească cu ceĭ din cetate.

Solul veni la poartă. Bătrînul îl salută de pe zid.

— Bine-aĭ venit, domnule, ce pofteştĭ de la noĭ? Măria-Sa Regele Polonieĭ, Mare duce de Lituania ş. c. l. (urmă titlurile), vă face cunoscut ca să vă închinaţĭ şi să-ĭ cucerițĭ cetatea împreună cu toate averile şi merindele; atuncĭ garnizoana va fi slobodă a eşi cu arme şi bagaje fără a i se face nimic, iar cutezînd a se împotrivi, cetatea se va cotropi şi garnizoana va trece sub ascuţitul săbieĭ.

— Du răspuns Măriei-Sale, zise bătrînul, că laude şi îngrozirĭ de astea am maĭ auzit noĭ, şi tot nu ne-am spăriat. Maĭ bine Măria-Sa ş-ar căuta de drum şi ar da pace unor

oamenĭ care nu i-aŭ făcut nimic. Cetatea nu avem gînd să ĭ-o dăm cu una cu două, măcar că nu sînt în ea nicĭ averĭ, nicĭ merinde. Tot ce-ĭ putem da este plumbul din puştĭ, pe care îl vom trimete noĭ de pe ziduri, fără să se maĭ ostenească să vie înăuntru.

— Plecaţi-vă, ziso trimisul, şi nu vă puneţĭ capul în primejdie.

— Nu purta grijă de capul nostru, domnule. Gîndiţĭ maĭ bine la al vostru.

— Incă odată vă întreb, vă închinaţĭ orĭ ba?

— Ba.

Parlamentarul se duse.

Asaltul începu. Tunurile aşezate pe scaune de lemn băteaŭ necontenit cetatea. Plăeşii răspundeaŭ cu gloanţe care nu făceaŭ greş. Fieşte-care împuşcătură obora cîte unul din vrăjmaşĭ şi maĭ ales din ofiţerĭ, asupra cărora eraŭ ţintite flintele lor.

Leşiĭ pereaŭ fără a face spor.

In ziua dintîiŭ doĭ vînătorĭ periră. A doua zi şi a treia zi maĭ căzură cincĭ şi se răniră doĭ. A patra zi căzu împuşcat însuş Comandantul artilerieĭ leşeştĭ, dar maĭ periră treĭ din Moldovenĭ. Numărul bravilor scădea pe toată ziua. Sara adunîndu-se pe lîngă foc, văzură că aŭ sfîrşit şi muniţiile şi merindele.

— Ce este de făcut? tată, întrebă tînărul vînător pe bătrînul, care rănit la un picior sta întins pe o laviţă.

— Cîţĭ aŭ perit de-aĭ noştrĭ?

— Zece.

— Şi nu maĭ avem nicĭ praf nicĭ merinde?

— Nu.

— Daca-ĭ aşa apoĭ mîne dimineaţă urcă-te pe poartă şi leagă în vîrful săneţiĭ un ştergar alb; spune că închinăm cetatea, cu tocmeală să ne lase slobozĭ să eşim şi să ne ducem unde vom voi.

Aşa se urmă. Leşiĭ primiră toate condiţiile cerute. Oastea se înşiră în două rîndurĭ, lăsînd prin mijlocul eĭ loc ca să treacă garnizoana, şi poarta se deschise.

Atuncĭ, în loc de strajă numeroasă, se văzură eşind şase oamenĭ, din carĭ treĭ duceaŭ pe umerile lor pe alţĭ treĭ ce eraŭ rănițĭ.

— Ce este aceasta? strigă Sobieski, răpezindu-se călare înaintea lor. Ce sînteţĭ voĭ?

— Străjăriĭ din cetate, răspunse bătrînul rănit din spatele fiuluĭ săŭ.

— Cum? atîţia sînteţĭ?

— Zece din noĭ aŭ perit din mila MărieĭTale.

— Voĭ aţĭ cutezat a vă împotrivi mie şi

a-mĭ omorî atîţia vitejĭ? zise Regele. O, asta nu se va trece aşa! urmă turbat de mînie; trebue o pildă pentru ceĭ asemenea vouă, şi pilda va fi groaznică şi vrednică de faptă. Nu meritaţĭ a muri de sabie, ci de ştreang. — Spînzuraţi-ĭ!

Pe loc ostaşiĭ încunjurară pe plăeşĭ, care depuind jos răniţiĭ, îşĭ făcură semnul crucii şi răzemîndu-se pe săneţe, se uitaŭ cu nepăsare la pregătirile ce se făceaŭ pentru moartea lor.

Ofiţeriĭ priveaŭ cu înduioşare această scenă.

— Fie-mĭ ertat, Sire, zice atuncĭ Iablonovski, apropiindu-se cu respect de Regele, care şedea posomorît şi mînios, a arăta Măriei-Tale, că aceştĭ vitejĭ n-aŭ făcut de cît datoria lor, datorie patriotică şi vrednică de toată lauda, şi că aŭ avut norocirea a cîştiga făgăduinţa mareluĭ Sobieski că vor fi slobozĭ şi nesupăraţĭ.

— Iţĭ mulţămesc, vrednice al meŭ tovarăş de arme, zise Sobieski ca deşteptat din somn, îţĭ mulţămesc că m'aĭ oprit de a face o faptă defăĭmată. Aĭ cuvînt; oameniĭ aceştia s'aŭ purtat vitejeşte. Să li se dea fie-căruia cîte cinzecĭ de zloţĭ. Apoĭ înturnîndu-se cătră Romînĭ: „Voinicilor, zise, sînteţĭ slobozĭ mer-

geţĭ în pace, şi spuneţĭ copiilor şi fraţilor voştri, că aţĭ avut cinstea a vă împotrivi cincĭ zile Regeluĭ de Polonia“.

Indată se făcu loc Moldovenilor carĭ, luîndu-şĭ răniţiĭ, se îndreptară cătră munţĭ, în vreme ce oastea se cobora încet la vale; iar cetatea, cu porţile deschise, purtînd pe zidurile sale urmele boambelor duşmăneştĭ, rămase singură pe culmea înverzită ca un mare schelet de uriaş.

C. NEGRUŢI.

REVEDERE

Codrule, codruţule,
Ce maĭ facĭ, drăguţule?
Că de cînd nu ne-am văzut,
Multă vreme a trecut,
Şi de cînd m-am depărtat,
Multă lume am umblat.

—Ia eŭ fac ce fac de mult:
Iarna viscolu-l ascult
Crengile-mĭ rupîndu-le,
Apele-astupîndu-le
Troenind cărările
Şi gonind cîntările.

Şi maĭ fac ce fac de mult:
Vara doina mĭ-o ascult;
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplîndu-şĭ cofeile
Mĭ-o cîntă femeile
—Codrule cu rîurĭ line,
Vremea trece, vremea vine:
Tu din tînăr precum eştĭ
Tot mereŭ întinereştĭ.

Ce mi-ĭ vremea cînd de veacurĭ
Stele-mĭ scîntee pe lacurĭ!
Că de-ĭ vremea rea saŭ bună,
Vîntu-mĭ bate, frunza-mĭ sună,
Şi de-ĭ vremea bună, rea,
Mie-mĭ curge Dunărea,
Numaĭ omu-ĭ schimbător,
Pe pămînt rătăcitor,
Iar noĭ loculuĭ ne ţinem,
Cum am fost, aşa rămînem:
Marea şi cu rîurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna şi cu soarele,
Codrul cu izvoarele.

M. EMINESCU

Lumînărică

Vă aduceţĭ aminte de un sărac pe care îl întîlneaţĭ, sînt acum doĭ anĭ, pe uliţĭ, prin pieţe, pe lîngă biserici, cerşetorind mila creştinilor şi împărţind bogdaprostele în dreapta şi în stînga?

Lumînărică nu maĭ este! Dar cine era el, şi care fu solia luĭ aice jos? singur n'o ştia. De îl întrebaĭ de unde este? „Nu ştiŭ, răspundea, ştiŭ numaĭ că mama cînd m'a luat mĭ-a zis: „Niţă, dragul meŭ! să cumperĭ lumînările şi să le împarţĭ pe la bisericĭ. Atîta ştiŭ, atîta fac."

Desculţ, cu capul gol, încins cu o funie şi cu traista în şold, Lumînărică pînă în ziuă colinda toate bisericile împărţind lumînărĭ şi cerşetorind, nu pentru dînsul, luĭ nu-ĭ trebuea nimica, ci pentru alţii.

La un schit sărac, lipseşte clopotul, îndată Lumînărică îl ia din tîrg, se pune cu dînsul în mijlocul uneĭ pieţe, îl trage, şi clopotul nu tace pănă nu'şĭ cîştigă plata. Curînd arama sfîntă, va răsuna în aer chemînd pre credincioşĭ la rugăciune, şi va spune, în graiul săŭ cel misterios, lăudata faptă a săraculuĭ cerşitor. O biserică n'are vestminte: Lumînărică

îĭ aduce stofe bogate. El n'are de cît o haină sdrenţoasă, ce abia îĭ acopere goliciunea trupuluĭ; căcĭ în zadar voeştĭ să-l îmbracĭ. Dă-i o haină, o cămaşă, peste un ceas n'o maĭ are; a dat-o altuia, pe care îl scoate maĭ nevoĭeş de cît dînsul.

Vedeţĭ această văduvă cu lipsa în faţă şi cu desnădejdea în inimă. Inconjurată de şăpte copiĭ ce plîng de foame, îmbrîncită de la uşa bogatuluĭ, unde nu i se dete voie a împărţi nicĭ fărmăturile cu cîniĭ luĭ; ticăloşia o apasă sub greul eĭ genunchiŭ. Lumînărică o vede, o mîngăe şi a doua zi îĭ aduce o vacă, ce săturînd cu laptele eĭ pe flămînziĭ copiĭ, întroduce iarăşĭ bucuria în bietul bordeiŭ.

Dar unde sîntem noĭ în stare a înşira toate bunele fapte ale acestuĭ sfînt om! Ajunge a şti, că săracul acesta, cerşitor îndemnat de plecarea sa şi de-o stăruinţă puternică, a zidit pînă şi bisericĭ. Să judecăm din aceasta, oare cîţĭ săracĭ am putea face fericiţĭ cu abonamentul uneĭ loje la teatru, unde învăţăm a fi demoralisaţĭ, cu cheltuiala unuĭ ospăţ ce ne îmbuibă pîntecele, şi ne strică sănătatea; cu o găteală de bal, ce roade cîte un colţ din moştenirea copiilor noştri?

Dacă Lumînărică ar fi strîns toţĭ baniĭ cîţĭ

a împărţit pentru mile şi a cheltuit cumpărînd lumînări, clopote, vacĭ, vestminte ş. a., negreşit ar fi fost bogat după starea sa, dar trăind sărac, el a murit sărac.

Intr'o zi, trecînd pe lîngă o biserică, am văzut norod strîns, şi am auzit cîntînd rugăciunile morţilor. In mijlocul bisericeĭ sta un mort învălit în giulgiŭ. Biserica era luminată şi împodobită, ca pentru un mort bogat, şi un arhiereŭ, înconjurat de un numeros cler, slujia prohodul. Nu se vedea nicĭ o rudă, nicĭ un prieten vărsînd lacrimĭ mincinoase. Numaĭ o văduvă în haine negre sta la picioarele secriuluĭ, iar pe faţa tuturor săracilor, ce alcătuiaŭ cortegiul repausatuluĭ, se vedea întipărită, o întristare mută, o jale dureroasă.

In momentul acesta, arhiereul apropiindu-se, desvăli pe mort, şi însemnînd, pe faţa luĭ, sămnul truceĭ, zise cuvintele acestea: „Doamne! odihneşte sufletul robuluĭ tăŭ *Ioan* în loc de pace, în loc cu verdeaţă, unde nu este întristare, nicĭ suspin, ci vieaţă fără de sfîrşit."

Pătrunşĭ de marea puterniciea morţiĭ, am plecat capul şi privind icoana Mîntuitoruluĭ, ce sta pe pieptul mortuluĭ, am zis:

„Doamne! Doamne! odihneşte după moarte

şi sufletul nostru, în locul unde aĭ odihnit sufletul luĭ Lumînărică.“ Poate voiţĭ a şti cine făcuse o aşa pompoasă înmormîntare cerşetoruluĭ?

Intr'o zi de dimineaţă, o damă văduvă al căreĭ nume îl voĭ tăcea, respectînd frumoasa eĭ faptă, găsi la poarta caseĭ sale trupul luĭ Lumînărică, şi văduva îngropă pe sărac.

C. NEGRUŢI

ANTIREUL LUI ARVINTE

Arvinte coatele l-antireŭ rosese;
Dar n-a stat mult să socotească
Şi fără să-ĭ pese,
Se puse să-l cîrpească;
Iar pentru peticĭ de cîrpit
Din mînecĭ a tăiat ca o a patra parte,
Şi antireul l-a gătit
Cu mînecele aşa scurte;
Incît oricare l vedea
De el rîdea.
Văzînd aceasta, el şi-a zis în gîndul săŭ:
„Lăsaţĭ că doară nu sînt aşa de nătărăŭ,
Vreun lucru mare nu-ĭ
Sa-mĭ taiŭ eŭ poalele de la antireŭ.

Şi mînecele să le puiŭ
Maĭ lungĭ decît eraŭ."
A zis şi a făcut.
Dar lumea se mira,
Că antireul luĭ era acum prea scurt.
Si nu se asemăna nicĭ cu un bun mintean.

* * *

Adesea se-ntîmplă că tinerii de neam,
Care-ncurcînd averea lor,
Tot cu aceiaşĭ minte
S-o îndrepteze vor,...
Si-ajung ca şi Arvinte.

A. DONICI

Caraimanul

Intunecat şi amenințător răsare dintre ceilalțĭ munțĭ Caraimanul, cu stîncile sale straşnice, din care pare-că s-ar fi deslipit o bucată, rămîind atîrnată la jumătatea drumuluĭ. Această bucată seamănă cu un cimpoiŭ. Iată istoria ce se povesteşte despre dînsul.

In timpurile străvechĭ, cînd cerul era mult maĭ aproape de noĭ şi cînd era multă, foarte multă apă, şi încă puțin pămînt, locuia în

Carpaţĭ un vrăjitor puternic. El era aşa de înalt ca cel maĭ înalt brad, şi purta în cap un arbore cu crăcĭ şi ramurĭ verzĭ.

Barba luĭ, lungă de maĭ mulţĭ coţĭ întocmaĭ ca şi sprincenele, eraŭ de muşchiŭ; îmbrăcămintea luĭ era de scoarţă de copac, glasul luĭ semăna cu bubuitul tunetuluĭ, iar sub braţ, purta un cimpoiŭ mare cît o casă.

Cu acest cimpoiŭ, el putea sá-şĭ implinească toate dorinţele: dacă cînta încetinel dintr-însul, răsăria împrejurul luĭ iarbă verde, cît putea să străbată el cu ochiĭ; dacă sufla maĭ tare, putea, să facă fiinţe vieţuitoare. Cînd însă sufla cu străşnicie, atuncĭ se rîdica o furtună aşa de mare, încît munţiĭ se clătinaŭ, marea se retrăgea de la stîncĭ şi parte din pămînt rămînea uscat.

Fiindcă nu prea văzuse multe lucrurĭ frumoase pe la oameniĭ din celelalte ţărĭ, se chibzui mult, pănă să facă oamenĭ, dar se hotărî să populeze ţara cu copiĭ. Atuncĭ cîntă din cimpoiŭ cel maĭ dulce din cîntecele sale, şi iată că eşiră din el copiĭ şi iar copiĭ, în număr nesfîrşit.

Acum puteţĭ să vă închipuiţĭ ce frumos era în împărăţia Caraimanuluĭ. El cînta şi cînta mereŭ, iar micile fiinţe se rostogoliaŭ pe pa-

jiştea cea verde, şi eraŭ foarte voioase. Chiar şi în somn eraŭ vesele, pentrucă atuncĭ Caraimanul le cînta nişte cîntice aşa de dulcĭ, încît le veniaŭ cele maĭ plăcute visurĭ. Niciodată nu se auzia vreo vorbă rea în împărăţia luĭ Caraiman. Aceştĭ copii eraŭ toţĭ aşa de drăgălaşĭ şi de fericiţĭ, încît nu se certaŭ niciodată între dînşiĭ.

Cu toate acestea, cînd se făcură maĭ marĭ, începură să răpească bunurile şi averea prin viclenie, unul de la altul.

Acest lucru era trist de văzut. Şi îĭ căzu luĭ Caraiman atît de greŭ la inimă, încît vărsă şiroae de lacrimĭ. Acestea curseră la vale până în mare; însă copiiĭ ceĭ răutăcioşĭ nu se gîndiră că ele eraŭ lacrimele bunuluĭ lor tată, pe care le vărsase din cauza lor, ci se certaŭ mereŭ maĭ departe. Atuncĭ Caraimanul plînse din ce în ce maĭ mult şi iată, în cele din urmă, lacrimele luĭ se făcură rîurĭ şi pîrae, care pustiiră uscatul şi-l prefăcură într-un lac mare, aşa de mare încît pieriră o mulţime nenumărată de fiinţe viĭ.

După aceia el îşĭ curmă plînsul şi suflă un vînt aşa de puternic, încît pămîntul rămase iar uscat.

In curînd se făcură şi eĭ întocmaĭ ca oa-

menii din celelalte împărăţii şi Caraimanul se făcu din ce în ce mai întunecat şi mai supărăcios, văzînd că tot ce făcea el bine, se întorcea spre rău.

Făpturile lui nu-l mai iubiaŭ, nu mai aveaŭ încredere în el şi nu se gîndiaŭ nici de cum, că numai ei singuri eraŭ vinovaţi de relele întîmplate; ei credeaŭ că Caraimanul le-ar fi trimes nefericire, din sumeţie. Nici nu mai voiaŭ să audă cimpoiul, care odinioară îi înveselia cu sunetul cel dulce.

Dar nici Caraimanul nu mai cînta din el, era aşa de trist şi de ostenit, încît dormia ceasuri întregi la umbra sprîncenilor sale, care, în creşterea lor, se împreunaseră cu barba.

Pe cînd uriaşul dormia, copiii vrură să-i fure cimpoiul. Dar acesta îşi aşeza capul pe dinsul, care era atît de greŭ, în cît toţi oamenii şi toate animalele n-ar fi putut să mişte cimpoiul din loc.

Deci ei se apropiară încetinel de dînsul şi făcură o gaură foarte mică în cimpoiŭ. Iată, că îndată eşi o furtună aşa de mare, că nu se ştia ce este pămîntul, marea şi cerul, şi din toate făpturile Caraimanului abia mai rămăsese ceva Uriaşul însă nu se mai deşteptă.

El doarme şi astăzĭ cu cimpoiul subsuoară. Cimpoiul cîte-odată începe să sune şi furtuna se coboară de-alungul văeĭ Prahoveĭ. Dacă s-ar găsi cineva să înădească cimpoiul, atuncĭ lumea ar fi iar a copiilor.

Carmen Sylva

OPRIŞANUL
(Poezie populară)

I

Colo-n ţara muntenească,
Ţară dulce românească
Ca şi cea moldovinească,
In oraş la Bucureştĭ,
Sînt curţĭ nalte şi domneştĭ,
Iar în curţĭ o sală mare,
Unde şede la prînzare
Mihnea Vodă cel cruntat
De boerĭ încunjurat.
—„Boerĭ marĭ, boerĭ de rînd!
(Zice Domnul închinînd)
Toţĭ mîncaţĭ, cu toţiĭ beţĭ
Şi cu bine petreceţĭ;
Numaĭ unul poftă n-are
De băut şi de mîncare,

Cantar slutul, Armaş mare.
Orĭ bucatele nu-ĭ plac,
Orĭ de noĭ nu-ĭ este drag.
Boerimea-ncet rîdea,
Iar Cantarul răspundea:
—„Aleĭ! Doamne Mihnule,
Mihnule netihnule!
Aleĭ tu stăpînul meŭ,
Lumina-te-ar Dumnezeŭ!
Bucatele tale-mĭ plac
Şi de oaspeţĭ îmĭ e drag;
Dar unde s-a pomenit,
S-a văzut şi auzit
Două săbiĭ într-o teacă,
Doĭ Domnĭ în ţară săracă?
Măria-Ta-n Bucureştĭ,
Oprişanu-n Stoeneştĭ!
Ce-am văzut la Oprişanul
N-am văzut nicĭ la Sultanul,
Că el are-n cîmp la soare
Miĭ şi sute de mioare....
Es în vară fătătoare;
Berbecĭ are sute-ntregĭ
Cu cozile pe telegĭ,
Şi ciobanĭ tot înarmaţĭ,
Cu postavurĭ îmbrăcaţĭ,
De nu crezĭ că sînt ciobanĭ

Ci chiar neaoşĭ căpitanĭ;
Nu mi-e ciudă de asta
Cît mi-e ciudă de alta:
Oprişanul încă-şĭ are
Herghelii în număr mare,
Două, treĭ, cincĭ miĭ de epe
Tot alese şi sirepe,
Pintenoage la picioare,
Cu cergĭ albe pe spinare
Şi cu doĭ mînzĭ fiecare.
Nu mi-e ciudă de asta
Cît mi-e ciudă de alta:
Oprişanul are-n sat
Ogarĭ, copoĭ de vînat,
Cu zgărzĭ late ţintuite
Pe la marginĭ poleite;
Şi maĭ are grajdurĭ marĭ
Cu cinzecĭ de armăsarĭ,
Jumătate arăpeştĭ
Şi ceilalţĭ moldovineştĭ.
Nu mi-e ciudă de asta
Cît mi-e ciudă de alta:
Scutarul luĭ Oprişan
N-are faţă de ţăran,
Pe deasupra-ĭ cu suman
Dar pe trup are caftan;
Şi cîrligu-ĭ de scutar

Nu-ĭ de-alun nicĭ de stejar,
Ci de aur tot săpat
Cu pietre scumpe lucrat,
Şi-n vîrful cîrligului
Sub mîna scutaruluĭ
Este-o piatră nestimată
Ce plăteşte lumea toată!“
—„De-ĭ aşa cum zicĭ, Cantare,
Lasă prînzul, saĭ călare,
Şi-ntr-o fugă să te ducĭ
Pe-Oprişanul să-l aducĭ
Cu toate podoabele
Cu toate averile
Să-şĭ dea socotelile!“
Astfel Domnul poruncia,
Cantar vesel se ducea
La cel sat în Stoeneştĭ
Unde sînt averĭ domneştĭ.
El acolo cum venia
Cu scutarul se-ntîlnia,
Şi porînca-ĭ arăta
Şi din gură cuvînta:
—„Mihnea Vodă-n Bucureştĭ
Face praznice domneştĭ:
Toţĭ boerii credincioşĭ,
Şi de pace bucuroşĭ,
Lîngă Domn s-aŭ adunat

Şi pahare-aŭ închinat;
Numaĭ unul n-a venit,
Oprişanul cel vestit!
De-ĭ vrăjmaş şi om de ceartă
Mihnea Vod-acum îl iartă
Şi-l pofteşte ca să vie
Ca un frate la domnie."

II

Oprişanul credincios
Şi de suflet omenos,
Se pornia din Stoeneştĭ
Şi-ajungea la Bucureştĭ
Noaptea pe la cîntátorĭ,
Păn a nu răsări zorĭ.
Mihnea Vodă adormit
Dormia pe-un pat aurit
In cămară-ntunecată
Tot cu şalurĭ îmbrăcată.
Dar deodată se trezia
Şi la slugĭ aşa grăia:
—„Slugĭ, aprozĭ, copiĭ de casă!
Voĭ dormiţĭ şi nu vă pasă
Soarele c-a răsărit
Şi pe mine m-a trezit.
Dar voĭ oare nu gîndiţĭ
Cînd în somn vă leneviţĭ

Că am ţară de domnit,
Judecăţĭ de săvîrşit
Şi boerĭ de boerit?"
Toţĭ aprozii se trezia
Şi la Vodă răspundea:
—„Rămîĭ, Doamne, liniştit!
Soarele n-a răsărit,
Dar în locu-ĭ a sosit
Oprişan din Stoeneştĭ
Cu averĭ împărăteştĭ.
El în curte a întrat,
De zăbrea aŭ aninat
Un cîrlig de împărat
Cu pietre scumpe lucrat,
Ce luceşte ca un soare
Intr-o zi de serbătoare."
Mihnea Vodă se scula
Faţa albă îşĭ spăla,
Barba neagră-şĭ pieptăna,
La icoane se-nchina,
Apoĭ el se înarma
Şi pe Oprişan chema.
—„Oprişan din Stoeneştĭ!
Cu dreptul să ne grăeştĭ:
Ce-aĭ făcut de-aĭ adunat
Averĭ marĭ de împărat,
In cît nu numaĭ averĭ

Dar aĭ şi scutarĭ boerĭ?"
—„Dumnezeŭ mĭ-a ajutat,
Şi eŭ mi le-am adunat
Din darul sfiinţieĭ-sale
Din mila Măriei-Tale!"
—„Nu-l crede, Măria-Ta!
(Cantarul atuncĭ striga),
El mie s-a lăudat
Că avere-aŭ adunat
Numaĭ din puterea luĭ,
Nu din mila Domnuluĭ.
Dar n-am ciudă de asta
Cît am ciudă de alta:
Oprişanul mĭ-a spus mie
Că aşteaptă ca să-ĭ vie
Firman dela-mpărăţie
Să te scoată din Domnie."
Mihnea Vodă se-ncrunta
Şi din gură cuvînta:
„Păn a veni firmanul
Piară-ntăĭ Oprişanul!
Jos la poartă să-l ducețĭ
Şi capul să i-l tăeţĭ!"
De vrăjmaş ce mult era
Armaşul se bucura,
Ca o fiară s-arunca
Pe-Oprişan îl apuca

Si pe scărĭ îl îmbrîncia
Şi la moarte mi-l ducea.
Cînd la poartă, frate, iată,
Un rădvan că se arată
Tras de şese telegarĭ,
Negri agerĭ armăsarĭ
Cu cozĭ lungĭ şi coame marĭ;
Iar înuntru o bătrînă
Cu-o icoană sfîntă-n mînă
Si cu haine mohorîte
Si cu pletele albite.
Pe-Oprişan cît ea-l vedea
Sus la Domnul se ducea,
Şi-n genunchĭ trupu-şĭ frîngea.
—„Aleĭ Doamne fătul meŭ!
Nu te erte Dumnezeŭ
Să omorĭ pe Oprişanul,
Că-ĭ peri pănă la anul.
Stiĭ tu Mihneo, orĭ nu ştiĭ
Că-n ziua sfinteĭ Mariĭ
Era Doamne, ca să-ţĭ vie
Firman dela-mpărăţie
Să te scoată din Domnie?
Ş'aveaĭ parte de firman
Făr de bietul Oprişan,
Care-n cale ĭ-a eşit
Şi-ndărăt l-a năpoit,

Dăruind chiar pe vizir
Cu-armăsarĭ dela Misir,
Şi cu pungĭ de banĭ o mie
Să te lase pe Domnie!"
Oprişanca nu sfîrşia,
Mihnea-n curtea luĭ eşia
Poruncind la toţĭ să sae
Pe-Oprişan ca să nu-l tae.
Dar Cantar Armaşul mare
Işĭ făcuse răsbunare;
Şi capul nevinovat
Zăcea-n ţărnă aruncat
Lîngă trupul răsturnat.
Vaĭ de omul cu păcat!
De păcat e alungat
Şi nu poate-a fi scăpat!
Vînzătorul de armaş
Fiară crudă, om pizmaş,
Fost-a gol legat la soare
Şi de mînĭ şi de picioare,
Gol legat de cozĭ de epe,
De patru epe sirepe,
Care cînd se opintiră
In patru părţĭ se isbiră
Şi-n patru îl despărţiră.

Intrarea triumfală a lui Mihaiŭ în Alba-Iulia

Intr-aceea, Mihaiŭ Vodă, rîdicîndu-şĭ tabăra de la Sibiŭ, înaintă cu încetul spre Alba-Iulia. Prin toate oraşele pe unde trecu prin cale, locuitoriĭ alergaŭ înainte-ĭ cu darurĭ, trăgînd puştĭ în semn de veselie şi primindu-l cu mare dragoste şi entuziazm. Apropiindu-se de Alba, locuitoriĭ oraşuluĭ şi aĭ judeţuluĭ îl întîmpinară cale de o leghe înainte cu multă cinste şi darurĭ. In capul lor era episcopul catolic Dimitrie Naprazdi, încunjurat de tot clerul săŭ. El felicită în numele poporuluĭ pe domn de sosirea sa, urîndu-ĭ tot felul de fericirĭ, o domnie vecĭnică asupra ţăriĭ Ardealuluĭ ce el dobîndise cu sabia, o viaţă îndelungată şi isbînzĭ multe care să se adaoge unele peste altele. In aceeaşĭ zi, Lunĭ 1 Noembrie, Mihaiŭ Vodă întră cu mare pompă în capitala Ardealuluĭ. Dorinţa ce adesea avea de-a face întipărire asupra popoarelor printr-o strălucită privelişte, adăogindu-se la vesela îmbătare a uneĭ isbînzĭ de atîta vreme dorită, făcu pe Mihaiŭ de puse în această întrare triumfală o podoabă neauzită în părţile noastre. Intrarea s-a făcut prin porţile Sfîntuluĭ

Gheorghe. Dela această poartă pănă la palatul domnesc staŭ înşiraţĭ ostaşiĭ de ambe părţile căiĭ, în maĭ multe rîndurĭ, în dosul cărora se grămădise miĭ de miĭ de popor. Inainte venia episcopul şi clerul săŭ, corporaţiile oraşuluĭ, apoĭ o bandă de muzică, care se compunea din opt trîmbiţe ce cu multă armonie modulaŭ sunetele lor, de atîtea tobe de oţel după obiceiul turcesc, de un bun număr de flaute şi fluere. In urma acesteĭ orchestre venia Mihaiŭ călare pe un măreţ cal alb. Opt copiĭ de casă, învestiţĭ cu mare eleganţă, încunjuraŭ calul domnuluĭ.

Mihaiŭ purta pe cap un calpac unguresc împodobit cu o fulie neagră de pene de cocor, legată cu o copcă de aur ; o mantie lungă albă de mătasă cu fir, avînd pe de lăturĭ ţesuţĭ vulturĭ de aur, o tunică albă de aceeaşĭ materie ; lungĭ ciorapĭ de mătasă albĭ, cusuţĭ cu pietre scumpe şi cizme de saftian galbăn ; de brîŭ atîrna o pală de Taban împodobită cu aur şi rubine.

O ceată de zece lăutarĭ urma îndată după domn, cîntînd cîntece naţionale. Opt seizĭ duceaŭ de frîŭ opt caĭ acoperiţĭ cu şele preţioase, lucrate de aur şi argint şi împodobiţĭ la cap cu pene marĭ. Apoĭ veniaŭ o mulţime

de boerĭ şi ofiţerĭ străluciţĭ, toţĭ călărĭ, şi o numeroasă trupă de soldaţĭ. Lîngă domn se purtaŭ steagurile luĭ Andreĭ Batori, luate în bătălia de la Sibiŭ. Ele eraŭ desfăcute şi plecate spre pămînt în semn că Ardealul este supus.

Astfel în mijlocul concertuluĭ trîmbiţelor, tobelor şi altor instrumente, în sunetul clopotelor şi în vuetul tunurilor, cu care se uniaŭ strigările de bucurie ale poporuluĭ întră Mihaiŭ în capitala Ardealuluĭ şi trase la palatul domnesc. Toată ostăşimea se împărţi în linişte şi cu orînduială prin ospătării şi case publice, fără a face nicio pagubă saŭ vătămare locuitorilor. Nimenĭ n-ar fi îndrăznit a face vreun răŭ, ştiind pe straşnicul domn acolea.

N. BĂLCESCU

FURTUNA

A revenit albastrul Maiŭ!
Florĭ în grădinĭ, şi florĭ pe plaiŭ
Şi florĭ la pălăriĭ!
„Acasă-mĭ staĭ, atît îţĭ spun!“
Dar ţĭ-aĭ găsit! Cel maĭ nebun,
Maĭ răŭ dintre copiĭ...

Staŭ ca pe spinĭ, staŭ ca pe foc
Că-ĭ timpul numaĭ bun de joc.
Să-şĭ pue mama pofta-n cuiŭ!
Griveiŭ, tovarăşul meŭ drag,
Nerăbdător aşteaptă-n prag,
Ca s-o pornim haĭ-huĭ!

O şterg de-acasă frumuşel,
Griveiŭ cu mine, eŭ cu el,
Departe satu-n colb dispare...
Intrăm în codru; şi Griveiŭ
A-nebunit de vesel ce-ĭ!
Mă muşcă, urlá, sare...

Dă spaimă-n vrăbiĭ, latră-n vînt,
Işĭ face mendrele, eŭ cînt;
De freamăt codrul lin răsună....
Pe sus trec leneş nourĭ greĭ,
Noĭ nicĭ nu ne gîndim la eĭ,
Şi doar aduc furtună!

Se mişcă ramurĭ şi se sbat,
Se frîng şi gem; neaşteptat
Se-ntunecă lumina-n crîng...
Şi frunzele foşnind în roiŭ
Cad spulberate peste noĭ,
Şi eŭ încep să plîng.

Alerg în jos, alerg în sus:
Am rătăcit! şi urme nu-s
Orĭ încotro m-aşĭ duce!
Un fulger! răpede mă-nchin...
Ah, miĭ de duhurĭ rele vin
Şi vor să mă apuce...

Un trăsnet cade-ngrozitor,
Răsbubuind din nor în nor:
Cad în ghenunchĭ, strîns, tremurînd
Zic „tatăl-nostru“ şi Griveiŭ
Se uită ţintă-n ochii meĭ:
Şi el se roagă-n gînd!

Şi iată! cît timp ne-am rugat
Un colţ de cer s-a-nseninat
Şi codrul s-a pătruns de soare...
Voios eşim în cîmp deschis
Şi-mĭ pare că a fost un vis
Furtuna trecătoare!

ŞT. O. IOSIF

Luarea Griviţeĭ

Ziua de 30 August, Marţĭ, a fost întunecată. Cerul era acoperit de norĭ, iar văile pline de ceaţă. Plouase noaptea întreagă, iar acum, dimineaţa, bura ploaia mărunt şi într-una. Toate drumurile eraŭ desfundate.

Intunecimea ceruluĭ strîngea parcă de inimă pe flăcăĭ, şi toţĭ eraŭ posomorîţĭ ca vremea. Nu era semn de biruinţă.

La opt ceasurĭ dimineaţa, Domnitorul plecînd de la Poradim călare, a venit pe creasta cea maĭ înaltă de deasupra satuluĭ Griviţa. Şi de aicĭ se vedea numaĭ reduta din stînga, căcĭ o creastă de deal ascundea pe cealaltă redută. De pe această creastă s-ar fi văzut amîndouă redutele, dar creasta era în bătaia puştilor turceştĭ.

Pe la prînz sosi şi Impăratul Ruşilor cu suita Sa. Domnitorul l-a fericit de ziua numeluĭ. Apoĭ s-a făcut slujbă dumnezeiască acolo pe dealul gol, pentru biruinţa creştinilor. Ţarul, Domnitorul şi cu Generaliĭ s-aŭ aşezat la masă, ca să prînzească acolo supt un cort.

Pe cînd prînziaŭ — şi încă nu era la amiază—se auzi deodată pe partea unde eraŭ

Ruşiĭ, o straşnică trosnire de puştĭ, iar tunurile începură să urle. Toţĭ de la masă săriră în picioare şi se uitaŭ unul la altul. Focul se întindea tot maĭ mult pe linia Ruşilor. Generaliĭ fugiră dela masă, cu spaimă şi cu grijă, căcĭ lupta avea să înceapă abia peste treĭ ceasurĭ. Orĭ că oştile ruseştĭ aŭ început a lupta înainte de vremea hotărîtă, orĭ că Turciĭ aŭ eşit din Plevna şi-aŭ năvălit asupra oştilor noastre. Intr-amîndouă felurile era răŭ.

Ofiţeriĭ de ordonanţă aŭ încălecat în grabă, plecînd să vadă ce-ĭ. Generaliĭ ruşĭ, ceĭ maĭ deaproape, aŭ spus că batalioanele lor aŭ început să tragă focurĭ, auzind că în fundul zăriĭ la aripa stîngă e luptă desnădăjduită. Într-adevăr, generalul cel neastîmpărat Scobelev care trecuse Dunărea înnot cu Cazaciĭ, fiind cel maĭ în margine spre stînga, începuse lupta, şi de două ceasurĭ se svîrcolea cu batalioanele bătute şi strivite.

Domnitorul s-a supărat, că generalul Scobelev nu-ĭ ascultase porunca şi că începuse volnic şi de capul săŭ lupta, stricînd cu nechibzuinţa luĭ tot rostul zileĭ. Toate oştile ruseştĭ, carĭ aŭ fost ademenite de focul luĭ Scobelev să între şi ele în foc, aŭ fost isbite

îndărăt de Turcĭ şi în puţină vreme puterea Ruşilor pe partea asta era zguduită.

Aproape de ceasul năvaleĭ, Domnitorul nostru veni şi maĭ aproape de reduta Griviţa, deasupra satuluĭ lîngă şosea, căcĭ aşa dase de erĭ ştire, că aicĭ va sta ziua întreagă, şi că toţĭ generaliĭ, carĭ vor cere poruncĭ, aicĭ aŭ să-l caute. Ca ofiţerĭ de ordonanţă, carĭ să ducă de-a dreptul veste Ţaruluĭ, Domnitorul îşĭ alesese pe fiul Mareluĭ-Duce Neculaĭ şi pe Prinţul Alexandru de Batemberg, domnitorul de maĭ tîrziŭ al Bulgarilor.

Cerul se maĭ limpezise puţin. La ceasul hotărît toate oştirile, ruseştĭ şi româneştĭ, deteră năvală, fiecare oştire spre redutele hotărîte eĭ.

Domnitorul vedea numaĭ cîmpul de luptă al Romînilor. Cu inima strînsă de durere, el fu martor cum vitejiĭ săĭ dorobanţĭ căzură potopiţĭ de focul păgînilor şi că Romîniĭ pierduseră la luptă. Ce-aŭ isprăvit Ruşiĭ de celelalte părţĭ, nu ştia Domnitorul, n-avea de unde să ştie, dar bănuia.

Pe la cincĭ ceasurĭ—dupăce Romîniĭ îşĭ încetaseră focurile—Domnitorul alergă în galop la ambulanţele cele maĭ apropiate de linia focului.

Văzu mulţime de morţĭ şi de răniţĭ, şi i se îngrozi inima, căcĭ orĭ cît de jalnic îşĭ închipuise El sfîrşitul lupteĭ, nu credea să fie într-atîta de răŭ. Dar o veste şi maĭ grozavă i se aduse aicĭ: Ruşiĭ aŭ pierdut şi eĭ pretutindenĭ, cu nespusă pierire de oamenĭ, şi că Turciĭ pe toată linia aŭ pustiit oştirile creştine.

Domnitorul, în fuga caluluĭ, scoborî în văile Griviţeĭ unde se aflaŭ rămăşiţele batalioanelor româneştĭ carĭ de treĭ orĭ fură împinse îndărăt de la Griviţa. El văzu starea lor desnădăjduită, dar încercă să le îmbărbăteze şi să le arunce a patra oară în foc. Insuşĭ El vedea, că e slabă nădejde de biruinţă, dar voia să încerce primejdia până la urma urmeĭ.

Apoĭ, cam pe la şese ceasurĭ, porni în galop la Ţarul, ca să-ĭ ducă veste de sfîrşitul lupteĭ. Ţaru de departe cunoscu, după mişcările Domnitoruluĭ, că nu e bine, şi eşindu-ĭ înainte, îĭ strigă de departe, cu inima sărită: „Cum merge?“ Şi cînd ĭ-a spus Domnitorul, că totul e pierdut, Impăratul Ruşilor a rămas fără glas, cu fruntea în pămînt. „Dar am nădejdea, că Romîniĭ meĭ vor cuceri Griviţa. Am dat poruncă s-o isbească a patra oară. Ziua numeluĭ Majestăţiĭ-Tale, cred s-o

încheem măcar cu atîta cîştig, dacă n-o putem încheia cu o biruinţă."

Dar iată, pe cînd vorbiaŭ amîndoĭ, soseşte în goana caluluĭ un ofiţer de Cazacĭ, şi cu răsufletul tăiat de oboseală spune, că oştirile călăreţe ale luĭ Osman aŭ eşit din Plevna şi se varsă ca potopul pe şoseaua Griviţeĭ, amenințînd cu pierire pe toţĭ. Toţĭ ceĭ de faţă se grămădesc pe lîngă Impăratul şi-l roagă să plece la cartierul-general, unde e pază veghiată de oştirĭ. In pripă generaliĭ din suită s-asvîrl pe caĭ, toţĭ aĭ împăratuluĭ se urcă în trăsurĭ şi pleacă în galop, de spaimă că-ĭ ajung călăreţiĭ luĭ Osman. Jalnică privelişte şi amară întorsătură de lucrurĭ! Ţarul nădăjduia să doarmă la noapte în Plevna, şi acum iată-l fugind ca să-şi mîntue capul!

Vestea cu eşirea călăreţilor luĭ Osman nu era adevărată.

Domnitorul Carol cu Marele-Duce Neculaĭ rămaseră pe creasta cea maĭ înaltă de deasupra Griviţeĭ, cu suitele lor, iar pentru pază le sosi un batalion din oştirea cea neîntrată în foc. Acolo stătură eĭ pe lîngă foc frînţĭ de oboseală, fiecare cu gîndurile luĭ, nevorbind nimic şi neştiind ce să zică şi ce să facă. Se înserase acum, dar focul puştilor nu se

astîmpărase şi din toate părţile s-auziaŭ trosnirile de puşcă.

Vreo două ceasurĭ aŭ stat acolo cu toţiĭ. Aşteptaŭ şi nu ştiaŭ ce aşteaptă. Iĭ doborîse cu totul jalea şi grija zileĭ de mîine. In starea asta ĭ-a găsit, pe la nouă ceasurĭ noaptea, vestea că Romîniĭ cuceriră Griviţa. Acest lucru le maĭ lumină sufletul, iar Domnitorul Carol se înveseli deodată. Avea destul cuvînt să se înveselească şi să fie mîndru, căcĭ o singură isbîndă avură creştiniĭ dintr-atîta pierdere şi svîrcolire, şi aceea singură era a dorobanţilor noştri!

Domnitorul şi cu Marele-Duce aŭ rămas toată noaptea acolo ca să fie aproape de oştirĭ, şi aŭ dormit în ploae.

GH. COŞBUC

PENEŞ CURCANUL

Plecat-am nouă din Vasluĭ
Şi cu serjentul zece,
Şi nu-ĭ era, zăŭ, nimăruĭ
In piept inima rece.
Voioşi ca şoimul cel uşor
Ce zboară de pe munte

Aveam chiar pene la picior,
  Şi-aveam şi pene-n frunte;

Toţĭ Dorobanţĭ, toţĭ căciularĭ,
  Romînĭ de viţă veche,
Purtînd opincĭ, suman, iţarĭ,
  Şi cuşma pe-o ureche.
Ne dase nume de Curcanĭ
  Un hîtru bun de glume,
Noĭ am schimbat lîngă Balcanĭ
  Porecla în renume!

Din cîmp, de-acasă, de la plug
  Plecat-am astă vară,
Ca să scăpăm de Turcĭ, de jug,
  Sărmana scumpă ţară.
Aşa ne spuse-n graiul săŭ
  Serjentul Mătrăgună,
Şi noĭ ne-am dus cu Dumnezeŭ,
  Ne-am dus cu voe bună.

Orĭcine-n cale ne-ntîlnia
  Cîntînd în gura mare,
Stătea pe loc, s-ademenia
  Cuprins de admirare;
Apoĭ în treacăt ne-ntreba
  De mergem la vre-o nuntă?

Noĭ răspundeam cu hohot: „Ba,
  Zburăm la luptă cruntă!“

—„Cu zile mergeţĭ, dragiĭ meĭ,
  Şi să veniţĭ cu zile!“
Ziceaŭ atuncĭ bătrînĭ, femeĭ,
  Şi preoţĭ, şi copile;
Dar cel serjent făr de musteţĭ
  Răcnia: „Să n-aveţĭ teamă,
Romînul are şapte vieţĭ
  In pieptu-ĭ de aramă!“

Ah! cuĭ ar fi trecut prin gînd
  Şi-ar fi crezut vreodată,
Că mulţĭ lipsi-vor în curînd
  Din mîndra noastră ceată!
Priviţĭ! din nouă cîţĭ eram
  Şi cu serjentul zece,
Rămas-am singur eŭ.., şi am
  In piept inima rece!

Crud e cînd întră prin stejarĭ
  Năprasnica secure,
De-abate toţĭ copaciĭ marĭ
  Din falnica pădure!
Dar vaĭ de-a lumiĭ neagră stea
  Cînd moartea nemiloasă

Ca-n codru viŭ pătrunde-n ea,
Şi cînd securea-ĭ coasă!

Copiĭ! aduceţĭ un ulcior
Cu apă de sub stîncă,
Să stîng pojarul meŭ de dor
Şi jalea mea adîncă.
Ah! ochi-mĭ sînt plinĭ de scînteĭ
Şi mult cumplit mă doare,
Cînd mă gîndesc la fraţiĭ meĭ
Cu toţĭ pĭeriţĭ în floare.

Cobuz, ciobanu-n Calafat,
Cînta voios din fluer,
Iar noĭ jucam hora din sat
Rîzînd de-al boambeĭ şuer.
Deodată o schijă de obuz
Trăsnind..., mînca-o-ar focul!
Rătează capul luĭ Cobuz
Şi-astfel ne curmă jocul.

Treĭ zile-n urmă am răsbit
Prin Dunărea umflată
Şi nu departe-am tăbărît
Pe Plevna blestămată.
In faţa noastră se-nălţa
A Griviţeĭ redută,

Balaur crunt ce amenința
  Cu ghiara-ĭ nevăzută.

Dar și noĭ încă o pîndiam,
  Cum se pîndește-o fiară,
Și tot chitiam și ne gîndiam
  Cum să ne cadă-n ghiară?
Din zorĭ în zorĭ și Turcĭ și noĭ
  Zvîrliam în aer plumbiĭ
Cum zvîrlĭ grăunțĭ de păpușoĭ
  Ca să hrăneștĭ porumbiĭ.

Și tunurĭ sute bubuiaŭ..
  Se clătina pămîntul!
Și miĭ de boambe vîjîiaŭ
  Trecînd în zbor ca vîntul.
Ședea ascuns Turcu-n ocol
  Ca ursu-n vizunie.
Pe cînd trăgeam noĭ tot în gol,
  El tot în carne vie....

Ținteș era dibaciŭ tunar,
  Căcĭ toate-a luĭ ghiulele
Loviaŭ turcescul furnicar,
  Ducînd moartea cu ele;
Dar într-o zi veni din fort
  Un glonte, numaĭ unul,

Şi bietul Ţinteş căzu mort,
Imbrăţişîndu-şĭ tunul.

Pe-o noapte oarbă Bran şi Vlad
Eraŭ în sentinele.
Fierbea văzduhul ca un iad,
De boambe, de şrapnele,
In zorĭ găsit-am pe-amîndoĭ
Tăiaţĭ de iatagane,
Alăturea c-un moviloiŭ
De leşurĭ musulmane.

Sermaniĭ! bine s-aŭ luptat
Cu lifta cea păgînă,
Şi chiar murind eĭ n-aŭ lăsat,
Să cadă-arma din mînă.
Dar ce folos! ceata scădea!
Şi-acuma rămăsese
Cincĭ numaĭ, cincĭ flăcăĭ dintr-ea
Şi cu serjentul şese!...

Veni şi ziua de asalt,
Cea zi de sînge udă!
Părea tot omul maĭ înalt
Faţă cu moartea crudă.
Serjentul nostru, puiŭ de zmeŭ,
Ne zise-aste cuvinte:

„Cît n-om fi morţĭ, voĭ cincĭ şi eŭ
Copiĭ, tot înainte!“

Făcînd treĭ crucĭ, noĭ am răspuns:
„Amin! şi Doamne-ajută!“
Apoĭ la fugă am împuns
Spre-a Turcilor redută.
Aleleĭ! Doamne, cum zburaŭ
Voinicii toţĭ cu mine!
Şi cum la şanţurĭ alergaŭ
Cu scărĭ şi cu faşine!

Iată-ne-ajunşĭ!... încă un pas.
Ura! 'nainte, ura!...
Dar mulţĭ rămîn fără de glas,
Le-nchide moartea gura!
Reduta-n noĭ răpede-un foc
Cît nu-l încape gîndul,
Un şir întreg s-abate-n loc
Dar altul îĭ ia rîndul.

Burcel în şanţ moare zdrobind
O tidvă păgînească.
Şoimu-n redan cade răcnind:
„Moldova să trăiască!“
Doĭ fraţĭ Călinĭ, ciuntiţĭ de viĭ,
Se zvîrcolesc în sînge;

Niciunul înse, dragĭ copiĭ,
Niciunul nu se plînge.

Atuncĭ viteazul Căpitan,
C-o largă brazdă-n frunte,
Strigă voios: „Cine-ĭ Curcan
Să fie Şoim de munte!“
Cu steagu-n mînĭ, el sprintenel,
Viŭ, sue o scară-naltă.
Eŭ cu serjentul după el
Sărim de la olaltă.

Prin foc, prin spăngĭ, prin glonţĭ, prin fum,
Prin miĭ de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
Alah! Alah! Turciĭ răcnesc,
Sărind pe noĭ o sută.
Noĭ punem steagul romînesc
Pe crîncena redută.

Ura! măreţ se-nalţă-n vînt
Stindardul Românieĭ!
Noĭ însă zacem la pămînt,
Căzuţĭ prada urgieĭ!
Serjentul moare şuerînd
Pe Turcĭ în risipire,

Iar căpitanul admirînd
  Stindardu-n fîlfîire!

Şi eŭ cînd ochiĭ am închis,
  Cînd mĭ-am luat osînda:
„Ah! Pot să mor de-acum, am zis,
  „A noastră e isbînda!"
Apoĭ cînd iarăşĭ m-am trezit
  Din noaptea cea amară,
Colea pe rănĭ eŭ am găsit
  Virtutea Militară!...

Ah! dare-ar Domnul să-mĭ îndrept
  Această mînă ruptă,
Să-mĭ vindec rănile din piept,
  Să mă 'ntorc iar la luptă!
Căcĭ nu-ĭ maĭ scump nimica azĭ
  Pe lumea pămîntească
Decît un nume de viteaz
  Şi moartea vitejească!

V. ALEXANDRI.

Punguţa cu doi banĭ

Era o dată o babă ş-un moşneag. Baba avea o găină şi moşneagul un cucoş; găina babeĭ se oua de cîte două orĭ pe fiecare zi,

şi baba mînca o mulţime de ouă; iar moşneagului nu-ĭ da niciunul. Moşneagul, într-o zi, pierdu răbdarea şi zise:

— Măĭ babă, mînîncĭ ca 'n tîrgul luĭ Cremene. Ia dă-mĭ şi mie nişte ouă, ca să-mĭ prind pofta măcar.

— Da, cum nu, zise baba, care era foarte zgîrcită. Dacă aĭ poftă de ouă, bate şi tu cucoşul tăŭ să facă ouă, şi-ĭ mînca; eŭ aşa am bătut găina, şi iacătă-o cum se ouă.

Moşneagul potticios şi hapsin, se ia după gura babeĭ, şi de ciudă, prinde iute şi degrabă cucoşul şi-ĭ dă o bătae bună zicînd:

— Na! orĭ te ouă orĭ du-te de la casa mea, ca să nu maĭ strîcĭ mîncarea degeaba.

Cucoşul, cum scăpă din mîinile moşneagului, fugi de-acasă şi umbla pe drumurĭ, bezmetec. Şi cum mergea el pe un drum, numa iată găseşte o punguţă cu doĭ banĭ. Şi cum o găseşte o şi ia în clonţ, şi se întoarnă cu dînsa înapoĭ, spre casa moşneaguluĭ. Pe drum întîlneşte o trăsură c-un boer şi cu nişte cucoane Boerul se uită cu băgare de seamă la cucoş, vede în clonţu-ĭ o punguţă şi zice vezeteuluĭ.

— Măĭ! ia dă-te jos şi vezĭ ce are cucoşul cela în plisc.

Vezeteul se dă iute jos din capra trăsurii, şi c-un fel de meşteşug, prinde cucoşul, şi luîndu-i punguţa din clonţ, o dă boerului. Boerul o ia, fără păsare, o pune în buzunar şi porneşte cu trăsura înainte. Cucoşu supărat de asta, nu se lasă; ci se ia după trăsură, spuind neîncetat:

Cucurigu! boerĭ marĭ,
Daţĭ punguţa cu doĭ banĭ!

Boerul înciudat, cînd ajunge în dreptul uneĭ fîntînĭ, zice vezeteuluĭ:

— Mă! ia cucoşul ist obraznic şi-l dă în fîntîna ceia.

Vezeteul iarăşĭ se dă jos din capra trăsurii, prind iarăşĭ cucoşul şi-l asvîrle în fîntînă! Cucoşul văzînd această primejdie, ce să facă? —Incepe a înghiţi la apă: şi-nghite, şi-nghite, pănă ce înghite el toată apa din fîntînă... Apoĭ zboară de-acolo afară şi iarăşĭ se ia în urma trăsurii, zicînd:

Cucurigu boerĭ marĭ,
Daţĭ punguţa cu doĭ banĭ!

Boerul văzind aceasta s-a mirat cumplit, şi a zis:

— Mă! da al draculuĭ cucoş, îĭ aista! Eĭ

las! că ţi-oiŭ da eŭ ţie de cheltuială, măĭ crestatule şi pintenatule! Şi cum ajunge acasă zice uneĭ babe, de la bucătărie, să ia cucoşul, să-l asvîrlă într-un cuptor plin cu jaratec, şi să pue o lespede la gura cuptoruluĭ. Baba, cînoasă la inimă, de cuvînt; face cum ĭ-a zis stăpînu-săŭ. Cucoşul cum vede şi astă mare nedreptate, începe a vărsa la apă; şi toarnă el toată apa cea din fîntînă pe jăratec, până ce stînge focul de tot şi se răcoreşte cuptorul; ba încă face şi-o apărae prin casă, de s-a îndrăcit de ciudă hîrca de la bucătărie. Apoĭ dă o bleandă lespeziĭ de la gura cuptoruluĭ, ese teafăr şi de acolo, şi fuga la fereastra boeruluĭ şi începe a trînti cu ciocul în geamurĭ şi a zice:

Cucurigu! boerĭ marĭ,
Daţĭ punguţa cu doĭ banĭ!

— Măĭ că mĭ-am găsit beleaua cu dihania cea de cucoş, zise boerul cuprins de mirare! Vezeteu! ia-l de pe capul meŭ, şi-l asvîrle în cireada boilor şi-a vacilor; poate vreun buhaiŭ înfuriat ĭ-a veni de hac; l-a lua în coarne şi-om scăpa de supărare. Vezeteul iarăşĭ ia cucoşul şi-l svîrle în cireadă! Atuncĭ, bucuriea cucoşuluĭ. Să-l fi văzut cum înghiţia la

buhaĭ, la boĭ, la vacĭ şi la viţeĭ; păn-a înghiţit el toată cireada, şi-a făcut un pîntece mare, mare, cît un munte! Apoĭ iar vine la fereastră, întinde aripile în dreptul soareluĭ, de întunecă de tot casa boeruluĭ şi iarăşĭ începe:

Cucurigu! boerĭ marĭ,
Daţĭ punguţa cu doĭ banĭ!

Boerul cînd maĭ vede şi astă dăndánae, crăpa de ciudă şi nu ştia ce să maĭ facă, doar va scăpa de cucoş.

Maĭ stă boerul cît maĭ stă pe gîndurĭ, pănă-ĭ vine iarăşĭ în cap una:

— Am să-l daŭ în haznaua cu banĭ; poate va înghiţi la galbenĭ, ĭ-a sta vreunul în gît, s-a îneca şi-oiŭ scăpa de dînsul. Şi cum zice, umflă cucoşul de o aripă şi-l svîrle în haznaua cu banii; căcĭ boerul acela, de mult bănărit ce avea, nu-ĭ maĭ ştia numărul!.... Atuncĭ cucoşul înghite cu lăcomie toţĭ banii, şi lasă toate lăzile pustiĭ. Apoĭ ese şi de-acolo, e. ştie cum şi pe unde, se duce la fereastra boeruluĭ şi iar începe:

Cucurigu! boerĭ marĭ,
Daţĭ punguţa cu doĭ banĭ!

Acum, după toate cele întîmplate, boerul văzînd că n-are ce-ĭ maĭ face îĭ-asvîrle punguța. Cucoşul o ia de jos cu bucurie, se duce în treaba luĭ şi lasă pe boer în pace. Atuncĭ toate păsările din ograda boerească, văzînd voinicia cucoşuluĭ, s-aŭ luat după dînsul, de ți se părea că-ĭ o nuntă şi nu altă ceva; iară boerul, întristat, se uita galiş cum se duceaŭ şi păsările sale, şi zise oftînd:

— Ducă-se şi cobe şi tot, numaĭ bine că am scăpat de belea; că nicĭ lucru curat n-a fost aicĭ!

Cucoşul însă mergea țanțoş, iar păsările după dînsul; şi merge el cît merge, pănă ce ajunge acasă la moşneag, şi de pe la poartă începe a cînta: cucurigu!!! cucurigu!!!

Moşneagul cum aude glasul cucoşuluĭ, ese din casă cu bucurie; şi cînd îşĭ aruncă ochiĭ spre poartă, ce să vadă?! Cucoşul săŭ era ceva de spăriet! Elefantul ți se părea purece pe lîngă acest cucoş; şi-apoĭ în urma luĭ veniaŭ cîrdurĭ nenumărate de păsărĭ, care de care maĭ frumoase, maĭ cucuete şi maĭ boghete. Moşneagul văzînd pe cucoşul săŭ aşa de mare şi de greoiŭ, şi încunjurat de-atît amar de galițe, ĭ-a deschis poarta. Atuncĭ cucoşul ĭ-a zis:

— Stăpîne! aşterne un ţol aicĭ, în mijlocul ogrăziĭ.

Moşneagul, iute ca un prîsnel, aşterne ţolul. Cucoşul atuncĭ se aşează pe ţol, scutură puternic din aripĭ, şi îndată se umple ograda şi livada moşneaguluĭ, pe lîngă păsărĭ, şi de cirezĭ de vite; iară pe ţol toarnă o movilă de galbenĭ, cari străluceau la soare, de-ţĭ luaŭ ochiĭ! Moşneagul văzînd aceste marĭ bogăţiĭ, nu ştia ce să facă de bucurie, sărutînd mereŭ cucoşul şi desmerdîndu-l.

Atuncĭ iacă şi baba venia, nu ştiŭ de unde; şi cînd a văzut unele ca acestea, numa-ĭ sclipiaŭ răutăcioaseĭ ochiĭ în cap şi plesnia de ciudă.

— Moşnege, zice ea, ruşinată; dă-mĭ şi mie nişte galbenĭ!

— Ba pune-ţĭ pofta-n cuiŭ, măĭ babă. Cînd ţĭ-am cerut ouă, ştiĭ ce mĭ-aĭ răspuns?—Bate acum şi tu găina, să-ţĭ aducă galbeniĭ; c-aşa am bătut eŭ cucoşul, ştiĭ tu din a cuĭ pricină.... şi iată ce mĭ-a adus!

Atuncĭ baba se duce în poiată, găbueşte găina, o apucă de coadă şi o ia la bătae, de-ţĭ venia să-ĭ plîngĭ de milă! Biata găină, cum scapă din mînile babeĭ, fuge pe drumurĭ. Şi cum mergea pe drum, găseşte şi ea o măr-

gică, şi-o înghite; apoĭ răpede se întoarce acasă la babă, şi începe de pe la poartă, cot, cot, cotcodac!!—Baba ese cu bucurie înaintea găinii. Găina sare peste poartă, trece iute pe lîngă babă, şi se pune pe cuibar; şi după vreun ceas de şedere, sare de pe cuibar cotcodăcind. Baba atuncĭ se duce cu fuga să afle ce ĭ-a făcut găina!... Şi cînd se uită în cuibar, ce să vadă? — Găina se ouase o mărgică!... Baba, cînd vede că şi-a bătut găina joc de dînsa, o prinde şi o bate, păn-o omoară în bătae! Şi aşa, baba cea zgîrcită şi nebună a rămas de tot săracă, lipită pămîntuluĭ. Deacu a maĭ mînca şi răbdărĭ prăjite, în loc de ouă; că bine şi-a făcut rîs de găină, şi-a ucis-o fără să fie vinovată cu nimica, sărmana!

Moşneagul însă era foarte bogat; el şi-a făcut case marĭ şi grădinĭ frumoase, şi trăia foarte bine. Pe babă, de milă, a pus-o găinăriţă; iar pe cucoş îl purta în toate părţile după dînsul, cu salbă de aur la gît şi încălţat cu ciobuleţe galbene şi cu pintenĭ la călcăe, de ţi se părea că-ĭ un irod de ceĭ frumoşĭ, iar nu cucoş, de făcut cu borş.

I. Creangă

DOINA

De la Nistru păn la Tisa
Tot Romînul plînsu-mi-s-a,
Că nu maĭ poate străbate
De-atîta străinătate.
Din Hotin şi păn la Mare
Vin Muscaliĭ de-a călare,
De la mare la Hotin
Mereŭ calea ne-o aţin:
Din Boian la Vatra-Dorniĭ
A umplut omida cornii,
Şi străinul te tot paşte
De nu te maĭ poţĭ cunoaşte.
Sus la munte, jos pe vale
Şi-aŭ făcut duşmanii cale.
Din Satmar până-n Săcele
Numaĭ vadurĭ ca acele,
Vaĭ de biet Romîn săracul!
Indărăt tot dă ca racul,
Nicĭ îĭ merge, nicĭ se-ndeamnă,
Nicĭ îĭ este toamna toamnă,
Nicĭ e vara vara luĭ,
Şi-ĭ străin în ţara luĭ.
De la Turnu-n Dorohoĭ
Curg duşmanii în puhoiŭ
Şi s-aşează pe la noĭ:

Şi cum vin cu drum de fer,
Toate cîntecele pier,
Zboară păsările toate
De neagra străinătate;
Numaĭ umbra spinuluĭ
La uşa creştinuluĭ.
Işĭ desbracă ţara sînul.
Codru—frate cu Romînul—
De secure se tot pleacă
Şi izvoarele îĭ seacă
Sărac în ţară săracă!
Cine-a îndrăgit străinii,
Mînca-i-ar inima cînii,
Mînca-i-ar casa pustia,
Şi neamul nemernicia!

Ştefane Măria-Ta,
Tu la Putna nu maĭ sta,
Las-Arhimandrituluĭ
Toată grija schituluĭ,
Lasă grija sfinţilor
In sama părinţilor,
Clopotele să le tragă
Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
Doar s-a-ndura Dumnezeŭ,
Ca să-ţi mîntuĭ neamul tăŭ!
Tu te-nalţă din mormînt

Să te-aud din corn sunînd
Şi Moldova adunînd.
De-ĭ suna din corn odată,
Aĭ s-adunĭ Moldova toată,
De-ĭ suna de două orĭ,
Iţĭ vin codri-n ajutor,
De-ĭ suna a treia oară,
Toţĭ duşmaniĭ or să piară
Din hotare în hotare —
Indrăgi-i-ar ciorile
Şi spînzurătorile!

M. EMINESCU.

Comoara luĭ Pintea

I

De mult, în vremile străvechi, pe cînd încă Domnul Dumnezeŭ umbla cu sfintele sale picioare pe pămînt printre oamenĭ, şi împărţia între dînşiĭ noianul săŭ de bunătăţĭ şi de îndurărĭ, pe atuncea trăia într-un sat, nu ştiŭ cum îĭ zice, un om bun şi cu frica luĭ Dumnezeŭ, spornic la lucru şi ajuns de cap, dar sărac lipit pămîntuluĭ, încît abia era în stare să se hrănească cu puţina roadă ce ĭ-o aducea pămîntul săŭ. Răvărsatul zorilor îl găsia

pe Pintea la lucru, şi abia amurgul sării îl mîna acasă la nevasta sa, care-l aştepta cu ce-a dat Dumnezeŭ de-a mîncării, şi amîndoĭ eraŭ mulţămiţĭ şi trăiaŭ în pace şi linişte.

Dar se vede că om bun fără ispită şi fără năcaz nu se prea află pe faţa pămîntuluĭ, şi de aceia şi omuluĭ nostru îĭ era pesemne scris s-o păţească şi el.

Intr-o diminicioară adecă se afla el pe cîmp şi lucra de mergea colbul şi-ĭ curgeaŭ sudorile ca firul bobuluĭ de pe faţă; iar el şi le ştergea cu mînica cămeşiĭ şi lucra înainte de-ĭ umbla sapa în mînă cu prîsnelul şi-ĭ mergea lucrul ca din apă, pentrucă, dă, era aceia şi o zi mîndră şi frumoasă, spornică şi aleasă, precum le trimete numaĭ cîteodată Dumnezeŭ oamenilor, cînd e şi el în duşĭ bunĭ.

Cînd colea ce să vezĭ? Dinspre răsărit veniaŭ două chipurĭ luminoase şi unul din ele era atît de frumos la faţă şi îmbrăcat într-un straiŭ alb şi lucitor că la soare te puteaĭ uita, dar la dînsul ba!

Eraŭ, vezĭ, Dumnezeŭ şi cu Sîn-Petru, şi cum mergeaŭ, ţi-se păreaŭ că nu ating pămîntul, ci se mişcă în slavă, ca două umbre luminoase. Cînd eraŭ aproape de Pintea, Sîn-Petru dă cu ochiĭ de dînsul şi-l vede cum lu-

crează din greŭ şi cum îĭ curg sudorile şiroiŭ de pe faţă, şi i-se face milă de dînsul, dar nu îndrăzneşte să-nceapă vorba cu Domnul Sfîntul, care se vede avea gîndurile la sălaşurile cereştĭ; şi iată că eraŭ cît pe ce să treacă amîndoĭ de Pintea fără nicĭo ispravă, cînd Sîn-Petru îşĭ ia inima în dinţĭ şi zice către Domnul:

„Doamne, vezĭ, Doamne, acest om şi pleacă-ţĭ ochiĭ spre dînsul!

— L-am văzut, răspunse Domnul, oprindu-se în cale.

„Doamne, zise Sîn-Petru, vezĭ cum munceşte de-ĭ curg sudorile şi-ĭ tot sărac lipit pămîntuluĭ; îndură-te de el şi-l milueşte!

— Cum să-l maĭ miluesc, Petre? Nu ĭ-am dat sănătate şi braţe vînjoase; nu l-am făcut să fie mulţămit cu soarta sa; nu ĭ-am sădit în inimă credinţă şi frica luĭ Dumnezeŭ?

„Da, Doamne, dar dacă ĭ-aĭ da şi avere, smerenia sa ar creşte, şi în loc să lucreze în sudoarea feţeĭ sale, inima sa s-ar rîdica spre tine şi laudele guriĭ sale s-ar înălţa până la cerurĭ.

Atuncea zimbi Domnul şi, clătinînd din cap, zise luĭ Sîn-Petru:

— Văd, Petre, că inima ta tot la cele pă-

mînteştĭ gîndeşte, dar mi-e teamă că te-ĭ căi pe urmă.

„Nu, Doamne, nu mă voiŭ căi; auzi-mă, Doamne, şi fă să găsească acest om o comoară!“

— Amin! zise Domnul şi apucă drumul înainte; şi pe unde trecea, iarba răsăria, floarea înfloria, copaciĭ înverziaŭ şi păsările cîntaŭ, de-ţĭ era maĭ mare dragul să te uiţĭ şi să ascultĭ; şi încetul cu încetul, chipul Domnuluĭ şi al luĭ Sîn-Petru se depărtară şi se pierdură dinaintea ochilor, iar păsările îşĭ schimbară dulcea lor ciripire într-un viers de tînguire, florile-şĭ plecară capul, şi din frunze eşiaŭ şoapte tainice de jale.

Cînd era soarele pe la prînz, Pintea lasă puţin lucrul deoparte şi se întinde să odihnească sub umbra unĭ tufar, ce-l scutia de razele dogoritoare ale soareluĭ. Obosit de lucru cum era, omul nostru aţipeşte puţin, şi iată că în somn i se arată un chip luminos, ce părea că-ĭ ţesut numaĭ din raze de soare, şi se uită lung la Pintea, şi arătînd cu degetul la umbra tufaruluĭ sub care dormia el, îĭ zice să sape acolo pănă ce va da de o piatră, pe care să o rîdice şi să-şĭ ia ce va afla sub dînsa. După aceasta chipul se face nevăzut.

Pintea se trezeşte şi, frecîndu-şĭ ochiĭ, se uită în toate părţile, doară va vedea chipul cel luminos, însă în zadar.

„Ce minune o maĭ fi şi asta,—zice el plin de mirare,—ce vis aevea am avut şi eŭ; parcă nu-mĭ vine a crede c-am dormit; oare . . ., dă, maĭ ştiĭ norocul omuluĭ; am să cerc a săpa să vedem orĭ de nu mĭ-a cîntat şi mie cucul a bine.“

Vorbind el astfel, se apucă de săpat şi sapă sub rădăcina tufaruluĭ, şi scormoneşte şi răstoarnă pămîntul de gîfueşte de oboseală, dar nu dă de nimică. Supărat şi năcăjit, trînteşte el hîrleţul jos şi voeşte să iasă din groapă, cînd colea aude că hîrleţul s-a lovit de ceva vîrtos; se uită şi el şi vede un colţ de piatră; atuncea se apucă de săpat şi descopere o piatră în patru muchĭ, ce suna a deşert. Se opinteşte greŭ Pintea pănă ce o urneşte din loc, dupăce o răstoarnă, stă încremenit de bucurie, căcĭ înaintea luĭ sclipeşte o comoară de-ĭ orbeşte vederile; aur lucitor, argint sunător, pietre nestimate în vase încărcate, bogăţiĭ nespuse în pămînt ascunse, de-ĭ fura minţile şi-ĭ lua vederile, şi-ĭ părea că toate bogăţiile luĭ Por Impărat nu sînt nimica toată pe lîngă atîta spuză de avere.

Nu ştia Pintea ce să facă de bucurie şi-şĭ pierduse tot cumpătul. Vorba ceia: „Dă-mĭ, doamne, ce n-am avut, să nu ştiŭ ce m-a pălit.“ Dar deodată cu bucuria se încuibă şi neliniştea în inima luĭ, ca nu cumva să oblicească cineva de comoară şi să ĭ-o răpească.

Se uită Pintea pe furiş în dreapta şi în stînga, şi abia dupăce se încredinţează că nu-l pîndeşte nimenea, pune piatra la loc, rostogoleşte ţărna peste ea şi acopere comoara cu frunze şi vreascurĭ, ca s-o ferească de ochiĭ oamenilor; apoĭ, ca să nu dea pricină de bănuială, se apucă iarăşĭ de lucrul pănă cătră sară. Dar acuma nu-ĭ maĭ era lucru în cap. Miĭ de gîndurĭ îĭ frămîntaŭ mintea şi miĭ de planurĭ ţeseaŭ creeriĭ săĭ, cum să facă şi ce să înceapă cu atîta amar de bogăţie.

Cînd amurgise binişor, Pintea o rupe de-a fuga acasă, ia sacĭ cu sine şi cară toată noaptea atîţia banĭ şi odoare de se poticnia sub sarcina lor.

Sfîrşind cu căratul, face sub şandramaua caseĭ o groapă mare în pămînt şi ascunde comoara, păstrînd numaĭ ceva de cheltuială pentru zilele viitoare.

Dar bine a zis cine a zis că banu-i ochiul draculuĭ. Se făcuse Pintea putred de avut,

dar îşĭ pierduse bunul cumpăt şi chibzuirea de maĭ înainte. Noaptea nu putea dormi de frică să nu-ĭ fure comoara, iar ziua nu se lipia nicĭ un lucru de dînsul, căcĭ, dă, om avut ca dînsul, ce trebuia să-şĭ maĭ bată capul cu munca?

Din om harnic ce era, se făcuse cu vremea trîndavul lumiĭ; toată ziulica şedea-n crîşmă şi bea, bea de mergeaŭ paralele ca pe gîrlă în mîna jidanuluĭ, iar el şovăind sara până acasă, se certa cu nevastă şi bătea copiiĭ, până ce pica pe o laviţă, biruit de somn şi de beţie. Se făcuse beţiv ca toţĭ beţiviĭ, şi hărţăgos de n-avea păreche.

Heĭ Doamne! cum e omul cînd îl amăgeşte dracul şi-l bagă în trîndăvie şi beţie, care sînt izvorul tuturor relelor! Aşa şi Pintea. Din om cinstit şi cu trecere în sat se făcuse om de nimică, de nu maĭ da nimenĭ nicĭ un stupit pe dînsul.

Trăind el ast-fel, din zi în zi, din lună în lună şi din an în an, comoara, ce se părea fără sfîrşit, se sleise încetul cu încetul, şi după o bucată de vreme Pintea rămase fără căpătăiŭ; ducea acuma lucruşoarele din casă la jidan, numaĭ să capete de băut.

II

In vremea aceasta cutrierase Domnul multă lume şi mult bine făcuse în toate părţile pe unde călcaŭ sfintele sale picioare, căcĭ ştia Domnul în sfînta sa gîndire cine ce lipsă are şi cuĭ ce dar i-se potriveşte ca să-ĭ priască şi să-ĭ fie spre bine, şi aşa se întoarse iarăşĭ în acele părţĭ unde trăia Pintea.

Era noapte neagră afară şi ploua, ploua ca din cofe, şi eraŭ Domnul şi cu Sîn-Petru uzĭ până la piele. Curgea apa şiroiŭ de pe dînşiĭ, şi se lipise cămeşa de trupul lor, cînd ajunse la o casă unde se zăria lumină.

— Mergĭ înlăuntru, Petre, şi roagă-te să ne primească peste noapte; aşĭ mînea aice, căcĭ nu mă ţin picioarele.

Astfel zicînd, se lasă Domnul pe prispă lîngă uşă, iar Sîn-Petru întră în casă şi află o femee cu maĭ mulţĭ copiĭ lîngă sobă. „Bine v-am găsit, oamenĭ bunĭ, şi Domnul vie cu voĭ!“

— „Bine-aĭ venit, zise femeia, ce vînt bun te-a adus pe la noĭ?“

„Noaptea neagră şi vremea rea! Fiĭ bună, lelişoară, şi primeşte-mă peste noapte pe mine şi pe prietenul meŭ de afară, căcĭ ne-a prins

noaptea cu nepus în masă, şi nu ne maĭ putem urni din loc, de obosiţĭ ce sîntem.“

— „Cum nu v-aşĭ primi cu dragă inimă; dar mi-e frică de bărbatu-meŭ, care-ĭ răŭ Doamne fereşte! şi nu sufere nicĭ urmă de străin în casa luĭ. Mă tem să nu între într-un păcat cu d-voastră.“

„Cum va da Domnul, zise Sîn-Petru, căcĭ n-avem încotro; prietenul meŭ e maĭ mult mort decît viŭ şi nu aflăm alt loc de odihnă.

— Şi-apoĭ sîntem săracĭ lipiţĭ pămîntuluĭ, de n-avem nicĭ cu ce vă primi, nicĭ ce vă aşterne ca să vă culcaţĭ, maĭ adaose femeia, care nu se prea putea hotărî să primească doĭ străinĭ peste noapte, fără ştirea bărbatuluĭ.

„Sîntem mulţămiţĭ cu ce-a da Dumnezeŭ,“ zise Sîn-Petru, stăruind cu trup şi suflet să-ĭ primească.

Eĭ, n'avea femeia încotro; maĭ zice una, maĭ zice alta, şi în sfîrşit îĭ primeşte, dar să nu bănuiască dacă vor avea vre-o supărare de la bărbatul săŭ.

Atuncea chiamă pe Domnul în casă. Pace vouă! zice Domnul, întrînd şi binecuvîntînd pe casnicĭ; apoĭ se aşază amîndoĭ pe o lăvicioară lîngă sobă, iar femeia aprinde focul

potolit şi pregăteşte ceva merinde pentru masă; sărmana avea puţin, dar vorba ceia: de la om sărac nu poţì cere plăcinte; ce avea, aceia puse biata femee cu dragă inimă pe masă, poftind pe drumeţĭ să îmbuce ce-a dat Dumnezeŭ.

Atuncĭ zise Domnul să se aşeze şi femeia cu copiiĭ la masă şi să mînînce la un loc, însă ea nu voia să facă una ca aceasta, zicînd că nu vor ajunge puţinele bucate nicĭ pentru drumeţĭ, dar încă pentru dînsa şi pentru atîta spuză de copiĭ.

Văzînd însă Domnul cum se uită copiiĭ cu jale la masă şi cum ar fi înghiţit bieţiĭ şi cu ochiĭ bucatele, se scoală, îĭ ia cîte pe unul şi-ĭ pune lîngă sine, apoĭ o ia pe femee de mînă şi o aşază în faţa sa, îşĭ face cruce şi binecuvintează masa. Şi mare minune! Mîncaŭ cu toţiĭ de eraŭ ghiftuiţĭ de sătuĭ, şi încă rămase mulţime de bucate pe masă. Nu ştia biata femee ce să zică de mirare, dar uitîndu-se în faţa Domnuluĭ, îĭ pieri vorba pe limbă; nu zise nimică, ci se sculă şi puse să adoarmă copiiĭ. După aceia aşterne şi pentru drumeţĭ într-un unghiŭ, lîngă cuptorul cald, le aşază fîn proaspăt, le tocmeşte un căpă-

tăiŭ, apoĭ întinde deasupra un lăvicer şi-ĭ pofteşte să odihnească.

Pănă ce spuse Sîn-Petru rugăciunile, Domnul nostru se lăsase pe aşternut lîngă părete şi, obosit cum era, adormise pe loc.

Sîn-Petru, sfîrşind rugăciunile, se culcă şi el la margine lîngă Domnul.

Văzînd femeia că dorm drumeţiĭ, se lasă şi ia, îmbrăcată cum era, pe laviţă lîngă fereastră, ca să aţipească măcar cît de puţin, pănă ce va sosi bărbatul.

Intr-un tîrziŭ noaptea, iată că soseşte şi Pintea beat ca totdeauna acasă şi face un vuet şi un tărăboiŭ de trezeşte toată casa. Sîn-Petru trezindu-se din somn şi deschizînd ochiĭ, cunoaşte pe Pintea şi ghionteşte uşor pe Domnul zicîndu-ĭ:

„Doamne, iată omul nostru cel cu comoara.“

— „O ştiŭ de mult, zice Domnul, de aceia îĭ face bine nicĭ să nu crîcneştĭ, doar nu ne-a băga în samă.“

Sîn-Petru se făcu ghem lîngă Domnul şi maĭ că nu sufla de frică; aşa de cumplit se certa Pintea cu nevastă-sa şi o bătea şi o chinuia de-ţĭ era maĭ mare mila. După ce a coşit-o pe nevastă în bătae, Pintea zăreşte pe ceĭ doĭ drumeţĭ, şi turbă de mînie.

„Aşa facĭ tu, nevastă? Cînd nu-s acasă, tu-ţĭ aducĭ nişte haidăĭ şi-ĭ puĭ să se culce într-o casă cu tine! Eĭ lasă că ĭ-oiŭ învăţa eŭ şi pe dînşiĭ.“

In zădar cearcă nevasta să-l molcomească, în zadar îĭ spune că-s nişte bieţĭ drumeţĭ prăpădiţĭ de noapte şi de ploae, în zădar face toate chipurile să-l linişteascá, nu izbuteşte, căcĭ Pintea, apucînd un băţ gros dintr-un ungher, se răpede la Sîn-Petru, care cum am zis dormia pe margine, şi unde nu-l măsură cu băţul şi îmblăteşte într-însul parcă lovia într-un sac cu popuşoĭ, de-ţĭ era maĭ mare mila de bietul bătrîn cum îşĭ freca coastele, cum se feria de loviturĭ şi cum se întorcea ba pe o parte, ba pe alta, ba se făcea ghem, ba se întindea de durere.

Pintea rupsese un băţ de coastele luĭ Sîn-Petru şi văzînd aceasta zise: „Mă duc să aduc alt băţ, ca să te croesc maĭ bine“, şi eşi afară după băţ.

Sîn-Petru se scarpină de durere şi oftă către Domnul:

„Ascultă, Doamne, şi vezĭ, şi pleacă urechea ta de mă mîntueşte!“

— „Ascult şi văd, zise Domnul, dar ajutorul nu-ĭ de la mine, ci de la cel de sus.“

„Doamne, zise Petru, până ce mi-a ajuta cel de sus voiŭ rămînea lat aice jos.“

— N-aĭ ce bănui Petre: tu aĭ cerut comoară pentru dînsul, iată-ţĭ răsplata.

„Văd, Doamne, că am greşit, dar îndurăte de mine şi măcar dă-te la margine şi mă lasă la părete, că se va întoarce cu alt băţ şi mă va stropşi de tot“.

— Fie voia ta, zise Domnul, şi schimbînd locurile, îl lasă pe Sîn-Petru la părete, iar Domnul se aşază la margine.

Intr-aceia iată că întră Pintea în casă cu alt băţ, gros şi vînjos, de-ţĭ băga spaimă în oase şi apropiindu-se de drumeţĭ zise:

„Cred că pe ist de la margine l-am săturat de beţe; să-l croesc acuma şi pe cel de la părete; şi unde nu se apucă iarăşĭ a ciomăgi pe Sîn-Petru, de credeaĭ că nu maĭ rămîne os teafăr într-însul, şi-l bate, şi-l bate până nu maĭ poate, şi i-se rupe şi al doilea băţ. Na-vă, s-aveţĭ deajuns şi să-nvăţaţĭ minte altă-dată, ca să nu maĭ stricaţĭ casele oamenilor, zise Pintea, contenind cu bătaia şi adormind, biruit de somn, de beţie şi de trudă.

— Cum ţi-ĭ Petre, la părete? întreabă Domnul.

„Nu mă maĭ întreba Doamne, că m-a corogit în bătae; tot trupul mi-e numaĭ o vînătae, încît nu mă pot clinti din loc.

— Cum îşĭ aşterne cineva, aşa doarme. Căeştete, Petre, căcĭ vezĭ ce aĭ făcut tu din acest om, cerînd comoară pentru dînsul! Nu face averea pe om fericit, ci sănătatea, munca, voia bună şi mulţămirea. Prin rugămintea ta l-aĭ făcut de nimica.

Văd, Doamne, că am greşit, dar dungile vinete de pe trupul meŭ mărturisesc că am primit pedeapsa cuvenită pentru aceasta. Mă căesc de nepriceperea mea şi, dacă se poate, mă rog, Doamne, să îndrepţĭ ce am greşit şi să-l facĭ pe om cum a fost maĭ înainte.

— Amin! zise Domnul. Apoĭ puse sfînta sa mînă pe fruntea asudată a nenorocituluĭ Pintea, îl binecuvîntă pe dînsul şi pe casnicĭ şi se făcu nevăzut cu Sîn-Petru.

Trezindu-se Pintea din somn îşĭ freacă ochiĭ, se uită plin de mirare împrejur, vede că-ĭ pe cîmpul săŭ şi lîngă tufarul sub care adormise, obosit de lucru, înainte de cîţiva anĭ, şi că soarele, ca şi atuncea, străluceşte în toată măreţia frumuseţeĭ sale

„Doamne, mult am maĭ dormit şi ce vis grozav am avut. Parcă aflasem o comoară

nesfîrşită, parcă părăsisem lucrul şi mă tăvăliam numaĭ prin crîşme; mă făcusem beţiv, bătăuş, netrebnic, şi nevasta şi copiiĭ pieriaŭ de foame, iar eŭ îĭ băteam şi-ĭ chinuiam! Doamne, ce bine-mĭ pare c-a fost numaĭ un vis! zise Pintea uşurat, şi-ĭ părea că ĭ-a picat o piatră de la inimă. Răsuflînd adînc, se scoală răpede şi se apucă iarăşĭ voios, ca maĭ de mult, de lucrul cîmpuluĭ săŭ.

T. V. Stefaneli

MUSCA

De la arat un plug
Venia încet spre casă,
Şi la un boŭ pe jug
O muscă s-aşezase;
Iar eĭ spre întîmpinare
O altă muscă în zbor
Iĭ face întrebare:
„De unde, dragă soră?"
— „Şi maĭ întrebĭ de unde?"
Eĭ musca-ĭ răspunde
C-un aer supărat.
„Aŭ nu pricepĭ ce facem?
Nu vezĭ că noĭ ne-întoarcem

Din cîmp, de la arat!"
Spre laudă deşartă
Mulţĭ zic: noĭ am lucrat!
Cînd eĭ lucrează în faptă,
Ca musca la arat.

A. Donicĭ

Vulpea Bearcă

A fost odată ca niciodată—dacă n-ar fi, nu s-ar povesti,—pe cînd se potcovia puricile... şi celelalte... şi celelalte.

A fost odată un vînător care, de cîte-orĭ mergea la vînătoare, avea obiceiŭ să ia cu dînsul pe slujitorul săŭ, iar cînd se întorcea înapoĭ, povestea cuĭ vrea să-l asculte o mulţime de întîmplărĭ minunate care de cînd lumea nu trecuse nimănuĭ nicĭ măcar prin vis; şi la toate aceste basme nu lipsea niciodată de a aduce martor pe biata slugă, adevărat om al luĭ Dumnezeŭ.

Azĭ aşa, mîne aşa, pănă cînd într-o zi acesta, sătul de a face mereŭ de pomană meseria ticăloasă de martor mincinos, îşi ceru sama de la stăpîn şi voi cu tot dinadinsul ca să-şi ia ziua bună de la el.

Stăpînul stărui ca să afle pricina acestei neaşteptate hotărîri şi cu vorbe blînde, îl întrebă:— „Oare nu te mulţămeşti cu simbria ta şi cu traiul ce aĭ în casă la mine, de vreĭ să mă laşi?

—„Să nu păcătuesc, cucoane,“—iĭ răspunse slujitorul, — „toate sînt bune la domnia-ta. Dumnezeŭ să-ţĭ dea tot binele! Dar să-ţĭ spuiŭ curat şi să nu-ţĭ fie cu supărare: uite, mă mustră cugetul de atîtea dovezĭ mincinoase ce-mĭ cerĭ să daŭ pe toată ziua, cînd începĭ, adecă să fie cu ertăciune, — cînd începĭ a tăia la palavre vînătoreştĭ. E păcat de Dumnezeŭ, cucoane, să mă afundez eŭ cu totul în focul Gheeneĭ şi să port eŭ, săracul de mine, tot ponosul păcatelor cu care domnia-ta îţĭ încarcĭ de bunăvoe sufletul. Lasă-mă maĭ bine să mă duc cu Dumnezeŭ!“

Aşa vorbi servitorul şi stăpînul se puse pe gîndurĭ, dar fiindcă el cunoştea preţul uneĭ slugĭ drepte şi credincioase, se răsgîndi bine şi-ĭ răspunse într-astfel:

—„Ia ascultă, băete! Văd că tu eştĭ om cu frica luĭ Dumnezeŭ. Rămîĭ la mine şi ajută-mă ca să mă desbar de pîrdalnicul meŭ de nărav. Crede-mă, nicĭ eŭ n-aşĭ voi să spun ceia ce nu este tocmaĭ adevărul, dar ce să-ĭ

fac năravuluĭ? Mă ia gura pe dinainte. Aşa dar, să facem cum e maĭ bine; să facem între noĭ o învoială, ca să scap şi eŭ de aşa urît cusur, să rămîi şi tu împăcat cu sufletul. Cînd mă voiŭ afla în vreo adunare, tu să staĭ la spatele mele, şi cînd veĭ auzi că încep a croi cîte una maĭ deochiată, tu să mă tragĭ de mîneca haineĭ, căcĭ eŭ îndată voiŭ îndrepta-o după ființa adevăruluĭ."

Aşa spuse şi aşa rămase să fie.

Peste cîte-va zile, şezînd la masă cu alţiĭ, vînătorul începu să povestească, că la vînătoarea la care fusese de curînd, ĭ-a eşit înainte o vulpe, care avea o coadă lungă de cel puţin cincĭ stînjinĭ!!!

Pe cînd în focul povestiriĭ, el rostea acestea cu cea maĭ deplină încredinţare, ca şi cînd lucrul ar fi fost întocmaĭ după cum îl spunea, deodată se simţi tras pe dindărăt de mîneca surtuculuĭ. Îşĭ aduse aminte de tocmeala cu slujitorul; îşĭ luă vorba înapoĭ şi îndreptîndu-se că în fierbinţeala vînătoreĭ nu va fi văzut tocmaĭ bine, scurtă coada vulpiĭ pănă la vreo doĭ stînjinĭ.

O nouă smuceală de haină îl făcu s-o maĭ scurteze cu un stînjin.

La a treia, o cionti pănă la doĭ coţĭ.

Simţind încă şi acum efectele restrictive ale conştiinţei servitoruluĭ se înduplecă a maĭ răteza din coada vulpiĭ :—„Doĭ coţĭ întocmaĭ nu va fi fost ;—zice el asudînd—dar pe legea mea, că era de un cot şi maĭ bine!"

Sluga, care se bucura acum şi mulţămia în sine luĭ Dumnezeŭ, auzind pe stăpînul săŭ cum se lepăda din ce în ce maĭ mult de ispitele Satanei, crezu că e momentul nimerit spre a-l aduce la o deplină pocăinţă şi-l maĭ trase încă odată de mînecă.

Dar răbdarea vînătoruluĭ era ajunsă la culme. şi întorcîndu-se deodată înfuriat către neîmblînzitul săŭ censor, se răsti la dînsul strigînd în gura mare:

—„Bine mişelule! Nu-ţĭ e destul cu atît? Ce! vreĭ să las vulpea bearcă? Dar maĭ bine să te ia pe tine dracul de o mie de orĭ, decît să rămîe vulpea mea fără coadă!"

AL. ODOBESCU.

MIORIŢA

(poezie populară)

Pe-un picior de plaiŭ,
Pe-o gură de raiŭ,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Treĭ turme de mieĭ
Cu treĭ ciobăneĭ.

Unu-ĭ Moldovan
Unu-ĭ Unguran
Şi unu-ĭ Vrîncean.
Iar cel Unguran
Şi cu cel Vrîncean,
Mări, se vorbiră,
Eĭ se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel Moldovan
Că-ĭ maĭ ortoman,
Şi are oĭ maĭ multe
Mîndre şi cornute,
Şi caĭ învăţaţĭ
Şi cînĭ maĭ bărbaţĭ!...
Dar cea mioriţă
Cu lîna plăviţă,
De treĭ zile-ncoace
Gura nu-ĭ maĭ tace,
Iarba nu-ĭ maĭ place.
—„Mioriţă lae,
Lae bucalae,
De treĭ zile-ncoace
Gura nu-ţĭ maĭ tace!
Orĭ iarba nu-ţĭ place,
Orĭ eştĭ bolnăvioară,
Drăguţă mioară?“
—„Drăguţule bace!
Dă-ţĭ oile-ncoace
Le negru zăvoiŭ,
Că-ĭ iarba de noĭ
Şi umbra de voĭ.
Stăpîne, stăpîne,
Iţĭ chiamă şi un cîne
Cel maĭ bărbătesc
Şi cel maĭ frăţesc,
Că l-apus de soare
Vreŭ să mi te-omoare
Baciul Ungurean
Şi cu cel Vrîncean.
—„Oiţă Bîrsană,
De eştĭ nasdrăvană
Şi de-a fi să mor
In cîmp de mohor,
Să spuĭ luĭ Vrîncean
Şi luĭ Ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
In strunga de oĭ
Să fiŭ tot cu voĭ,
In dosul stînii
Să-mĭ aud cînii.
Aste să le spuĭ,
Iar la cap să-mĭ puĭ

Fluieraş de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraş de os,
Mult zice duios!
Fluieraş de soc,
Mult zice cu foc!
Vîntul cînd a bate
Prin ele-a răsbate
Şi oile s-or strînge
Pe mine m-or plînge
Cu lacrimi de sînge!
Iar tu de omor
Să nu le spuĭ lor;
Să le spuĭ curat
Că m-am însurat
C-o mîndră crăiasă,
A lumiĭ mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele şi luna
Mĭ-aŭ ţinut cununa;
Brazĭ şi păltinaşĭ
I-am avut nuntaşĭ:
Preoţĭ, munţiĭ marĭ,
Păsărĭ, lăutarĭ,
Păsărele miĭ
Şi stele făcliĭ!

Iar dacă-ĭ zări
Dacă-ĭ întîlni
Măicuţă bătrînă
Cu brîul de lînă,
Din ochĭ lăcrămînd,
Pe cîmpĭ alergînd,
De toţĭ întrebînd
Şi la toţĭ zicînd:
Cine-a cunoscut,
Cine mĭ-a văzut
Mîndru ciobănel
Tras printr-un inel?
Feţişoara luĭ
Spuma laptelui,
Mustecioara luĭ
Spicul grîuluĭ,
Perişorul luĭ
Pana corbuluĭ,
Ochişoriĭ luĭ
Mura cîmpuluĭ..
Tu mioara mea,
Să te-nduri de ea
Şi-ĭ spune curat
Că m-am însurat
C-o fată de craiŭ
Pe-o gură de raiŭ;
Iar la cea măicuţă

Să nu spuĭ, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntașĭ
Brazĭ și păltinașĭ,
Preoțĭ, munții marĭ,
Păsărĭ, lăutarĭ,
Păsărele miĭ,
Și stele făcliĭ!....

SFÎRȘIT

TABLA DE MATERII

FAPTE ŞI VORBE ROMANESCI

I

FAPTE

ȘI

VORBE ROMÂNESCI

CARTE DE CETIRE PENTRU TOȚI ROMÂNII,

ALCĂTUITĂ DE

GEORGE COȘBUC

BUCUREȘTI
Stabilimentul grafic I. V. SOCECŬ, Strada Berzei, No. 59.
1899

România, gura Raiuluĭ

Veniţĭ cu mine, să cercetăm adevĕrul la isvorul sĕŭ, şi sunt încredinţat că în sfîrşit veţĭ ḑice: Bună ţară, bun popor!

Şi maĭ întâiŭ să trecem Carpaţiĭ, pentru ca să eşim în văĭ. Aceştĭ munţĭ, adevĕrate tăriĭ în privirea strategică, sunt acoperiţĭ cu pădurĭ frumóse, în carĭ se găsesc copacĭ de catargurĭ cât de înalte. Eĭ coprind în sînul lor băĭ de fer, de pucíósă, de aramă, de argint şi de aur, încă nedescoperite, şi isvóre minerale pentru vindecarea bólelor.

Văile sunt formate de un pămênt producĕtor, care ar putea hrăni o poporaţie de treĭ orĭ maĭ mare de cît acea care le locuesce. Ochiul se rătăcesce în depărtare pe orizonturĭ albastre, care vĕdesc o climă sănătósă şi fericită. El pătrunde în luncĭ pline de vînaturĭ de tot soiul; întâlnesce rîurĭ, iazurĭ, pîrae pline de pescĭ, livezĭ frumóse încărcate

cu pomet; colnicele cu podgorii, care produc vinaţe minunate; el zăresce în vĕzduh roiurĭ de albine ce fac o miere albă şi parfumată ca acea vestită a munteluĭ Himet din Grecia. Pe întinsul câmpiilor pasc turme numeróse de oĭ şi vite marĭ, care sunt una din cele maĭ marĭ bogăţiĭ ale ţĕreĭ; herghelii de caĭ voinicĭ. Se vĕd sate acoperite cu stuh, în tótă simplitatea arhitecturală a timpurilor patriarhale; oraşe, în carĭ civilisaţia se arată la tot pasul, în forma caselor, în mobilarea lor, în hainele locuitorilor, în manierele lor, în graiul lor şi chiar în defectele lor. Maĭ departe se zăresc frumóse locuinţe de ţară, albind între copaciĭ grădinelor, ĭar pe şosele nouĕ, calesce de Viena, trecênd cu repeḑiciune în fuga cailor de poştă şi în chiotul sĕlbatec al postaşilor. Ele trec pe lângă şirurĭ lungĭ de care ţărănescĭ trase de boĭ ca la Romanĭ. Căcĭ trebue să o mărturisim, acéstă ţară este ţara contrasturilor. Deosebitele vécurĭ sunt aci representate prin deosebitele clase ale poporaţieĭ. Locuitorul ţăran a rĕmas tot acelaşĭ de 2000 de anĭ şi înfăţişéză antichitatea. Nobiliĭ bĕtrânĭ, boerii, cu ideile şi obiceiurile lor feudale, înfăţişéză vécurile de mijloc ĭar noua generaţie, care a fost crescută în strĕinătate maĭ cu sémă în Franţa, înfăţişéză al XIX veac.

Ţara acésta este dar destul de interesantă ca să

fie visitată, şi coprinde multe lucrurĭ vrednice de studiĭ pentru filosofĭ şi pentru artiştĭ. Ea este frumósă, avută şi bine înzestrată de Provedinţă în tóte privirile. Dar ceea ce aşĭ dori eŭ să vĕ fac a înţelege este farmecul ademenitor al acestor părţĭ ale lumeĭ, care face pe Româniĭ din Moldova să ḑică în iubirea lor de Patrie :

La Moldova cea frumósă
Viaţa-ĭ dulce şi voiósă !
L'al Moldoveĭ dulce sóre
Cresce flóre lângă flóre.

Şi tainica atragere ce aŭ ele pentru inimile strĕinilor, în cât Româniĭ din Muntenia ḑic:

Dâmboviţă apă dulce,
Cine bea nu se maĭ duce !

Ast-fel este România, numită de Românĭ, gura raiuluĭ.

Alexandri.

O faptă a luĭ Mihaiŭ-Viteazul

Hasan-Paşa era rînduit cu óstea sa, la Călugărenĭ, să isbéscă pe la spate pe Mihaiŭ. A întârziat însă şi s'apropiat după ce Mihaiŭ bătuse şi batjocurise aşa de urît pe Sinan care-l isbi din faţă.

Abia a prins Mihaiŭ de veste, că s'apropie pe de altă parte Hasan cu óstea, şi lăsând în pace pe Turciĭ de la pod, s'a întors ca vîntul spre pădure, cu puţinĭ după dînsul. Alerga Mihaiŭ călare cu roşioriĭ aşa de vitejeşte spre óstea luĭ Hasan, în cât Turciĭ n'avură vreme să se aşeze în rîndurĭ de bătae. Şi i-a isbit cu nespusă iuţime, şi a intrat între dînşiĭ ca lupul între oĭ, şi i-a tăiat şi i-a pus pe fugă.

Şi dând cu ochiĭ de Hasan, s'a luat Mihaiŭ după el. Şi fugea Turcul ca un nebun, şi Mihaiŭ pe urmele luĭ cu sabia în vînt. Şi l-a gonit aşa pe sub pólele păduriĭ, şi acum gata, gata să-l

ajungă şi să-l taie cu mâna luĭ. Dar Hasan, galben ca de ceară, bătea şi cu pumniĭ gâtul caluluĭ şi cu pinteniĭ coastele, şi i se deslegase brîul de peste haină, şi-ĭ căḑuse fesul din cap, şi fugea de gróza periiriĭ spre corturĭ.

Aŭ sărit Spahiĭ şi s'aŭ încrucişat în drum cu Mihaiŭ, şi-a scăpat Mihaiŭ din mână pe Hasan. Iar acesta a tot fugit înainte, atâta gróză intrase în el, şi nu s'a oprit până la cortul luĭ Sinan-paşa, a viziruluĭ. Şi-acolo în cort aŭ început să 'şĭ spue unul altuia patimile şi ruşinea ce-aŭ pă-ţit-o şi să miraŭ şi să sfătuiaŭ în ce chip ar prinde pe Mihaiŭ-Vodă, că eĭ cu puterea armelor n'aŭ să-l pótă dovedi.

(După Constantin Căpitanul).

Armele maĭ de demult ale Românilor

Românii, pe vremea măririi lor, şi şi maĭ în urmă încă, s'aŭ arătat a fi unul dintre neamurile cele maĭ viteze ale Europeĭ. Un scriitor polon de pe acele vremurĭ, ḑice despre dînşiĭ: «Eĭ sunt ómenĭ fieroşĭ, dar fórte vitejĭ, şi póte nu este alt neam care să aibă hotare aşa de înguste şi care să se lupte aşa de cu drag numaĭ pentru lauda biruinţiĭ şi pentru arătarea vitejieĭ. Nicĭ nu cunosc alt neam, care să aibă aşa de mulţi vrăjmaşĭ împrejur, cărora Românii le fac neîncetat rĕsboiŭ şi se apără împotriva rĕsboiuluĭ făcut de către aceia».

Iar alt scriitor ḑice: «Dîrżia şi sumeţia este maica şi sora lor. Căcĭ dacă are unul cal bun şi arme bune, atuncĭ gândeşce că nicĭ un om nu-l póte întrece şi nu s'ar feri, de-ar fi cu putinţă chiar şi cu Dumneḑeŭ să se lupte».

Locuitorii din Ţara-de-jos a Moldoveĭ, obicĭ-

nuindu-se maĭ de mult să trăiască mereŭ în rĕsbóie cu Tătariĭ, eraŭ maĭ vitejĭ de cât ceĭ din Ţéra-de-sus. Iar între dînşiĭ se deosebiaŭ Orheieniĭ ca ceĭ maĭ îndărătnicĭ.

Armele Românilor eraŭ arcul, suliţa, sabia, securea, paloşul, măcĭuca şi puşca. Arcul îl întindeaŭ fórte bine şi se pricepeaŭ şi la lupta cu suliţa, dar cu sabia făceaŭ tot-d'a-una maĭ multă isbândă.

Puşca, numită pe atuncĭ săneaţă, o purtaŭ numaĭ oşteniĭ vînătorĭ, pentru că era lucru ruşinos — aşa ḑicea eĭ — să se lupte la óste cu acest fel de arme, din care nu se póte cunósce nicĭ meşteşugul purtăriĭ rĕsboiuluĭ nicĭ vitejia omuluĭ.

Când Domniĭ ridicaŭ ţara, atuncĭ oşteniĭ de adunătură se luptaŭ cu cóse, cu topóre şi cu fuştiurĭ.

(Bălcescu. Arta militară)

Cum aŭ apărat Moldovenii Cetatea Albă

Una dintre luptele în care s'aŭ arătat Moldovenii mai vrednici, a fost apărarea Cetăţii Albe. Acéstă cetate era singurul port al lor pe marea Neagră, şi printr'însa stăpâniaŭ asupră-i. E lucru sciut, că Marea-Négră era odinióră un lac moldovenesc, iar Domnii Moldovei se numeaŭ stăpânitori ai Mărei-Negre.

Turcii pricepură folosul ce l-ar avea, dac'ar fi a lor Cetatea-Albă, şi de aceea Mohamet Sultanul a venit cu óste asupra ei. Dar Moldovenii s'aŭ apărat cu vitejie, iar Mahomet zăbovind de geaba o lună întrégă pe sub zidurile ei, a fost silit să se întórcă îndărăt fără nici o ispravă.

Urmaşul sĕŭ, Baiazet, veni din noŭ asupra cetăţii, în anul 1483, cu multă pedestrime pe uscat şi cu multe corăbii pe mare.

Cetatea era în rîpa mării, aprópe de gura Nistrului şi era strajnic întărită şi prin aşezarea

ei în loc greŭ de străbătut şi prin zidurile şi apărările făcute de oştenii lui Ştefan cel Mare. Era o cetate de mare folos pentru înlesnirile ţărei, ale rîului şi ale Mării, şi era vestită în lume.

Pedestrimea lui Baiazet a tot înaintat spre cetate, prădând ţara. Şi vĕḑênd Sultanul că acei din cetate nu se mişcă, s'a tot apropiat cu óstea de pe mare, aşa că de odată a înconjurat cetatea şi de pe apă şi de pe uscat, strîngêndu-o aşa, în cât Moldovenii nici nu puteaŭ aduce nici nu puteaŭ scóte nimic din cetate.

Pârcălabi în cetate eraŭ pe atunci Gherman şi Ion. Ei n'aŭ voit să dea cetatea, când le-a trimes Sultanul vorba s'o dea.

Baiazet mânios şi-a pus tunurile în rînd, şi a început să bată ziḑurile din mai multe părţi. Şi le-a tot bătut mai multe ḑile de-arîndul, dărîmând din ziduri atâta, cât socotea că ómenii sĕi vor putea intra destul de lesne. Şi aşa, într'o ḑi, des de diminéţă, Baiazet a dat poruncă pedestrimii să s'asvîrlă pe cetate. Turcii eraŭ împărţiţi în glóte, că dacă se va rări cea din frunte, să sară alta de după ea, şi tot aşa să se împrospăteze glótele, năvălind una după alta ca valurile.

Moldovenii din cetate, neputênd cârpi stricăciunile tunurilor, şi-aŭ făcut apărări cu mult meşteşug în dreptul spărturilor din ziduri, făcênd

şanţurĭ adâncĭ şi ridicând valurĭ de pămînt. Iar în şanţurĭ s'adunară cu toţiĭ.

Şi când se repeziră Turciĭ, ca să intre printre spărturile zidurilor, aŭ dat de şanţurĭ şi s'aŭ încăerat cu Moldoveniĭ într'o luptă cumplită. Îĭ împroşcaŭ Româniĭ cu săgeţĭ şi cu focurĭ de flintă, le crăpaŭ capetele cu securile, iar maĭ pe de lăturĭ îĭ isbeaŭ cu pietriĭ, căcĭ îşĭ adunaseră pietriĭ prin şanţurĭ. Şi cu multă iuţime i-aŭ împins îndărăt pe ceĭ dintâiŭ năvălitorĭ. Dar aŭ sărit alte rîndurĭ de Turcĭ şi s'aŭ îngrămădit acolo, şi n'aŭ isprăvit nimic, căcĭ Moldoveniĭ se purtaŭ cu atâta inimă, în cât rănind şi ucidênd o mare mulţime de Turcĭ, i-aŭ gonit maĭ de multe orĭ afară.

Vrăjmaşiĭ fiind mulţĭ, lesne işĭ înoiaŭ năvala, şi tot mereŭ adăogêndu-se oştenĭ noĭ în bătaie, nu dedeaŭ de loc repaos puţinteilor moldovenĭ. Aŭ fost răniţĭ şi ucişĭ mulţĭ dintre moldovenĭ, şi neavênd pe cine pune în locul celor ce lipseaŭ, numĕrul apărătorilor se micşora vĕdênd cu ochiĭ, şi aşa Moldoveniĭ sufereaŭ cu mult maĭ mare pagubă prin ceĭ puţinĭ pe care îĭ pierdeaŭ de cât aduceaŭ pagubă Turcilor prin ceĭ mulţĭ pe care-ĭ ucideaŭ.

Dar Turciĭ n'aŭ putut intra în cetate. După ce s'aŭ svîrcolit Turciĭ din faptul zileĭ până după prânz, Baiazet a dat poruncă să înceteze năvala, că o vedea fără folos. El avea de gând s'o în-

cépă a doua ḑi, dar maĭ cu mânie. Şi-a adunat tótă pedestrimea, a pedestrit şi pe călăreţĭ, şi-a făcut glóte, înşirându le una după alta pe câmpie, de se făcuse aşa de lungĭ şiragurĭ până în adâncul zăriĭ, de nu le vedeaĭ sfîrşitul. Iar porunca luĭ era, că mâne în zorĭ să dea năvală glótele, urmând una după alta, cum eraŭ înşirate, şi să tot curgă şi să ţie fără întrerupere bătaia tótă ḑiua, şi dac'o fi nevoe, tótă nóptea şi-a doua ḑi iarăş tótă ḑiua, şi tot aşa într'una, chiar de-ar fi să ţie bătaia o săptămână fără contenire. Şi le-a dat strajnică poruncă, să n'aibă repaos nicĭ o clipă, până ce nu vor mistui pe Moldovenĭ, şi aşa să se gândéscă, că nicĭ unul să nu se întórcă viŭ îndărăt, fără isbândă, ci orĭ să-şĭ lase acolo viéţa orĭ să câştige locul înainte de a se întórce.

Moldoveniĭ vedeaŭ de pe ziдurĭ pregătirile Turcilor; vedeaŭ câmpia înegrită de mulţimea lor, şi orĭ încotro întorceaŭ ochiĭ vedeaŭ numaĭ cer, că pămîntul tot era acoperit de nespusa mulţime de oştĭ turceştĭ. Pârcălabiĭ eraŭ îngrijaţĭ de primejdia ce-o vedeaŭ cu ochiĭ, dar nu se înspăimîntară. Eĭ şi-aŭ adunat tóte puterile, aŭ lucrat tótă nóptea la valurĭ şi la şanţurĭ, aŭ dres locurile de care aveaŭ trebuinţă şi se pregătiră cum aŭ ştiut şi cum aŭ putut maĭ bine după slabele lor puterĭ.

A doua ḑi să rĕscoli tótă tabăra turcéscă. Incepură să se misce glótele şi s'apropiară de ziduri, cu mare sgomot de trîmbiţĭ şi de surle şi cu nespusă strigare din gurĭ, de credeaĭ că a sosit sfîrşitul lumiĭ. Dar Baiazet dorind să scape câtva putea şi ómeniĭ de perire şi cetatea de striciune, se hotărî să încerce dacă nu va putea să-ĭ aducă pe Moldovenĭ la supunere, ca să se lase de îndărătnia lor. El făcù semn că vrea să vorbéscă cu Moldoveniĭ.

Solul trimes de el, a spus Moldovenilor, că Turciĭ vin cu statornica hotărîre să nu înceteze năvala ḑiua şi nóptea, până nu vor lua locul. Şi-ĭ vestesce, că de vor apuca să intre cu sila în cetate, vor prăda cetatea şi nu vor ierta nicĭ pe femeĭ, nicĭ pe bătrânĭ, nicĭ pe copiĭ, ci-ĭ vor omorî de-avalma. Iar dacă îĭ vor lăsa de bună voe să intre în cetate, nu vor clinti nicĭ fir de pĕr, şi vor da Moldovenilor voe deplină orĭ să stea în cetate, orĭ să plece într'altă parte, fără de nicĭ o supărare.

Auḑind ceĭ din cetate făgăduelile Sultanuluĭ, şi vĕḑênd că nu e nicĭ un chip de-a să mântui, fiind-că eraŭ prea puţinĭ ca să apere valurile, s'aŭ luat de gândurĭ. Dar n'aŭ dat rĕspuns hotărît, şi aŭ cerut puţintică vreme să se gândécsă ce vor face.

Şi s'a mirat Sultanul de-atâta inimă la Moldo-

venĭ, căcĭ în primejdia răpuneriĭ de cap eraŭ, şi eĭ tot maĭ aveaŭ suflet să rĕspundă, că le trebue încă vreme de gândit.

Strîngêndu-se în cetate căpeteniile Moldovenilor, s'aŭ sfătuit între sine, şi nu eraŭ pe deplin învoiţĭ cu toţiĭ să dea cetatea. Dar după ce s'aŭ maĭ dat la vorbă, s'aŭ hotărît să priméscă pe Turcĭ în cetate, dar să-ĭ încredinţeze dintru'ntâiŭ Sultanul cu jurămînt, că-şí va păzi credinţa făgăduelilor.

Şi-a jurat Sultanul, iar aĭ noştri i-aŭ dat cetatea. Iar Sultanul i-a întâmpinat cu bunătate, şi a îngrijit cu multă băgare de sémă să nu pătiméscă nicĭ un Moldovean nimic, dând voe celor ce ar voi să plece de aicĭ să pótă scóte tóte lucrurile lor fără de împedecare.

Şi aşa a cădut în mâna Turcilor, după o apărare aşa de vitejéscă dar zadarnică, Cetatea Albă a Moldovenilor.

(Magazin istoric II. 60—63).

Cântec vitejesc

Haĭ Române, haid voinice, lasă dealurĭ, văĭ, colnice! Haĭ moşnean de vitejie! Lenea nu ţi-e dată ţie!

Pe uscat, ca şi pe mare, şi pe jos tu eştĭ călare! Şir de veacurĭ ţie-ţĭ spune că născut eştĭ a supune şi cu faptele-ţĭ măreţe lumiĭ 'ntregĭ să daĭ poveţe.

Haĭ, Române, căcĭ e vreme, de când ţara ta tot geme suferind ruşinĭ şi groaze sub cumplirea multor loaze. Haĭ Române, te arată că eştĭ tot ce-aĭ fost odată!

Cu unire şi cu minte, cu-ale armeĭ drepturĭ sfinte, cerul slava ta voeşte: haid, Române, birueşte!

(Iancu Văcărescu).

Amintirile trecutuluĭ

E o nespusă plăcere, să străbaţĭ tărîmul patrieĭ, cercetând peste tot locul umbrele şi amintirile strĕmoşilor noştri; icĭ o cruce de piatră, părăsită într'un câmp pustiŭ, ne aduce aminte o faptă vitejéscă ori o crudă rĕsbunare; colo o veche mănăstire pórtă în inscripţiunile, în portretele şi în odórele eĭ lucrate fără meşteşugire, urma cucerniciei şi a dărnicieĭ vechilor Voevoḑĭ. Maĭ dincolo câte-va ruine de ziduri uriaşe, o sfărămătură de cetăţue, un părete de palat vechiŭ, şoptesc inimiĭ pe tăcute despre numele luĭ Traian şi ale eroilor ce-aŭ urmat tradiţiunea luĭ de onóre pe pămîntul românesc.

Ast-fel la tot pasul, colinda nóstră iscoditóre se opresce, cu o plăcută şi cuviósă mirare dinaintea acelor cucernice saŭ falnice amintirĭ, care din adâncimea veacurilor se înălţă uriaşe peste mărunţimea nóstră de astă-ḑĭ.

Dorul nostru s'avêntă printre rĕstimpiĭ trecutuluĭ, pe când privirea ni se preumblă prin luncile şi pe plaiurile ţăriĭ nóstre, martură încă vorbéreţă ale atâtor întîmplărĭ felurite.

Adesea dar, şi cât de des se póte, căutând vederĭ aşa de înviorătóre, părăsim cetatea şi ḑilnicele-ĭ supărărĭ, ca să cerem de la câmpiĭ marĭ, de la munţiĭ răcoroşĭ şi de la vechile locaşe ce staŭ răsipite printr'însele, destăinuirĭ din vremĭ de restrişte şi de glorie ce aŭ fost şi nu maĭ sunt.

(Odobescu. I. 374).

Obiceiul de luptă a luĭ Stefan cel Mare

Ştefan Vodă Cel-Mare avea şi el obiceiul de luptă al părinţilor sěĭ. Ademenia pe duşmanĭ în locurĭ strîmte. Dar el maĭ avea un obiceiŭ deosebit, o iscusinţă a luĭ, când era vorba să isbéscă cu puţinĭ pe mulţĭ. Se pricepea, să înşele pe duşmanĭ, ascunḑêndu-se cu partea cea mare de oştire prin pădurĭ unde va, iar altă parte de óste maĭ puţină o trimetea să încépă rěsboiul. Duşmaniĭ se îngrămădeaŭ. La un semn ştiut, el eşia de unde era şi isbia pe duşmanĭ pe din dos.

Vestită luptă în felul acesta a purtat el la Bêrlad.

După ce-a slăbit caiĭ Turcilor, arḑênd nutreţul înaintea lor pretutindenĭ pe unde ştiaŭ că trebue să trécă Turciĭ, Stefan s'a tot dat îndărăt, până ce i-a tras într'o strîmtóre.

Era céţă în ḑiua aceea şi frig, că era în toiul ierniĭ. Stefan a pus o sémă de ómenĭ pe câm-

pie şi le-a dat poruncă să dea semn de rĕsboiŭ, cu trîmbiţe, cu bucine, şi cu tobe. Iar el s'ascunse după un deal. Turciĭ întorcêndu-se cătră glasurile de trîmbiţe, socotind că acolo se află Stefan, cu tótă puterea sa, începură lupta. Moldovenii se apărau îndărătnicĭ, iar Turciĭ se îngrămădeau tot maĭ tare spre eĭ, rînduindu-şĭ tóte puterile de óste într'acolo.

Dar pe când se luptaŭ aşa, iese Stefan de unde era ascuns, isbesce pe Turcĭ din dos, în vreme ce ceĭ-l'alţĭ aĭ sĕĭ îĭ isbeaŭ din faţă, şi printr'acéstă «apucare cu meşteşug», el numaĭ cu patru-ḑecĭ şi şapte de miĭ de ómenĭ a biruit o óste de o sută două-ḑecĭ de miĭ şi i-a risipit în tóte părţile.

(Bălcescu. Arta militară).

Multe ramurĭ şĭ-o tulpină

Pe-un picior de plaiŭ,
Pe-o gură de raiŭ,
Iată vin în cale,
Se cobóră 'n vale
Treĭ turme de mieĭ
Cu treĭ ciobăneĭ!

In cântecul acesta ni se arată o privelisce viue a pribegirilor de turme ce se cobóră în fie-care an din vîrfurile Carpaţilor, şi trec prin Moldova de se duc să erneze peste Dunăre. Sute şi miĭ de oĭ, mânate de mocanĭ îmbrăcaţĭ cu sarice albe, es din gurile munţilor îndată ce frigul tómneĭ sosesce prevestind iarna, şi merg să găsécă păşunĭ în câmpiile ţăreĭ turcescĭ sub pólele Balcanilor. Unele vin de la Vrancea, altele de pe cóstele Ceahlăuluĭ, altele de prin văile Bistriţeĭ şi ale Moldoveĭ, iar cele maĭ multe de peste Carpaţĭ, din Transilvania. Deosebitele turme se adună la un loc şi forméză caravane numeróse ce se cobóră

încet spre Dunăre, unind sberetul lor jalnic cu lătratul cânilor de pază, cu sunetul telincilor animate de gâtul măgarilor, și cu șueratul pătrundĕtor al mocanilor călăuzĭ. Viéță simplă și patriarhală! tabloŭ vrednic de vécurile acele nevinovate, pe când regiĭ nu eraŭ de cât nisce păstorĭ!

Unu ĭ Moldovean,
Unu-ĭ Ungurean,
Și unu-ĭ Vrâncean!

Adică, unu-ĭ de pe valea Moldoveĭ, unu-ĭ de la Vrancea și unu-ĭ din Ardeal. Din nenorocire, poporul nostru confundă fórte ades numele de Ardelean cu acel de Ungurean, căcĭ el nu a ajuns a cunósce cât e de întins pămêntul locuit de Românĭ.

El nu scie, că dincolo de tóte hotarele țĕreĭ luĭ, că peste Carpațĭ și până în sînul Ungarieĭ, că peste Dunăre și până în sînul Macedonieĭ, că peste rîul Prutuluĭ se află tot Românĭ ca dênsul, care aŭ același port, aceleașĭ obiceiurĭ ca dênsul, și care într'un cuvînt, sunt frațiĭ luĭ de același nume și de același sînge!

Puțin sunt la numĕr între Românĭ, carĭ aŭ cunoscință de întinderea neamuluĭ lor, și Doamne mult ar dobândi acest neam nenorocit, când tóte ramurile luĭ ar fi readunate pe lângă vechea lor tulpină.

(Alexandri).

Firea şi făptura Românuluĭ

Aruncă-ţĭ ochiĭ la orĭ care Român şi-l veĭ găsi vrednic să fie zugrăvit şi pus în icoană.

De va şedea lungit pe iarbă la pólele unuĭ codru, orĭ de va sta 'n picióre răzimat într'un toiag lângă o turmă de oĭ, orĭ de va sălta în horă vesel şi cu pletele în vînt, orĭ de se va coborî pe o cărare de munte cu durda sa în spate, orĭ de se va arunca voiniceşte pe un cal sĕlbatic, orĭ de va cârmui o plută pe Bistriţa saŭ pe Olt — orĭ cum îl veĭ privi, fie ca plugar, fie ca cioban, fie ca plutaş, te veĭ minuna de firésca frumuseţe a chipuluĭ sĕŭ. Şi te veĭ încredinţa că un zugrav n'ar putea nicăirĭ să găséscă nicĭ aşa de lesne nicĭ aşa de potrivite chipurĭ de cât în ţĕrile nóstre.

Veḑi-l pe Român, când vine primăvara, cum i se umple sufletul de bucurie! cum îĭ creşte inima în piept, ca frunza în pădure! cu câtă mulţămire, se uită el la noua podóbă a naturiĭ,

ce acopere loçul nascerii sale, cu câtă veselie vede el luncile înverḑite, câmpiile înflorite, holdele rĕsărite!

Românul se renaşte cu primăvara. El întinereşte de o dată cu natura, căci o iubeşte cu tótă dragostea unui om nefăţarnic. De aceea mai tóte cântecele lui încep cu *Frunză verde.* Lui îi place să rătăcéscă prin desişul pădurilor, îi place să pocnéscă şi să cânte din frunză, îi place să-şi puie florĭ la pălărie, să asculte cântecele pasărilor şi să ḑică atuncĭ câte o doină de jale.

(V. Alexandri).

Semnele măririĭ românescĭ

Să aruncăm ochiĭ peste întinderea acestor şesurĭ nemărginite ale ţĕrilor românescĭ, şi vom vedea o mulţime de movile singuratice. Ce sunt aceste movile? Ele sunt paginile istorieĭ năvălirilor, căcĭ coprind oseminte de barbarĭ! Fie-care movilă e un monument aĭ trecutuluĭ ridicat pentru priceperea viitoruluĭ, o lecţie spăimântătóre pentru popórele Asieĭ, carĭ ţin ochiĭ aţintiţĭ asupra Europeĭ, şi o prevestire pentru acésta. Fie-care va ḑice: Cerul a destinat acéstă ţéră a fi bulevardul civilisaţieĭ şi mormîntul Barbarilor!

Pe lângă acele movile istorice, găsim câmpurĭ de bătălie, a cărora nume amintesc luptele eroice susţinute de poporul român impotriva Turcilor, Tătarilor, a Leşilor, etc. Iată Valea Albă, poreclită ast-fel de tradiţie, fiind-că în vreme de jumătate de veac a fost acoperită cu osemintele

a nenumĕratelor miĭ de Turcĭ ce cutropiseră Moldova sub domnia luĭ Ştefan-Vodă. iată Dumbrăvile roşiĭ, cele arate cu Leşĭ înhămaţĭ la plugurĭ; iată Rĕsboeniĭ, Călugăreniĭ, Baea, Valea Tutoveĭ, ruinele Târgovişteĭ, ruinele cetăţeĭ Neamţuluĭ! De pe zidurile acesteĭ cetăţĭ, Dómna Rucsandra, mama luĭ Ştefan-Vodă, a refusat de a deschide porţile fiuluĭ sĕŭ alungat de o armată numerósă de Turcĭ, şi i-a poruncit să mórà maĭ bucuros, de cât să-şĭ scape viaţa cu ruşine prin mila uneĭ femeĭ! De pe zidurile acesteĭ cetăţĭ, 18 plăieşĭ Românĭ s'aŭ împotrivit maĭ multe ḑile armateĭ întregĭ a luĭ Sobieschi, regele Polonieĭ, mântuitorul Vieneĭ! In tóte părţile, unde vor alerga ochiĭ, eĭ vor vedea adevĕrul scris cu litere de sânge, şi acest adevĕr este, că ţările românescĭ aŭ fost, atât în vechime cât şi în vécurile de mijloc pragul templuluĭ civilisaţieĭ, şi că poporul român s'a ţinut tot-d'a-una cu tărie în posiţia sa de sentinelă a templuluĭ acestuia.

Petru Vodă Schiopul

După ce uciseră Turciĭ pe Ion-Vodă cel Cumplit, ajunse Domn în scaunul ţăreĭ moldovenescĭ Petru căruia i se ḑice Schiopul. Dar n'a stat multă vreme în scaun acest Petru-Vodă, din pricină că ţinea la numele sĕŭ cel bun şi vrednic şi nu voia s'arunce ţara în greutăţĭ şi nevoĭ. Iar lucru a fost aşa.

Turciĭ vĕḑênd că ţara e slăbită de atâtea rĕsbóie, şi ştiind că sunt scurse puterile Moldovenilor, aŭ început să céră de la Petru-Vodă ceea ce nu li se cuvenea, adecă un bir de douĕ-spreḑece miĭ de galbenĭ pe an. Până atuncĭ nu plătiseră Moldoveniĭ birurĭ Turcilor. Iar acum îl cereaŭ, ḑicênd, că birul acesta va fi ca pedépsă Moldovenilor pentru rĕscóla lor cu Ion-Vodă asupra Turcilor, şi ca învĕţătură de aci înainte să nu se maĭ ridice vrăşmăşeşte împotriva Sultanuluĭ.

Iar Petru-Vodă nu voia să dea nicĭ un fel de bir. Turciĭ atuncĭ i-aŭ trimes vorbă, că de nu va da birul, îl vor scóte din scaun.

Şi-a adunat Petru-Vodă pe sfetniciĭ sĕĭ, pe boieriĭ ţăreĭ şi i-a întrebat ce să facă? Şi boieriĭ s'aŭ plecat la acésta şi s'aŭ învoit cu birul. Dar Petru-Vodă n'a vrut să priméscă, ḑicênd, că i se rupe inima de mila ţăreĭ, şi cum să puie bir care n'a maĭ fost? Că de va da acum birul acesta, mâine îĭ vor cere Turciĭ altul maĭ mare.

Şi s'aŭ înduplecat şi boieriĭ să vadă că are dreptate Vodă. Dar nu ştiaŭ, cum s'o potrivéscă maĭ bine. Şi i-aŭ ḑis atuncĭ, că de nu va da birul, Turciĭ aŭ să-l scótă din scaun, şi póte că Domnul care va veni după el, tot va da birul.

Atuncĭ Petru-Vodă a ḑis: «N'aştept să mĕ scótă Turciĭ din scaun; plec eŭ singur. Cine-o veni după mine, să dea birul dac'o vrea. Eŭ nu-l daŭ, şi nu voesc să-mĭ aduc pe urmă hulă şi ocară, că eŭ am fost cel dintâiŭ Domn care am pricinuit birul Moldoveĭ».

Şi a părăsit scaunul ţăreĭ de bună-voe, maĭ bine vrênd să nu fie Domn, de cât s'aducă rĕu în ţară. Şi s'a dus la moşiile sale din Ardeal.

Iar Turciĭ aŭ pus în locul luĭ alt Domn, pe unul strĕin, pe Iancu Sasul din Ardeal. Că dintre boieriĭ ţăreĭ se temeaŭ Turciĭ să alégă pe unul, ca să nu le fie protivnic la ce vor cere.

Dar acest Iancu, ticălos de felul luĭ, era om tiran şi lacom, şi a primit şi a încuviinţat Turcilor tóte câte i le cereaŭ, numaĭ ca să dobîndéscă domnia. Că el n'avea frică că îşĭ vatămă numele sěŭ cel bun, pentru că nu l-a avut nicĭ odată.

Şi birul Moldovenilor de la acest Iancu Sasu-Vodă îşĭ are începutul. Şi l-aŭ urît Românii şi l'aŭ alungat din scaun şi-ĭ ḑiceaŭ: ruşinea Moldoveĭ.

(Cantemir, Descrip. Moldav.).

Ştefan şi Codru

Ştefan Vodă rătăcit intră'n codrul înverḑit. Codru-ĭ ḑice: Domn viteaz, ce ţĭ curg lacrămĭ pe obraz? — Ah îmĭ plîng oştenii meĭ, morţĭ luptând ca nişte zmeĭ! Codrul zice: Dragul meŭ! Incetéză plânsul tăŭ! Că din braḑiĭ meĭ trufaşĭ face-ţi-voiŭ voinicĭ ostaşĭ, ca să scapi biata moşie de păgânĭ şi de urgie!

Codrul puse a vui, braziĭ a-şĭ însufleţi, pe stejarĭ a mi-i trezi! Iar copaciĭ marĭ şi micĭ se făceaŭ ostaşĭ voinicĭ, şi spre Domn înainta şi din gură cuvîntà: Să trăeştĭ, Măria Ta!

Stefan-Vodă 'nveselia şi la luptă purcedea, peste deal peste muscel cu tot codrul după el. Vaĭ de Ungurul sumeţ, ce luptà c'un brăduleţ, vaĭ de Leah, vaĭ de Tătar când se luptă c'un stejar.

(Alexandri).

Inceputul neamuluĭ nostru

Nimic nu póte fi la o naţie maĭ scump de cât începutul sĕŭ, numele ce-l pórtă, pămîntul, pe care locuesce, starea întru care se află acuma şi grija de ceea ce póte să fie în vremea viitóre. La nisce fiĭ adevĕraţĭ aĭ naţieĭ, pe carĭ i-a ajustat natura şi aŭ primit-o crescere bună, încă nimic nu póte fi de maĭ mare interes de cât cunoşcinţa de acele lucrurĭ scumpe, care fac fiinţa naţieĭ şi pe a lor însuşĭ. Orĭ-care dintr'înşiĭ, fie slujbaş obştesc, fie particular, din curiositate saŭ trebuinţă, de multe orĭ este adus la ast-fel de împrejurărĭ ca să întrebe, să cerceteze şi să caute cu tot dinadinsul după isvorul, din care póte afla acele lucrurĭ ce sunt de cea maĭ mare importanţă atât pentru întréga naţie sa, cât de multe orĭ şi pentru sine singur. In neastâmpărarea aceea grea, în care se află orĭ-care iubitor de adevĕr fiŭ al naţieĭ, se înfăţişéză ideia istorieĭ patrieĭ, oglinda

acea magică a veacurilor trecute, icóna cea adevěrată a vremiĭ de acum, şi cheia cea de mare preţ, cu care se descuie óre-cum şi ascunsurile viitoruluĭ. Acéstă odihuesce, mulţumesce şi mângâie curiositatea saŭ trebuinţa tuturor celor ce se intereséză a cunósce lucrurile acele nepreţuite ale naţieĭ; într'însa, ca într'un hrisov sigur, sunt scrise cu slove de aur drepturile uneĭ naţiĭ pentru începutul, numele şi pămîntul sĕŭ; într'însa se află deosebitele acele întâmplărĭ şi împrejurărĭ carĭ aŭ adus naţia la starea aceea de cultură saŭ de barbarie, de lumină saŭ de întunerec, de fericire saŭ de nefericire întru care se află; şi tot printr'însa póte cine-va să îndrăsnéscă a pătrunde óre-cum şi în întunerecul viitoruluĭ şi să se apropie cu gândul de sórta ce aştéptă pe acea naţie. Trebuinţa de istorie este atât de pipăită şi atât de netăgăduită, în cât naţia fără istoria patrieĭ este ca pierdută între cele-lalte naţiĭ, strĕină chiar în pămîntul sĕŭ, necunoscĕtóre de drumul pe care a umblat maĭ înainte şi rătăcită în calea pe care a apucat acum. Orĭ-care altă naţie póte să-ĭ ḑică cu despreţuire: «Inceputul ce aĭ este necunoscut, «numele ce porţĭ nu e al tĕŭ, nicĭ pămîntul pe care «locuescĭ; sórta ta a fost ca să fiĭ tot după cum «eştĭ: lépădă-te de începutul tĕŭ, schimbă-ţĭ numele, «saŭ primesce pe acesta ce ţi-l daŭ eŭ, ridică-te «şi du-te din pămîntul pe care-l locueşcĭ, căcĭ nu

«este al tĕŭ şi nu te munci în zadar, căcĭ tu nu «poţĭ fi maĭ bine de cum eştĭ». Aceste vorbe pline de ruşine, de descurajare şi de desnădăjduire ca un trăsnet ar cădea asupra aceleĭ vechĭ naţiĭ, i-ar fărăma tóte legăturile, ar nimici-o cu totul, şi atât începutul, numele şi pămîntul cât şi fiinţa eĭ s'ar arunca în adîncul uneĭ uităriĭ vecĭnice. Intristarea, durerea, lacrămile, nimic nu ĭ-ar folosi: simpatia, mila, ajutorul, tóte ar fi pentru dînsa închise. Plecând în lumea cea largă, ducênd cu sine ruşinea sa, hula lumiĭ şi amintirea de nisce lucrurĭ pierdute, naţia aceea numaĭ cu lacrămile desnădăjduireĭ s'ar măngâia; dar acestea nicĭ odată n'ar fi în stare de a-ĭ întórce nisce lucrurĭ perdute ce nicĭ o dată nu póte ḑice, că aŭ fost ale sale, care cu nimic nu le póte dovedi. Atât e de mare trebuinţa şi importanţa istorieĭ patrieĭ.

(Aaron Florian).

Plăieşiĭ din Cetatea Neamţuluĭ

Jn cetăţuie se aflaŭ 18 plăieşĭ, trimişĭ de ispravnicul de Neamţ pentru strejuire, în lipsa garnisónei, care era la Fălciŭ, pe lângă Domnul Cantemir, unde tăbărîse armia leşéscă. Cu câteva ceasurĭ maĭ înainte sosise un tînĕr plăiaş, al căruĭ cal asudat păscea, înşelat, troscotul ce crescea pe lângă ziduri.

— Ia spune-ne ce-aĭ maĭ vĕḑut la Iaşi? ḑise un bĕtrîn, de care se vedea că ascultă toţĭ.

Ce să vĕd, tată? Blestemăţie! Tîrgul e în jaf, Leşiĭ pradă şi desbracă pe bieţiĭ ómenĭ.

— Şi apoĭ ḑic că sunt creştinĭ.

— Creştinĭ, aŭ prădat bisericile şi mânăstirile de odóre.

Nu ştiţĭ că s'au dus să iea pe Sfînta de la Trisfetiţele.

— Dómne feresce! ḑiseră plăieşiĭ, făcêndu-şi cruce.

— Aşa, urmă tînĕrul, eram acolo, când aŭ mers să iea racla sfinteĭ; dar călugărul simţind, a închis pórta şi n'a vrut să deschidă. Atuncĭ craiul a poruncit s'aducă tunurile, ca să spargă porţile; dar maĭ întâiŭ a trimes rĕspuns călugărului, care şedea în clopotniţă, să deschidă, orĭ face mânăstirea praf şi pulbere.

— Auḑit-aţĭ acolo păgânĭ! şi ce-a făcut popa?

— El a rĕspuns că nu se aştéptă s'audă aşa vorbă de la un împărat, care se ḑice creştin; că Măria Sa e mare şi puternic, póte să facă ceea ce ḑice, dacă nu se teme nicĭ de Dumneḑeŭ nicĭ de sfinţiĭ luĭ; dar el nu deschide pórta, ci să îngrópă sub zidurile bisericiĭ, şi apoĭ lumea va judeca între dînsul, atât de slab, şi între Măria Sa, aşa de tare.

Auḑind acestea, Léhul s'a făcut foc de mânie, şi dase acum poruncă să împusce, când unul din Hatmaniĭ luĭ i-a ḑis nu sciŭ ce... Indestul că l'a înduplecat să dea pace bisericiĭ.

— Şi ce fac acum Leşiĭ în Iaşĭ?

— Este o sĕptămână de când s'aŭ dus, după ce aŭ vĕḑut că nu maĭ aŭ merinde pentru oştĭ şi aŭ purces pe Bahluiŭ în sus, gândind că vor găsi de tóte. Dar acolo să vedeţĭ: Vodă, din lagărul Turcilor, cum a auḑit de acésta, a şi pornit după dînşiĭ un Mîrzac cu o mulţime de Tătarĭ şi vre-o 5 steagurĭ de Moldovenĭ; iar maĭ

întâiŭ a trimes pe căpitanul Turculeţ c'o stréjă de călăreţĭ, ca să le apuce înainte Leşilor. Turculeţ a scos toţĭ ómeniĭ de prin sate, a dat foc fânuluĭ şi fânaţelor, a ascuns prin gropĭ grâul şi orzul aşa că duşmanul a găsit tot pustiŭ în drumul sĕŭ, în cât ajungênd la Cotnarĭ nu găsia să mănînce de cât pómele copacilor. Ba încă aŭ pus Moldoveniĭ prin bălţĭ şi nisce ierburĭ veninóse, de carĭ cum bea Leşiĭ, muriaŭ; şi vaĭ de capul lor! periaŭ cu sutele şi eĭ şi caiĭ; iar câţĭ rĕmâneaŭ pe urmă, cădeaŭ în mânile Moldovenilor, carĭ fără multă judecată, orĭ iĭ spânḑuraŭ orĭ iĭ înţepaŭ.

— Osînda Sfinteĭ Paraschive! ḑise bătrînul... dar óre ce buciumă strejarul?

— Fă-ĭ semn să se cobóre de pe zid şi să vie încóce.

Nu trecu mult şi plăieşul de strajă viind, spuse că o óste mare se apropie de cetate. Indată toţĭ alergară pe ziduri.

Leşiĭ sunt! strigă tînĕrul ce venise de curând şi pe care l'am auḑit vorbind; şi-aŭ schimbat drumul şi vin aicĭ...

— La porţĭ, flăcăĭ! ḑise bĕtrînul. Incuieţi-le şi grămădiţĭ bolovanĭ pe zidurĭ. Aşeḑaţi-vĕ toţĭ pe la meterezurĭ. Să nu ḑică Léhul c'a intrat într'o cetate românéscă ca într'o ţarină pustie.

— Dar noĭ suntem numaĭ 19 şi asta e o óste întrégă.

— Tacĭ, mişelule! ĭl curmă bĕtrînul. Te temĭ că-ĭ peri! Mare pagubă! Un mişel maĭ puţin.

Vînătorul ast-fel înfruntat, se trase ruşinat şi se sui pe ziduri. In vremea acésta óstea se apropiase. Regele trămise pe un oficer, ca să vorbéscă cu ceĭ din cetate. Solul veni la pórtă. Bĕtrînul îl salută de pe zid.

— Bine aĭ venit, domnule, ce poftescĭ de la noĭ?

— Măria Sa Regele Poloniei, Mare Duce de Lituania, vĕ face cunoscut, ca să vĕ închinaţĭ şi să-ĭ cuceriţĭ cetatea împreună cu tóte averile şi merindele: atuncĭ garnisóna va fi slobodă a ieşi cu arme şi cu bagage, fără a i se face nimic; iar cutezând a se împotrivi. cetatea se va cotropi, şi garnisóna se va trece sub ascuţişul săbieĭ.

— Du rĕspuns Măriei Sale, ḑise bĕtrînul, că laude şi îngroziri de astea am maĭ auḑit noĭ, şi tot nu ne-am speriat. Maĭ bine Măria Sa şi-ar căuta de drum şi ar da pace unor ómenĭ, carĭ nu i-aŭ făcut nimic. Cetatea n'avem gândul să i-o dăm cu una, cu douĕ, măcar că nu sunt în ea nicĭ averi nicĭ merinde. Tot ce-ĭ putem da este plumbul din puscĭ, pe care i-l vom trămite noĭ de pe ziduri, fără să se maĭ ostenéscă să vie înăuntru.

— Plecaţi-vĕ, ḑise trimisul, şi nu vĕ puneţĭ capul în primejdie.

— Nu purta grije de capul nostru, Domnule.

— Incă odată vě întreb, vě închinaţĭ orĭ ba?

— Ba.

Parlamentarul se duse. — Asaltul începu. Tunurile așeḑate pe scaune de lemn, băteaŭ necontenit cetatea. Plăieşiĭ rĕspundeaŭ cu glónţe, carì nu făceaŭ greş. Fieşĭ-care împuşcătură dobora câte unul din vrăjmaşĭ, şi maĭ ales din oficerì, asupra cărora eraŭ ţintite flintele lor. Leşiĭ periaŭ fără a face spor. In ḑiua d'întâiŭ doĭ vînătorĭ periră. A doua şi a treia ḑi maĭ căḑură cincĭ şi se rániră doĭ. A patra ḑi căḑu împuşcat însuşĭ comandantul artileriei leşescĭ, dar maĭ periră treĭ Moldovenĭ.

Numĕrul bravilor scădea pe tótă ḑiua. Séra adunându-se pe lângă foc, vĕḑură că aŭ sfârşit şi muniţiile şi merindele.

— Ce este de făcut? tată, întrebă tînĕrul vînător pe bĕtrînul, care fiind rănit la un picior, sta pe o laviţă.

— Câţĭ aŭ perit d'aĭ noştri?

— Ḑece.

— Şi nu maĭ avem nicĭ merinde?

— Nu.

— Dacă-ĭ aşa, apoĭ mâine de diminéţă urcă-te pe pórtă şi légă în vîrful sineţiĭ un ştergar alb, spune că închinăm cetatea, cu tocméla să ne lase slobodi să eşim să ne ducem unde vom voi.

Aşa se urmă. Leşiĭ primiră tóte condiţiunile cerute. Óstea se înşiră în doue rândurĭ, lăsând prin mijlocul eĭ ca să trécă garnizóna, şi pórta se deschise. Atuncĭ, în loc de o stréjă numerósă, se vĕḑură noue ómenĭ, din carĭ treĭ duceaŭ pe umeriĭ lor pe alţĭ treĭ ce eraŭ rĕniţĭ.

— Ce este acésta? strigă Sobieschi, repeḑindu-se călare înaintea lor. Ce sunteţĭ voĭ?

— Strejariĭ din cetate, rĕspunse bĕtrînul, rănit, din spatele fiuluĭ sĕŭ. Ḑece din noĭ aŭ perit din mila Măriei Tale.

— Voĭ aţi cutezat a vĕ împotrivi mie şi a-mĭ omorî atâţia vitejĭ? ḑise Regele. O, asta nu se va trece aşa! urmă turbat de mânie; trebue o pildă pentru ceĭ asemenea voue, şi pilda va fi grósnică şi vrednică de faptă. Nu meritaţĭ a muri de robie, ci de ştréng. — Spânzuraţi-ĭ.

Pe loc ostaşiĭ înconjurară pe plăieşĭ, carĭ puind jos răniţiĭ, îşĭ făcură semnul cruciĭ şi rezemându-se pe sineţe, se uitaŭ cu nepăsare la pregătirile ce se făceaŭ pentru mórtea lor. Oficeriĭ priveaŭ cu înduioşare acéstă scenă.

Fie-mĭ iertat, Sire, ḑise atuncĭ Iablonovschi, apropiindu-se cu respect de Regele, care şedea posomorât şi mânios, a arăta Măriei Tale că aceştĭ vitejĭ n'aŭ făcut de cât datoria lor, datorie patriotică şi vrednică de tótă lauda, şi că aŭ avut

norocirea a câştiga făgăduinţa mareluĭ Sobieschi, că vor fi slobodĭ şi nesupăraţĭ.

— Iţĭ mulţămesc, vrednice al meŭ tovarăş de arme, ḑise Sobieschi, ca deşteptat din somn, îţĭ mulţumesc că m'aĭ oprit de a face o faptă defăimată. Aĭ cuvînt; ómeniĭ aceştia s'aŭ luptat vitejesce. Să li se dea fie-căruia câte 50 de zloţi.

Apoĭ înturnându-se către Românĭ: «Voinicilor, ḑise, sunteţĭ slobodĭ; mergeţĭ în pace, şi spuneţĭ copiilor şi fraţilor voştri, că aţĭ avut cinstea a vě împotrivi cincĭ ḑile Regeluĭ Polonieĭ».

Indată se făcu loc Moldovenilor, carĭ luându-şĭ răniţiĭ, se îndreptară către munţĭ, în vreme ce óstea se cobora încet la vale; iar cetatea cu porţile deschise, purtând pe zidurile sale urmele bombelor duşmănescĭ, rĕmase singură pe calea înverḑită, ca un mare schelet de uriaş.

(C. Negruţi).

Tîrgoviştea, capitala veche

De două sute de anĭ, din ḑilele luĭ Mircea-Vodă cel bĕtrîn, Tîrgoviştea era scaunul ţĕriĭ. De puţină vreme numaĭ, crescerea Bucurescilor şi importanţa luĭ comercială făcuse pe Domnĭ a luà obiceiul să petrécă o parte din iarnă în acest oraş. Era atuncĭ Tîrgoviştea oraş fórte mare, împodobit şi populat şi se întindea frumos pe malul drept al Ialomiţeĭ, ocolit de mulţime de grădinĭ, viĭ şi liveḑĭ, de pomi roditorĭ. Scriitoriĭ contimporanĭ, de felurite naţiĭ, se minunéză de frumuseţea acestuĭ oraş, spunênd ca vrednic era de a fi capitala uneĭ ţĕrĭ marĭ şi locuinţa unuĭ Domn mare. Acel oraş populat, astă-ḑĭ d'abia e un orăşel. Vremea a ruinat zidurile luĭ măreţe şi le-a asemĕnat cu pămîntul. Un singur turn, rămăşiţă din vestita Curte Domnéscă, se înalţă trist şi singuratic pe d'asupra acelor grămeḑĭ de ruine, întocmaĭ ca acele marĭ crucĭ de piatră înfipte în

vîrful unor pleşuve movile, morminte ale vitejilor căḑuţĭ în bătae. Acest turn, pe care îl împodobesce numaĭ muschiul cu verdéţa sa, e scump Românilor ca un monument, care le vorbesce de timpiĭ lor de glorie şi de mărire. El a fost martor la atâtea triumfurĭ! El a vĕḑut, unul după altul, pe Mircea cel bĕtrîn, Dracul Vodă, Vlad Ţepeş, Radul cel mare, Radu de la Afumaţĭ, Mihaĭ-Vitézul şi Mateĭ-Basarab; toţĭ Voevoḑiĭ noştri ceĭ marĭ şi vestiţĭ în pace şi în rĕsboiŭ. Umbrele acestor eroicĭ luptătorĭ pare că le veḑĭ înălţîndu-se singuratice şi tăcute înprejurul acesteĭ ruine; adierea vîntuluĭ, ce suflă din Carpaţĭ, şuerând în turnul pustiŭ, ne pomenesce numele lor: iar undele măreţe ale Ialomiţeĭ par a cânta necontenit un cântec de mărire întru gloria lor. Ast-fel i-se nălucesce orĭ-căruĭ Român, cu inima simţitóre, când cată la acéstă vorbitóre ruină şi el nu se póte opri de a simţi durere amară şi de-a suspina după vremea trecută.

(Alexandrescu).

Sufletul Românuluĭ

Mie mi-e drag Românul şi sciŭ a preţui bunătăţile, cu carĭ l'aŭ dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căcĭ el e simplu și frumos în înfăţişarea luĭ, căcĭ e curat, înţelept, vesel și poetic în graiul sěŭ.

Imĭ plac obiceiurile sale patriarhale, credinţele sale fantastice, danţurile sale vechĭ şi voinicescĭ, portul sěŭ pitoresc, care, la Roma, se vede săpat pe colóna luĭ Traian, cântecele sale jalnice ş melodióse, și, maĭ ales, poesiile sale aşa de armonióse. Eŭ îl iubesc, și am multă sperare într'-acest popor plin de simţire, care respectéză bětrêneţele, care-şĭ iubesce pămîntul, şi care, fiind mîndru de numele sěŭ de Român, îl dă ca un semn de cea maĭ mare laudă orĭ-căruĭ om vrednic, orĭ-căruĭ vitéz, fie măcar de sânge strěin. Am multă sperare într'acest neam, a căruĭ adîncă cuminţie e tipărită într'o mulţime de proverbe,

unele maĭ înţelepte de cât altele, a căruĭ închipuire minunată e zugrăvită în poveştile sale poetice şi strălucite ca însăşĭ acele orientale, al căruĭ spirit satiric se vĕdesce în nenumĕratele anecdote asupra tuturor naţiilor cu carĭ s'a aflat el în relaţie, a căruĭ inimă bună şi darnică se arată în obiceiul ospeţieĭ, pe care l'a păstrat cu o sfinţenie de la strĕmoşiĭ sĕĭ, al căruĭ geniŭ, în sfîrşit, lucesce atât de viŭ în poesiile sale alcătuite în onorul faptelor măreţe. Cine, ajungênd nóptea la o casă ţĕrănéscă, a întrebat: bucuros la óspeţĭ? şi n'a auḑit îndată: bucuros! saŭ, trecênd pe lîngă o masă de ţĕranĭ, a ḑis: masă bună! fără a fi poftit îndată la dînsa? saŭ, fiind faţă la o nuntă din sat, n'a fost cinstit de cuscriĭ voioşi, şi nu s'a încredinţat de respectul tinerilor cătră bătrânĭ?

Cine a intrat la vorbă frăţesce cu locuitorul de la câmp şi nu s'a mirat de ideile, de judecăţile luĭ, şi nu a găsit o mare plăcere a asculta vorba luĭ împodobită cu figurĭ originale? De pildă: Cine s'a amestecat printre flăcăĭ şi fete de clacă, saŭ la şeḑĕtóre, şi n'a petrecut ceasurĭ de mulţumire auḑind glumele tinerilor, păcălirile luĭ Păcală şi Tândală, poveştile luĭ Sfărâmă-Piatră, Strâmbă-lemne şi ale luĭ Statu-Palmă-Barba-Cot, istoria văcaruluĭ, care s'a mîniat pe sat, şi maĭ ales cimiliturile.

Cine a vĕḑut o horă veselă, învîrtindu-se pe iarbă, la umbra unuĭ stejar, saŭ danţul vestit al căluşeilor, saŭ muntenésca, saŭ voinicésca, şi s'a putut opri cu sânge rece în faţa acelor veseliĭ ale poporuluĭ, atât de viĭ, atât de caracteristice?

Şi maĭ cu sémă, care Român nu şi-a dorit patria cu lacrămĭ, când s'a găsit în strĕinătate? şi care nu se simte pătruns de o jale tainică şi nesfîrşită, când aude buciumul şi doinele de la munte?

O! trebue să nu aibă cine-va nicĭ o picătură de sânge în vine, nicĭ o scântee de simţire în inimă, pentru ca să nu se înduioşeze la priveliştea patrieĭ sale şi să nu iubéscă pe fratele sĕŭ, poporul român!..

(*Alexandri*).

Mamele a doï vitejï

Mama luï Ştefan cel Mare a ajuns legendară. Nu-ĭ copil, care să nu-ĭ cunóscă istoria sa. Ştefan cel Mare (1436—1504) domnul Moldoveĭ purtă maĭ mult de cincĭ-ḑecĭ de rĕsbóie şi zidi maĭ mult de cincĭ-ḑecĭ de bisericĭ. El fu un adevĕrat zid de apărare pentru creştinătate şi intră în tratărĭ cu Veneţia şi cu Papa pentru încheerea unuĭ tratat ofensiv şi defensiv contra Turcilor.

Maria, vrednica sa mamă, fu numită Olténca, fiind-că se trăgea din familia Căloianu de peste Olt, iar Olténca este între tóte femeile române vestită pentru energia sa. Maria avea doĭ fraţĭ, care eraŭ ceĭ maĭ învăţaţĭ ómenĭ de pe vremea lor, maĭ cu sémă în chestiile religióse.

După uciderea soţuluĭ sĕŭ, ea rĕmase vĕduvă

cu patru băeţĭ şi cu douĕ fete. Ştefan era copilul sĕŭ iubit, eroul neînvins, rănit în tóte bătăliile şi recăpătând tot-d'a-una puterĭ nouĕ. Odată cu tóte acestea, Turciĭ îl îngrămădiră şi-l urmăriră de aprópe până sub zidurile Cetăţiĭ Németuluĭ.

El fù biruit de data acésta, venì şi bătu la pórta cetăţiĭ sale şi ceru ca să i-se lege ranele. Dar îndărătul porţiĭ, răsună, aspru şi puternic, glasul mameĭ sale: «Cine bate? Ce străin cere să intre aicĭ? Fiul meŭ nu intră aicĭ biruit; el móre apărându-şĭ moşia!» Stefan ruşinat, sună din corn, adună încă odată trupele sale împrăştiate şi dă vestita bătălie de la Rĕsboenĭ (1476).

S'aŭ vĕḑut mame de acela-şĭ caracter în timpul celuĭ din urmă rĕsboiŭ de la 1877, trimiţêndu-şĭ peste Dunăre pe fiĭ lor desertorĭ din armată, în gura tunurilor de la Plevna.

O femee, de o mărime mişcătóre, e vrednica soţie a mult iubituluĭ eroŭ al poporuluĭ român, a luĭ Mihaĭ Vitézul. Ea se numesce Stanca, din familia Creţulescu, şi a fost în tóte întâmplările cel maĭ bun prieten şi povăţuitor al acestuĭ mare Domn. Cât timp aŭ ţinut luptele luĭ Mihaiŭ contra luĭ Sinan Paşa, Mihaĭ fu nevoit să-şĭ ducă femeia şi fica în siguranţă la curtea luĭ Sigismund Batori, prinţul Transilvanieĭ. De acolo el le trimese cu

mama sa la Sibiŭ, şi numaĭ târḑiŭ în iarna Dómna Stanca putu să se intórcă în capitala sa Târgovişte.

Dar multe necazurĭ întunecară ḑilele Dómneĭ. Ea păstra însă în tóte greutăţile liniştea; iar înţelepciunea eĭ o făcură să ocoléscă multe primejdiĭ. In vremea în care soţul eĭ, îmbătat de biruinţele sale, fericit de pacea propusă de către Sultan, se pregătea să intre în Transilvania spre a o cuceri, ea încercă să-l înduplece ca să se lase de acest gând, arătându-ĭ deoparte nevoia ce aŭ popórele de linişte şi, de altă parte, recunoscinţa ce eĭ li-o datoraŭ luĭ Batori pentru ospitalitatea ce le-o dăduse în timpurile grele. Dar pricepând că rugăciunile eĭ sunt zadarnice, ea se hotărî să ia cu dînsa pe copiiĭ sĕĭ Nicolaĭ şi Florica şi însoţi pe Domn până în faţa duşmanilor. In bătaia de la Şelimber în potriva cardinaluluĭ Batori, ea era în primele rêndurĭ, la adăpostul celor treĭ crucĭ de aur, care eraŭ purtate în fruntea armateĭ.

Când aŭ intrat cu biruinţă Româniĭ în Alba-Iulia, ea singură rĕmase cu faţa gânditóre şi cu ochiĭ întristaţĭ, cuprinsă de nişte presimţirĭ dureróse. Când omorîtoriĭ luĭ Andreĭ Batori aduseră luĭ Mihaiŭ capul nenorocituluĭ prinţ, pe Dómna Stanca o podidiră lacrimile, şi la întrebarea ce i-o făcu soţul sĕŭ, pentru ce plânge, ea rĕspunse:

«Ceea ce i s'a întâmplat luĭ, se póte fórte bine

să ţi-se întâmple şi ţie şi acestora!» arătând la copiiĭ sĕĭ.

Ea puse să caute trupul cardinaluluĭ şi-l înmormîntă cu cinste mare. După nenorocita bătae de la Mirăslăŭ, Mihaĭ plecă prin munţĭ şi trecu în România cu femeia şi copiĭ sĕĭ.

Dar în urmă, simţind ameninţătorea întórcere a lucrurilor în Ardeal, Mihaĭ se hotărî să facă pace cu Basta, cu condiţiunea de a lăsa întréga sa familie ca zălog în Transilvania.

Nenorocita Dómnă, zălogită fiind, fu aruncată în închisóre şi a fost chinuită în chipul cel maĭ barbar. Basta o duse de la Făgăraş la Sibiŭ şi de la Sibiŭ la Făgăraş, fără ca arestul eĭ să devină ceva maĭ liber saŭ maĭ puţin aspru. Aci în închisoare primi ea ştirea că soţul sĕŭ a fost ucis mişeleşte la Turda.

Noutatea asasinatuluĭ soţuluĭ sĕŭ o lovi crud şi nu se ştie cum însă-şi ea putu scăpa de loviturile asasinilor.

In 1602 i se dădu în sfârşit libertatea şi pe când fiul sĕŭ se duse la Viena ca să căpăte tronul tatăluĭ sĕŭ, ea se retrase în monăstirea Cozia, unde găsi, trăind încă, pe mama luĭ Mihaĭ Vitézul, pe Dómna Teodora, care se călugărise.

Ne închipuim, cât de durerósă a trebuit să fie întâlnirea acestor două femeĭ nenorocite.

Anul următor, ea mărită pe fiica sa în Grecia

şi în 1604, fu lovită de ciumă, care bântuia pe atuncĭ România.

Portretul sĕŭ se vede încă pe zidul monăstireĭ Căluiu, o figură blândă şi melancolică, plină de inteligenţă, în costumul sĕŭ de Dómnă, cu coróna pe cap, cu rochia roşie brodată cu aur şi manta cu blană.

(Carmen Sylva).

Cântec din Basarabia

Frunză verde baraboĭ, ne-a făcut mama pe doĭ, unul Miercurĭ altul Joĭ, şi-a umplut lumea cu noĭ. Şi-am avut o sorióră şi-a umplut lumea de pară.

Maica s'a luat prin ţară să ne strângă grămăjóră, să ne dea în Bălţĭ la şcólă! Muscăleşte să'nvăţăm, mâna Rusuluĭ s'o dăm!

Muscăleşte-om învăţa, limba când mi-or vor tăia, când a cresce grâŭ 'n tindă ca s'ajungă spicu 'n grindă şi să fie ca pe luncĭ poate-atuncĭ şi nicĭ atuncĭ!

(Alexandri).

Ţepeş Vodă şi Sultanul.

Trecuse Mohamet Sultanul în Muntenia cu óste mare odată, asupra luĭ Ţepeş Vodă. Neputênd să se lase la luptă, Ţepeş hărţuia mereŭ cetele de Turcĭ care veniaŭ înaintea ósteĭ ca să iscodéscă ţara şi locul. Care ceată cum se deslipea şi se depărta de óstea cea mare, nu se maĭ vedea. Par'că o înghiţea pămêntul! Cu atâta mânie se luptaŭ vitejiĭ luĭ Ţepeş şi cu atâta sete să străduiaŭ să slăbéscă puterea cea mare a luĭ Mohamet.

Ţepeş era om îndrăsneţ, şi vĕḑênd că la urmă tot o să fie nevoit să dea piept cu Mohamet, şi-a pus de gând să facă ce nu s'a maĭ pomenit. Anume să se îmbrace turceşte, el şi vre-o câţiva oşteni de-aĭ luĭ, să intre nóptea în tabăra Turcilor şi să ucidă pe Sultanul Mohamet, şi să facă ce-l vor învăţa împrejurările şi ce-l va povăţui norocul.

El crescuse în Ţarigrad şi cunoştea bine şi limba şi obiceiurile Turcilor. De partea asta nu ducea grijă că-l vor cunóşte Turciĭ.

Intr'o nópte, după ce a iscodit aşezarea taberiĭ şi a vĕḑut negrija Turcilor, el a aşteptat până ce şi-aŭ stins Turciĭ focurile în tabără, şi apoĭ năvăli cu aĭ sĕĭ în lagăr. Cât aĭ bate 'n palme, el aduse în neorînduială oştirea maĭ de pe marginĭ, ucise mulţime multă, şi străcurându-se printre Turciĭ zăpăciţĭ, năzuia spre cortul Sultanuluĭ.

Dar greşi drumul şi dete peste óstea unuĭ paşă care îĭ se împotrivi cu multă putere. Dar tot tăind şi asvîrlindu-se ca un viteaz, făcu multă pustiire. Era şi 'ntunerec; Turciĭ somnoroşĭ, şi zăpăciţĭ, nu ştiaŭ ce e şi se tăiaŭ uniĭ pe alţiĭ, căcĭ ţineaŭ pe Ţepeş de un paşă de al lor.

Ar fi ajuns el şi la cortul Sultanuluĭ, dar se ivea de ḑiuă, şi se temea să nu-l dovedéscă lumina şi-l înghiţă mulţimea aceea de Turcĭ. Şi ieşi din lagăr, cu mult amar în suflet, că o greşală a sa îl făcù să piardă o biruinţă aşa de strălucită, care a fi pus capĕt rĕsboiuluĭ şi i-ar fi adus neatîrnarea ţĕriĭ, de care era vrednic.

(Aaron Florian).

Călăreţii luĭ Alexandru Vodă.

Veste despre vitejia călăreţilor moldovenĭ aŭ dus'o maĭ întâiŭ prin lume ceĭ patru sute de flăcăĭ aĭ luĭ Alexandru-Vodă, trimeşĭ să se bată cu Nemţii. Moldoveniĭ aveaŭ oştirĭ iscusite, şi maĭ ales călăreţĭ destoinicĭ. «Sumeţia şi îndărătnicia era maica şi sora Moldoveanuluĭ» zice Cantemir «că dacă are vr'unul cal bun şi arme bune, atuncĭ gândeşte că nu-l póte nimenĭ întrece, şi nu s'ar feri, de i-ar sta în putinţă, chiar şi cu Dumnezeŭ să se lupte».

Pornind odată rĕsboiŭ Vladislav, regele Poloniei, cu Nemţii Cruciaţĭ, a cerut sprijin de óste de la Alexandru-Vodă. Iar Alexandru i-a trimes pe aceĭ patru sute de călăreţĭ, aleşĭ unul şi unul.

Şi când a fost la luptă, călăreţii moldovenĭ şi-aŭ arătat iscusinţa şi obiceĭul luptăriĭ lor într'un chip pe care nu l-aŭ ştiut Nemţiĭ. Că aşa era

obiceiul moldovenilor călăreţĭ, să se lupte şi călare şi pe jos.

Aŭ lovit călăreţiĭ moldovenĭ pedestrimea Nemţilor cu multă putere, dând năvală spre ea. Apoĭ de o dată şi-aŭ întors caiĭ şi aŭ început să fugă. Atuncĭ Nemţiĭ s'aŭ luat după eĭ, aŭ ieşit şi alţĭ Nemţĭ dintr'o cetate a lor, Marienburg, şi-aŭ gonit pe Moldovenĭ până i-aŭ inşirat spre o pădure.

Iar de odată Moldoveniĭ s'aŭ pedestrit, după obiceĭul lor, şi aŭ început să tragă cu săgeţile în Nemţĭ. Aceştia, buĭmăciţĭ de lucrul noŭ ce-l vedeaŭ, aŭ dat dosul şi aŭ început s'alerge spre cetate. Incălecând atuncĭ Moldoveniĭ, s'aŭ luat după Nemţĭ şi nespusă perire aŭ făcut între Nemţiĭ aceia. Şi regele Vladislav cu mare laudă şi cu multă mulţumită a primit isbânda Moldovenilor.

(Bălcescu).

Cântec

Ştefane, Măria Ta,
Inalţă-te din mormînt,
Să te-aud din corn sunând
Românaşiĭ adunând!
De-ĭ suna din corn odată
Aĭ s'adunĭ Moldova tótă,
De-ĭ suna de doue orĭ
Iţĭ sar codriĭ într'ajutor —
De-ĭ suna şi-a treia óră,
Toţĭ duşmaniĭ aŭ să piară.

(*Alexandri*).

Moţiĭ şi răsvrătirea din 1848

Fost-am de am vĕḑut însu-mĭ pe aceĭ îngrozitorì Moţĭ pe carĭ spaima vitejilor Ungurĭ mi-ĭ descria ca nisce fiare sĕlbatice care es din viezuinele munţilor lor numaĭ ca să facă pradă şi omor. I-am găsit înfuriaţĭ fórte şi hrănind o ură fanatică către duşmaniĭ lor, — ast-fel cum trebue să fie orĭ-ce popor în rĕsbóiele naţionale, — dar am găsit unite într'înşiĭ multe simţiminte omenóse, înalte şi generóse. In acea vreme când inima'mĭ era sdrobită, căcĭ din tóte părţile vedeam naţionalitatea română călcată şi strivită de duşmaniĭ strĕinĭ, fuseĭ fericit a găsi acolo pe acele piscurĭ uriaşe, pe d'asupra norilor, o naţionalitate şi o viéţă românéscă înfocată şi pu-

ternică. Cu ce entusiasm frenetic fuseĭ aclamat şi bine-cuvêntat de toţĭ aceĭ ţĕranĭ, când le spuseĭ că am venit să le aduc urărĭ de noroc şi isbândă din partea fraţilor lor Românĭ din ţară, minunaţĭ de vitejia lor! In ce tăcere adâncă mĕ ascultaŭ şi mĕ ocoleaŭ eĭ, când le vorbiam de puterea naţieĭ române, de numĕrul eĭ, de întinderea pământuluĭ ce i-a dat Dumneḑeŭ şi de ursitele cele măreţe ce o aştéptă în viitor!

Séra, după ce tótă ḑiua strejuiaŭ potecile, se hărţuiaŭ şi se luptaŭ cu duşmanul, îĭ vedeaĭ adunaţĭ cete, cete pe lângă focurĭ, care povestind întîmplările ḑileĭ şi acele trecute, care dănţuind împrejurul flacărilor, care ḑicênd din fluiere, buciume şi cimpóie. Apoĭ cu toţiĭ, junĭ, bărbaţĭ şi bĕtrînĭ, se puneaŭ de făceaŭ să rĕsune văile munţilor de cântărĭ de vitejie şi de naţionalitate, maĭ cu sémă de acea puternică şi frumósă marseliesă românéscă a luĭ Andreiŭ Mureşeanu: «Deştéptă-te Române din somnul cel de mórte!...» pe care o cântaŭ chiar în mijlocul focurilor şi a urletelor de tunurĭ, silind pe Ungurĭ s'o înveţe şi s'o cânte cu dînşiĭ împreună, în bătăĭ.

Generaliĭ acesteĭ oştĭ ţĕrănescĭ eraŭ nisce preoţĭ şi nisce tinerĭ abĭa eşiţĭ din şcólele teologice, filosofice şi din cele de Dreptur ĭ; eĭ nu pusese până atuncĭ mâna nicĭ pe o armă, când nevoia îĭ sili a se face generalĭ şi a câştiga bătăliĭ. Lipsiţĭ de

cunoscinţe şi de principiĭ de artă militară, eĭ le învăţară în mijlocul luptelor. Am vĕḑut cu mirare cum eĭ dibuise adevĕratele principiĭ ale rĕsboiuluĭ şi cum simţise importanţa posiţiilor naturale şi folosul ce şi-ar trage din orĭ-ce localitate. Femeile nu rĕmăsese în urmă nicĭ cu curagiul, nicĭ cu simţimintele naţionale; ele luară parte la tóte primejdiile soţilor lor. Din vîrful munţilor ele aruncaŭ o plóie de bolovanĭ, carĭ răriaŭ bataliónele vrăşmăşescĭ.

Cântecele lor nu eraŭ ca maĭ nainte, de dor şi de plăcere, ci cânturĭ pline de patriotism şi de simţimînt naţional. Am auḑit în ruinele Abruduluĭ — oraş pustiit de flacărĭ şi cucerit de maĭ multe miĭ de locuitorĭ ungurĭ, în tragica scenă ce se petrecu în luna Maiŭ 1849, — am auḑit o jună, naltă şi frumósă fată de munte cântând un cântec dulce şi duios. El îmĭ spunea despre o tînără română, fericită că se chiamă Flórea, fericită că e Română, de origină din Italia, fericită că nu scie nicĭ ea ungureşte şi nicĭ muma sa nu 'ĭ-a vorbit de loc unguresce, iubind numaĭ tot ce este românesc şi jurând d'a nu iubi în vecĭ un Ungur câtă vreme va maĭ trăi un Român pe pămênt. Acest cântec îmbătător de simţire, acea albă, rumenă şi frumósă fecióră, ruinele pârlite şi înegrite ale Abruduluĭ ce mĕ înconjuraŭ, movilele mormintelor unguresci ce vedeam d'alăturĭ, tóte aceste mĕ

impresionară fórte. Mi se păru că am dinainte-mĭ o vedenie; mi se păru că vĕd geniul naționalitățeĭ române stând pe d'asupra mormintelor dușmanilor strĕinì și cântând un imn de înviere.

(Bălcescu).

Iubirea de ţară

Românul îşĭ iubesce ca un raiŭ, pămîntul, unde s'a născut şi din care nicĭ asupririle cele maĭ crude nu sunt în stare a-l goni.

Câte năvălirĭ de barbarĭ aŭ trecut peste biata ţară! Câte palme dumneḑeescĭ aŭ căḑut peste bietul Român! . . şi cu tóte aceste poporul a rĕmas neclintit pe locul sĕŭ, păstrându-şĭ naţionalitatea în mijlocul aprigilor nevoĭ, şi ḑicênd spre mângâere: Apa trece, pietrile rĕmân!

(Alexandri).

Treĭ mănăstirĭ ale Olteniei

Ca la treĭ ore departe de Râmnic, pe un braţ de pămênt ce din pólele Carpaţilor se întinde d'asupra Oltuluĭ, este zidită Cozia. Numele fundatoruluĭ eĭ deştéptă nisce suvenire măreţe nutrite încă de zgomotul valurilor, care udă înaltele ziduri, şi se închină în trécăt ţăranii eroilor. De cea-l'altă parte a rîuluĭ, un şir de munţĭ acoperiţĭ de arborĭ, forméză mănăstireĭ o statornică barieră, care o apară despre răsărit, şi opresce razele sóreluĭ de a turbura fără timp repaosul părinţilor.

Oltul în măreţele luĭ capriţiĭ aci desfăşură cu falǎ undele sale, aci strecurându-se ca un şarpe printre doue stâncĭ, ce se par a se împreuna ca să-ĭ închiză drumul, îşĭ rĕzbună prin urlete sĕlbatice de strâmtórea ce suferă, şi spărgându-se cu furie de pietrósele lor temeliĭ, pare a le amenința că, ajutat de timp, va surpa odată culmea şi trufia lor.

In cea d'întâiŭ intrare, la uşa bisericiĭ este un tron de piatră, şi Vulturul cu două capete ţine de-asupră-ĭ coróna regală. Se spune, că în acel tron se odihnea Mircea care se află picturat înăuntru bisericeĭ, june încă, după cum era când a fondat mănăstirea. Statura luĭ e de mijloc, chipul blând şi voios, ochiĭ marĭ şi albaştri, părul castaniu blond şi buclat. O parte din îmbrăcămintea luĭ e vechiul costum al cavalerilor cruciaţĭ, vestmênt scurt şi spată; călţunĭ şi culţĭ, iar la genunchĭ are cusuţĭ în fir vulturĭ cu douĕ capete, pe d'asupra pórtă mantie roşie cu mărginare de aur, pe cap o corónă. Valorosul domn este înmormêntat în biserică, în cea d'întâiŭ intrare; douĕ marĭ pietre acoper mormîntul. Inscripţiunea uneia a început a se şterge, în cât abea poţĭ descifra câte-va cuvinte şi numele Mircea, iar pe cea-l'altă se citesc desluşit aceste cuvinte: «Aci odihnesce Maica Teofana călugăriţa, cu fie-sa Dómna Florica şi fiul sĕŭ Niculae Vodă, leat 1425.» Descoperire neasceptată şi plăcută! familia luĭ Mihaĭ Vitézul în acelaş mormînt cu bĕtrînul Mircea. De şi o istorie zice că Dómna Florica a murit în sclavie la Hanul Tătărilor, căruia i se trimesese în dar de Sigismund Batori în urma bătălieĭ de la Miroslăŭ, dar se vede că saŭ Mihaĭ însuşĭ a reuşit s'o scape cu promisiunĭ trimise Hanuluĭ prin deputaţiĭ sĕĭ, saŭ că Radu Şerban I-iŭ, moştenitorul tronuluĭ şi

boerii ţěriĭ, aŭ liberat-o cu dare de banĭ, credênd că este o desonóre generală să se afle în mâinile Tătarilor familia unuĭ ast-fel de om. Cât pentru maica luĭ Mihaiŭ, Teodora, pe care în anul 1599, în timpul cutezătóreĭ expediţiĭ în Transilvania o trimisese spre siguranţă la Cozia, este de credut că, amărâtă de mórtea durerósă şi timpurie a fiuluĭ sěŭ, după care ea maĭ trăi douĭ anĭ, a îmbrăţişat viéţa călugăréscă, şi s'a înmormântat acolo lângă un Principe de aceiaşĭ familie şi valoros ca şi fiul sěŭ.

Coborându-ne de la peşteră, însoţiţĭ de uetul Bistriţiĭ ce curge în vale, luarăm o potecă ce duce la Arnota, mică biserică, spre miadă-nópte, aşezată la o înălţime de douě orĭ maĭ sus de cât peştera. De şi Arnota se vede din curtea mănăstiriĭ Cozia, dar îndată ce începĭ a sui, desimea păduriĭ şi înălţimea vechilor stejarĭ îţĭ astupă vederea. Nimic nu 'ţĭ spune că te-aĭ apropiat, de cât lătratul căinilor ce te simt şi vestesc părinţilor că vin străini să-ĭ cerceteze.

Pe muchea déluluĭ afară de zidurile Arnoteĭ, este un foişor de lemn, aĭ căruia pareţĭ sunt acoperiţĭ cu numele fie-căruia vizitator credincios care a avut răbdare să se suie acolo.

Din acel foişor vederea se întinde în depărtare peste munţĭ şi câmpiĭ, până aprópe de Rîmnic.

In drépta maĭ jos este peştera pustnicului, şi în vale Bistriţa.

Mare trebue să fi fost anevoinţa cu care se făceaŭ aceste ziduri la ast-fel de înălţimi; dar se vede că greutatea biruită era unul dintre meritele religióse ale vremilor de atuncĭ. Apoĭ aceste mănăstirĭ pe înălţimea munţilor eraŭ ca nisce cetăţĭ care slujeaŭ de adăpost libertăţiĭ la împrejurărĭ grele. Intr'acéstă mănastire se află mormîntul viteazuluĭ Domn Mateiŭ Basarab, mormînt frumos, care despăgubesce cu mulţumire pe călătorĭ de ostenéla ce 'şĭ daŭ ca să-l viziteze.

Acest monument este de marmură albă, ridicat de pe pămînt ca de patru palme şi lung ca de patru picióre. Pe dênsul sînt săpate stema Prinţuluĭ şi a ţěreĭ, tunurĭ şi stégurĭ.

Am zăbovit maĭ multe césurĭ în lăuntru bisericiĭ, şezênd pe piatra mormîntuluĭ, şi vorbind de virtuţile luĭ Mateiŭ-Vodă, ale acestuĭ Prinţ cu inima nobilă, care a sciut şi să biruiască şi s'aducă în ţară bunurile păciĭ. El, destoinic a dobîndi numele de cuceritor, a ales pe acela de legiuitor şi civilizator al naţieĭ sale. Generos către vrăşmaşiĭ sěĭ şi drept către toţĭ, el n'a făcut altă greşélă, de cât aceea că a trăit prea mult. Bětrîneţele luĭ l'aŭ făcut să cază subt puterea unor miniştriĭ necinstiţĭ şi nevrednicĭ, carĭ i-aŭ întunecat gloria şi i-aŭ amărît cele din urmă ḑile ale vieţeĭ.

Bĕtrînul Prinţ este zugrăvit în biserică în faţa mormîntuluĭ, el pórtă anteriŭ cu florĭ, malotea cu blană, de râs şi cu corónă, statura luĭ este înaltă, pĕrul alb şi chipul bărbătesc.

Iată acum Tismana. Cea maĭ veche şi maĭ măréţă din tóte mănăstirile de peste Olt. Incepută de Radu II-lea Basarab, la 1366, ea se săvârşi de fiul sĕŭ Dan, şi mult maĭ târziŭ se prefăcu de Neagoe Basarab, în semn de recunoştinţă că şi-a găsit acolo scăparea când se afla gonit de Radu cel mare, pentru găsduirea ce a dat sfîntuluĭ Nifon. Dar prietenul unuĭ sfînt, religiosul şi blândul Neagoe, n'avea trebuinţă de acéstă nenorocire ca să înoiască biserica.

Ca să zidéscă Tismana, Radu II-lea avu trebuinţă să reteze o parte din munte. Aşeḍată la o înălţime ca de 100 de picióre, aparată în faţă de o măréţă stâncă, ce se plécă de-asupra'ĭ, ocolită de zidirĭ vechĭ care se întind pe marginea prăpăstieĭ, şi încoronată de turnurĭ, acéstă zidire, privită din vale, sémănă cu una din acele cetăţĭ feudale din veacul de mijloc, unul din acele palate din care baroniĭ şi cavaleriĭ înfruntaŭ puterea absolută, absoluţĭ eĭ însişĭ în proprietăţile lor.

In stânca de care pomenirăm, şi care se înalţă îngrozitóre, la spatele zidurilor, este o mâncătură adâncă, un fel de peşteră, din care

ese un isvor, ce trece pe sub pămînt, prin curtea mănăstirei, se aruncă din înălţime ca un torent, şi, împreunându-se cu rîul Tismanii ce curge la vale, forméză împreună o gârliţă ce şerpueşte între douĕ şirurĭ de munţĭ şi se pierde în depărtare. Tot în aceiaşĭ stâncă, de-asupra peşterii la o înălţime ca de 30 picióre, este o vizuină adâncă, chilia nemuritóre a sfîntuluĭ Nicodim, care se afla Egumen al Tismaneĭ. Călugăriĭ şi locuitoriĭ de prinprejur, vorbesc multe despre minunile aceluĭ sfînt, şi negreşit trebue să fi făcut minunĭ, de vreme ce putea să locuiască aşa de sus, pe un perete de piatră, fără să aibă aripĭ.

In acéstă monăstire se adunară la 1820 vitejiĭ pandurĭ aĭ Mehedinţuluĭ sub steagul luĭ Tudor Vladimirescu.

Indemnaţĭ de buniĭ părinţĭ, noĭ plecarăm să vizităm un metoc al monăstiriĭ, zidit pe munte spre miaḑă-nópte, la o înălţime deosebită; el este făcut de Sfîntul Nicodim, şi e atât de mic, în cât abia cincĭ saŭ şése ómenĭ pot încăpea într'însul. — Părinţiĭ de acolo ne spuseră, că în susul acesteĭ zidirĭ, la o depărtare ca de treĭ ore, pe creştetul cel maĭ înalt al munteluĭ, este o altă biserică făcută de acelaş sfînt, care slujea în aceiaşĭ ḑi la câte trele bisericile, întreprindere cam anevoiósă, şi pot ḑice peste putinţă, pentru un om care nu ar fi sfînt. — Cu tótă rîvna ce aveam a nu trece ni-

miç cu vederea, dar de astă dată vremea saŭ maĭ bine ḑis, curajul ne lipsi, şi ne întórserăm iarăşĭ la monăstire unde ne odihnirăm puţin în foişorul ce dă asupra prăpastieĭ în faţa drumuluĭ. Seara începuse a da obiectelor o culóre fantastică, ĭar în faţa nóstră, spre răsărit, o lumină roşatică vestea apropierea luniĭ; peste puţin o vĕḑurăm licurind ca o stea depărtată, ca o făclie care se aprinse în deasa întunecime a copacilor ce acoper muntele. Apoĭ un glob ruvinos se vĕḑu legănându-se printre frunzele desfăcute de vênt, şi înălţându-se puţin, aruncă o rază piezişe pe rămăşiţele uneĭ zidirĭ ce se vede pe cóstă, apoĭ d'odată arătându-se d'asupra stejarilor celor maĭ înalţĭ, ca pe un pedestal de verdéţă, lumină peştera sfîntuluĭ, turnurile monăstiriĭ, potecile tainice şi stâncile din faţă, în vreme ce o parte a pădureĭ, rĕmasă în umbră, făcea să se audă un vuet fioros, asemenea cu sbieretul depărtat al fiarelor sĕlbatice.

Am vĕḑut de multe orĭ răsărind şi apuind luna, dar nicĭ odată acea privelişte nu mi-a făcut aşa impresie. Tăcerea acesteĭ cetăţĭ unde răsuna odată zgomotul armelor, întinderea pustiuluĭ, singurateca lună ce se înalţă melancolică pe câmpiile ceruluĭ, tóte umpleaŭ inima mea de melancolie şi-mĭ deşteptară ideia uneĭ vieţĭ petrecute în singurătate în sânul natureĭ.

(Gr. Alexandrescu).

Stejarul şi Cornul

Frate, frate de stejar lasă-mĕ să taiŭ un par, să-mĭ fac osie la car.

— Frăţioare Românaş, cu drag parul daţi-l-aş, dac'aĭ face tu din el buzdugan de voinicel, ghiógă mare nestrujită cu piróne ţintuită şi cu ea mi te-aĭ lupta să ţĭ aperĭ moşia ta!

— Cornule ce nu te'ndoĭ, dă-mĭ o creangă s'o despoiŭ, să-mĭ fac prăjină de boĭ!

— Frăţióre Românaş, cu drag creanga daţi-o-aş, ca s'o facĭ arc de rĕsboiŭ s'alungĭ Leşiĭ de la noĭ. Lasă-ţĭ boiĭ frăţioare, şi te dă la vînătóre, că nu-ĭ timp de plugărie, ci e timp de vitejie.

— Codriĭ, codriĭ mĕ jur eŭ, să ucid cu braţul meŭ, de tot cornul un duşman, de stejar un că-pitan!

(Alexandri).

In codriĭ Ploninuluĭ

O dată un rege al Polonieĭ, Casimir, a trimes o óste mare, să intre în Moldova ca să bată pe Petru-Vodă. Acesta vĕḑênd că óstea moldovenéscă e prea puţintică şi că nu va isbuti într'o luptă mare, şi-a tras óstea tot spre locurĭ strimte. Aşa era obiceiul Domnilor românĭ, când nu aveaŭ destule puterĭ de împotrivire: se trăgeaŭ spre strîmtorĭ, cu gândul să aducă pe duşmanĭ prin văĭ înguste, ca să-ĭ isbéscă maĭ cu înlesnire.

Şi ştiind Petru-Vodă că Leşiĭ trebue să trécă printr'o pădure désă şi neumblată, numită Ploninul din muntele Sepeneţu, a alergat înaintea lor în pădure şi a tăiat cu fierăstraiele toţĭ copaciĭ de pe lângă drum, lăsându-ĭ numaĭ înţinaţĭ pe trunchiurile lor. Şi când aŭ intrat Leşiĭ în codru, Moldoveniĭ începură să împingă copaciĭ ceĭ marĭ de pe marginĭ, care cădeaŭ peste alţiĭ şi se pră-

vălirâ cu toţiĭ pe Leşĭ. In ameţéla şi învălmă-şélă în care se aflaŭ Polonii, vĕḑênd pădurea căḑênd de pretutindenĭ peste dînşiĭ, ieşi de-odată din adîncul pădurii Petru-Vodă cu Moldovenii şi isbi pe Leşĭ. Aceştia nu puteaŭ face nicĭ o mişcare, încurcaţĭ de copacĭ sub care să svîrcoleaŭ. Mulţĭ dintre Leşĭ perirâ într'acea ḑi vrednică de aducere aminte; maĭ mulţĭ însă căḑură robĭ. Treĭ stégurĭ marĭ şi tóte armele şi tot ce avură Leşiĭ cu eĭ căḑură în mânile biruitóre ale Moldovenilor.

(Bălcescu).

Grigore Ghica-Vodă

Ghica Grigore, care-şĭ iubia ţéra, a luat sarcina de a stârpi jafurile boerilor şi ale ciocoilor, carĭ de la Caragea ajunsese fără frîŭ; capul nu-l tăia prea mult, dar când avea câte o pricină grea, chema de se sfătuia cu treĭ ómenĭ, cu Vornicul Costache Câmpineanu, Clucerul Chiriac si cu Baş-ciohodarul Măciucă. După ce-ĭ audia pe fie-care în parte, se culca, dormea un somn bun şi pe la miedul nopţiĭ se scula, aprindea la candelă făclia din Vinerea Pascilor de la epitaf, cădea în genunchĭ dinaintea iconostasuluĭ şi se ruga luĭ Dumnedeŭ ca să-l lumineze. Ast-fel a domnit el şépte anĭ şi ajunsese să tremure boeriĭ ceĭ răĭ şi ciocoiĭ. Cât a domnit el, a fost bine pentru toţĭ: linişte domnia în ţară; pânea şi carnea bună, eftină; tótă lumea, negustor, meseriaş şi ţĕran mînca, bea şi chiuia : veselie pretutindenĭ. El a deschis şcóle romănescĭ şi a gonit pe egumeniĭ grecĭ.

(Xenopol).

Logofĕtul Ion Tăutul.

Intre cetăţenii, carĭ aŭ fost mândria Moldoveĭ, a fost şi unul Ión Tăutul. El se trăgea dintr'o familie din cele maĭ vechĭ ale Moldoviĭ.

Politic îndemănatec, cunoscênd prea bine limba grecéscă, latinéscă şi poloneză, el dobândi favorul luĭ Ştefan cel Mare, Domnul Moldoveĭ, care îĭ dete logofeţia cea mare, ministerul cel maĭ însemnat al ţĕriĭ; şi îl întrebuinţă în maĭ multe ambasade. La 1501 Tăutul merse în Polonia ca să închee pacea între Ştefan Voevod şi Albert, Regele Poloniei. Acesta atuncĭ îĭ dărui maĭ multe sate de la margine, anume Câmpul-lung rusesc, Putile, Răstócele, Vigniţa, Ispitul, Milier, Vilivcea, Carapeiul, Jamistia, Viscăuţĭ şi Volona, puind hotar apa Cirimuşul. La 1504, murind marele Ştefan Voevodul, vitézul vitejilor, se urcă pe tron fiul sĕŭ Bogdan. Acesta după povĕţuirea ce-ĭ dase

tatăl sĕŭ, trimise pe logofĕtul Tăut cu un plocon de ḑece pungĭ de banĭ şi însoţit de o cétă de pedestrime, ca să mérgă la Sultanul Turcilor să-ĭ închine Moldova.

Se ḑice că intrând Tăut în sala mareluĭ vizir, îşĭ scóse cismele şi le dete slugiĭ sale, poruncindu-ĭ să le ţie în sală înaintea luĭ: de care lucru, mirându-se vizirul, îl întrebă nu cum-va îĭ e témă să nu-ĭ le fure cine-va? Nu sciŭ rĕspunse Tăutul, dar cu nisce ómenĭ, carĭ vor să aibă tot, trebue să păstrăm tot ce putem. — N'aĭ să te temĭ de nimica, îĭ rĕspunse vizirul, noĭ acum suntem prietenĭ, iar nu duşmanĭ. — Doresc, ḑise Tăut, ca acéstă prietenie să păstreze capul ca şi piciórele». După aceea vizirul puindu-l să şéḑă pe o sofa lângă dînsul, i-aŭ adus, după obiceiŭ, cafea. El necunoscênd încă acea bĕutură, a turnat'o de o dată pe gât, strigând: să trăiască Impĕratul şi vizirul. In urmă se înfăţişă şi înaintea Sultanuluĭ Soleiman, şi îĭ spuse că vine din partea Domnuluĭ sĕŭ şi a poporuluĭ moldovean, să închine Înălţimeĭ sale Moldova şi Basarabia, cu condiţiĭ cinstite, iar maĭ cu sémă religia să fie păzită, fără cea maĭ mică vătămare. Sultanul se bucură mult vĕḑênd că Moldoveniĭ, a căror puternică sabie o simţise de multe orĭ Turciĭ, vin singurĭ să se plece puteriĭ sale. El primi tóte condiţiunile şi dete soluluĭ un act formal, subscris cu mâna luĭ, ca să-l ducă Domnuluĭ sĕŭ la Suceava.

In acest act se cuprindea: ca Moldovenii supuindu-se de bună voia lor împĕrăţiei otomane, voinţa Sultanului e ca religia şi bisericele lor să fie nevătămate; ţara să se administreze după legile sale; Domnul să nu fie dator la alta de cât numai să trimiţă în toţi anii înaltei Porţi 4,000 de galbeni, 40 de iepe şi 20 de şoimi; şi tóte acestea sub titlul de dar (peşkeş).

După aceea Sultanul dărui luĭ Tăut cele ḑece pungĭ de banĭ pe care le aduse dela Bogdan. Întorcêndu-se în patria sa, Tăutu zidi o biserică de piatră fórte frumósă în satul Bălăceştĭ, în ţinutul Sucevei pe Siret. El a maĭ zidit încă în Constantinopol un palat sub numirea de Bogdan Saraï saŭ palatul moldovenesc, în care era şi o biserică pe numele Sf. Nicolae. La anul 1511 a murit Ion Tăutul logofĕtul.

(Bălcescu).

Bataia din codriĭ Cosminuluĭ

Albert, Regele Poloniei venise cu óste asupra luĭ Ştefan-Vodă Cel-mare. A ars şi a prădat ţara Moldoveĭ, dar dând bóle şi peire în óstea luĭ, a cerut pace dela Ştefan, cu condiţia să se întórcă tot pe unde a venit.

La 19 Octombre fuse ḑiua plecăriĭ.

Dar Albert, de şi se învoise a se înturna în Polonia tot pe calea, pe unde venise în Suceava şi prin punctul prin care intrase în Moldova, plecă însă pe altă cale şi spre alt loc, care era maĭ de-a dreptul în ţéra sa, şi pe unde satele nu eraŭ încă stricate, ca să pótă afla provisiĭ de gură maĭ cu înlesnire.

A patra staţie a Polonilor fuse la codrul Cosminuluĭ. Aci este o strîmtóre neregulată printre două rîndurĭ de délurĭ marĭ, umbrite de măgurĭ şi de stâncĭ, ce se rădică din spatele délurilor. Tóte cóstele până la vêrfurĭ eraŭ acoperite de pă-

durĭ sĕlbatece şi întunecóse, din causa umbrelor stâncelor, de desimea şi înălţimea arborilor giganticĭ. Acolo era locaşul ursuluĭ celuĭ maĭ fioros, al căprióreĭ celeĭ maĭ fricóse, al cerbuluĭ celuĭ maĭ speriat, căcĭ aceste vite nu vĕḑuseră încă omul. Zimbrul, a căruĭ viţă s'a stins în Moldova, atuncĭ trăia şi locuia aceste locurĭ sĕlbatice. Albert dete ordin să intre oştirea în acéstă strîmtóre, pe o cale ce şerpuia pe cóstele munţilor, când coborându-se, când urcându-se pe înâlţimĭ grozave unde pericolul părea că şéde rîḑênd pe marginea prăpăstieĭ şi aştéptă pe neînţelepţiĭ trecĕtorĭ. Intâiŭ intrară carele cu bagaje, muniţiunĭ, provisiĭ; regele n'a intrat în acéstă strîmtóre de cât a doua ḑi, însoţit numaĭ de curtea sa. In urma luĭ intră armata cu căpitaniĭ eĭ, fără arme, fără regulă, goĭ ca la casa lor. După aceştia veniaŭ lefegiĭ saŭ mercenariĭ; tunurile veniaŭ în mijloc, împotriva a orĭ-ce rînduelĭ.

Carele ajunseră pe la mijlocul codruluĭ. Ostaşiĭ călătoreaŭ şi cântaŭ saŭ ziceaŭ în fluere.

Pe când ostaşiĭ treceaŭ prin aceste strîmtorĭ, avênd sub picióre prăpăstiĭ, asupra capuluĭ zidurĭ de granit ce se înălţaŭ şi spărgeaŭ noriĭ, auḑiră de o dată nişte strigăte nenumĕrate şi puternice în sînul munţilor şi în umbra pădurilor. Din ambele părţĭ ale dealurilor, din sînul pădurilor eşi o céţă; din acéstă céţă o

plóie de săgeţĭ, apoĭ trăsnete de sîneţe, flacărĭ, glónţe; se auḑiră strigăte turbate. Ostaşiĭ polonĭ cad răniţĭ saŭ morţĭ; locul se acopere de sânge. Céţa se îndésă, ia o formă, formă de ţĕranĭ moldovenĭ cu arme, carĭ se aruncă asupra Polonilor cu strigătele: «Ucide! Ucide!» Taie, înpung, omóră, despóie, dejugă boiĭ de la carele cu bagaje. Carele astupă calea, forméză baricade. Armata polonă se afla atuncĭ într'un iad. Ţĕraniĭ moldovenĭ se retrag, dispar ca nişte umbre fantastice. Atuncĭ o miĭe de trăsnete din tóte părţile munţilor plesnesc de o dată: o miĭe de trăsnete pe o miĭe de tonurĭ diferite. Nu este sunetul tunuluĭ, nicĭ al sîneţelor. Aceste sunete sunt necunoscute ostaşilor. Sunt nişte trăsnete înfiorătóre, grozave, ce nu te lasă nicĭ să auḑĭ, nicĭ să surḑescĭ. Sunt miĭ de copacĭ bĕtrînĭ ca vécurile, groşĭ ca piscurile, ce crescuţĭ în cóstele cele drepte ale munţilor, tăiaţĭ şi atîrnaţĭ pe rădăcinĭ, legaţĭ cu funiĭ al căror căpătâiŭ se află în mâinele ţĕranilor Moldovenĭ, apoĭ mişcaţĭ din locul lor se rĕstórnă. Făcênd umbră, cad, lovesc, în stîncĭ, în crângurĭ, dărâmă bolovanĭ ce iĭ lovesc, se rostogolesc împreună, bolovaniĭ merg maĭ repede, ucid, strivesc grămeḑĭ de Leşĭ; copaciĭ vin după eĭ cu rămurĭ şi crăcĭ şi acoper, înécă locul, opresc să fugă pe Poloniĭ ce vor să scape de mórte, iĭ ţin în loc până alţĭ bolovanĭ, alţĭ copacĭ ce rîură necontenit, vin să-ĭ sfârsiaşcă.

Aerul se întunecă, sórele dispare înainte de séră. Frunḑele galbene ale copacilor ce cad, pulberea ce urméḑă bolovaniĭ, fac nópte. Acéstă sdrobire se întinde pe tótă calea acestuĭ codru. Acéstă luptă saŭ acéstă ucidere, acéstă agonie, ţinu mult. Nu era numaĭ omul; natura însăşĭ intrase în luptă. Prăpăstia era plină de cadavre de caĭ, de boĭ, de ómenĭ, frânturĭ amestecate împreună, cât nu se maĭ cunóştea nimic. Peste acéstă carne pisată, sdrobită cu petre, amestecată cu fărîmăturĭ de care, de căruţe, de arme, de vestminte, rîura sîngele, apoĭ se închega, iar pe ce cel închegat venea altul cald şi necontenit. Aceste strigăte, aceste trăsnete, aveaŭ rĕsunete în munţĭ. Munţiĭ rĕsunaŭ, munţiĭ tremuraŭ. Cerul se învelea cu întunerec. Vulturiĭ sburară croncănind departe de acest loc. Fiarele sĕlbatice se ascunseră în fundul smârcurilor. Nimenĭ nu se mişca, nu putea nicĭ să înainteze, nicĭ să se întórcă: mórtea era pretutindenĭ. Mulţĭ ostaşĭ cu piciórele, cu mâinele, cu braţele sdrobite, alţiĭ cu piepturile despicate, gemeaŭ în agonia morţiĭ. Priveleşte înspăimîntător ce-ţĭ aduce aminte dărâmările munţilor de cutremure peste ómenĭ! nópte înspăimântătóre din care ese mórtea! şi nicĭ o scăpare!

(Bolintineanu).

Vredniciile Voevoḑilor noştri.

Iar când e vorba de curagiul individual, de îndrăsnéla faptelor, de statornicia apĕrării de mărinimia şi bărbăţia Voevoḑilor noştri, care, de şi într'o ţară strîmtă şi cu puţine mijlóce, aŭ sevîrşit lucrurĭ uriaşe, în tóte aceste, nu mĕ tem să zic că istoria nóstră ar fi maĭ jos de cât istoria a orĭ-şi-căruĭ popor vechiŭ saŭ noŭ. Lupta naţională a Românilor, care aprópe treĭ vécurĭ aŭ apărat cu sabia Creştinătatea în potriva tuturor puterilor Islamismuluĭ, Domnia luĭ Alexandru cel Bun şi a luĭ Mircea cel Bĕtrîn, al cărora nume resunaŭ de la Marea-Baltică până la porţile Constantinopoleĭ, strălucitele fapte ale unuĭ Ştefan cel Mare, blânda figură a luĭ Négu Voevod care, ca şi Ludovic XII al Franţieĭ lasă sfătuirĭ fiuluĭ sĕŭ cum să domnéscă, abdicarea luĭ Petru Schiopul, care preferă să se scobóre de pe tronul Moldavieĭ, de cât să plătéscă bir Turcilor,

chipul măreţ a luĭ Mihaĭ Viteazul, singurul Voevod ce ajunse a uni părţile Daciei vechi şi a se putea intitula: «Mihail cu mila luĭ Dumneḑeŭ, Domn Valahieĭ, Moldoveĭ şi Transilvanieĭ», inima de eroŭ şi geniul bărbătesc al Dómnelor Elena şi Florica, patriotismul preotuluĭ Farcaş şi înalta înţelepciune a luĭ Miron Costin, care cu aceaşĭ mână purta sabia spre apĕrarea patrieĭ şi condeiul spre scrierea analelor naţionale, rivalitatea numaĭ spre bine a Domnilor Mateĭ Basarab şi Vasile Lupu, marile planurĭ sprijinite de marile talente ale luĭ Şerban Cantacuzino, pentru care tronul Valahieĭ se părea prea mic şi râvnia tronul Bizantieĭ, apărarea a noĕ-spre-ḑece plăieşĭ în cetatea Némţuluĭ în potriva armieĭ întregĭ a luĭ Sobieski, mântuitorul Vĭeneĭ: tóte aceste fapte ar merita mirarea chiar şi a strĕinilor, când istoria nóstră ar fi maĭ bine cunoscută.

(Cogălniceanu).

Pasul Turnu-Roş

Locurile, pe unde trec călătorii de la Sibiŭ până la Turnul-Roş, sunt înzestrate cu atâtea frumuseţĭ, cât numaĭ penelul unuĭ zugrav iscusit ni le-ar putea înfăţişa cu ceva deplinătate. Călătorul avênd înaintea sa pe tatăl munţilor Carpaţĭ din partea aceea, Surul, înaintéză prin ţinutul de tot pitoresc al Tălmaciuluĭ, unde se varsă părîul Sadul în rîul Sibiŭ. Pe un munte apropiat se maĭ vĕd surpăturile uneĭ cetăţuĭ vechĭ, şi ceva maĭ departe se varsă Sibiul în sumeţul Olt.

De aci în colo sunt munţĭ tot de ceĭ maĭ înalţĭ, pe de ambele lăturĭ, chipurile lor sunt tot maĭ puternice şi maĭ uriaşe; iar văile cele înguste sunt acoperite de florĭ nenumĕrate, de tot felul de colorĭ. La fie-care cotitură a drumuluĭ ni se înfăţişéză tot icóne nouĕ de munţĭ aşeḑaţĭ într'un şir noŭ.

Drumul se strîmtéză, sĕlbătăcia păduriĭ şi a

stîncilor se face tot maĭ singuratecă, chiar şi însuşĭ drumul se pare ameţit, întorcêndu-se încóce şi încolo cu o nedumerire simţită. Aicĭ se rĕstórnă câte un părete de stîncă peste drum, închiḑêndu-l; colo îl sapă un părîŭ iute căḑător. Icĭ colo se înalţă munţĭ întunecoşĭ şi aruncă, par'că, câte o căutătură posomorîtă asupra rîuluĭ din vale care în cerbicósa-ĭ sumeţie şi-a luat drumul curmeziş prin curmătura munţilor. In singurătatea acésta se aude numaĭ vuetul cel monoton al Oltuluĭ, carele se trîntesce furios în ascuţişele stîncilor, dar călătorul nu se maĭ satură de admirat măreţele grupe de copacĭ şi forme de munţĭ, de a se minuna de feluritele colorĭ ce aŭ frunḑele copacilor, şi a privi la deosebitul abur, ce se légănă peste munţiĭ depărtaţĭ. Pe urmă se strîmtéză drumul cu totul; el numaĭ cu mare sfială se agaţă de costişele délurilor, căcĭ departe, sub dînsul, vuesce Oltul, pe când copaciĭ puternicĭ, cu ramurile lor cele uriaşe, acoper drumul din partea de sus. Drumul face întorsăturĭ fórte cotite pe lângă stîncile cele cu muschiŭ, stâncĭ ieşite şi ascuţite, trece peste pietre colţuróse şi peste stîncĭ marĭ, pîraie furióse şi podurĭ spumate, până când maĭ pe urmă se ivesce turnul unuĭ castel vechiŭ, care ameninţă a închide drumul cu zidurile sale cele gróse. Pentru stăpânirea acestuĭ drum s'aŭ purtat bătăliĭ cumplite şi sîngeróse din timpul

împěratuluĭ Traian şi până în ḑilele nóstre. Aicĭ sfărămară Românii pe regele unguresc Robert cu călăreţiĭ luĭ cu tot (1330); aci învinse Sigismund pe Turcĭ şi pe Românĭ. Acum se află la satul Boiţa un turn cu colórea de tot roşie, înălţat peste margine, lângă care se a ă diregătoria vamală şi carantina; şi o jumětate de oră maĭ departe se află casele plăeşilor românĭ, înşirate în linie désă. De aci se deschide iute o vale, cât veḑĭ cu ochiĭ, în şesul Dunăriĭ, peste care se vĕd podurile de pe malul drept al Dunăriĭ.

(Al. Pumnul).

Câmpu-lung

Câmpu-lung, capitala judeţuluĭ Muscel, este aşeḑat pe o câmpie îngustă, dar fórte lungă, de unde i s'a şi dat póte numirea acésta. Este închis între nisce délurĭ măreţe şi udat despre o parte de apa Rîul Tîrguluĭ. Intre zidirile oraşuluĭ sînt vrednice de vĕḑut câte-va bisericĭ vechĭ, precum: mănăstirea cea zidită de un Radu Voevod şi apoĭ prefăcută de Mateĭ Basarab, acésta este biserica de căpetenie a oraşuluĭ. Apoĭ mica bisericuţă a luĭ Radu Negru Voevod, tatăl luĭ Mircea cel Mare, zidită între aniĭ 1372 şi 1380. In marginea oraşuluĭ se află nisce ruine de cetate, numită de locuitorĭ Jidova, care se află între douĕ délurĭ marĭ, şi pe lângă dînsele în partea despre rĕsărit curge Rîul Tîrguluĭ. Ruinele înfăţişézā un pătrat ca de 150 de paşĭ în lungime, şi de o sută în lărgime, împresurat pe margine cu o grămădire de bolovanĭ şi de pietre, de-asupra cărora cresce iarbă şi

muschiŭ. In lăuntru pătratuluĭ se află asemenea grămeḑĭ de pietre, carĭ, fără îndoială, sunt ruinele unor clădirĭ. La mijlocul fie-căreĭ laturĭ este lăsat loc de intrare, ca şi cum ar fi avut patru porţĭ.

De la Câmpu-lung, voind să mergĭ la peştera de la Dîmboviciόra, apuci spre Miaḑă-nόpte, trecĭ pe dinaintea mânăstirii Nămăescĭ, apoĭ prin Dragoslavele şi pe la Rucăr, sate, pe lângă carĭ curge Dâmboviţa. Acésta isvorăsce din nisce culmĭ de piatră fόrte înalte, şi lovindu-se de bolovanĭ uriaşĭ, face, curgênd la vale, un mare vuet, ce se aude din depărtare. Mergênd pe calea, ce duce din Câmpu-lung, pe lângă Rucăr, la trecĕtόrea Bran, în Transilvania, ajungĭ la podul Dâmboviţeĭ. Spre apus de la pod se zăresce o gură între doĭ munţĭ de piatră, ale căror vîrfurĭ, fόrte înalte, par'-că se împreună; aci e Dâmboviciόra. Cu cât înaintezĭ maĭ tare în acéstă înfundătură, cu atât aerul e maĭ rece, fiind-că sόrele nu pόte străbate într'însa nicĭ odată. Stîncile, pe sub carĭ trecĭ, parcă abea se ţin de munte, gata să cadă. Natura a unit în aceste locurĭ tot ce avu maĭ aspru şi maĭ sĕlbatic pentru vedere, şi tot cee maĭ minunat şi maĭ măreţ; bradul, care cresce pe câte un colţişor eşit din stâncĭ afară; pietre, preste carĭ trăsnetul lovesce cu furie; marĭ crăpăturĭ şi scobiturĭ în stîncĭ, carĭ aduc aminte de cutremure; bolovanĭ, ce nu se pot numĕra şi carĭ sunt coborîţĭ din înăl-

ţimile cele maĭ primejdióse, şi în sfîrşit acea adîncime, care de abia o póte mĕsura ochiul.

Dar apoĭ resunetul văiĭ face locul şi maĭ înfiorător; căcĭ fie-care călcătură, mişcând câte o pietricică, nasce un rĕsunet, care se pierde în rĕsunetul cel nemărginit al văiĭ. Ast-fel mergĭ o jumĕtate de oră, ca şi cum aĭ merge pe sub pământ; apoĭ daĭ la un loc maĭ deschis, de unde nu este mult până la gura peşteriĭ. In lăuntru peşteriĭ este întunerec mare; de aceea călătoriĭ intră numaĭ cu făcliĭ aprinse. Rĕcórea din lăuntru peşteriĭ te isbesce chiar la intrare. Ea are o mulţime de cotiturĭ boltite; stalactitele atîrnă de boltă, ca nisce ciucurĭ, ca ugerul vaciĭ şi maĭ marĭ, vinete şi albe. Cu cât înaintezĭ în lăuntrul peşteriĭ, cu atât lumina ḑileĭ piere şi te cuprind nisce fiorĭ, ca şi cum aĭ trece într'altă lume. In fundul peşteriĭ, pe pietrele de acolo, se află o mulţime de inscripţiunĭ. Când te întorcĭ îndărăt, lumina ḑileĭ începe cu încetul a se zări şi aĭ o privelişte întocmaĭ ca revĕrsarea zorilor dimineţiĭ.

(Pelimon).

Doĭ codri aĭ Moldoveĭ

Doĭ codrii aŭ fost la Moldovenĭ maĭ vestițĭ de cât toțĭ: al Cotnaruluĭ și al Tigheciuluĭ.

Al Cotnaruluĭ este aprópe de tîrgul acestuiașĭ nume, și nu s'a făcut din fire, ci însășĭ sîrguința locuitorilor l'a sădit. Pe vremile luĭ Ștefan Voevod Cel-Mare, era acolo numaĭ un câmp mare, gol; iar după aceea, Leșiĭ cu o óste mare așeḑênd tabăra acolo, pe câmpul acela, și năpădindu-ĭ Ștefan Voevod, i-a bătut și le-a robit tabăra, și luându-ĭ pe fugă, pe ceĭ maĭ mulțĭ i-a oborît și peste 20,000 a prins robĭ, dintre carĭ ceĭ maĭ mulțĭ eraŭ boerĭ. Și apoĭ pentru rĕscumpărarea lor, Craiul leșesc a dat o sumă mare de banĭ, dar Ștefan n'a primit-o, pentru că nu era iubitor de argint; ci a voit, maĭ vîrtos să-șĭ facă așa un semn de biruință, care să-i vestéscă vite-

jiile sale și în vécurile cele viitóre. Și pentru acest sfîrşit, a înjugat el pe toţi Leşiĭ la plug și a poruncit de a arat tot câmpul acela, pe care s'a întîmplat rĕsboiul, și a semănat pe dînsul ghindă, care era gătită pentru acea trebuință, din care aŭ crescut acum pădurĭ îndestul de largĭ şi de frumóse, carĭ se numesc Dumbrăvile roşiĭ, pentru că s'aŭ udat cu sîngele Leşilor, iar Leșiĭ le numesc Bucovina, și nicĭ odată nu pomenesc fără de lacrămĭ numele acestuĭ loc.

Alt codru, dincolo de Prut, la hotarul Basarabieĭ, ce se chiamă Tegheciŭ, e lat maĭ la 30 mile italienescĭ şi este pentru Moldovenĭ apărarea cea maĭ tare în potriva Schiţilor, carĭ de multe orĭ l'aŭ năvălit, dar nicĭ odată nu l'aŭ luat. Și măcar că copaciĭ codruluĭ sunt fórte înalţĭ, dar staŭ fórte deşĭ unul de altul, în cât nicĭ pedeștri nu pot străbate printr'însul, fără numaĭ pe potece, carĭ sunt sciute numaĭ de locuitorĭ. Maĭ nainte se numĕra pe acolo peste 12 miĭ de locuitorĭ, carĭ eraŭ ostaşiĭ ceĭ maĭ vitejĭ în tótă Moldova, iar acum, după rĕsbóiele și căderile cele multe de robie, aŭ rĕmas doue miĭ. Acești ómenĭ aŭ cu Tătariĭ megieşĭ de la Bugeag o învoială, ca pe tot anul să le dea o sumă de grinḑĭ, pentru că în Basarabia maĭ tot-d'a-una este lipsă de lemn, şi acéstă învoială o păzesc și până în ḑiua de

astă-ḑĭ ; iar când voiesc Tătariĭ să calce peste tocmélă şi să iea lemn maĭ mult, care de multe orĭ se şi întîmplă, atuncĭ aceştĭ locuitorĭ de pe acolo se apără cu mâna înarmată, isbăvind de multe orĭ biruinţă.

(Cantemir. La anul 1720).

Mórtea luĭ Ghica Vodă

Odată, când aŭ cerut Leşiĭ de la Turcĭ ţara Moldoveĭ, ca să fie a lor, aŭ rĕspuns Turciĭ aşa: «Nu vĕ putem da ţara Moldoveĭ, căcĭ nu e a nóstră, ci e ţară volnică şi este numaĭ închinată Turcilor, dar nu luată cu sabia». Dar după opt-ḑecĭ de anĭ, Turciĭ aŭ dat o parte din Moldova pentru vecie Austriecilor.

Domnul de atuncĭ al Moldoveĭ, Grigore Ghica s'a împotrivit cu tărie, cum daŭ Turciĭ de pomană ceea ce nu este a lor? Şi a strigat Ghica Vodă şi şi-ă căutat dreptatea, dar n'a folosit nimic. Ţinutul Cernăuţilor, jumĕtate din ţinutul Suceveĭ cu vechia capitală a Moldoveĭ, cuibul luĭ Ştefan cel Mare, Câmpu-Lungul şi Rădăuţiĭ, mănăstirile Putna, Suceviţa, Salca, Voroneţul şi alte locaşurĭ sfinte, tóte zidite, împodobite şi înzestrate de vitejiĭ noştri Domnĭ, tóte s'aŭ deslipit de Moldova şi s'aŭ dat strĕinuluĭ. Bucovina cea frumósă,

cu treĭ tîrgurĭ şi cu două sute cincĭ-ḑecĭ de sate trecură sub domnia austriacă, şapte ḑecĭ de miĭ de Moldovenĭ fură siliţĭ să trăiască în străină ţară, măcar că eraŭ în ţara lor. Ḑiua acésta, când s'a rupt tâlhăresce Bucovina de Moldova va fi de vecinicie pentru Moldovenĭ o ḑi de jale, căcĭ ea ne-a răpit locurile măririĭ strămoşescĭ, pămînturĭ înrodite cu sângele vitejilor noştri, locurĭ ce cuprind oasele luĭ Ştefan cel Mare şi-ale mameĭ sale Elena.

Şi n'a fost destul atâta. Turciĭ după ce ni-aŭ răpit ţara, ne-aŭ ucis mişelesce şi pe Domnul ţĕriĭ, pe Ghica, fiind-că acesta se împotrivise nedreptăţiĭ şi silniciei păgânescĭ.

Intr'o ḑi pe vremea vecernieĭ sosi în Iaşĭ la casa Beiliculuĭ — o casă zidită anume pentru primirea Turcilor trecĕtori prin Iaşĭ — un turc bĕtrîn, un Capigi-başa şi imbrohor al Sultanuluĭ. El avea porunca de la Sultanul ca să ucidă pe Vodă Ghica, ca să nu-ĭ maĭ strige Ghica atâta şi să-ĭ arate nedreptatea.

Turcul acesta îşĭ minţea gândul veniriĭ sale. Spunea că merge să vadă cetatea Hotinuluĭ, şi că poftesce la el pe Vodă ca să-ĭ spue veştĭ bune de la Impĕrăţie. Se prefăcea Turcul bolnav, ca să facă maĭ creḑĕtor pe Vodă, căcĭ alt-fel trebuia, după obiceiŭ să mérgă Turcul la Vodă. Iar Vodă Ghica îl avea pe acest turc de multă vreme prieten, şi nu bănuia nimic rĕŭ. Ba i-a făcut o primire ca

de Domn, a trimes înaintea Turculuĭ pe toţĭ boerii ceĭ marĭ, cu slujitorĭ şi cu breslele negustorescĭ şi l'aŭ purtat pe palme cu bună primirea lor.

Vodă veni cu aĭ sĕĭ la prefăcutul bolnav într'o trăsură cu şase caĭ. Dar când a fost la pórta Beiliculuĭ, caiĭ n'aŭ voit să intre în curte, de géba i-aŭ bătut vizitiĭ, de géba i-aŭ luat de frîne. Aşa, că Vodă se dete jos şi intră în curte singur. Póte fusese un semn ceresc acéstă întîmplare cu caiĭ, dar Voda n'a băgat'o în sémă.

La scara Beiliculuĭ aşteptaŭ pe Vodă 12 Harapĭ, uniĭ îĭ luminaŭ drumul cu făcliĭ de céră, alţiĭ îl stropeaŭ cu apă de trandafir. La lumina făcliilor, Vodă îşĭ aruncă ochiĭ la aceĭ Harapĭ şi se cutremură. Eraŭ nisce buzaţĭ grozavĭ, cu feţe sĕlbatece ca de fiară, şi semănaŭ cu diavoliĭ din «pedepsele Iaduluĭ» cele zugrăvite pe păreţiĭ sfîntuluĭ Nicolae din Iaşĭ, Şi vĕḑu că fie-care Harap avea câte un hanger, iar după pravila ţĕriĭ Turciĭ n'aveaŭ voe să pórte arme câtă vreme steteaŭ pe pace în oraşele Moldoveĭ.

Bietuluĭ Domn îĭ intră de odată la inimă prepusul morţiĭ. El se pipăi la brîŭ, şi încremeni vĕḑênd că-şĭ uitase acasă hangerul. El avea obiceiŭ să pórte hangerul la brîŭ şi ḑiua şi nóptea, la masă şi chiar culcat în pat, în biserică şi pe tron. Şi tocmaĭ acum şi-l uitase! O sudóre rece îĭ cuprinse tot trupul. Şi era singur!

Atuncĭ îşĭ aduse aminte de scrisorile prietinilor din Ţarigrad, de sfaturile ce i le da Domnul din Ţara românéscă, de lacrimile şi de visurile Dómnei soţieĭ sale, de statutul cailor în pórta Beiliculuĭ. Un vĕl i să rădică de pe ochĭ şi vĕḑu tot grozavul adevĕr — mórtea!

Dar era prea târḑiŭ să se maĭ întórcă. Harapiĭ închiseră pórta curţiĭ. Chiar de ar fi voit să se întórcă, mórtea tot în calea luĭ era. Trebui decĭ să mérgă înainte, hotărît să-şĭ vîndă cât va putea de scump viaţa. Şi-ĭ părea aşa de rĕŭ, că n'are măcar hangerul la brîŭ.

Harapiĭ îĭ deschiseră uşa, şi Vodă intră în odaia luĭ Capigi-başa, care prefăcându-se că-şĭ birue slăbiciunea, se sculă în genunchĭ înaintea luĭ. Vodă Ghica îl îmbrăţişă, ca pe un prieten vechiŭ. Iar Vodă îĭ ajută să se culce iarăşĭ, şi se aşeḑă lângă dînsul pe divan.

Capigi-başa începu să se jăluiască de bóla sa, cu multă făţărnicie, apoĭ începu să spue luĭ Vodă noutăţĭ de la prietenii luĭ din Ţarigrad. Dar de ţelul veniriĭ sale nu-ĭ spuse nicĭ un cuvînt.

Vodă se tot uita împrejur, căcĭ s'aştepta să fie din minut în minut atacat. Se uita, şi vedea că loc de scăpare nu e.

In sfîrşit, în mijlocul vorbeĭ, Capigi-başa ceru luĭ Vodă o ţigară. După ce aprinse ţigara, ḑise: «Tutunul, Bey, nu ţi-e bun. Să-ţĭ daŭ eŭ altul din

fabrica împĕrătéscă.» Şi bătu din palme, chiemând servitorii.

Atuncea perdéua se mişcă de odată şi răsăriră de după ea patru-ḑecĭ de bostangiĭ şi se repeziră asupra bietuluĭ Domn. Intr'aceiaşĭ clipă făţarnicul Capigi-başa scóse o batistă de mătase négră şi o asvîrli pe umĕrul luĭ Ghica, strigându-ĭ turceşte «Mazil, hain!»

Domnul Ghica sări în picióre, uitându-se la Capigi-başa. Căpitanul bostangiilor se apropie pe din dos şi lovi pe Domn cu cuţitul drept între umerĭ, făcându-ĭ o rană de mórte. Sângele isvori ca vărsat din cofă; iar Domnul răcni odată ca un leŭ şi se smuci din mâinile căpitanuluĭ. Săriră toţĭ bostangiĭ, şi atuncĭ o luptă grozavă se încinse, unul împotriva a patru-ḑecĭ, douĕ braţe fără armă împotriva atâtor hangere.

Domnul Ghica era de felul sĕŭ înalt şi puternic, iar acum braţele sale întărite de mânie şi de desnădejde eraŭ maĭ înfricoşate de cât cuţitele acelor robĭ ticăloşĭ. El s'asvîrle printre bostangiĭ, rĕstórnă cu loviturĭ de pumn pe câţĭ-va dintre eĭ, îĭ izbesce de păreţĭ şi-ĭ lasă ameţiţĭ, smulge apoĭ din mâna unuia hangerul şi începe să lovéscă de mórte. Impungênd pe uniĭ, rĕsturnând pe alţiĭ cu loviturĭ voinicescĭ, el omorî pe opt dintre eĭ, care asvîrliţĭ la pămînt urlaŭ mişeleşte şi se svîrcoleaŭ în pângăritul lor sânge. Iar Capigi-başa prietenul

luĭ Vodă în tótă vremea acésta şedea pe divan şi se uita liniştit la crunta privelişte, aţîţând numaĭ cu gura pe mârşavii bostangiĭ.

Bietul Domn Ghica, fiind lovit de cuţit în maĭ multe locurĭ şi simţind că pierde prea mult sînge, începu a striga din tóte puterile, chiemându-şĭ slujitorii într'ajutor. Dar mişeiĭ de Turcĭ amăgiseră pe slujitoriĭ Domnuluĭ şi ducêndu-ĭ într'o cârciumă i-aŭ luat sub pază. Eĭ nicĭ n'auḑeaŭ strigătele desnădăjduite ale stăpânuluĭ lor.

Domnul se lupta încă bărbăteşte, în încăerarea aceea, dar scăpare nu era. Trebuia să móră, căcĭ într'o luptă aşa de nepotrivită ce póte vitejia singură? El se repeḑi la o feréstră, căutând să sară în curte, unde nădăjduia să fie auzit de slujitoriĭ săĭ. Dar cercevéua era prea strîmtă. Şi în clipa în care spărgea cu pumnul gémurile, bostangiiĭ, amorţiţĭ şi împinşĭ o bucată de vreme, îşĭ veniră în fire şi se repeziră cu toţiĭ de odată spre Ghica şi împlântară în trupul luĭ tóte cuţitele. Fapta nelegiuiriĭ era sfîrşită: Ghica căḑu mort lângă feréstră, iar Turciĭ strigară Alah! Tocmaĭ atuncĭ bătea ceasornicul din Turnul Treĭ-Ierarhilor. Eraŭ treĭ ceasurĭ şi jumĕtate din nópte.

Aşa muri bietul Ghica, jertfa a iubiriĭ de ţară şi a bunătăţiĭ sale. Turciĭ i-aŭ tăiat capul; i-aŭ desbrăcat trupul de cabaniţa de Domn, şi gol aşa numaĭ în cămaşă, făr' de cap, i l'aŭ aruncat în

curte, unde zăcu maĭ multe ḑile batjocorit de Turcĭ. Averea luĭ tótă a fost luată de Turcĭ în folosul împĕrăţieĭ, dómna şi cu domniţele cernite aŭ fost duse în robie la Ţarigrad. Asemenea şi capul sĕŭ însângerat a fost dus ca să impodobéscă maĭ multe săptămânĭ pórta Ţarigraduluĭ.

De asupra capuluĭ sĕŭ ar fi trebuit Turciĭ să scrie aşa: «Acesta e capul blestematuluĭ ghiaur Grigore Ghica Vodă, care fără voia Sultanuluĭ s'a străduit să păstreze ce era a Sultanuluĭ.»

(Fóia pentru minte).

Mitropolitul Veniamin

Tragerea de inimă a Mitropolituluĭ Veniamin spre facerĭ de bine şi spre milostenii ajunse în sfîrşit până la patimă. Cel maĭ de pe urmă ban, haina cea maĭ de pe urmă o da săracilor; şi nu era orfan, şi nu era văduvă care să iasă fără ajutor din casa luĭ. Pe multe familiĭ scăpătate le ţinea el, şi cheltuia nespus de mult cu crescerea şi purtarea la şcólă a multor copiĭ orfanĭ, maĭ ales copiĭ de preot. Nu numaĭ pămîntenii, dar şi strĕinii aflaŭ tot-dauna la Mitropolitul Veniamin un adevĕrat Părinte. El era bogat, dar ajungea cu tóte acestea să n'aibă câte odată banĭ şi să fie strîmtorat. Bogăţia luĭ, orĭ cât de mare era, nicĭ pe departe nu era potrivită cu bunătatea inimiĭ sale şi cu mulţimea nevoieşilor care îĭ cereaŭ ajutorul.

Scaunul Mitropolieĭ era încunjurat în zilele luĭ Veniamin de mulţĭ arhiereĭ, călugărĭ şi mirenĭ,

de zece orĭ maĭ mulţĭ de cât se vĕd astă-ḑĭ pe la Mitropolii, şi toţĭ trăiaŭ ca în sînul luĭ Avram. Prin mâinele secretarilor, maĭ ales printr'ale cunoscuţilor maĭ cu credinţă, se străcura ḑiua şi nóptea aur şi argint fără măsură, căcĭ Veniamin aşa de puţin şi-a bătut capul cu sumele ce avea de luat şi de dat, încât până la mórtea sa n'a voit să cunóscă nicĭ măcar cursul banilor ce umblaŭ pe atuncĭ.

Intr'asemenea împrejurărĭ era decĭ prea fireşte, că în vreme ce uniĭ dintre ceĭ maĭ aprópe de Veniamin se înecaŭ în aur, milostivul Mitropolit trebuia să ofteze şi să ducă lipsă chiar de mijlócele trebuitóre pentru ajutorul tuturor nenorociţilor care năzuiaŭ la dînsul.

Intr'una din ḑile îĭ se înfăţişă un Ovreiŭ cerêndu-ĭ cu lacrimĭ un ajutor de câţĭ-va galbenĭ pentru acoperirea uneĭ marĭ trebuinţe. El spuse că secretariĭ n'aŭ voit să-ĭ dea ajutorul cerut, sub cuvînt că e Ovreiŭ, măcar Veniamin nu făcea deosebire între ómenĭ când era să le ajute. Veniamin căută prin haine, prin mese, şi neavênd banĭ să dea Ovreiuluĭ, scóse de la brîŭ ceasornicul de aur şi i-l dete, ca să-l pue zălog unde va putea găsi suma ce-ĭ trebuia.

Un secretar vĕḑu pe Ovreiŭ cu ceasornicul şi, ca să-şĭ arate buna-voinţa către Mitropolitul din casa căruia trăia, dete Ovreiuluĭ galbeniĭ ce-

ruţĭ, şi luând ceasornicul î-l dete Mitropolitului îndărăt cu multă închinăciune.

A fost de ajuns ca să afle Mitropolitul acest mijloc lesnicios de-a ajuta pe ceĭ nevoeşĭ, şi de aicĭ înainte îşĭ da în tóte zilele de câte două şi treĭ orĭ ceasornicul la săracĭ şi-ĭ învăţa să-l pue zălog la călugăriĭ din Mitropolie. Iar aceştia n'aveaŭ ce face de cât să-l rĕscumpere, şi iarăşĭ nu puteaŭ să facă alta decât să-l dea îndărăt Mitropolituluĭ, căcĭ el ştia la cine e ceasornicul. Şi astfel cu baniĭ ce rîndurĭ-rîndurĭ aŭ plătit eĭ pentru rĕscumpărarea ceasorniculuĭ aĭ fi putut să cumperĭ tóte ceasornicele ce se aflaŭ pe atuncĭ în Iaşĭ.

(Fóia pentru minte).

Libertatea

Libertatea e îndoită: cea din năuntru şi cea din afară... ele sunt surorĭ şi una fără alta nu póte trăi. Libertatea din afară e neatîrnarea ţăriĭ, în care ne nascem şi în care avem dreptul de om scos de sub stăpânirea orĭ-căreĭ alte ţărĭ şi împărăţiĭ. Libertatea din năuntru este legea, icóna dreptăţiĭ dumneḑeescĭ, făcută prin învoirea tuturor şi la care toţĭ de o potrivă suntem supuşĭ. Acolo unde nu e lege, nu e nicĭ libertate, iar acolo unde legea e numaĭ pentru uniĭ şi ceĭ-l'alţĭ sunt scutiţĭ de sub ascultarea eĭ, libertatea a perit. . . . Căcĭ atuncĭ asuprirea, nevoile, necazurile şi sărăcia isvoresc în lume; atuncĭ lumea se împarte în săracĭ şi bogaţĭ, în stăpânĭ şi robĭ, flămînḑĭ şi îmbuibaţĭ... atuncĭ stă în cumpănă de peire; căcĭ dreptatea Domnuluĭ e vecĭnică şi El blestemă pe omul ce aluneca în calea nedreptăţiĭ. . . Străbuniĭ noştriĭ aŭ fost blestemaţĭ de Domnul pentru strîmbătăţile

lor şi blăstemul a trecut din neam în neam până în ḑilele nostre. Priveghiaţĭ asupră-vĕ ca o candelă ce arde, ca nu cumva copiiĭ voştri şi copiiĭ copiilor voştri să zică de voĭ: «Blăstem asupra părinţilor, care aŭ făcut strîmbătate! . . .» Strâmbătatea isvoresce din siluire, din pismă, din jăfuire şi din nesciinţă... Legea dreptăţiĭ e frăţia. Şi ce frăţie póte fi între un uliŭ şi jertfa luĭ, între strîmbătate şi dreptate? Până când maĭ puteţĭ, voĭ, ceĭ ce aţĭ călcat dreptatea, grăbiţi-vĕ a intra în calea Domnuluĭ, căcĭ sosi-va ḑiua isbândiriĭ, când porumbelul se va lupta cu uliul şi 'l va birui, şi într'adevĕr ḑic vouĕ: acea ḑi s'a apropiat.

(Bălcescu).

Ferentarul

Nu e nicĭ mulțimea, nu e nicĭ iuțimea
Care 'n bătălie încunun' oștimea
Nu e nicĭ noroc.
Cela ce se bate pentru neatîrnare
Are zece brațe, zece inimĭ are
Inime de foc.

Roșiorul mândru și frumos ca crinul
Când pe mal s'arată tremură Vidinul,
Turciĭ 'ngălbinesc.
Fuge îngrozită tótă arăpimea,
Ieniceriĭ, Spahiĭ și arnăuțimea,
Toțĭ se risipesc.

Ferentarul ager și cu lunga chică
Intră 'n dușmănime fără nicĭ o frică,
Tare cât un leŭ.
Iute ca săgéta tabăra străbate,
Bate zece singur, câte-o sută bate:
Ferentar sunt eŭ!

Intre rĕŭ şi bine, cine stă s'alégă?
Pentru drept şi lege, pentru ţara dragă
Cine n'ar muri?
Unul ca acela blăstemat să fie
Nimenĭ să nu-l plângă, nimenĭ să nu-l ştie
Când el va muri!

(Cântec vechiu

Cântecul luĭ Ştefan

Ştefan, Ştefan Domn cel Mare seamăn pe lume nu are decât numaĭ sfîntul sóre!

Din Suceava când îmĭ sare, pune pieptul la hotare ca un zid de apărare.

Braţul luĭ fără 'ncetare bate glótele tatare, bate cetele maghiare, bate Leşĭ din fuga mare, bate Turci pe smeĭ călare şi-ĭ scutesce de 'ngropare!

Lumea 'ntrégă stă 'n mirare; ţara-ĭ mică, dar e tare şi duşmanul spor nu are.

(Alexandri).

Cântecul luĭ Mihaiŭ

Auḑit-aţĭ de-un Oltean, de-un Oltean de-un Craiovean, ce nu-ĭ pasă de Sultan?

Auḑit-aţĭ de-un viteaz, care şade vecĭnic treaz, cât e ţara la nĕcaz?

Auḑit-aţĭ de-un Mihaiŭ, ce sărea pe şapte caĭ, de strigaŭ toţĭ Turciĭ vaĭ!

El e Domnul cel vestit care'n lume ne-a venit pe luptat, pe biruit.

Spue rîul cel oltean, spue vadul dunărean şi codrul călugărean, câte lupte aŭ maĭ privit, câte oştĭ aŭ nimicit, câte óse-aŭ înălbit!

Mulţĭ ca frunzele de brad, ca nisipul de pe vad, şi ca gemetele 'n iad!

Spue corbiĭ munţilor, şi fiarele codrilor care-a fost nutreţul lor?

Fot-aŭ leşurĭ tătăreştĭ, şi turceştĭ şi ungureştĭ, date 'n săbiĭ româneştĭ!

(Alexandri).

Cântecul luĭ Horia

Horia 'şĭ urcă óstea 'n deal, Ungurii fug din Ardeal; Horia 'şĭ duce óstea 'n luncĭ, şi fug Ungurii 'n papucĭ! Trageţĭ hora ca să joc la lumina celuĭ foc!

Pe cel câmp pustiŭ şi 'ntins arde-un foc de noĭ aprins! Las' să ardă şi să créscă, că-i în ţara ungurească! Trageţĭ hora ca să joc la lumina celuĭ foc!

Ungure, mustaţă lungă, zis-am morţiĭ să te-ajungă, zis-am cruciĭ să te piardă, zis-am păreĭ să te ardă — trageţĭ hora să maĭ joc la lumina celuĭ foc!

M'am suit la munte 'n zorĭ şi-am prins fulgerul din norĭ şi de-acolo din nălţime l-am isbit în Ungurime! Trageţĭ horă ca să joc unde-ĭ flacără şi foc!

(Cântec poporal).

Neamul nostru şi istoria

Ce interes mare trebue să aibă istoria naţională pentru noĭ, îmĭ place a crede, că şi d-vóstră o înţelegeţĭ ca şi mine. Ea ne arată întîmplările, faptele strămoşilor noştri, care prin moştenire sunt şi ale nóstre. Inima mi se bate, când auḑ rostind numele luĭ Alexandru cel bun, al luĭ Ştefan cel mare, al luĭ Mihaĭ Viteazul! Şi nu mĕ ruşinez a vĕ ḑice, că aceştĭ bărbaţĭ pentru mine sunt maĭ mult de cât Alexandru cel mare, de cât Annibal, de cât Cesar: aceştia sunt eroiĭ lumiĭ, pe când ceĭ dintâiŭ sunt eroiĭ patrieĭ mele. Pentru mine bătălia de la Răsboĭeni are maĭ mare interes de cât lupta de la Termopile, şi isbânḑile de la Racova şi de la Călugărenĭ îmĭ par maĭ strălucite de cât acele de la Maraton şi Salamina, pentru că sunt câştigate de către Românĭ!

Chiar locurile patrieĭ mele îmĭ par maĭ plăcute,

maĭ frumóse de cât locurile cele maĭ clasice. Suceava şi Tîrgoviştea sunt pentru mine maĭ mult de cât Sparta şi Atena! Baea, un sat ca tóte satele pentru streĭnĭ, pentru Românĭ are maĭ mult preţ de cât Corintul, pentru că în Baea, avanul Riga al Ungarieĭ, Mateĭ Corvinul, viteazul vitezilor, craiul crailor, cum îĭ ḑicea Papa Sixt IV, rănit de sabia moldovenéscă, fu pus în fugă uită drumul patrieĭ sale.

(Cogălniceanu)

Banatul Craioveĭ

Noĭ Româniĭ avem şi astădĭ un Bănat. Dar numaĭ cu numele. E un colţ de ţară între Carpaţĭ şi Dunăre, dincolo de hotarele ţĕriĭ nóstre, spre Apus.

Dunărea, venind de departe tot pe şesurĭ, întâlneşte de o dată în drumul eĭ munţiĭ puternicĭ aĭ Carpaţilor şi să frămîntă şi se sbate printre stâncĭ ca să rupă cale. Ea a biruit; şi-a făcut loc, ca un uriaş care ar fi spart cu pumnul o pórtă năpraznică. Şi se şi numeşte locul acela *Pórta de fier*.

Din colo de Carpaţĭ e Bănatul Timişoareĭ, dincóce în ţara nóstră Bănatul Craioveĭ. Bănatul cel de dincolo şi-a păstrat numele până astădĭ, dar Bănatul Craioveĭ nu se maĭ ştie de cât numaĭ de cărturarĭ, căcĭ e nume vechiŭ şi uitat.

Tótă ţara românéscă de peste Olt se numea o dată Bănatul Craioveĭ. Maĭ târdiŭ s'a numit Ţara-Oltuluĭ, apoĭ dela o vreme Oltenia şi Muntenia mică.

De mult, înainte cu multe sute de anĭ, din vremea de când putem cunósce cu încredinţare din povestirile vechĭ ale scriitorilor cum aŭ stătut lucrurile Romanilor, ştim că ţara de peste Olt era stăpânită de un *Ban* care şedea în cetatea Severinuluĭ. Pe atuncĭ nicĭ nu se pomenea de oraşul Craioveĭ. Aşa se numeaŭ stăpânitoriĭ Românilor de peste Olt, *Banĭ*, dar după numele de familie se ziceaŭ Basarabĭ.

Apoĭ după ce s'a zidit Craiova, Baniĭ Olteniei şi-aŭ mutat locaşul în oraşul acesta. Aicĭ în Craiova i-a găsit Radu-Negru Vodă care venise de peste munţĭ, de la Făgăraş din Ardeal, cu óste şi popor după dînsul, şi şi-a întemeiat o domnie puţintică pe sub Carpaţĭ la Câmpu-lung.

Pe atuncĭ tótă ţara nóstră de la Olt până în Marea Négră, şi în sus tótă Moldova era stăpânită de Tătarĭ, dar puţinteĭ la numĕr aşa că ţara era aprópe pustie. De aceea luĭ Radu-Negru i-a fost uşor să bată cetele de Tătarĭ şi să le împingă tot maĭ spre Mare, întinḑêndu-şĭ domnia sa cea românéscă. De la Câmpu lung şi-a scoborît apoĭ locaşul sĕŭ domnesc pe rîul Argeş, acolo unde e Curtea de Argeş. Iar la mórte i stăpânirea luĭ era întemeiată şi întinsă peste tótă ţara până în Dunăre şi până la Mare. Acum eraŭ douĕ stăpânirĭ româneştĭ pe locul care astăḑĭ îl numim Muntenia: până în Olt a Raduluĭ-Negru şi de la Olt

nuluĭ din Craiova. Radu-Negru era rudă cu Banul, după strămoşĭ. Şi aşa, şi rude fiind, şi maĭ ales Românĭ cu sufletul întreg, s'aŭ înţeles între eĭ să-şĭ împreuneze stăpânirile şi să facă din două numaĭ o stăpânire românéscă. Şi aŭ făcut aşa, şi de atuncĭ a rĕmas intemeiată Ţara-românéscă.

Domniĭ ceĭ dintru 'nceput carĭ aŭ stat în scaunul ţĕriĭ eraŭ când Oltenĭ când Făgărăşenĭ. Căcĭ aşa se făcu învoiala frăţéscă între Radu-Negru şi Banul Craioveĭ, că o dată să fie Domn unul din neamul Raduluĭ, iar după el unul din neamul Banuluĭ, şi tot aşa pe rînd. Maĭ târḑiŭ însă s'a pierdut rînduiala acésta, căcĭ vremea cea 'ndelungată le amestecă pe tóte. Dar orĭ cum a fost, în scaunul Ţĕriĭ-Româneştĭ aŭ stat Domnĭ numaĭ din familia Basarabilor, adică a descălecătorilor ţĕriĭ până maĭ acum vr'o două sute de anĭ. Constantin Brâncoveanul a fost cel din urmă vlăstar basarabesc, din familia Domnilor şi cu drept de domnie. Pe Brâncoveanul l-aŭ ucis Turciĭ de viŭ în Ţarigrad, cuum şi pe copiiĭ luĭ, şi cu el s'a stins viţa Basarabilor, şi de o dată cu Basarabiĭ s'a stins şi strălucirea Ţĕriĭ-Româneştĭ, s'a stins sórele Muntenilor. Că de aicĭ înainte Turciĭ ne-aŭ trimes Domnĭ după placul lor, pe nişte Grecĭ luaţĭ din grămadă şi pe întîmplate, ca să ne «gospodăréscă» ţara. Gospodarĭ se numeaŭ aceştĭ Prinţĭ

aduşĭ de vînturĭ şi aşa gospodărie aŭ făcut încât ne-aŭ lăsat numaĭ cu sufletul în óse.

Dar tot din Bănatul Craioveĭ s'a ridicat mântuitorul ţĕriĭ şi rĕsbunătorul nostru. Tudor Vladimirescu, Olteanul, s'a răsvrătit împotriva Grecilor care ne ucideaŭ cu asuprelile, şi le-a făcut vînt din ţară. Apoi dela Tudor încóce iarăşĭ aŭ maĭ rĕsuflat Românii, până a dat Dumnezeŭ de s'a unit Moldova cu Muntenia şi ne-am ales Domn după voia nóstră pe Cuza şi apoĭ pe Carol şi am ajuns iarăşĭ tarĭ şi marĭ ca odinióră.

Dar să nu-mĭ uit vorba cu Baniĭ Craioveĭ. Eĭ rĕmaseră tot stăpânĭ pe Ţara-Oltuluĭ, chiar şi după ce Bănatul lor se făcuse una cu ţara luĭ Radul. Eĭ eraŭ supuşĭ Domnuluĭ ţĕriĭ, dar îĭ ţineaŭ locul în Oltenia, şi măcar că eraŭ sub ascultarea şi voia Domnuluĭ Ţĕriĭ, însă după drepturile care le-aŭ avut dela început, eĭ eraŭ ceĭ dintâĭ boerĭ în sfatul ţĕriĭ şi aveaŭ şi putere peste Olt nu numaĭ să judece, ci şi cu mórtea să pedepséscă pe ceĭ vinovaţĭ. Baniĭ Olteniei aveaŭ curtea lor domnéscă, la Craiova, aveaŭ óstea lor. Maĭ pe scurt eĭ eraŭ aĭ doilea în ţară după Domn.

Dintre vechiĭ Banĭ aĭ Craiovei cu unul maĭ ales ne fălim noĭ Româniĭ. El a fost cel maĭ înverşunat duşman al Turcilor; a unit Moldova cu Muntenia, a smuls Ardealul dela Ungurĭ şi l-a împreunat cu Ţara Românéscă, şi astfel a fost

cel dintâiŭ Domn al nostru care ne-a stăpânit aprópe pe toţĭ Românii, unindu-ne sub un singur steag. Acesta e Mihaiŭ Vodă Viteazul. Adevĕrat, el le-a făcut tóte acestea ca Domn al Ţĕriĭ, dar înainte de-a fi Domn, el fusese Ban al Craioveĭ şi era Oltean.

După ce s'a stins viţa Basarabilor, Prinţiĭ grecĭ aŭ batjocorit banatul Craioveĭ, că trimiteaŭ după placul lor ca Ban pe cine ştie ce rudă de-a lor. Le-aŭ scădut şi drepturile şi le-aŭ curmat puterile. Şi aşa maĭ la urmă Bănia în Craiova ajunsese de ocară. Banul rĕmăsese tot cel dintâiŭ boer al ţĕriĭ, dar asta era totul. Român el nu era, stăpânitor în Oltenia nicĭ atâta. Să vĕ spuiŭ o întîmplare, ca să vedeţĭ cum îşĭ băteaŭ Turciĭ joc de boeriile nóstre.

Era în Craiova odată un negustoraş de mĭere, Român adevĕrat, şi avea prietenie cu un Turc care aduna birurĭ. Acu, Dumnezeŭ ştie cum, Turcul din ceea în ceea ajunsese în slujbe tot maĭ marĭ în ţara turcéscă şi la urmă vizir, adică întâiul sfetnic al împĕratuluĭ şi amestecătorul tuturor lucrurilor stăpâniriĭ turceştĭ. Intr'o zi, după vreme multă, Nicolae negustorul de mĭere ajunse în Ţarigrad cu marfa luĭ, şi se potrivi că dete ochĭ cu vizirul. Acesta îl cunoscu. «Eĭ ce maĭ facĭ, Nicolae?» şi-ĭ păru bine că-şĭ vede pe vechiul prietin şi s'a aflat gata să-ĭ facă orĭ-ce bine.

— Cine e maĭ mare acolo la voĭ în ţară? zise Turcul, voind să dea luĭ Nicolae o slujbă mare.

— Domnul, rĕspunse Nicolae.

— Domn nu te pot face, zise Turcul. E greŭ, căcĭ Domnul de-acum e sprijinit tare şi eŭ nu-l pot scóte. Dar spune-mĭ, după Domn cine e maĭ mare?

— Mitropolitul, zise Nicolae.

— Mitropolit să fiĭ, bre! zise Turcul vesel şi luă condeiŭ şi hârtie să-l poruncéscă pe Nicolae Mitropolit. Dar Nicolae s'a speriat.

— Vaĭ, de păcatele mele! zise el, cum să fiŭ Mitropolit? Eŭ am nevastă şi copiĭ.

— Iţĭ laşĭ copiiĭ, şi te desparţĭ de nevastă, zise Turcul.

— Maica Ta, Dómne! dar trebue să fiŭ călugăr!

— Daŭ eŭ porunca să te călugăréscă.

— Nu se póte, Măria Ta! Trebue să mĕ sfinţéscă Patriarhul.

— Ce-ĭ cu asta? am să trimet poruncă la Patriarhul să le facă tóte într'o zi.

— Poţĭ porunci, dar asta ar fi împotriva legiĭ nóstre a creştinilor.

Turcul dete din cap. «Eĭ bine, Nicolae, să te fac alt ceva. Care boer e maĭ mare în ţară la voĭ?

— Banul din Craiova.

— Eĭ bine, mĕ Nicolae, Ban să fiĭ!» Şi l-a îm-

brăcat cu caftan roşu şi-ĭ dete şi scrisóre către Domnul Ţĕrii-Românescĭ. Şi era să fie într'adevĕr Ban, dar Domnul nu l-a voit şi l-a trimes cu vicleşug într'o mânăstire.

La atâta ajunsese Bănia Olteniei pe vremurile Prinţilor fanarioţĭ.

Şi Moldovenii aveaŭ un fel de boerĭ numiţĭ *Banĭ*, dar eraŭ dintre boerii ceĭ micĭ, şi n'aveaŭ temeiŭ să fie numiţĭ aşa, căcĭ în Moldova n'a fost nicĭ odată nicĭ un Bánat. Moldovenii aŭ luat numele *Ban* dela Muntenĭ şi aŭ făcut după pilda acestora o boerie fáră înţeles.

Astăzĭ mulţimea cea mare nu maí ştie despre Bănatul Olteniei. Dar numele Ban saŭ Mare-Ban e cunoscut, maĭ ales din zicătorĭ. Una: *Voia la D-Ta, ca la Banul Ghica* arată în de-ajuns ce putere aveaŭ odată Banii Craiovei: voe deplină şi fără marginĭ.

(G. Coşbuc).

Valea Jiuluĭ

Mergem o bucată pe marginea Motruluĭ, ale căruĭ unde verḑuĭ, pripite, se sparg de bolovanĭ. Apoĭ urcăm pe-un podiş trăgănat. Miresme îmbătătóre se 'mprăştie 'n aer de pe fîneţe bătute de sóre. Lanurile 'şĭ légănă spicele, ca de farmecul unuĭ cântec. In depărtare se pĭerd liniile încâlcite ale dealurilor acoperite de pădurĭ. Pe costişe grînele cópte sunt împânzite de secerătorĭ. Cîrdurĭ de fete 'n cămăşĭ albe şi vîlnice roşiĭ se pléćă şi 'şĭ mişcă braţele 'n tactul uneĭ doine. Dulce răsună valea de glasurile lor. Pe mirişti şi pe codri alunecă 'ncet umbrele călătóre ale morilor. In urma nóstră Motrul, tolănit ca un balaur în spintecătura dealurilor, îşĭ tremură solziĭ în sóre. Copacĭ bĕtrînĭ se plécă pe undele luĭ să-ĭ asculte povestile. El vine de sus, dinspre culmea frumósă, de la pólele munteluĭ Oslea, pe care sta în vechime încolăcit năprasnicul şarpe cu nouĕ

ochĭ, de grózā căruia se cutremura tótă valea Dunării, până a sosit Iorgovan, un voinic fără pereche şi s'a aşezat într'o grópă cu tolba de săgeţĭ, şi când şarpele, flămând, a ridicat capul să 'nghită o turmă de vite, Iorgovan întinzînd arcul, i-a aruncat o săgétă şi i a scos un ochiŭ, şi tot aşa până când şarpele, rĕmîind numaĭ c'un ochiŭ, a rup-to la fugă pe laturea Alunuluĭ, pe unde se vede şi aḑí dîra luĭ, căreia îĭ maĭ ḑic uniĭ şi «brazda luĭ Novac». Iorgovan s'a luat după el, şi unde-l ajungea îĭ şi tăia o bucată din trup, la apa Cerneĭ însă voinicul a stat, fermecat de cântecul uneĭ zîne, iar capul şarpeluĭ a trecut Dunărea pe la Cazane, şi s'a ascuns în peştera, de unde iese vara musca cea rea.

Maĭ de vale Motrul scapă 'n luncriş şi după ce sórbe undele Cosutreĭ se 'ndoie pe la capătul dealuluĭ Colibaşĭ şi trece domolit şi gînditor, pe sub zidurile Mănăstiriĭ Strehaia, unde-a vĕḑut într'o nópte pe Mihaĭ Viteazul viind trudit din rĕsboiŭ şi grăbindu-se să ridice până 'n ziuă pe ruinele casteluluĭ părintesc o biserică, pe care, de zor ce a avut, a greşit şĭ-a zidit-o cu altarul spre miază-ḑi. De acolo, bătînd spre răsărit, Motru se lasă molatic pe şes deschis, printre imaşurĭ şi sămănăturĭ, până la mânăstirea Gura Motruluĭ, unde se varsă 'n Jiŭ. Mânăstirea, înconjurată cu ziduri gróse, e aşezată pe pólele unuĭ deal. In lăuntru

eĭ odihnesc sfintele rĕmășițe ale cuviosuluĭ egumen Efrosin Poteca, unul din apostoliĭ şi luminătoriĭ neamuluĭ nostru de la începutul acestuĭ veac. Pe ruginitele porţĭ de fier ale mânăstiriĭ se cunosc şi adĭ urmele glónţelor repeḑite din flintele pandurilor luĭ Tudor la 1821, când de frica acestuĭ vajnic rĕsbunător al poporuluĭ, boeriĭ grecĭ se închiseseră ca într'o cetate, cu averĭ, arme și arnăuţĭ, în chiliile aceleĭ mânăstirĭ. Prin tóte satele de pe Valea Motruluĭ şi a Jiuluĭ, pornind din câmpia Papeşuluĭ, de pe plaiul Cloşanĭ, unde pentru prima óră a fîlfîit stindardul libertăţiĭ în mîntuitórea rĕscólă de la 1821, și până 'n şesurile Dunăriĭ, pretutindenĭ auzĭ în Oltenia vorbindu-se de «Domnul Tudor», ca şi când ierĭ ar fi trecut pe aci, în fruntea puşcaşilor sĕĭ, copilul tinerimiĭ asuprite, viteazul legendar care 'mbrăcase «cămaşa morţiĭ», pentru desrobirea poporuluĭ, pentru rechiămarea la viaţă şi la lumină a neamuluĭ sĕŭ apăsat, ostenit, nedreptăţit şi adormit de nevoĭ.

(A. Vlăhuţă).

Un an din viaţa luĭ Ştefan cel Mare

„Mahomed II, împěratul turcesc, după ce a cuprins şi luat supt puterea sa tóte cetăţile şi tărimile din Basarabia şi Muntenia dândui-le de bună voe luĭ Radu Voevodul Munteniei, atâta s'aŭ sumeţit, cât cu mândrie a poruncit luĭ Ştefan Voivoduluĭ Moldoveĭ ca să-ĭ dea Cetatea Albă şi Chilia de bună voe, şi să-ĭ plătéscă haraciu; amintrelea de va lucra, să scie că el cât maĭ curênd va veni, şi tóte le va lua fără voia luĭ Ştefan.

Şi niciĭ nu a minţit Mahomet II, pentru că pe la sfîrşitul anuluĭ 1474 a şi trimis pe Soleiman paşa asupra Moldoveĭ.

Intr'o Marţĭ în 17 Ianuarie (din anul 1475) Suleiman avea cu sine 120,000 de ostaşĭ, şi era ajutat şi de Muntenĭ, a căror ţară o coprinsese Turciĭ. Şi s'aŭ întîlnit Turciĭ cu Stefan la locul Racoveţ lângă rîul Bârladuluĭ. Ştefan cu singură pu-

terea sa, numaĭ cincĭ miĭ de Secuĭ avênd cu sine (a căror ţară o smulsese de sub crăimea unguréscă cu mare perire aŭ biruit pe Turcĭ, ci fără de vărsare de sânge despre partea a lor sĕĭ. La început Moldovenii şi Secuiĭ, ceĭ ce eraŭ maĭ în frunte stropşindu-se de mulţimea Turcilor ajunseră în mare primejdie de a peri, şi ar şi fi perit de n'ar fi sărit însuşĭ Ştefan în mijlocul Turcilor, carĭ acum se sumeţiseră cu biruinţa. Ştefan a dărâmat aripile lor prin minunată puterea luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ el de abia avea 40,000 de ostaşĭ şi aceştia încă maĭ toţĭ eraŭ ţăranĭ şi lucrătorĭ de pămînt. Pentru care biruinţă Ştefan nu s'a mândrit, ci a postit patru ḑile cu apă şi pâne, şi a poruncit în tótă ţara sa, ca niminea să nu îndrăznéscă a-ĭ da luĭ, fară numaĭ luĭ Dumneḑeŭ biruinţa aceia; (măcar că este sciut lucru că biruinţa din el singur a stătut). Tótă óstea luĭ Ştefan din prada Turcilor s'a îmbogăţit cu aur, cu argint, cu porfire, cu caĭ şi cu alte scule de mare preţ, ĭar cetăţile Munteniei, care se deşdinase de la el către Turc, tóte i s'aŭ dat îndărăt. Prea mulţĭ ţăranĭ s'aŭ boerit, iar Turciĭ numaĭ puţinĭ aŭ scăpat cu fuga, pentru că şi care aŭ scăpat cu fuga până la Dunăre, acolo i-aŭ ajuns Româniĭ ceĭ cu caĭ maĭ bunĭ, şi maĭ pre toţĭ saŭ i-aŭ tăiat saŭ i-aŭ înecat în undă. Caiĭ Turcilor, ba şi Turciĭ slăbiseră de fóme, pentru că Ştefan

cu multă vreme maĭ 'nainte tóte le arsese în locurile acelea, prin care trebŭeaŭ să trécă Turcii; iar acest lucru fórte mult l-a ajutat la învingere. Iar pe robiĭ turcescĭ afară de ceĭ maĭ de frunte, (pre cariĭ i-a ţinut) maĭ pre toţĭ i-a tras în ţépă. Trupurile celor omorîţĭ le-a ars, totuşĭ se maĭ vĕḑ vr'o câte-va grămeḑĭ de óse de mărturisesc mărirea biruinţeĭ şi la ceĭ viitorĭ.

Pe patru başĭ turcescĭ cu 36 de steagurĭ militărescĭ şi alte scule i-a trimis Ştefan Voivodul Moldoveĭ luĭ Cazimir craiul Poloniei în Litvania prin soliĭ sĕĭ, rugându-se de ajutoriul craiuluĭ, de cum-va s'ar maĭ rădica Turcul asupra luĭ pentru perderea acésta. — Trimis'a acelaşĭ Ştefan vr'o câţĭ-va robĭ şi steagurĭ de la Turcĭ luate Patriarhuluĭ Romeĭ luĭ Sixt IV, rugându-l şi pe el pentru ajutor asupra Turcilor. Aşişderea a trimes robĭ turcĭ şi luĭ Mateiaşĭ craiul Ungariei, ci acest craiŭ trăgênd la sine tótă lauda, a scris Papeĭ la Roma şi împĕratuluĭ şi celoralalţĭ craĭ şi prinţĭ din Europa cu înaltă trufie fălindu-se că el prin ómeniĭ sĕĭ, al cărora povăţuitoriŭ a fost Ştefan Voevodul Moldoveĭ, mare óste turcéscă a şters de pre faţa pămîntuluĭ. Dar acestea le făcea Matiaş craiul Ungarieĭ numaĭ din rĕŭ obiceiŭ de a se făli cu laudele altora, căcĭ sciut lucru şi întru amêndouĕ ţările, adecă în Ungaria şi în Polonia, vestit lucru era, că acelaş Ştefan Voevod al

Moldoveĭ, pe care Matiaş craiul Ungurilor în zădar îl numesce povĕţuitorul sĕŭ şi al ómenilor sĕĭ, cu puţin maĭ 'nainte a tăiat pe deplin o mie de Ungurĭ din óstea care o povăţuise Blazie Magiar (Voivodul Ardealuluĭ) din porunca craiuluĭ Matiaş asupra Moldoveĭ, de care perire Blazie Magiar de abea s'a mântuit cu fuga.

Nicĭ nu s'a îndestulat Ştefan Voevodul Moldoveĭ, cu soliile pe care le a trimis la prietenĭ ci chiar şi celuĭ maĭ mare duşman al sĕŭ luĭ Mahomed II împĕratul Turcilor, încă ĭ-a trimis frumósă solie cu marĭ darurĭ, jeluindu-se, că nisce tâlharĭ şi sârguniţĭ din ţĕrile turcescĭ, fără de scirea împĕratuluĭ aŭ năvălit se prade Moldova, pe care el însă i-a potopit cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, dară uniĭ din tâlhariĭ aceia totuşĭ aŭ scăpat în ţinutul turcesc; pe aceştia aşa dară i-a cerut de la împĕratul ca să-i dea în mână să-ĭ pótă pedepsi, ca şi cum a pedepsit pre ceialalţĭ. Dar cu solia acésta maĭ tare întărîtându-se împĕratul, a călcat cădinţa némurilor, şi pe solĭ i-a pus la închisóre până la o vreme, iar după aceia i-a despuiat de tóte şi maĭ gol şi pedeştriĭ i-a slobozit acasă. Prin aceştĭ solĭ a prins de veste acelaş Ştefan Vodă despre mânia împĕratuluĭ, şi că împĕratul se gătesce asupra Moldoveĭ pe apă şi pe uscat în persóna luĭ, pre carele l'a şi aşteptat necutremurându-se şi numa ajutoruluĭ de sus încredinţându-se.

Oh ce bărbat minunat! că nu e cu nimic maĭ puţin de cât aŭ fost vitejii ceĭ de demult, de care atâta ne mirăm! Că acel Ştefan pe vremea aceea aşa de tare a înfrînt pe Turcĭ, cât se póte ḑice a fi cel dintâiŭ între toţĭ prinţii câţĭ sunt pe lume. După cum judec eŭ, prea vrednic era ca luĭ să i se încredinţeze oblăduirea lumeĭ tóte, şi maĭ vârtos povăţuirea oştilor creştinescĭ asupra Turcilor, luĭ să i se încredinţeze de toţĭ creştinii!

Miron logofĕtul după ce a scris despre perirea turcilor, cu cuvintele acestea mână istoria maĭ încolo:

Iară turciĭ care aŭ scăpat, aŭ luat-o prin pădurĭ, şi aŭ eşit unde cură apa Simileĭ la ţinutul Tutoveĭ, acolo în legea lor aŭ dat laudă luĭ Dumneḑeŭ că aŭ eşit la lume. Iară Ştefan Vodă s'a pornit după eĭ, cu Moldovenii sĕĭ, şi cu 2000 de óste leşéscă, ce i-aŭ fost venit întru ajutor, şi a gonit pe Turcĭ, până ce i-aŭ trecut Siretul la Ionăsescĭ, unde se pomenesce astăḑĭ vadul Turcilor. Şi acolo deasupra Siretuluĭ la o movilă mare a Tecuciuluĭ odihnindu-se Ştĕfan treĭ ḑile, i-a venit veste de la starostele de Crăciuna (Crăciuna era o cetate la Putna deasupra Milcovuluĭ) cum că Radu IV Domnul muntenesc vine cu óste asupra luĭ, şi întristându-se Ştefan Vodă, a repeḑit la ostaşiĭ sĕĭ de i-aŭ strîns de sârg. Atuncĭ a sosit şi Şendrea hatmanul cumnatul luĭ Ştefan, cu o samă de ostaşĭ

ce aŭ fost rĕmas înapoĭ, sosit-aŭ îndată şi Costea Paharnicul cu altă samă de óste care gonise pe Turcĭ peste Siret. Decĭ pe Şendrea l'a trimis Ştefan Vodă cu puţinteĭ ostaşĭ în chip de strajă înaintea ósteĭ muntenescĭ, cu care lovindu-se, aŭ învins Munteniĭ ceĭ maĭ mulţĭ pe Moldoveniĭ ceĭ maĭ puţinĭ, şi Şendrea hătmanul încă a perit acolo maĭ jos de Râmnic, unde s'a şi pomenit multă vreme Movila Şendreĭ, de unde ducêndu-l în satul Dolhesciĭ l'aŭ îngropat lângă tatăl sĕŭ. Dar întâlnindu-se la olaltă din sus de Râmnic, şi vitejesce bătêndu-se, a învins Ştefan Vodă pre Radu IV, şi aŭ dat voe oştilor sale de treĭ ḑile aŭ prădat în Ţara Muntenéscă.

Zăbăvind Ştefan Vodă până ce i s'aŭ adunat oştile celea împrăştiate la pradă, a strîns o samă de boerĭ din Muntenia şi din Moldova, şi vorbindu-se la olaltă s'aŭ tocmit de aŭ despărţit din Milcovul cel mare o parte de pîrîŭ ce vine pe lângă Odobescĭ şi trece de dă în apa Putneĭ, să fie hotar ţărilor. Şi până astă-ḑĭ hotarul Ţĕreĭ Moldoveĭ, şi a Ţĕreĭ Românescĭ, este acel pîrîŭ ce se desparte din Milcovul cel mare. Iară maĭ nainte aŭ fost avênd ţĕrile amîndouĕ price pentru hotar, căcĭ Ţara Muntenéscă vrea să fie otarul sĕŭ până în apa Trotuşuluĭ; iar Moldovenĭ nu lăsaŭ, până ce-a vrut Dumneḑeŭ de s'aŭ tocmit aşa. Şi a luat Ştefan Vodă cetatea Crăciuna cu tot ţinutul ce să chiamă

ţinutul Putneĭ, şi l'a lipit de Moldova, şi a pus într'însa pârcălabĭ pe Vâlcea şi pe Ioan.

Intorcêndu se Ştefan Vodă, cu oştile sale, şi mergênd pre apa Bârladuluĭ în sus, i-a plăcut locul între Bârlad şi Vasluĭ; drept aceia pentru mulţămita că a biruit pe Turcĭ a început a zidi biserica sîntuluĭ Ioan mergătorul-înainte, în târg în Vasluĭ, şi pre urmă şi case domnescĭ a făcut, cum să cunósce şi până acuma.

Aflându-se Ştefan Vodă la Vasluĭ, i-a venit veste de sârg cu olocariĭ de la Soroca, că Lobodă şi Nelivaico hătmaniĭ căzăcescĭ aŭ intrat în ţară şi pradă. Decĭ Ştefan Vodă îndată a şi mers asupră-le şi bătêndu-se nóptea cu Cazaciĭ la Grumăzescĭ, a biruit pe Cazacĭ şi pe mulţĭ prinse, ĭar pe Lobodă şi pe Nelivaico ĭ'a alungat spre Nistru cu o sémă de Cazacĭ, dintre care mulţĭ s'aŭ înecat când treceaŭ Nistrul. Inecatu-s'a acolo şi Iora polcovnicul cel vestit al Cazacilor, de la carele până astă ḑĭ se chiamă locul acela Vadul Ioreĭ. Iară Ştefan Vodă, după ce s'a înturnat de la gonirea cazacilor, a descălecat tîrgul Iaşilor şi a început a zidi biserica sfîntuluĭ Nicolae care este şi până astă-ḑĭ în oraşul Iaşilor lângă curtea domnéscă. Decĭ s'a înturnat la scaunul sĕŭ în Sucéva, unde cu fórte mare pompă s'aŭ primit de Mitropolitul şi alţĭ preoţĭ, şi după ce s'a aşeḑat a început a zidi mânăstirea sfîntuluĭ Du-

mitru din Sucéva pe lângă curtea domnéscă, apoĭ atuncĭ s'a cununat cu Dómna Voichiţa, fata Raduluĭ Vodă din Muntenia.

Craiĭ de prin prejur, după atâtea învingerĭ, pe Ştefan Vodă Domnul Moldoveĭ care de care se bătea, ca să'l atragă în partea sa. Trimis-a chiar şi Matiaş craiul Ungarieĭ treĭ solĭ aleşĭ la Ştefan voevodul Moldoveĭ, ca să-l tragă spre Ungurĭ şi să-l desbare de craiul Polonieĭ, căcĭ îĭ făgăduia tare ajutor asupra Turcilor. Măcar că de ajutor asupra Turcilor, avea mare nevoe Ştefan voivodul Moldoveĭ, la atâta totuşĭ nu s'a putut aduce prin Matiaş craiul Ungarieĭ, ca să se lase de Polonĭ, saŭ să se scóle asupra lor, precum fórte doriaŭ Ungurii. Decĭ Cazimir craiul încă îngrijindu-se şi temêndu-se de Ştefan, ca şi maĭ tare să-l lege sie pre Ştefan, a trimis la dênsul solĭ, de l'aŭ jurat de noŭ că va ţine cu Poloniĭ. Veḑĭ mândria, ca să nu ḑic nebunia amêndour neamurilor acestora, a Ungurilor şi a Leşilor, care credeaŭ că cu multe stórcerĭ de jurăminte şi cu zizaniile unora asupra altora vor supune şi pe Românĭ!»

(Din Cronica luĭ Şincaĭ).

Galaţiĭ şi Dunărea

Scăpătăm de după un dîmb, şi de-odată ni se deschide strălucitórea privelişte a Galaţilor. In port staŭ sute de vase. Ne credem într'un oraş pe apă.

Pe tot brîul cheiuluĭ e îmbulzélă, forfot, amestec de limbĭ. Ciudată impresie îmĭ daŭ primiĭ paşĭ pe uscat, după atâta plutire. Mi se pare că pămîntul se mişcă, se clatină sub mine. Aci, în partea acésta de jos a oraşuluĭ se vîntură bogăţiile şĭ marele negoţ al portuluĭ. Aicĭ sunt fabricile, gările şi docurile cu largul lor basen înconjurat de magaziĭ de grâne şi de mărfurĭ, la uşa cărora trag corăbiile Dunăriĭ ca o trăsură la scară. Acéstă-ĭ vatra Galaţilor vechĭ, vestita schelă a Moldoveĭ. «Veneţia Măriĭ Negre» cum îĭ ḑiceaŭ odinióră scriitorii streinĭ. Pe aci se 'ntorceaŭ Domniĭ noştri cu pitacul împĕrătesc de la Ţarigrad. De aicĭ, şi din limanul Brăiliĭ, porneaŭ în răsărit corăbiile grele, încărcate de grâne şi de zaharele strînse cu hapca de pe mânósele nóstre ţinuturĭ,

pe vremea când firmanele turceştĭ numiaŭ Moldova şi Valahia «hambarele Sultanuluĭ».

Fruntea oraşuluĭ, partea liniştită şi frumósă a Galaţilor, se desfăşură 'n sus, deasupra portuluĭ, pe podişul ridicat între Siret şi Prut. Nimic nu-ţĭ maĭ amintesce timpurile de grózǎ şi de jaf prin care a trecut oraşul acesta mare şi plin de viaţă. Case vechĭ, cu ziduri gróse şi drepte, văruite pe din afară, cu oblóne la ferestre, şi cu balcóne ruginite de care atîrnă vrejurĭ uscate de ederă, aŭ aerul unor bĕtrînĭ gospodarĭ care-şĭ păstréză portul, firea şi datinile lor strămoşescĭ neatinse de prefacerile vremiĭ. Mĕ primblu visător prin strădile largĭ, tăcute şi pline de sóre ale oraşuluĭ, pe când gândurile mele mĕ pórtă cu veacurĭ în urmă.

Vĕd republica infloritóre a Galaţilor, înainte de Dragoş-Vodă, grămădind pe pieţele eĭ bogăţiile răsărituluĭ şi ale apusuluĭ, în zarva negustorilor adunaţĭ din tóte părţile lumiĭ. Vĕd pe Alexandru cel Bun petrecênd pe Ión, fiul luĭ Ión Paleologu împĕratul Bizanţiuluĭ; alaiŭ mare, şi muzicĭ şi călăreţĭ însoţesc până la corabie pe tînărul mosafir, care, maĭ tîrziŭ ajungênd împĕrat, îşi aduce aminte de frumósa ospitalitate a ţěriĭ nóstre şi trimite Voivoduluĭ Moldoveĭ titlul de Rege şi corónă imperială, iar Mitropolituluĭ mitră de Patriarh.

Věd pe Petru Rareş, cu pletele mărețe pe umerĭ, cu cămaşa desfăcută la piept, îngenunchiat pe marginea Brateşuluĭ şi 'ncordându-şĭ brațele vînjóse pe măjile 'ncărcate de peşte: nicĭ cu visul nu viséză că'n vremea asta, pe când el asudă trăgênd la năvod, crainicĭ trimeşĭ prin țară îl caută să-ĭ spue că sfetnicii Moldoveĭ s'aŭ strîns la Iaşĭ şi l-aŭ ales Domn.

Věd apoĭ Tătarĭ şi Turcĭ gonind pe ulițĭ mulțimea orbită de spaimă, calcând femeĭ, copiĭ şi bětrînĭ în copitele cailor, dând foc caselor părăsite, prefăcênd bisericele 'n grajdurĭ, şi 'nfigêndu-şĭ sulițile, ude de sânge, în ochiĭ sfinților de pe icóne. De sub norĭ groşĭ de fum zbucnesc ungĭ țipete de jale şi de grózá. Şi iarăşĭ zarea se limpezesce. Se 'ntorc pribegiĭ la vetrele lor. Oraşul prinde a se infiripa. O nouă viață se începe sub cârmuirea pârcălabilor înțelepțĭ şi harnicĭ. Şi când de pe cele douě malurĭ ale Milcovuluĭ pornesc glasurĭ de frațĭ să cânte: «Haĭ să dăm mână cu mână, ceĭ cu inimă română», atuncĭ Galațiĭ ne daŭ pe Costachi Negri, unul din ceĭ maĭ înfocați apostolĭ aĭ unirii, iar când cele douě Principate ridică 'n mâinele lor o singură corónă şi cer un domn pămîntean, Galațiĭ le daŭ pe Alexandru Ión Cuza Vodă.

(A. Vlăhuță).

O mare vrednicie a dorobanţilor

Vrednicia oşteanuluĭ nu s'arată numaĭ în luptă şi în mergerea spre pieire, ci în multe altele. Imĭ aduc aminte de-o vrednicie a dorobanţilor, de care s'aŭ mirat strĕinii. Anume: îndărătnicia cu care ţineaŭ să nu-şĭ piardă puşca.

La puşcă ţineaŭ Românii maĭ mult de cât la viaţă. E adevĕrat că în rĕsboiŭ singurul sprijin al soldatuluĭ e arma, singura sa mântuire, şi de aceea o preţuesce aşa de mult.

Dorobanţiĭ, însă, eraŭ peste mĕsură de îndărătnicĭ, când era vorba să-şĭ dea puşca. Când căpitanul Crăcalia a luat din mâna unuĭ dorobanţ puşca şi-a început să înainteze trăgênd, dorobanţul s'a ţinut după căpitan, cu neîncredere şi cu vĕdită mâhnire. Dorobanţul a fost rănit, dar abia ţinêndu-se, mergea înainte, să-şĭ vaḑă sórta puşciĭ. Iar când a căḑut căpitanul ucis, dorobanţul i-a

smuls puşca şi a cădut grămadă jos, dându-şĭ sufletul. Voia să móră cu puşca în mână.

Răniţiĭ carĭ îşĭ trăgeaŭ sufletul, se tîraŭ după puşca lor, pe care o scăpaseră. Şi cea maĭ grozavă durere a lor era, să-ĭ ducă la ambulanţă fără puşcă. Se împotriveaŭ să fie ridicaţĭ din locul unde căduseră, dacă n'aveaŭ puşca în mână. Şi, întinşĭ pe targă, murind, eĭ se gâlceveaŭ cu sanitariĭ; aceştia cereaŭ să lase puşca pe câmpie — căcĭ ea îĭ împiedeca în umbletul lor — orĭ să le-o dea lor în spate. Răniţiĭ se împotriveaŭ, strîngênd puşca în braţe; nu voiaŭ nicĭ măcar s'o pue alăturĭ de eĭ, pe targă. Ceĭ ce se puteaŭ tîrî singurĭ până la ambulanţă, treceaŭ întâiŭ pe la comandanţĭ, ca să le dea în sémă puşca. Voiaŭ să fie sciut de toţĭ, că eĭ n'aŭ aruncat arma şi că şi-aŭ făcut datoria. S'a întîmplat de multe orĭ că în corturile ambulanţeĭ sosia câte un soldat, aşa de greŭ rănit, în cât cădea lungit şi fără rĕsuflet la piciórele doctoruluĭ, şi abea putênd să dică: «Uite puşca mea, Domnule doctor», muria gemênd. Iar pe câmpul de luptă, când se întîmpla ca aĭ noştri să se retragă, fără să-şĭ pótă culege morţiĭ şi răniţiĭ, ceĭ căduţĭ se rugaŭ de cunoscuţiĭ orĭ de prietenii lor carĭ eraŭ teferĭ, să le ia puşcile: «du şi puşca mea, şi spune-ĭ căpitanuluĭ a cuĭ e, să nu crédă că am lăsat-o în mâna Turcilor». Era destul de jalnic lucru pentru ostaşiĭ

carĭ se retrăgeaŭ, să lase pe fraţiĭ lor răniţĭ pe câmpie, nesocotindu-le rugările să-ĭ ia cu dînşiĭ. Le făceaŭ atâta bine, că le luaŭ puscile.

Şi aşa s'a făcut, că noĭ am perdut în rĕsboiŭ puţine puscĭ. «Trebue să daŭ sémă de ea că e a stăpâniriĭ», ḑise odată un soldat care zăcea pe câmp, cu amîndouĕ mâinele ciuntite din umerĭ, fără puşcă — i-o luaseră Turciĭ — şi nu se plângea de durerile peireĭ care îl năpădea, ci de lipsa pusciĭ. Ale lor nu şi le pierdeaŭ, dar de-ale Turcilor aduceaŭ destule. Era mare vitejie pentru ei să smulgă puşca Turculuĭ, şi cel ce smulgea maĭ multe, era maĭ cu vază în companie. Uniĭ eraŭ cuprinşĭ de lăcomia să mérgă în foc numaĭ anume ca să smulgă puscĭ turcescĭ şi să le arate tovarăşilor.

Mare rîset a fost la Smârdan, când un dorobanţ s'a întors din luptă cu vr'o douĕ-ḑecĭ de fesurĭ. «Cum Dumnezeŭ le-aĭ adunat tu pe atâtea?» l-a întrebat un căpitan. «Mi-aŭ luat puşca, şi ca să nu ḑică ăştia, ca nicĭ n'am fost în foc, am adunat fesurĭ de turcĭ morţĭ, ca s'arăt c'am fost la peire».

Odată la Griviţa, un căprar, după ce s'a vĕḑut fără puşcă, s'a repeḑit la un ofiţer turc, pe care-l vĕḑu maĭ întâiŭ, şi punêndu-ĭ piedică l'a trântit şi l-a sugrumat.

La apel căprarul n'avea puşcă, dar în schimb

avea douě revolvere şi peste brîŭ era încins cu o sabie de oficer turcesc.

Chipiurile şi căciulile şi le pĭerdeaŭ maĭ des. Era lesne să le cadă chipiurile orĭ în vălmăşélă, orĭ fiind asvîrlite de câte un glonţ, şi nu era cuminte lucru să zăbăvescĭ căutându-le. Maĭ ales în vălmăşagul lupteĭ piept la piept, până să te plecĭ după chipiŭ, daĭ vreme duşmanuluĭ să-ţĭ sfărîme capul cu patul pusciĭ. Perderea chipuluĭ nicĭ nu se bagă în sémă. S'a întâmplat la al doilea atac al Griviţeĭ, că un soldat rănit la picior se dete de-o parte şi stând pe un rĕzor s'a descălţat de-o cismă, ca să caute rana, apoĭ şi de ceal-altă, credêndu-se rănit la amêndouě piciórele. In vremea acésta Româniĭ fură împinşĭ îndărăt. In grabă, soldatul, n'a apucat să se încalţe şi-a început să fugă desculţ. Acesta e singurul soldat care şi-a pierdut în timpul lupteĭ cismele, iar păţania luĭ rĕmase de vorbă, şi toţĭ cunosceaŭ «locul unde şi-a pierdut ăla cismele».

(G. Coşbuc).

Pentru unirea Românilor[1]

Dulce ne este astă-ḑĭ a înnoi neperitórea amintire a Mareluĭ Stefan, Domnul rĕsboinic, zidul creştinătăţiĭ, de care s'aŭ sfărâmat, în trecerile lor, nenumăratele urgiĭ ale păgânităţiĭ, — zidul neclintit, care în timp de patru-ḑecĭ de anĭ a oprit înaintările sĕlbaticilor cohorte Musulmane, carĭ aveaŭ de ţintă cotropirea Europeĭ.

Câţĭ alţĭ Domnĭ pămĕntenĭ aŭ luat parte la acea îndelungă luptă pentru Sfînta Cruce! Nume strălucite, carĭ vor rĕmânea vecinic neşterse din inimile fiilor Românieĭ, pe cât timp va maĭ bate în lume o inimă de Român!

Mircea, mare în pace, mare în rĕsboiŭ! Mihaĭ Viteazul, frunte între vitejĭ, biruitor a sute de miĭ de duşmanĭ, cu o mână de fruntaşĭ nepăsătorĭ de

[1]) La anul 1848 maĭ mulţĭ Românĭ care fugiră din ţară pe vremea revoluţieĭ, s'aŭ întîlnit în Paris şi adunându-se a doua zi de Crăciun aŭ sĕrbătorit ziua numeluĭ luĭ Ştefan-Cel-Mare. Acolo la masă C. Negri a ridicat păharul cuvîntând cele ce urmează.

mórte! Novac hatmanul, mâna dréptă a luĭ Mihaĭ, el care striga înaintea uneĭ crude lovirĭ: «Agerii meĭ fraţĭ! de cât o viaţă cu ruşine, maĭ bine zece morţĭ cu cinste!..»

Dar inima mi-se împovoréză de mâhnire, când gândesc, că acel Mihaĭ, de care în vremea luĭ poporul cânta:

«El e Vitézul Mihaĭ
Ce sare pe şapte caĭ
De strigă Sultanul vaĭ».

Acel Mihaĭ, purta foc şi sabie în Moldova! asemenea Stefan, însuşĭ Marele Ştefan purta sabie şi foc în Ţara Muntenéscă, — ţară de frăţie! Cruntă neunire din care isvorî în urmă slăbirea şi robia amîndoura ţĕrilor! Dacă ar fi fost ele unite, care duşman le-ar fi putut călca, când ele în parte fie-care împrăştia grozava spaimă!

Mateĭ Basarab al Valahieĭ şi Vasile Lupul al Moldoveĭ vrednicĭ de străbaterea veacurilor, înfiinţéză şcolĭ spre luminarea neamuluĭ, şcolĭ prin care mult maĭ temeinic se ridică un popor, de cât prin crudele mijlóce de sânge şi de stîrpire!

Eĭ înzestrară şcolile cu averĭ, cu moşiĭ, — astă-zĭ prada unor călugărĭ Grecĭ de prin munţiĭ lumiĭ!.. Dar bun este Dumneḑeul părinţilor noştri! [1])

---

[1]) Pe atuncĭ — la 1848 — averile celor maĭ multe mânăstirĭ eraŭ în mâna Grecilor. Azĭ nu e aşa. Vodă Cuza a trimes pe Grecĭ la plimbare şi averile lor le-a luat şi le-a dat ţĕriĭ.

Veni-va odată ḑiua dreptăţeĭ, unde fie-care să rĕmâe cu ale sale!

Fraţilor, astă-ḑĭ e ziua Sfântuluĭ Ştefan, azĭ e sĕrbătórea Domnuluĭ Ştefan cel Mare, acest fiŭ al uneĭ mame române, care înăbuşind glasul inimiĭ, ḑicea depe zidurile cetăţiĭ Neamţuluĭ: Mergĭ fiule, de te bate cu duşmaniĭ ţăriĭ nóstre, şi să nu te întorcĭ, de cât mort învins saŭ viŭ învingĕtor!

Aḑĭ e ḑiua să serbăm o sfântă aducere aminte a atâtor bărbaţĭ de slavă, care ni-aŭ păstrat o Patrie dulce şi frumósă!

Aşezaţĭ, precum suntem, în mijlocul îndoituluĭ despotism al Europeĭ şi al Asieĭ, între Ruşĭ şi Ungurĭ, să ne dăm împreună frăţésca şi ajutătórea mână de unire şi să ḑicem cu toţiĭ:

Trăiască Moldova! traiască Muntenia! dar învrednicéscă Dumneḑeŭ să putem striga într'o zi:

Trăiască România Unită! Atuncĭ, fraţilor, sórele luminiĭ va pătrunde şi va împrăştia adîncul întunerec, în care zacem: atuncĭ numaĭ vom fi ceia ce trebue să fim, adică: fiiĭ uneĭ singure şi puternice moşiĭ [1]).

---

[1]) Ne-a învrednicit Dumnezeŭ s'o vedem şi această zi, cum dorea C. Negri. Zece anĭ după aceea, la 1859 s'aŭ unit Moldova cu Muntenia sub Cuza Vodă. De scăparea ţăriĭ de sub jugul turcesc nicĭ nu pomeneşte C. Negri. Aşa de mare lucru li se părea Românilor pe-atuncĭ neatîrnarea ţăriĭ. Dar cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ şi cu Domnul Carol în frunte la 1877 am biruit pe Turcĭ şi ne-am scăpat de robie.

In visurile mele înflorite se arată viitorul României. Suntem milióne de Românĭ! Ce ne lipsesce, ca să ajungem un neam tare? Unirea, numaĭ Unirea! să trăiască dar Unirea Românilor!

Urarea şi închinarea mea este, ca acéstă strĕlucită zi, în care ne-am adunat, ca să serbăm falnica umbră a luĭ Ştefan, patronul faptelor mărețe, — acéstă ḑi să fie şi pornirea uneĭ strîns încleştite legărĭ între noĭ, de a lucra cu toţiĭ la ridicarea din ţĕrină a Românieĭ, şi de a ne trezi în sfîrşit glasul eroiculuĭ sĕŭ trecut, strigând cu toţiĭ Trăiască România Unită!

(C. Negri).

Oficeriĭ şi oştenii noştri la Plevna

La Plevniţa căpitanul Nicolae V. Mărăcineanu, dase năvală, peste Valea-Lacrămilor, de-o-dată cu dorobanţiĭ luĭ Şonţu. Când a pornit din vale cu flăcăiĭ, le-a ḑis: «Să vĕ ţinețĭ tot după mine copiĭ! Să nu vĕ daţĭ nicĭ un pas îndărăt» şi apucând puşca din mâna unuĭ flăcăŭ, i-o ţinti acestuia drept în frunte: «Când veţĭ simţi că eŭ mĕ feresc de focul duşman şi că mĕ codesc să fiŭ tot în capul vostru, de pe-acum vĕ poruncesc, să-mĭ puneţĭ aşa puşca în frunte şi să mĕ isbiţĭ cu glonţul unde mĭ-a pus popa mirul».

Şi s'a dus Mărăcineanu tot în fruntea flăcăilor şi aşa de orbesce s'a vîrît printre obuze şi plumbĭ, încât Turciĭ de ciudă l-aŭ tăiat cu topórele şi i-aŭ asvîrlit carnea peste companiile nóstre.

Iar maiorul Şonţu, după ce le-a spus că nu mor toţĭ care plécă în luptă, ḑise: «Dacă v'aşĭ

putea scăpa de mórte, băieţĭ, aş vrea să mor eŭ, maiorul vostru, pentru voĭ toţĭ, să mor de-o mie de orĭ», şi vĕḑênd că a întristat pe flăcăĭ, adăogă: «Dacă mĕ veţĭ vedea murind, nu vĕ pierdeţĭ firea, mergeţĭ înainte cu căpitaniĭ! Şi de-or muri şi eĭ, aveţĭ locotenenţĭ, şi maĭ bine să muriţĭ cu toţiĭ de cât să vĕ daţĭ îndărăt!».

Şonţu îşĭ tot cânta mórtea; şi parcă a prorocit, căcĭ a murit şi el, aŭ căḑut toţĭ patru căpitaniĭ luĭ, aŭ perit toţiĭ locotenenţiĭ, iar flăcăiĭ s'aŭ bătut cârmuiţĭ numaĭ de sergenţĭ şi de căprarĭ.

Căpitanul Ion Năstase, la a doua năvală de la Plevniţa, când vĕḑu pe dorobanţiĭ din Suceava că merg spre foc cu inima îndoită, îşĭ scóse chipiul şi întinse sabia spre eĭ: «Să iasă cine vrea dintre voĭ, că-i daŭ chipiul şi sabia, să fie în locul meŭ. Şi dacă ḑice el să mergem îndărăt, îndărăt să mergem, că eŭ mĕ supuiŭ!» Dorobanţiĭ, ruşinaţĭ şi înflăcăraţĭ tot de-o-dată, strigară: Ura! Să trăiască căpitanul şi părintele nostru! şi alergară cu atâta urgie în foc, încât pe maiorul lor Ion Niculae şi pe căpitanul Năstase, iĭ tăiară de ciudă Turciĭ cu topórele.

Oficeriĭ aŭ dat pildă oştenilor alergând tot în fruntea lor. De multe orĭ singurĭ îşĭ cereaŭ, de la cârmuitoriĭ luptelor, locul cel maĭ primejdios. Maiorul Giurescu al dorobanţilor din Muscel, când s'a dat năvală la Rahova, a cerut singur

să i-se dea comanda celor ce vor intra maĭ întâiŭ în foc. Şi i-s'a dat. Maiorul a chiotit de bucurie şi ridicând chipiul, a strigat: «Făceţi-vĕ cruce copiĭ, şi după mine!» Şi a mers în frunte tot vesel şi însufleţit, până ce-a murit isbit de glonţ.

La a doua năvală la Plevniţa căpitanul Bogdan al vînătorilor a mers de bună-voe la mórte. Era oficer de ordonanţă; Domnitorul îl trimisese pe câmpul luptei ca să-ĭ aducă şciri. Dar căpitanul vĕḑênd lupta, a uitat de ce a venit. «Ce frumos e când plécă voinicii în luptă!» zise el, și se alipi de un batalion, cerênd voe maĭ marilor să mérgă şi el în foc. A mers, în rînd cu compania cea din frunte, dar a venit un obuz şi-l isbi, sfâşiindu-ĭ pântecele. Domnitorul îl iubea căcĭ era vrednic, şi alergând la ambulanţă ca să-l vadă, i-a pus Insuşĭ pe piept Steaua României. Bietul căpitan a murit peste nópte.

Tot într'aceiaşĭ ḑi, într'acelaşĭ loc, alt oficer de ordonanţă, locotenentul Călinescu s'a alipit de un batalion şi a plecat în foc, cu năvălitoriĭ. Pe el l-a isbit un glonţ în frunte.

Când vedeaŭ că e primejdie mare şi că flăcăiĭ şi-aŭ pierdut inima, oficeriĭ intrau între soldaţĭ, luaŭ pusca din mâna vr'unuĭ căḑut şi mergeaŭ împuşcând, alăturĭ cu eĭ. După ce a murit Şonţu, căpitanul Cracalia, şi de mânie pe

Turcĭ şi ca să îmbărbăteze pe dorobanţĭ, a luat o puşcă şi intrând în linia oştenilor de rînd, a început să tragă focurĭ. Tot aşa făcu şi maiorul Ene, al dorobanţilor din Ilfov, la Rahova. Stând într'un şanţ de adăpost, el trăgea cu puşca spre Turcĭ şi-şĭ tot scotea capul să vadă pe unde-ĭ sunt dorobanţiĭ şi ce fac. Se vede, că un Turc din redută a pândit pe maior, căcĭ odată când şi-a scos viteazul maior capul din noŭ, a fost trăsnit drept prin frunte de plumbul Turculuĭ.

Colonelul Cotruţ când vĕḑu la Smârdan, că în sat sunt Turcĭ, voi să încalece şi să plece în sat.

Calul fiind speriat de sgomot, se tot isbea; colonelul dete caluluĭ drumul, să se ducă unde o vrea, iar el porni pe jos în pas alergător cu companiile după dînsul. Prin sat a fost luptă mare; Turciĭ împuşcaŭ de pe ferestre, de prin podul caselor, de după gardurĭ. Colonelul tot pe jos, cu puşca în mână trăgea focurĭ, amestecat între flăcăiĭ care se luptaŭ piept la piept cu Turciĭ.

Îşĭ schimbase numaĭ chipiul cu al unuĭ gornist, ca să nu-l cunóscă Turciĭ.

(Coşbuc).

Castelul Peleş

Perechea princiară a venit la Sinaia să petrécă vara, pentru prima óră, în 1871. Locui în câteva chilii din mânăstirea cea nouă. Incepênd dar să le placă petrecerea în munţii înalţi, în mijlocul pădurilor mari, le veni în minte să'şi clădéscă undeva o reşedinţă.

De acea în valea acésta romantică închisă de o parte de Prahova printr'un colţ natural al muntelui şi înconjurată de vîrfurile stâncóse ale Bucegilor, hotărî Regele să'şi ridice castelul căruia îi dete numele rîuleţului, creatorul de la început al locului unde era să se ridice reşedinţa. Se ḑice că Regele şi Regina nu aŭ fost îndemnaţi numai de frumuseţea locului să ridice castelul din valea Peleşului ci şi de-o amintire duiósă. Se spune, că blânda lor fetiţă, Maria, chinuită de frigurile scarlatinei ar fi strigat de mai multe

orĭ în nóptea de agonie: «Vreaŭ să merg la Sinaia, să beaŭ apă din Peleş».

Dar clădirea unuĭ castel aci era greŭ lucru. Intâiŭ trebuiră să se facă drumurĭ de-alungul Prahoviĭ. Drumul de fer nu era construit, şi cărătura materialuluĭ până în colţul pierdut din Carpaţĭ era grea de tot.

Nicĭ şoseaua nu era sigură; în fie care moment ploile repeḑĭ, valurile de noroĭ şi de pietre aduse de ape, astupaŭ drumul şi stricaŭ podurile. Nimenĭ nu credea că întreprinderea va ajunge la bun sfârşit. Dar Regele cu o voinţă puternică şi cu o stăruinţă nestrămutată, izbuti.

In 1873, Prinţul Carol, cumpără moşia Sinaia şi tot în anul acela dete unuĭ architect, să-ĭ facă planurile pentru castel.

Atuncĭ începură lucrările; se instalară ferăstraie pe Prahova şi pe Peleş spre a da lemne de construcţie, se deschiseră cariere în Bucegĭ ca să scótă piatră; în valea Peleşuluĭ se construiră locuinţe pentru maeştrĭ, barace pentru lucrătorĭ, adăposturĭ pentru materiale, cuptóre de var şi cărămidă. Ast-fel se născu în câte-va lunĭ, în singurătatea sălbatică, un sat improvizat.

Vr'o treĭ, patru sute de lucrătorĭ săpaŭ, zideaŭ, neteḑeaŭ, ciopleaŭ piatra şi lemnele.

Aşeḑarea temeliilor fu cea maĭ grea. Chiar ómeniĭ carĭ se pricepeaŭ în aceste lucrurĭ nu

credeaŭ că vor isbuti să învingă pământul şi apa care se împotriveaŭ.

Carmen Sylva descrie munca şi desamăgirile lucrătorilor la început.

«Oamenii îşi închipuiaŭ că vor fi maĭ puternicĭ de cât tóte pîrîiaşele întărîtate şi începură a săpa la temelii. In timpul zileĭ isvórele eraŭ cuminte, nu se mişca nicĭ unul, dar cum se înopta, Peleşul da semn din fundul văii şi tóte pîrîiaşele îşĭ dădeaŭ încet cuvîntul de ordine şi porneaŭ la asalt ca un singur om. In câte-va ceasurĭ tóte se stricaŭ şi trebuiaŭ să încépă iar de la capăt. Ba într'o ḑi o lespede de piatră mare din munte începu să alunece spre vale cu tot ce avea pe ea.»

Dar cu tóte necazurile lucrătorii săpară tot maĭ adânc şi puseră temeliile ca pentru o cetate, iar bolţile s'ar fi putut împotrivi şi tunurilor.

In ceĭ doĭ anĭ de după punerea pietreĭ, lucrările urmară, şi zidurile ce eraŭ una cu pămîntul, se înălţară cât omul, când isbucni fără de veste răsboiul cu Turcia şi întrerupse lucrările. Timp de doĭ anĭ, valea ce răsuna odinióră de isbiturile uneltelor, de strigătele lucrătorilor, intră iar în tăcerea de maĭ nainte.

In sfîrşit în primăvara anuluĭ 1879, lucrarea începu iarăş, clădirea se înălţa de puteaĭ vedea

cu ochii. Se puteaŭ chiar ghici fațadele, turlele și galeriile viitoruluĭ castel.

In vremea aceasta România își câștigase neatîrnarea pe câmpul de bătaie; castelul pe care îl începuse un Domn, vasal al Sultanuluĭ, era să se sfîrșéscă maĭ mândru, pentru Regele autonom al uneĭ națiunĭ libere.

Regina povestește ce activitate se desfășură în timpul celor din urmă anĭ aĭ construirii: Italienii, zice dînsa, lucrau la zidărie, Româniĭ căraŭ materiale, Țiganii duceau piatra și varul, Albanezii și Greciĭ ciopleau piatra, Germaniĭ și Ungurii lucrau la lemnărie, Turciĭ ardeaŭ cărămida. Se aflaŭ maestrii Polonezi și vătafi Cehĭ; Francezii desemnau, Englezii măsurau. Ast-fel în cât la acéstă clădire se întîlneaŭ o sută de costume naționale deosebite și se audeaŭ vorbindu-se patru-spre-dece limbĭ; era un amestec pitoresc și zgomotos de ómenĭ, de caĭ, de bivolĭ.

Regele, era totdeauna pe schelele cele mai înalte și cârmuia în persónă lucrările. . .

Un fapt ciudat, băgat de sémă și de Regina poetă și care arată îndestul cât de sălbatec era încă locul unde se clădea castelul, este că urșiĭ veneaŭ adese orĭ până lângă clădire și diminéța, lucrătorii găseaŭ pe humă, în jurul cuptórelor de cărămidă urmele greóe ale labelor lor.

Clădirea se sfârşi în toamna anuluĭ 1883, ziua de 7 Octombrie.

Se făcu serbare mare la care alergă lume din tóte părţile Românieĭ şi chiar din streinătate. Ceremonia începu după obiceiŭ printr'un serviciu divin la biserica mânăstirescă din Sinaia, fiind de faţă şi I. P. S. Mitropolit Primat.

Acolo în biserică se citi următorul document:

Eŭ, Carol I, Domn şi Rege.
Cu Elisaveta Regina

După o silinţă neobosită de doĭ anĭ, în luptă cu un tărâm nestatornic, străbătut de isvoare, isbutit-am a pune la pólele Bucegiuluĭ, temelia acesteĭ clădirĭ, în anul mântuireĭ 1875, iar al Domnieĭ Nóstre al IX-lea. Zidirea s'a oprit pe timpul răsboiuluĭ pentru neatîrnarea Românieĭ. Intrat-am în această casă a Nóstră în anul mântuirii 1883, iar al Domnieĭ Nóstre al XVII-lea; datu i-am nume «Castelul Peleşuluĭ».

După serviciul divin, se dete un prânz la care luară parte toţĭ óspeţii maĭ de căpetenie, şi în timpul căruia Regele ridică următorul toast:

«Am clădit acest Castel ca un semn trainic că dinastia, alésă liber de popor, este adânc înrădăcinată în acéstă frumósă ţară şi că răsplătim nemărginita dragoste a poporului Nostru

cu încredere nemărginită pe care o avem în viitorul scumpei Nóstre Patrii. Implinesc dar o datorie sacră, o vie dorinţă, ridicând cu vin românesc, în acéstă casă a Nóstră, cel întâi pahar în onórea şi pentru fericirea României.

Să trăiască draga Nóstră Ţară!»

Poetul Alexandri, pe atunci în tótă strălucirea talentului sěŭ, pronunţă următórele cuvinte: «Pe vremea strămoşilor noştri, când un Domn, saŭ un boer intra în noua-i casă, poporul se aduna dinaintea uşei şi îi făcea urări în felul acesta: «Să aibi atâta cinste şi atâtea isbânzi câte grindĭ şi cărămiḑi sunt în casă şi câte grăunţe de nisip sunt în ziduri». Tot ast-fel este urarea tradiţională ce la rându-ne aducem Majestăţilor Lor în numele întregei naţiuni. Bine cuvântarea ceréscă, şi dragostea poporului să fie pentru tot-de-auna óspeţii Lor în noul locaş, fermecător ca o poveste a Peleşului!»

Castelul era gata, dar mai trebuiau făcute grădinile, canalele, trebuia să se niveleze împrejurimile. Trebuì să aducă pămêntul mai de departe, de pe muntele din faţa castelului. Oamenii din Sinaia îşi aduc şi acum aminte, de funicularul aerian care se construi în acest scop, şi pe care ca pe o punte în vězduh alunecară fórte sus de asupra văii, vreme de luni întregi, vagonetele încărcate cu pămînt.

Un singur fapt ne va arăta însemnătatea acestor cărăturĭ: creasta muntelui fu despuiată pe o întindere aşa de mare în cât se putu instala pe urmă acolo locul unde face exercițiurĭ batalionul de vînătorĭ ce ține garnizónă în Sinaia în fie-care vară.

Dar executarea atâtor lucrărĭ de canalisare a întîmpinat tot atâtea greutățĭ ca şi punerea temeliilor castelului, căcĭ cum săpaŭ lucrătorii undeva țîşneaŭ isvóre amenințătóre care făceaŭ gropi în şanțurĭ de se scufundaŭ şi se spărgeaŭ mulțime de țevĭ şi de urlóie. Trebuiră să scurgă apele, brăzdând pămîntul pe o întindere fórte mare cu canale stab lite tóte la o adâncime de 4—5 m., pe stratul prin care apa nu putea pătrunde. Dar nimenĭ n'ar ghici astă-ḑĭ, când vede şesurile plăcute care duc la castel şi povîrnişurile uşóre care cobóră, că tóte aceste locurĭ sunt pline de canalurĭ cum e mâna plină de vine.

De-o-dată cu aceste lucrărĭ, se făcură şi drumurile care duc la castel. Cel maĭ însemnat care plécă din şosea, merge pe malul stâng al Peleşuluĭ. De partea despre munte are un zid de sprijinire înalt cât omul, care îl apără de surpărĭ; de partea ceealaltă e apărat cu un parmaclîc elegant de fer, de a lungul căruia sunt inşirate lămpile electrice.

Din jos de castel o punte de piatră din Carpațĭ

cu treĭ arcurĭ, încalecă Peleşul. Alt drum făcut pe malul drept al Peleşuluĭ, plécă de la gară şi urcă spre mânăstire, trece prin curtea eĭ cea nouă şi împodobit de acolo cu numele de: «aleea Carmen Sylva» se întinde dealungul păduriĭ până ce a-junge la puntea de care am vorbit maĭ sus, unde se uneşte cu drumul cel care duce la castel.

Deosebit de cele două şosele principale de care vorbirăm, parcul e brăzdat de alte drumurĭ de maĭ mult de 3500 metri: unele pun în legătură de-pendinţele castelului, altele sunt numaĭ preum-blărĭ de plăcere.

Nenumĕrate potecĭ sunt prin pădure. Una dintre ele urméză cursul romantic al Pele-şuluĭ şi se înfundă în strîmtórea de a lungul micelor cascade, aprópe până la stâncele de unde isvoreşte pîrîul; de aci sue în zig-zag până la «pajistea Regineĭ», situată la 1500 metri înălţime pe frumosul platoŭ unde paşte tótă vara o frumósă ci-rédă de vacĭ de Tirol. Acolo se află şi o lăptărie model de unde se aduce laptele şi untul cel bun de la masa castelului.

Chioşcul de vînătóre, a fost transformat şi slujeşte, după ce s'a mărit, ca reşedinţă moşteni-torilor corónei Prinţuluĭ Ferdinand şi Prinţeseĭ Maria. Poporul i-a dat frumosul nume de foişor.

In parcul castelului se află poarta cetăţiĭ Vi-dinuluĭ, o rămăşiţă patriotică din răsboiul pen-

tru neatîrnare care se păstréză acolo; e găurită de glónţe şi de ghiulele ast-fel cum o smulseră soldaţii românĭ din ţîţînĭ ca să o dea ca cel dintâiŭ semn de victorie capuluĭ lor Regeluĭ Carol.

Mórtea luĭ Constantin Brâncoveanu

Constantin Brâncoveanu încă de mult ajunsese neplăcut Sultanuluĭ, pentru-că era înțelept și prea iubit de toțĭ și pentru-că adunase și bogățiĭ. El pusese de bătuse și banĭ de aur, ceea ce numaĭ Domniĭ neatîrnațĭ aŭ voe să facă.

Se găsiră ómenĭ destuĭ carĭ să ațîțe mânia Sultanuluĭ. Printre alțiĭ era și un doctor grec, care slujise multă vreme pe Domn și care cu prilejul acesta își pusese ochiĭ pe fata luĭ cea frumósă, Domnița Ruxandra. El avuse chiar îndrăsnélă să o pețéscă, dar Domnul cu mândrie și dispreț l-a gonit. Grecul voi să-șĭ rĕsbune pentru asta. Și într'atâta se linguși la Seraĭ, în cât a amețit capul Sultanuluĭ și prigoni pe Brâncoveanu cu o viclenie neobosită.

Intr'o diminéță Domnul se sculă, își spală fața și'șĭ pieptenă barba cea albă ca zăpada. Pe când ținea încă în mână pieptenul de fildeș, vĕḑu de

odată că palatul e împresurat de Ianicerĭ, că paznicii palatuluĭ sunt desarmaţĭ orĭ înjunghiaţĭ.

El fu luat, prins împreună cu soţia, fiica luĭ, feciorii, nepotul şi cumnatul sĕŭ Vistierul Văcărescu.

Era înainte de Paşte. Fură tîrîţĭ toţĭ la Constantinopol, aruncaţĭ în închisórea celor «Şépte Turnurĭ» şi ţinuţĭ acolo până spre tómnă.

Brâncoveanu şi Văcărescu eraŭ supuşĭ în tóte zilele la cele maĭ înfricoşate chinurĭ, că nu voiaŭ să spuie unde şi-aŭ ascuns bogăţiile, căcĭ Turcii nu găsiră cât credeaŭ eĭ că vor găsi, cu tóte că rĕscoliseră şi jefuiseră tóte odăile palatuluĭ. Brâncoveanu trimisese o parte din avuţiĭ la Veneţia, dar nu spusese acésta, cu tóte chinurile cele grozave, în cât citindu-le, ţi-se face pĕrul măciucă pe cap. In sfîrşit Turcii înţeleseră că nu maĭ aveaŭ ce dobândi de la dênşiĭ prin silă, şi îĭ înştiinţară să se pregătéscă de mórte.

Brâncoveanu adună pe feciorii sĕĭ în juru-ĭ şi le vorbi ast-fel:

— Şi bunurile şi viaţa ne sunt pierdute. Acum trebue să îngrijim, să nu ne pierdem şi sufletele! Fiţĭ bărbaţĭ, iubiţiĭ meĭ, şi nu vĕ fie témă de mórte. Vedeţĭ, ce a suferit Hristos pentru noĭ şi de ce mórte amară a murit? Rĕmâneţĭ tarĭ în credinţă şi nu vĕ clătinaţĭ, nicĭ pentru viaţa vóstră nicĭ pentru lumea tótă!

Cei patru tineri frumoşi stăteaŭ în faţa luĭ şi îĭ ascultaŭ cuvintele, pe urmă îi sărutară mâna, şi el se uită cu ochiĭ luminoşi la eĭ, mândria vieţiĭ luĭ, de la carĭ sperase fericire şi pe carĭ acum îi pregătea să móră creştineşte. Când se uită la cel mic, care era încă copil, ochiĭ i-se umplură de lacrimĭ. Atunci se auḑi sgomot în odaia de alăturĭ şi intră un Paşa care le porunci să mérgă cu dênsul la Sultan.

Sultanul şedea pe malul Bosforuluĭ într'un chiosc minunat, ce strălucea de aur şi de pietre scumpe.

— Brâncovene, ḑise dênsul, adevĕrat este că aĭ vrut să te desfacĭ de împĕrăţia nóstră şi să'ţĭ facĭ ţara neatârnată? Spune?... Adevĕrat este că aĭ pus de aĭ bătut banĭ din bogăţiile tale? Spune, cum, cum aĭ putut lucra ast-fel, fără de teamă, par'că n'aĭ fi avut stăpân!.. Desvinovăţeşte-te!

— De-am domnit bine orĭ rĕŭ, zise Domnul Constantin, acésta numaĭ Dumnezeŭ o ştie, iar de am fost mare pe pămênt, veḑi acum ce sunt?

— Brâncovene, mĕsóră-ţĭ vorbele! Sunteţĭ toţĭ pedepsiţĭ cu mórte; nicĭ unul din neamul tĕŭ nu va scăpa cu viaţă.

— Cum o vrea Dumnezeŭ! Viaţa nóstră e în mâna ta!

Poporul sta grămădit împrejur şi Brâncoveanu se uită la mulţime cu privirea liniştită. Intre eĭ

vĕzu pe Doamna şi pe fiică-sa, pe care Turciĭ le aduseră, ca să fie faţă la gróznica privelişte — şi ochiĭ luĭ se întunecară.

— Brâncovene, zise Sultanul, lépădă-te de câinésca ta lege creştinéscă şi îmbrăţişéză credinţa nóstră împreună cu fiiĭ tĕĭ, ca să trăiţĭ şi să fiţĭ liberĭ!

— Maĭ bine să se stingă neamul meŭ, de cât să mĕ lapăd de sfânta mea credinţă!

Sultanul porunci atuncĭ să pue întâĭ mâna pe Văcărescu. El îşĭ plecă capul, iar hengheriĭ i-l tăiară.

După acésta, Turciĭ puseră mân a pe cel de al treilea fiŭ al luĭ Brâncoveanu, un băiat înalt cu ochiĭ negri şi cu mustăţile abia mijite.

— Leapadă-te de credinţa ta, zise Sultanul şi te cruţ!

— Nu-mĭ face ruşine, vorbindu-mĭ ast-fel, zise el.

Şi îngenunchiă, iar capul luĭ se rostogoli până dinaintea picioarelor tatăluĭ sĕŭ.

Acesta oftă din adâncul inimiĭ inimiĭ şi zise:

— Dómne! facă-se voia ta!

Sultanul arătă pe cel de-al doilea fiŭ. Acesta căzu în genunchĭ în faţa tatăluĭ sĕŭ. Bĕtrânul îngălbeni de frică ca nu cum-va fiul sĕŭ să slăbéscă; dar el ridică spre dênsul ochiĭ sĕĭ pătrundĕtori şi zise roşindu-se:

— Tată! numaĭ eŭ ţĭ-am adus necazurĭ, ţĭ-am

turburat viaţa din pricina inimiĭ mele slabe şi sângeluĭ meŭ iute. Nu pot să mĕ duc să dorm somnul de vecĭ până ce nu ţĭ voiŭ săruta mâna, şi nu-ţĭ voiŭ cere iertare!

Faţa bĕtrânuluĭ se înseninǎ iarăşĭ şi blagoslovindu-l îĭ zise:

— In ceasul acesta, orĭ-ce greşală e istovită, fĕtul meŭ!.. Du-te la Dumnezeŭ!

Ingenunchiând îşĭ întórse şi acesta capul spre gâde. Cel maĭ mare dintre ceĭ patru fraţĭ, a căruĭ faţă voinicéscă era înconjurată de o barbă mare, se uită la cadavrul frateluĭ sĕŭ şi îl podidiră lacrămile.

Sultanul băgă de sémă.

— Lapădă-te, fiul meŭ de legea ta, ţie ţi e dragă viaţa, trecĭ la legea nóstră şi o să-ţĭ fie bine!

Fiul luĭ Brâncoveanu păru că nicĭ n'ar fi auzit cuvintele luĭ, ci scóse din haină o icoană pe care o purtase pe inimă.

— Dacă îĭ e cuĭ-va de aci milă de mine, să triméţă icóna acésta tinereĭ mele soţiĭ. Ea să-ĭ ajute când i-se va apropia ceasul morţiĭ.

Vocea îĭ tremura. Nicĭ o mână nu se ridică ca să apuce iconiţa. Atuncĭ el aruncă iconiţa la pămênt şi o calcă în picióre, zicênd:

— Aşa încailea n'are să fie spurcată de voĭ, păgânilor!

Pe urmă îngenunchiă, sărută iconiţa cea sfărîmată şi făcu el singur semn călăului să-ĭ taie capul, care, când căzu, stropi cu sânge pe Sultan.

— Brâncovene, zise Sultanul, un singur copil îţĭ maĭ rĕmâne, gândeşte-te bine!

Brâncoveanu se uită la copilul cel plăpând, îşĭ vĕḑu soţia leşinată, îşĭ vĕḑu fratele plângênd cu hohot, dar rĕspunse fără şovăire:

— Facă-se voia Domnuluĭ!

— Copile, zise Sultanul. Dă-te la legea nóstră şi veĭ trăi!

Ochiĭ luĭ dulcĭ cătară spre tatăl sĕŭ, par'că ar fi vrut să dobândéscă de la privirea luĭ curaj şi putere.

— Eŭ mor bucuros, tată! strigă dênsul cu voce limpede. Sunt mic, dar sunt din neamul tĕŭ! Şi se rostogoli şi capul luĭ.

Atuncĭ i-se duse şi puterea bĕtrânuluĭ, căzu în genunchĭ, trase la sînu-ĭ cadavrele, le mângâiă şi le sărută, se jeli, îşĭ chemă copiĭ drăgostos pe nume, pe urmă se ridică şi zise cu glas puternic:

— Mi-aţĭ omorât, pagânilor, patru băeţĭ. Dumnezeŭ să vĕ prăpădéscă iarăşĭ şi iarăşĭ. Să vĕ stingă de pe faţa pămîntuluĭ, cum se risipesc noriĭ în faţa vêntuluĭ. Loc să n'aveţĭ unde să fiţĭ îngropaţĭ, nicĭ copiĭ să n'aveţĭ să puteţĭ mângâia. Fără odihnă şi fără pace să fiţĭ în vecĭ!.. Aşa să m'audă Domnul!

Atuncĭ Sultanul şi ómenii luĭ se mâniară. Rupseră în bucăţĭ vestmintele cele bogate de pe trupul bĕtrânuluĭ Domn, şi începură să-ĭ jupóiă pielea de pe trup. Nicĭ un ţipăt, nicĭ un vaet nu ieşi din gura luĭ în timpul acestuĭ chin îngrozitor. In sfîrşit, umplură pielea cu paie, o puseră într'o suliţă şi o tăvăliră prin noroĭ, strigând:

— Ghiaur, câne de creştin! Iţĭ cunoşti pielea?

Atuncĭ Brâncoveanul maĭ ridică încă odată vocea şi ḑise:

— Carnea mea puteţĭ s'o sfâşiaţĭ în bucăţĭ, dar Constantin Brâncoveanu móre ca creştin credincios, părăsit de toţĭ, dar odihnindu-se întru Domnul! Şi ḑicênd aceste cuvinte, îşĭ dete sufletul.

Un copilaş, fiul fiuluĭ sĕŭ, de spaimă îşĭ ascunsese căpşorul în cutele haineĭ uneĭ femeĭ. Călăul îl apucă de păr şi ţinêndu-l spânzurat în aer, întrebă:

— Să rĕmâie în viaţă acesta, ori să mérgă şi el după ceĭalalţĭ?

Atuncĭ o ţigancă îşĭ făcu loc prin mulţime şi întinse un băeţaş, zicênd:

— Staţĭ, că ăsta e nepotul luĭ Brâncoveanu; copilul ăla e al meŭ!

Era doica care îşĭ da propriul eĭ copil călăuluĭ, ca să scape pe cel din urmă al stăpânilor eĭ. Şi se uită fără să-ĭ dea o lacrimă, cum i-se jertfi copilul; apoĭ strânse pe séma-ĭ pe cel scăpat şi

făcênd un jurămênt sfânt, fugi cu el. Nevestele nenorociţilor fură scóse din închisóre, de unde şi plecară la Veneţia. Tocmaĭ târziŭ se întórseră în ţara lor. Una din fiicele luĭ Brâncoveanu, Domniţa Balaşa, fusese aşa de grozav amărîtă, în cât fugi de tot din lume şi nu maĭ vru să maĭ audă de averea care fusese pricina atâtor nenorocirĭ.

Dênsa, cu partea eĭ de moştenire, clădi în Bucureştĭ, marele spital Brâncovenesc, lângă care se află un ospiciŭ şi o biserică frumósă ce pórtă numele eĭ: «Dómna Bălaşa».

(După Carmen Sylva).

Cântecul călăreţilor

Român verde ca stejarul,
Rîd de duşmanì şi de mórte
Să-mĭ trăiască armăsarul
Şi prin foc să mĕ tot poarte.

Saĭ voinice, şi nechează,
Ager, mândru ca un leŭ
Căcì am inimă vitéză
Şi credinţă 'n Dumnezeŭ.

Cât mi-a sta mâna voinică
Pe-a mea pală vitejească,
N'aibă grijă de nimică
Ţara mea cea românească.

Cu-al meŭ suflet plin de falā
Cu-al meŭ şoim albit de spume,
In vrăşmaş voiŭ da năvală
De s'o duce vestea 'n lume!

Saĭ voinice, şi nechează,
Ager, mândru ca un leŭ
Căcĭ am inimă vitéză
Şi credinţă 'n Dumnezeŭ.

(V. Alexandri).

Puterea de viaţă a neamuluĭ Român

Naţiunile carĭ viséză şi trăesc în acel vis deşert, că óre-când tot vor să aducă pe Român, ca să-şĭ despreţuiască limba şi să adoreze pe alta strĕină, carĭ nu se pot desbiera de ilusiunile lor că Românul va maĭ voi a se împĕna cu penele strĕine şi vor înavuţi sărăcia acestor naţiunĭ îngâmfate şi pretensive — depună-şĭ odată pentru tot-d'a-una tóte ambiţiunile rĕŭ calculate, deştepte-se din visul lor şi nu să maĭ nutréscă cu ilusiunĭ secĭ şi amăgitóre. Că amin, amin le ḑicem lor, că maĭ curênd va trece ceriul şi pământul, de cât să se maĭ prefacă Românul în cutare saŭ cutare naţiune. De Român ca naţiune ḑic, nu de Român ca individ; că dacă aŭ fost împrejurărĭ, când câte un biet de Român, saŭ de fóme, saŭ de golitate, saŭ de óre-care ambiţiune, saŭ de vr'un alt calcul s'a depărtat de tulpina naţiunii sale şi s'a incopciat ca un oliv domestic în oliv sĕlbatic, asta s'a putut întîmpla, póte că se va maĭ întîmpla, şi póte că chiar în ḑilele nóstre să vedem cu ochii ase-

meni întîmplări; să-i lăsăm în numele luĭ D-ḑeŭ să-şi caute fericirea şi repausul inimei, unde le place şi unde sperézā să le afle; — căcĭ Românul, ca naţiune pe carele 17 secolĭ l'aŭ apăsat la pământ în adevĕr, dar nu l'aŭ rupt, nicĭ l'aŭ smuls din rădăcina, şi decĭ înainte să maĭ trécă şi de 17 orĭ câte 17 secolĭ, tot Român va rĕmânea, de s'ar duce şi cu miile înstrĕinându-se, asta ne e credinţa neclintită şi sperăm că toţĭ, ceĭ ce nu tresc asemenea credinţă, nu se vor ruşina; căcĭ maĭ mlădiósă e tulpina eĭ de cât să se usuce, dacă se şi usucă multe şi orĭ cât de multe ramurĭ din corpul eĭ; ca un ogor fructos, carele este în stare nu numaĭ a nutri grâul din destul, ci şi pălămida, căcĭ pălămida se va arde, iar grâul se va aduna şi iarăşi se va semĕna, ca sĕminţa să nu-ĭ lipséscă în tótă eternitatea.

Nu voesc a mĕ întinde maĭ departe, măcar că multe s'ar maĭ putea ḑice şi aduce din viéţa naţiuniĭ, ce dovedesc învederat, că deşerte sunt tóte sperările, ilusiunile, visele; în deşert tóte sofismele şi maşinaţiunile tuturor, carĭ maĭ trag speranţă, că dór' dór' din Român vor putea face alt popor nordic saŭ asiatic. Un razim al naţionaităţiĭ române se formézā astă-ḑĭ, şi noĭ sperăm că asemenĭ razeme se vor forma şi de aci înainte şi maĭ multe şi maĭ puternice.

(T. Cipariŭ).

Apărătorii steagurilor

Așa e scris în cartea soldatuluĭ :

Dacă vr'un flăcăŭ se'ntórce din luptă fără pușcă, rușinea e numaĭ a luĭ, dacă s'ar întórce fără pușcĭ un regiment întreg, numaĭ a regimentuluĭ e rușinea pățită.

Dar când un regiment se'ntórce fără steag, rușinea e a oștiriĭ întregĭ și a țěriĭ. Semnele de mândrie și de mărire ale oștilor sunt steagurile lor.

Când aŭ plecat dorobanțiĭ la rěsboiŭ, ziceaŭ strěinii care nu ne iubiaŭ, că la cea dintâiŭ isbire cu dușmaniĭ, când va fi încăerare pentru stég, dorobanțiĭ vor asvîrli steagul și vor rupe-o la fugă.

Póte, nu credeaŭ nicĭ eĭ cele spuse. Puțintei la minte și împăeanjenițĭ la vedere trebuiaŭ să fie strěinii, dacă ar fi credut cu mâna pe inimă, că noĭ Românii suntem un neam adunat de pe gârlă și nu știm ce e mândria și cinstea.

N'am cerut să ne crédă pe cuvênt. Am dovedit-o. Intâiŭ la redanul Griviţeĭ a treia ḑi după sosirea oştilor nóstre la Plevna. Căḑuserăm ca dintr'un pom, nicĭ vreme n'avuserăm să ne odihnim puţin, şi-am şi intrat în foc.

Tunurile nóstre băteaŭ Griviţa, iar pedestrimea sta ascunsă prin văĭ, aşteptând năvala. Dar Turciĭ dintr'un redan ochiaŭ cât era ziua în tunariĭ noştri, aşa că într'o vreme ni-i alungară de unde stăteaŭ. Atuncĭ Domnitorul a dat poruncă dorobanţilor din Vasluĭ şi din Iaşĭ să s'arunce asupra redanuluĭ, şi să scóţă pe Turcĭ din el. Nu era trébă uşóră. In redan eraŭ mulţĭ păgânĭ, înapoia lor năpraznica redută a Griviţeĭ, iar maĭ în fund şi pe de lăturĭ alte redute cu multe gurĭ de tunurĭ.

Era ca şi cum dorobanţiĭ ar fi trebuit să s'asvîrlă drept în mijlocul puteriĭ păgâne şi să prindă rădăcinĭ acolo.

Vasluenii plecară rupţĭ în două. Inainte flăcăĭ răsleţĭ şi trăgênd cu puşca, după eĭ companiĭ strînse, cu baioneta întinsă. In mijloc aveaŭ steagul.

Prin plóia de glónţe rĕsbiră cu toţiĭ până la redan.

Aicĭ se încinse lupta voinicéscă, piept la piept. Se dovedeaŭ cu baionetele, cu patul puscii,

cu dinţiĭ, cu sugrumătura, cu trânta, cu piedica şi cu tóte de câte îşĭ aduceaŭ aminte.

Turciĭ mereŭ se arunc asupra steaguluĭ. Se vede că şi eĭ credeaŭ că pe steagurĭ românescĭ puĭ tot aşa de lesne mâna ca pe un băţ din gard. Şi voiaŭ să ne facă de ruşine tocmaĭ de la început.

Apărătoriĭ steaguluĭ aŭ fost trântiţĭ la pămînt cât aĭ bate în palme. Sergentul-major Alecu Alexandrescu a căḑut cu capul crăpat de un topor. Steagul era în mâna luĭ. Peste el se făcuseră cu toţiĭ o clae peste grămadă, ca să smulgă steagul. După multă svîrcolire sergentul Scărlătescu smulse steagul şi eşi la larg. Flăcăiĭ noştri alergaŭ şi se îndesaŭ pe lângă el. Turciĭ se asvîrliră din noŭ; Scărlătescu căḑu străpuns cu baioneta, şi iarăşĭ se făcură cu toţii clae peste grămadă, şi iarăşĭ mântuiră dorobanţiĭ stèagul. In vremea svîrcoliriĭ lor de aicĭ, sergentul Dumitru Pungă dete cu ochiĭ de un oficer turc. mititel şi slab, care se tot asvîrlea cu aĭ săĭ spre steag, răsturnând cu fie-care foc de revolver câte un Român. Pungă se asvîrle la oficer, îl prinde de peste mijloc, aşa cum după horă prind flăcăiĭ pe fete şi le ridică în sus, îl suceşte odată în dréptă şi odată în stânga şi înălţându-l cât capul îl asvârli de o piatră ce era acolo, frângêndu-l de peste mijloc. Şi acolo a rĕmas oficerul. Dar şi bietul Pungă atât i-a fost, că tot într'aceiaşĭ clipă i-a tras un

Turc cu patul puscii în ceafă şi l-a culcat de veci.

Turcii maĭ slăbiră, căcĭ trebuiaŭ să-şĭ apere şanţul în care începuseră dorobanţiĭ să intre. Atuncĭ vr'o ḑece flăcăĭ de aĭ noştri se făcură rótă pe lângă steag, şi fie-care se năzuia să-l ţie el în mână, aşa că toţĭ eraŭ cu mâna stângă pe prăjina steaguluĭ, iar cu drépta se apăraŭ.

Aşa îşĭ mântuiră dorobanţiĭ steagul. In urmă intrară cu steag cu tot în redan, căcĭ Turcii după ce căḑură ca frunzele şi se vĕḑură copleşiţĭ de voinicii noştri, se deteră îndărăt în reduta Griviţeĭ, improşcând de acolo pe Românĭ cu glónţe.

Redanul a rĕmas al nostru. La spatele luĭ s'aŭ aşeḑat temeinic tunurile nóstre şi acolo aŭ rĕmas ca un ghimpe în ochiĭ Turcilor, până la sfârşitul Plevneĭ. Acesta era locul numit prin cărţĭ «la movilă».

Domnitoruluĭ nostru, când a auḑit ce bine s'aŭ purtat dorobanţiĭ, îĭ crescu inima. In tabăra românéscă s'aŭ înveselit cu toţiĭ. Acésta a fost cea dintâiŭ luptă a Românilor, botezul de sânge, şi cu câtă isbândă!

Impĕratul Ruşilor a trimes cincĭ-zecĭ de crucĭ de ale sfântuluĭ Gheorghe, ca să li se împartă celor maĭ vitejĭ dintre dorobanţĭ şi dintre tunarĭ. ar Domnitorul Carol a decorat steagul regimentuluĭ şi printr'un ordin de ḑi l-a lăudat cu mare

audă, şi l-a dat ca pildă tuturor regimentelor.

Aŭ fost Vasluenĭ dorobanţiĭ aceştia — regimentul 13 — şi de aceea poetul Alexandri spune că Peneş Curcanul cel vestit a fost din Vasluiŭ. Sciţĭ cum începe poesia:

Plecat-am nouĕ din Vasluiŭ
Şi cu sergentul ḑece.

Câţĭ orĭ fi trăind dintre eĭ să aibă parte de tot binele, şi de-or fi cetind cartea acésta, să se bucure că vitejia lor o să fie vecinic pomenită prin cărţile neamuluĭ nostru.

Dar povestea cu steagul dorobanţilor din Teleorman?

Era la Plevniţa, într'o Vinerĭ, cu o sĕptămână înainte de Sfînta Paraschiva. Dorobanţiĭ din Teleorman, amestecaţĭ cu puţinteĭ din Vlaşca, s'asvârliră asupra reduteĭ.

Acésta era a treia încercare ca s'o cucerim. O isbise Şonţu şi Mărăcineanu, în ḑiua lupteĭ celeĭ marĭ, apoĭ Nicolae Ion la o sĕptămână după aceea. Nicĭ de data asta n'am avut noroc. Cu tóte că maĭ intraseră în foc alte douĕ regimente. Turciĭ îngrămădindu-şĭ tóte puterile asupra nóstră, ne-aŭ împins îndărăt.

Pe căpitanul Gănescu l'aŭ tras Turciĭ cu cângile în şanţ la eĭ şi l-aŭ tăiat cu topórele. Tot

aşa şi pe locotenentul Lemnea. Oficerii noştri s'aşternură câmpuluĭ răniţĭ.

Intr'o vreme, aprópe de şanţul reduteĭ, sergentul Ilie Petcu ajunsese cu steagul regimentuluĭ într'un loc primejduit. Ceĭ ce apărau steagul se răriseră. Şi, iată, vine o schijă de obuz şi rĕstórnă pe Petcu. Nu era mort, şi ţinea strâns în mână prăjina steaguluĭ. Dar numaĭ prăjina, căcĭ spărtura obuzuluĭ lovise steagul, rupêndu-ĭ prăjina sus de tot, tocmaĭ sub pânză.

Steagul a deruncat puterea obuzuluĭ a sburat departe şi a căḑut pe cóma şanţuluĭ turcesc.

Turciĭ nu se maĭ uitaŭ dupe steagurile nóstre, dar acuma, vĕḑêndu-l pe acesta căḑut lângă eĭ, s'aŭ repeḑit să-l apuce. Ceĭ din şanţ aŭ întins cârligele după el, iar un Turc maĭ apropiat întinsese mâna să-l tragă în şanţ.

Steagul, steagul! strigară dorobanţiĭ speriaţĭ că-l pĭerd. Atuncĭ sergentul Tóder Hristea se repezi deodată spre steag, şi chibzuind că n'o să-l póte nicĭ smulge aşa de iute din mâna Turculuĭ, nicĭ să-l apuce înaintea luĭ, s'a trântit cât era de lung peste steag acoperindu-l cu trupul.

Turcul care întinsese mâna, o trăgea repede îndărăt, căcĭ Hristea i-o prinsese sub piept.

L'aŭ lovit Turciĭ pe Hristea cu cârligele în cap, dar el s'a ridicat repede strigând: «E la mină copiĭ!», a arătat dorobanţilor steagul. «După steag

băeţĭ» maĭ ḑise el şi săriră cu toţiĭ înainte, înflăcăraţĭ de vitejia iuteluĭ sergent.

Şi maĭ era de gândit, să pótă Turciĭ smulge steagurĭ din mână de voinicĭ aşa de sprintenĭ şi de inimoşĭ ca Hristea? In tot rĕsboiul noi n'am pierdut nicĭ un steag. Nu eraŭ flăcăiĭ noştri aşa de slabĭ, ca să aducă ţĕriĭ atâta ruşine.

Dar de la Turcĭ am smuls destule steagurĭ. Şi după semnele vitejieĭ nóstre le-am fi smuls maĭ multe, dară nu le aveaŭ. Osman dase poruncă regimentelor din Plevna, să-şĭ îngrópe steagurile, orĭ să le ardă maĭ bine, numaĭ să nu cadă în mâna duşmanilor. Când s'a dat Osman prins, ne-a închinat şi câte-va steagurĭ, singurele pe care le avea. Iar la Vidin, când s'a închinat cetatea ne-am ales şi cu vr'o câte-va steagurĭ.

Dar pe douĕ, le-am dobândit cu puterea şi cu vitejia, în luptă, le-am smuls din mânĭ de bărbaţĭ voinicĭ, nu le-am găsit închinate şi asvârlite jos înaintea nóstră.

Iar întâmplarea smulgeriĭ lor a fost aşa:

Pe unul, maĭ mic, l'a scos din mâna unuĭ Cerchez roşiorul Petre Mohor. Intâlnindu-se într'o ḑi un escadron de călăraşi, pe câmpia Etropoluluĭ, cu o cétă de Cerchezĭ călărĭ, s'aŭ isbit cu iuţime şi-aŭ început să se taie cu săbiile. Să vede că Cerchezii eraŭ anume trimeşi cu steagul, să-l ducă unde-va.

Aĭ noştri aŭ pus pe fugă pe Cerchezĭ. In toiul isbiriĭ lor, Cerchezul, care purta steagul înfăşurat pe umerĭ, a dat să fugă înainte ca să mântue steagul. Câţĭ-va călăraşĭ i-au eşit înainte, iar Mohor şi-a repeḑit calul spre Cerchez. Acesta a isbit calul luĭ Mohor peste ochĭ, dar şi Mohor a isbit pe Cerchez în umĕr şi a pus mâna pe prăjina steaguluĭ.

Caii se ridicară în douĕ picióre. Mohor lăsase frîul pe cómă şi cu o mână trăgea steagul, cu alta isbea românesce... pe Cerchez. Acesta ţinea frîul cu dinţiĭ, strângea într'o mână steagul şi cu alta trăgea focurĭ de revolver. Şi s'aŭ învălmăşit acolo amêndoĭ, şi 'n urmă Mohor smulse steagul, iar Cerchezul primind câte-va de cheltuélă, a rupt-o la fugă.

Cu celalt steag a fost lucru maĭ încurcat. Acesta era şi maĭ vrednic să te osteneştĭ pentru el. Era un steag mare de mătase verde, cu ciucurĭ de aur şi cu auriturĭ pe marginĭ. La mijloc avea semnul legiĭ turceştĭ, luna în chip de secere, cusută cu fir de aur, iar împrejurul eĭ eraŭ slove turceştĭ cu învăţăturĭ din biblia luĭ Mahomet, tóte de aur. Era vechiŭ, şi după marginile cam destrămate se vedea că era purtat prin multe răsbóie.

Când aŭ intrat după a patra năvală, vînătoriĭ şi dorobanţiĭ în Griviţa, steagul era în redută.

După ce vědură Turcii, că s'a sfîrşit cu eĭ şi că reduta e pierdută, aŭ fugit spre Plevniţa şi spre taběra de la Bucov. In zăpăcéla lor, aŭ întârḑiat cu stégul, neducându-l la adăpost de cu bună vreme.

Se făcu un vălmăşag de nespus în redută, Româniĭ intraŭ, Ruşiĭ năvăleaŭ, Turciĭ parte se împotriveaŭ, parte răsbeaŭ printre aĭ noştri să fugă. Te îneca fumul de puşcă şi reduta era plină de morţĭ.

In acel amestec de ómenĭ, vînătorul Ion Grigore dă cu ochiĭ de Turcul care purta steagul. Turcul năzuind spre un colţ de redută, ca să iasă la larg, alunecă şi căḑu. Uniĭ spun, că ar fi fost asvîrlit depe parapet, de aĭ noştri. Vînătorul cu baioneta pe puşcă sări spre Turc să-l străpungă; Turcul, un om de vre-o patruzecĭ de anĭ, înalt şi puternic de te înfiora, se întórse liniştit spre Român şi dete de câte-va orĭ foc cu revolverul.

N'a nemerit, iar Ion Grigore îl străpunse cu baioneta pe sub furca pieptuluĭ. Până ce să apuce Grigore Ion să smulgă steagul din mâna Turculuĭ l'ar fi străpuns Turciĭ care sosiră, dacă n'ar fi sărit într'ajutor alţĭ doĭ vînătorĭ, un căprar şi un sergent. Unul dintre Turcĭ pusese mâna pe steag, în vreme ce celalalt ţinea drumul vînătorilor.

Turcul care apucase steagul spunea maĭ târ-

ḑiŭ — căcĭ aŭ fost prins — că dacă ar fi apucat în mână steagul, avea de gând să-l ascundă sub manta şi să sară peste parapet. Dar, din nefericirea luĭ, Turcul cel rănit nu lăsa stégul din mână, nicĭ chiar tovarăşuluĭ sĕŭ. Vînătoriĭ aŭ trîntit pămîntuluĭ pe amîndoĭ Turciĭ, pe unul mort, pe altul rănit. Apoĭ aŭ tras un glonţ în capul Turculuĭ cu steagul, i-aŭ descleştat mâna şi-aŭ luat steagul.

A doua ḑi maiorul vînătorilor, Candiano, cu tustreĭ vînătoriĭ aŭ dus steagul şi l'aŭ aruncat la piciórele Domnitoruluĭ. Iar Domnitorul le-a mulţumit cu mare laudă. Insuşĭ împăratul Ruşilor se înveseli cu inima de smulgerea acestuĭ steag.

In vremea uneĭ lupte pe sub dealurile Rahoveĭ un colonel, care cârmuia lupta, avea mare zor să trimétă o poruncă unor companiĭ carĭ se băteaŭ într'altă parte. El a trimes un călăraş. Acesta trebuind să trécă pe loc deschis pe sub focul plumbilor turceştĭ, n'a scăpat de mórte. La vĕḑut însuşĭ colonelul cum a căḑut jos depe cal. Iar calul a apucat câmpiĭ speriat de sgomot.

Colonelul a trimes alt calăraş. Acestuia îĭ împuşcară Turciĭ calul, şi bietul om rănit şi el la frunte a căḑut sub cal.

Trimeţênd pe al treilea călăraş, colonelul î ḑise: Fă ce sciĭ, dar să ducĭ porunca! E nevoie

mare și ne potopesc Turcii, dacă nu dăm de scire companiilor ce trebue să facă.

Călăraşul a dat pinteni calului și a plecat. Când a ajuns în bătaia puscilor turcesci, el a descălicat, a dat calului drumul şi s'a întins pe pămint. Aĭ noştri s'aŭ uitat după el, cum se tîra furişându-se de la o piatră la altă, adăpostindu-se mereŭ, cum aştepta să trécă peste el unda de plumbi, căci Turcii îl luaseră la ochi, şi cum sărea de-odată asvîrlindu-se după alt adăpost, cum se făcea bróscă pe după răzóre. In urmă l'aŭ pierdut din vedere. După vr'o două ceasuri, când îşi pierduseră cu totul nădejdea să-l mai vadă, iatăl că sosesce. Se tîrîse în cóte şi în genunchi atâta drum, în cât i-se rupse mantaua şi tunica şi-ĭ curgea sângele din cóte și din genunchi. Iar când a ajuns la colonel, a căḑut jos şi n'a putut să vorbéscă de obosélă și a arătat numai cu mâna spre cingătórea brîuluĭ unde avea ascunsă hârtia pe care i-o dase ca răspuns un căpitan.

Asta va să ḑică credinţă şi împlinirea datoriei. Pe pieptul unuĭ asemenea om staŭ aşa de frumos crucile Virtuţii militare. Nu scim care e numele acestuĭ călăraş, căcĭ vrednic este să-l scie tótă suflarea românéscă şi să l pomenim în tóte ḑilele vieţii nóstre.

Nu e nimic aşa de frumos pe lume ca ţinerea credinţeĭ, şi maĭ vrednic nu e nimic de cât împlinirea datorieĭ tale. Iar călăraşul acesta să ne fie pildă tuturor.

(G. Coşbuc).

Hora Plevneĭ

Colo 'n Plevna şi'n redute
Staŭ păgânii miĭ şi sute,
Staŭ la pândă tupilaţĭ
Ca zăvoḑĭ de ceĭ turbaţĭ.

Las' să şédă marĭ şi micì..
Trageţĭ hora, mĕĭ voinicĭ!

Sus, în tabăra turcéscă
Dat-a tusa măgăréscă
Rupciugoşiĭ crunt tuşesc
Cu ghiulele'n noĭ stropesc

Las' să crape, micĭ şi marì..
Trageţĭ hora, mĕĭ tunarì!

Jos în vale, pe câmpie,
Bas-Buzucĭ de căsăpie

Şi Cerkejĭ mereŭ cumpliţĭ
Rupĭ cu dinţiĭ din răniţĭ.

L'as' să rupă... rupe-ĭ-aşĭ!
Trageţĭ hora, Călăraşĭ!

Ḑiua, nóptea glonţiĭ plouă,
Tot pămîntu-ĭ ud de rouă,
Nu e rouă din senin,
Ci e sânge de creştin.

Las' să plouă ca din norĭ,
Trageţĭ hora, Roşiorĭ!

Eaca mĕ!... din parapete
Vine-o scrófă ca să fete
Opt godacĭ ş'un godăcel
Toţĭ cu rîtul de oţel.

Las' să fete miĭ de miĭ...
Trageţĭ hora, mĕĭ copiĭ!

Ne-a veni şi nouă odată
Ḑi de plată şi rĕsplată
Să-l aducem la aman
Pe Gaziul de Osman.

Vie!... ura!... la Balcanĭ!
Trageţĭ hora, mĕĭ Curcanĭ!

Cât e negru cât e sóre
Mórtea ṣéde pânditóre
Și prin șanțurĭ și prin rîpĭ,
Și tot bate din aripĭ.

Las' să bată până mânĭ....
Trageţĭ hora, mĕĭ Românĭ!

(V. Alexandri).

Istoria patrieĭ

Trebuința istorieĭ patrieĭ ne este neapărată chiar pentru ocrotirea drepturilor nóstre în potriva națiilor strĕine.

Neavênd istorie, fie-care popor dușman ne-ar putea dice cuvintele luĭ Aaron: «Inceputul ce aĭ este necunoscut, numele ce porțĭ nu este al tĕŭ, schimbă-țĭ numele, saŭ priimesce pe acesta ce ți-l daŭ eŭ, rădică-te și du-te din pămîntul pe care locuiescĭ, căcĭ nu este al tĕŭ, și nu te maĭ munci în zadar, căcĭ tu nu poțĭ fi maĭ bine de cum eștĭ». Și în adevĕr, tóte aceste cuvinte, ni s'aŭ dis de către strĕinĭ; începutul nostru ni s'a tăgăduit, numele ni s'a prefăcut, pămîntul ni s'a sfîșiat, drepturile ni s'aŭ călcat în picióre, numaĭ pentru că n'am avut consciința naționalitățiĭ nóstre, numaĭ pentru că n'am avut pe ce să ne întemeiăm și să ne apărăm dreptățile. Când aș fi așa de norocit să întăresc maĭ mult în inima d-vóstră in-

teresul pentru istoria patrieĭ, m'aş făli, că am sporit în d-vóstră şi iubirea către patrie şi că, prin urmare, am contribuit la păstrarea naţionalităţiĭ; căcĭ, ce póte maĭ mult să ne-o păstreze, de cât acéstă istoriă, care ne arată ce am fost, de unde am venit, ce suntem şi, ca regulă de treĭ, ne descopere şi numĕrul necunoscut, ce avem să fim!

O asemenea carte ar trebui să fie pentru noĭ aceea ce Iliada era pentru Grecĭ. Şi să mĕ credeţĭ, domnilor, că şi istorie nóstră are întêmplărĭ, are portreturĭ, carĭ nicĭ de cum n'ar rĕmânea maĭ jos de cât eroiĭ celor vechĭ, dacă acestora li s'ar scóte aoreola poetică, cu care geniul i-a înfrumuseţat.

(Cogălniceanu)

Ion-Vodă cel cumplit

Făgăduind Alexandru II, Domnul Valahieĭ, îndoit haraciŭ pentru domnia Moldoveĭ, Selim II împĕratul turcesc, bucuros a primit făgăduinţa şi a trimis la Ion cel cumplit din Moldova sol, că orĭ să lase Moldova aceluia care vrea să'l dea, orĭ almintrelea se va mazăli cu puterea. Ion turburându-se de o poruncă ca acésta, aŭ rĕspuns soluluĭ turcesc, că despre aceia se va înţelege cu ţara, căcĭ ţara e care trebue să plătéscă darea aceia şi adunând boerĭ le-aŭ spus pofta împĕratuluĭ şi le-aŭ ḑis, că de aŭ inimă şi eĭ, el însuşĭ este gata a suferi tóte cu dênşiĭ, numaĭ să se pótă mântui de jugul turcilor. Boeriĭ încă aŭ rĕspuns, că şi eĭ sunt maĭ gata a suferi tóte, de cât a înălţa haraciul, şi făgăduindu-ĭ ascultare deplin, eĭ aŭ şi întărit cu jurămîntul lor.

Iar vorbele luĭ Ion-Vodă al Moldoveĭ către boerĭ şi către ostaşĭ aceste aŭ fost:

«Dragii mei boeri şi voi iubitele mele slugi!
«Greul de astă-ḑi întrece tóte grelele de mai «nainte. Lăcomia Turcilor cere un haraciŭ îndoit. «De-l vom da, ei nu vor zăbovi de a ne stórce «şi mai mult, până ce ne vor stinge cu totul, căci «acésta o'vrea păgânul.

«De nu vom da, ne aştéptă rĕsboiŭ, stricarea «ţărei, foc şi sabie.

«Socotiţi-vĕ şi alegeţi.

«Supunêndu-ne orbesce vrăsmaşului nostru, vom «peri de sigur, şi vom peri ca mişei; sculându-ne «asupră-i chiar de nu vom isbuti pentru păcatele «nóstre, tot încă vom avea mângâerea de a peri «bărbătesce, noi, femeile nóstre, copii... cu toţii! «Voi ştiţi că haraciul nu-l plătesc eŭ, ci voi şi ai «voştri.

«Puţin dar mi-ar păsa, de nu m'ar durea inima «pentru ţéră!

«Mi-e milă de voi, şi pentru voi îmi voiŭ pune «capul meŭ, dragilor mei tovarăşi!

«Să chemăm pe Dumnezeŭ într'ajutor, ca să «plece pe vrăşmaşii noştri sub picórele nóstre.

«Să trăim slobodi, ori să ne piară până şi «urma nóstră!

«Fiţi cu mine, şi cu noi va fi isbânda!..»

Inţelegênd acésta împĕratul Selim II a trimis oşti turcesci întru ajutoriŭ prinţului muntenesc, şi i-a poruncit, că împreunându-şi cu el oştile sale,

să scótă pre Ion din Moldova, şi să pună în locul lui domn pre fratele sĕŭ Petre. Aşa la fórte mare rĕsboiŭ aŭ venit ambe părţile în care Ión cu aĭ sĕĭ şi cu ajutorul cazacilor de vr'o câte-va orĭ a zdrobit pre protivnicii sĕĭ, aŭ jefuit vr'o câte-va cetăţi şi intrând în Valahia fórte gróznic a prădat-o şi a ars-o, nepărtinind cuiva, încă nicĭ dobitócele, cu atâta nebăgare în samă, de orĭ-ce pradă care tótă o da ostaşilor sĕĭ, în cât îmbiindu'l un başa, carele căḑuse rob şi era de mare stat, ca să se pótă rescumpăra, cumpănindu-se pre sine de şésă orĭ, de două orĭ cu aur, de treĭ orĭ cu argint, odată cu petre scumpe, n'aŭ vrut Ion să priméscă tóte acestea, ci l'aŭ tăiat tot fărîme.

Lăsând maĭ pre urmă norocul pre Ion, şi văḑêndu'l óre carele dintre povăţuitorii luĭ, pre carele îĭ stricase turcii cu mulţi banĭ, la atâta aŭ ajuns, de s'aŭ dus cu 30,000 asupra 200,000 de protivnicĭ, gândind că sunt numaĭ 15,000. Aci înconjurat fiind, după mare luptă şi vĕrsare de sânge, Ion a trebuit să se dea prins, în 11 Iunie din anul 1574, sub condiţiile acestea, pre care aŭ jurat protivnicii de şépte orĭ, pentru maĭ mare securitate, ca aĭ sĕĭ să se slobódă nevătămaţĭ în pace, şi el încă nevătămat să se ducă înaintea împĕratuluĭ Selim II pentru că maĭ avea încă ca la 20,000 de ostaşĭ. Totuşĭ başa cel maĭ mare a spintecat pre Ion pentru un rĕspuns cu su-

meţie dat şi ianicerii i-aŭ tăiat capul. Iară trupul lui l'aŭ legat de douĕ cămile, şi bătând dobitócele aceste, aşa l'aŭ rupt în douĕ: capul i l'aŭ pus într'o suliţă, şi trupul lui l'aŭ tăiat tot fărîmi, apoi cu sângele şi-aŭ uns sabiile şi ş'aŭ adăpat caii, rugându-se proroculuĭ Mahomet ca să le dea şi lor inima ca aceia, cum aŭ avut Ion. Moldovenii câţi mai rămăsese, toţi s'aŭ tăiat împotriva jurămîntuluĭ. Cazacii îndemnându-se unul pe altul, s'aŭ repeḑit asupra turcilor şi în bătaie aŭ pierit vitejesce. Aşa s'aŭ făcut Domn Moldoveĭ Petru, fratele domnuluĭ muntenesc cu haraciul cel prea mare.

(După Şincaĭ şi B. P. Hajdăŭ).

Jurământul plăeşilor moldovenĭ.

Mórtea ne vine dar nu ne pasă!
Mórtea 'n răsboaie noĭ o dorim —
Mórtea vitéză este frumósă:
Jurăm cu toţiĭ ca să murim.

Pentru Moldova ce pătimeşte
Pentru Moldova care-o iubim,
Pentru Moldova ce ne priveşte
Jurăm cu toţiĭ ca să murim!

Tu ţară dulce, rămâĭ cu bine!
Ţară iubită, noĭ ne jertfim!
Dragă Moldovă, noĭ pentru tine
Jurăm cu toţiĭ ca să murim!

(Alexandri).

Cântec din Basarabia

Fóie verde măr roşcat
Eŭ de când m'am apucat
Multe ţări am maĭ umblat:
Ca Moldova n'am aflat —
Ţară bună şi blajină
De duşmanĭ n'are hodină.
Cine nu-ĭ la el în ţară,
N'are tómnă, n'are vară
Numaĭ dor şi jale-amară.
Cu-ĭ e voia să doréscă
Treacă 'n ţara muscăléscă
Să vadă şi să doréscă
Să-şĭ pue casa pe mal
Şi să ducă dor şi-amar!

(Poporal).

Biserica Treĭ-Ierarchĭ

Jn epoca domnieĭ prinţilor românĭ — de la Dragoş şi de la Radu-Negru până la Fanarioţĭ — se găsesc fapte eroice, măreţe orĭ crude, care aduc grózâ şi mirare.

Ceĭ maĭ mulţĭ Domnĭ bunĭ s'aŭ deosebit prin iubirea de ţară şi de neam, şi maĭ ales prin cucernicia lor. Chiar şi astă-ḑi creştetele dealurilor sunt încununate şi oraşele sunt sĕmănate de bisericile, ce eĭ aŭ rădicat întru mărirea A-tot-puterniculuĭ, şi fie-care dintre zidirile acestea eraŭ semnul vre-uneĭ isbânde asupra duşmanilor puternicĭ, de carĭ era înconjurată România.

Unul dintre Domniĭ scumpĭ în amintirea viitorimiĭ a fost şi Vasile Lupul din Moldova. El în-

tâiŭ a întemeiat şcóle, a pus să se traducă şi să tipăréscă cărţile în limba patrieĭ, el în sfîrşit aduse móştele sfînteĭ Paraschiva, pentru care dete treĭ sute de pungĭ de banĭ, şi le aşeză în biserica zidită de dînsul în Iaşĭ.

Acéstă biserică, numită Treĭ-Ierarchĭ saŭ Trei-Sfetite, este cea maĭ frumósă biserică din tótă Moldova şi a fost zidită după chipul şi asămănarea celeĭ de la Curtea de Argeş din Muntenia. Cea de la Argeş e cea maĭ strălucită biserică a întregului neam românesc, iar Treĭ-Sfetitele a doua. Iar odórele eĭ sunt de neîntrecută bogăţie. Luminările ard, în mijlocul bisericiĭ, într'un policandru de aur, cu opt braţe, în chip de corónă. Şi pe fie-care sfeşnic dintre cele opt se vede jos capul bouruluĭ şi stema domnéscă. Iar preoţiĭ cetesc dintr'o evanghelie îmbrăcată tótă în aur, lucrat în florĭ cu mare meşteşug, şi, când cădelniţéză Mitropolitul, el are o cadelniţă de aur.

Acéstă biserică ne aduce aminte de ziditorul eĭ şi de vremea de atuncĭ! Fumósă poveste are Vasile-Vodă Lupul şi vecĭnic îĭ va fi pomenit numele. Căcĭ el a fost cel dintâiŭ Domn al Moldoveĭ care a isgonit din bisericĭ limba sîrbéscă şi a înlocuit-o cu limba părinţilor noştri. In Treĭ-Ierarchĭ aŭ avut Moldoveniĭ fericirea s'audă întâiaşĭ dată făcêndu-se slujba în limba lor, nu într'o limbă pe care n'o înţelegeaŭ.

Pe vremea luĭ Vasile-Vodă s'a făcut cea dintâiŭ şcólă românéscă în Moldova. Vasile-Vodă a dat legĭ româneştĭ, a făcut cea dintâĭ tipografie şi a tipărit cărţĭ bisericeştĭ în limba nóstră. Pân' atuncĭ numaĭ puţinĭ preoţĭ de-aĭ noştri puteaŭ ceti psaltirea şi rugăciunile, căcĭ eraŭ scrise numaĭ sîrbesce. Dar Vasile-Vodă le-a dat Românilor cărţĭ româneştĭ. El a deschis cea dintâiŭ şcólă românéscă în Moldvoa — şi astă-ḑĭ stă şcóla luĭ, şi e numită cu numele sĕŭ.

Intemeietor al şcóleĭ şi al bisericeĭ româneştĭ în Moldova, a fost Vasile Lupu. El în Moldova, ca şi Mateiŭ Basarab în Muntenia, douĭ Domnĭ, carĭ aŭ trăit de-odată, aŭ avut aceleaşĭ gândurĭ şi acelaş dor, de-aş vedea neamul rădicat şi mărit.

Biserica Treĭ-Ierarchĭ a fost martur al tuturor aptelor, une-orĭ marĭ, alte-orĭ jalnice, ale Moldoveĭ timp de două sute de anĭ.

Turnul clopotniţeĭ, de-asupra porţiĭ, e cel maĭ înalt din tot Iaşul. Până nu de mult slujea ca foişor de foc, iar clopotul cel mare nicĭ-odată n'a sunat într'o dungă, fără să pue tot oraşul în mişcare. Iar de câte-va orĭ când poporul nu maĭ putea să maĭ sufere asuprirea şi rĕul Domnilor grecĭ, se auḑia sunetul clopotuluĭ de dandana. Atuncĭ mahalalele îşĭ vărsaŭ glóta peste oraş, şi nicĭ mulţimea nu se linişteа, nicĭ clopotul nu tăcea, până când poporul

nu se vedea scăpat de rĕutăţĭ şi uşurat de împilărĭ. Astă-ḑĭ vremurile s'aŭ îmbunătăţit şi clopotul nu maĭ cântă a rĕscólă. Cântecul luĭ chiamă numaĭ la rugăciune pe ceĭ credincioşĭ.

(Negruţi, t. I, 283.)

Suceava, cuibul Moldovenilor.

Suceava este oraşul sfînt al Moldovenilor. Din ea aŭ luat naştere întâile lor porniri de mărire şi împuternicire ca naţiune. Fruntaşiĭ lor Voevodĭ din Suceava pornit-aŭ în dese rîndurĭ cu sabia în mână, în capul pedestrimeĭ înglotite, «cu multe stégurĭ şi buciume», să-şĭ apere Moşia de încălcărĭ duşmane şi să-i întindă hotarele până'n Nistru şi Mare. Din Suceava, în vreme de restrişte, se înălţaŭ cele maĭ ferbinţĭ rugĭ de biruinţă, pe când bine credinciosul ostaş moldovean îşĭ jertfia viaţa, ca prinos pe altarul Patrieĭ.

Cetatea Suceviĭ a stat aprópe treĭ sute de anĭ ca nebiruită Capitală, de ale căreĭ puternice întăriturĭ mulţĭ duşmanĭ avură să se lovéscă.

Şi astă-ḑĭ, cu tótă starea în care a ajuns, Suceava e un oraş în care odată pe an îşĭ daŭ întîlnire fraţiĭ fraţiĭ lor: Româniĭ bucovinenĭ, basarabenĭ, moldovenĭ şi chiar transilvănenĭ.

Credința nestrămutată a Românului în mult bine făcătórea putere a Sfîntului Ioan cel Nou ocrotitorul Moldovei, cum și obiceiul păstrat din vechi vremurĭ, fac ca Românul mărginaș să vină cale lungă spre a-și maĭ întări sufletul, cu amintiri din gloria trecută, în acéstă sfîntă cetate a românismuluĭ.

Așezat pe cósta dealuluĭ, orașul Suceava înfățișéză ochiuluĭ una din cele maĭ frumóse posițiunĭ; cu casele sale micĭ și văruite, pierdute printre grădinĭ cu pomĭ roditorĭ, cu bisericile sale bĕtrâne și mărețe, al căror întunecat vestmînt îțĭ umple sufletul de respect și liniște; cu ruinele dimprejur care îțĭ renasc viața trecutuluĭ și o întrégă lume, ce s'a perindat odinióră pe dinainte-le, cu bătăĭ de inimă maĭ repezĭ, pentru neam și moșie.

De pe culmea cea maĭ înaltă a dealuluĭ, de la Zamka, ochiul îțĭ înnótă orĭ pe unde l-aĭ plimba, printre câmpiĭ și dealurĭ acoperite cu îmbelșugate rodurĭ, pe când lângă tine, colea, sub muchea ponorîtă a colineĭ, pe șesul lung și subțirel, liniștita apă a Sucev·ĭ își mână neîntrerupt undele-ĭ albăstriĭ, la vale, printre rîzĕtóre sate și tîrgușóre.

Mărétă priveliște desfășóră vederiĭ acéstă culme încântătóre, în vîrful căreia Zamka, astăzĭ o posomorîtă mânăstire armenéscă, își înalță cele două turle îmbătrînite.

Aci, în Zamka, s'a păstrat în vremurĭ grele odórele sfinte ale Bisericiĭ. De aci se vestea obştea că duşmanul se apropie şi nevoile ţěriĭ îĭ cer jertfă şi bărbăţie.

De aci, departe, în negura zăriĭ, spre Sóreapune, se věd fermecătoriĭ munţĭ aĭ Câmpulungului, ce despart «vesela grădină a Moldoviĭ» de «mândra ţară a Ardealuluĭ».

Din-colo de apa Suceveĭ, ocolită de colnice şi de sate, vechea mănăstire a Dragomirneĭ îşĭ înalţă turlele, pe când drept în faţa oraşuluĭ, în capătul cel maĭ alungit al dealuluĭ, acolo unde colina se taie în loc, se zăresc ruinele vechiuluĭ castel domnesc, de unde vulturescul ochiŭ al voevoduluĭ moldovean se rotea în cele patru părţĭ ale lumiĭ ca să vadă de unde vine duşmanul să-ĭ ameninţă moşia.

Acest castel se crede a fi fost zidit parte cu parte, că maĭ întâiŭ Alexandru cel Bun, în lunga sa Domnie, l'ar fi întărit maĭ bine şi că apoĭ Ştefan cel Mare l-a desăvîrşit.

Intăririle cu care a fost înconjurat, aşezarea luĭ în loc greŭ de străbătut cum şi trăinicia zidărieĭ aŭ ocrotit în dese rîndurĭ, în zile de mare cumpănă, familia domnéscă a Moldoveĭ.

Grosimea zidurilor şi mulţimea lor arată pe un uriaş fără temere, de care putea să se lovéscă tótă şleahta polonă, tótă glóta unguréscă, turcéscă orĭ

tatară! De la Zamka, la vale, pe costişe, se întinde oraşul.

Iată, în josul tîrgului, drept în faţa castelului, biserica Mirauţilor, un odor nepreţuit, cel mai vechiŭ şi mai sfînt altar al Sucevii.

O, unde sunt vremurile acelea, când în ḑile de sărbătóre se deschidea pórta Castelului de pe malul celalalt şi aleşii neamului, într'un roiŭ de curteni şi alaiŭ de slujitorime, se îndreptaŭ pe punte, la vale către sfîntul lăcaş, în sunetul clopotelor de la o sută de biserici!

Frumos o fi fost când, din ţinuturi depărtate, bunul Alexandru, aducând în acest lăcaş móştele Sfîntului Ioan ca să fie de pază Statului şi scaunului, de fericire Domniei şi întărire legii, «se îmbracă în chlamidă domnéscă, îşi puse coróna pe cap şi apoi dimpreună cu Dómna sa Ana, cu Mitropolitul Iosif, cu archierei şi tot clerul bisericesc, cu întreg divanul Domnesc, precum şi cu mulţi alţi boeri aleşi şi o mulţime de popor îi ieşi întru întîmpinare cu făclii aprinse cu tămâie şi cu miruri bine mirositóre».

Tot în mijlocul oraşului se află biserica lui Petru Rareş, Sfîntul Dumitru. In faţa acestei biserici se afla odinióră Palatul domnesc din Suceava; în apropiere se află şi mica bisericuţă ruséscă Voscrisenia (învierea), zidită de piósa Dómnă

Ileana soţia luĭ Petru. Sfîntul Nicolae, Ioan Botezătorul, Adormirea sunt de asemenea bisericĭ vechĭ româneştĭ.

Suceava şi-a luat mare avînt chiar de la descălicàtóre, ca apoĭ să strălucéscă măreţ în cursul vremeĭ, ca légăn al Moldovenilor. Infloritor şi întins oraş! «Suceava avea pe valea dealuluĭ un suburbiŭ fórte mare. Afară de Curtea domnéscă şi casele boierilor, se numeraŭ aci patru zecĭ de bisericĭ de piatră, maĭ multe de lemn, şi ca la 14,000 de case.

«Se maĭ socoteşte că pe atuncĭ locuiaŭ în Suceava la o sută de miĭ de locuitorĭ şi maĭ mulţĭ oştenĭ de strajă; iar împrejurul acestuĭ mare oraş domnesc era tainiţa, tăriĭ, şanţurĭ şi pălăncĭ puternice, deosebite de cetăţuile zidite din laturile luĭ, ce ocrotéaŭ oraşul ca nişte scuturĭ nevătămate de nicĭ o armă, dacă boeriĭ saŭ oşteniĭ nemulţumiţĭ saŭ nemulţumitoriĭ Domnuluĭ nu vicleneaŭ şi nu vindeaŭ cetatea duşmanilor, saŭ dacă duşmaniĭ nu o găbuiaŭ cu jitniţele deşarte de pâne».

Tóte paginile ilustre ale istorieĭ Moldoveĭ, de la întemeierea eĭ până la Ioan Vodă cel cumplit, sunt legate de ruinele Suceviĭ.

In Suceava se opreşte cel d'intâiŭ Dragoş, înfocatul vînător, să facă ţară nouă în mijlocul sălbătăcieĭ. Voiniciĭ luĭ Dragoş şi urmaşiĭ lor aŭ mă-

rit şi aŭ înfrumuseţat cu clădirĭ alese vechiul scaun de Domnie, şi înconjurându-l cu tăriĭ multe împotriva duşmanilor, iĭ aşezară temelie neperitóre pentru neam.

Şi aŭ înălţat sute de bisericĭ, unele maĭ mândre de cât altele, şi le-aŭ înzestrat cu avuţiĭ întinse, ca să le fie de pomenire şi de întărire credinţiĭ şi neamuluĭ. In Suceava îşĭ pun coróna pe semeţele lor capete ceĭ d'întâĭ Voevoḑiĭ moldovenĭ.

Din Suceava plécă în 1422 ceĭ patru sute de voinicĭ sub comanda spătaruluĭ Coman, şi, mânaţĭ de dorul de-aşĭ vedea innalţat numele Patrieĭ şi pe cel al bunuluĭ lor Voevod, cu vrednicie şi isteţime lovesc pe Cruciaţĭ în depărtatele ţinuturĭ ale Marienburguluĭ.

Sub acest Domnitor, Suceava merge cu paşĭ repeḑĭ spre mărire şi înfrumuseţare, printr'o temeinică întocmire a dregătorilor ţĕriĭ. Capitala vede întâia scólă înaltă, iar Moldoveniĭ, «primesc primele lor legĭ».

Dar iată că sórele Moldoveĭ, pe care somnul nu-l ţinea, odihna nu-l încălcea, «cu sabia în mână îşĭ puse pe cap în Suceava, în 1457, coróna tătăluĭ sĕŭ, după ce maĭ întâiŭ cu voia tuturora fu ales de Domn la locul numit Dreptate.

«Pre voĭ, locurĭ roşite de sângele vrăşmaşilor, vĕ chiem martorĭ! Voĭ spuneţĭ mărirea sufletuluĭ sĕŭ. Voĭ ale luĭ biruinţe, voĭ a luĭ vrednicie ară-

taţi!... şi Suceava vede pe acest eroŭ alergând cu mânele întinse la altarul luĭ Dumnedeŭ, îngenunchind şi dicênd: «Tu aĭ biruit Dómne, a ta este isbânda: eŭ sunt o nimică înaintea ta!» Căcĭ ştia el, că în zadar se ostenesce cel ce priveghiază, dacă nu păzeşte Domnul cetatea. Veniţĭ acum, o voĭ care vĕ lăudaţĭ în puterea braţuluĭ vostru, şi vedeţĭ cum vitézul acesta este maĭ gróznic cu rugăciunea în gură de cât cu sabia în mănă».

Cu 80,000 Polonĭ, în 1497, Ioan Albert, Craiul, se opinteşte în zadar vreme de două lunĭ să dărapene cuibul moldovenesc. Cetăţenii eĭ se apărară bărbăteşte şi ceea ce stricaŭ tunurile Polonilor ziua, eĭ astupaŭ nóptea cu pămînt, scândurĭ şi pietre.

Dar vremea trece şi Sucevenii se adună cu toţii, mic şi mare, să asculte în adîncă tăcere ultimele cuvinte ale iubituluĭ lor Voevod, ca apoĭ în şiróe de lacrămĭ să tânguiască trecerea luĭ din viaţă.

Sucevenii se înfióră de crudimele luĭ Ştefăniţă Vodă cel tînĕr, feciorul luĭ Bogdan, ca apoĭ cu adîncă durere să fie martorĭ în 1538, după fuga luĭ Petru Rareş, cum boerii ţĕrii cad în genunchĭ înaintea Sultanuluĭ, pe când acesta le pune pentru întâiaşĭ dată Domn cu de-asila pe Ştefan Lăcustă, care e ucis apoĭ în foişorul din Cetate.

In tîmpurĭ rele, cruzimile luĭ Ştefan cel tînĕr încercările de stricare a obiceiurilor ţĕrii şi a

legeĭ de către Iacob Eraclide, uciderea luĭ Ştefan Tomşa, faptele luĭ Alexandru Lăpuşneanu, a căruĭ domnie «în sânge zamislită, în sânge trebuia să înnóte până la capĕtul eĭ», ridică până la cer strigăte de desnădăjduire.

Cea din urmă bucurie simte acest oraş, când vitézul Mihaĭ îşĭ vede aci încununată de isbândă înflăcărata-ĭ dorinţă de a închega neamul luĭ într'o singură ţară.

Zadarnică bucurie!

Între Suceava de aḑĭ şi cea de odinióră e aşa de mare deosebire în cât ţi se ia speranţa de reînviere a acestuĭ oraş, care acum patru sute de anĭ era temut şi respectat de ceĭ maĭ aprigi şi iscusiţĭ generalĭ.

Amărîtă şi prigonită peste sémă, Suceava, ca şi întréga Bucovină, are tot dreptul să-şĭ ḑică jalnicul cântec, alăturĭ cu poetul sĕŭ popular:

«Plină-s plină de străinĭ,
Ca şesul de mărăcinĭ.
Plină-s plină de duşmanĭ,
Ca Putna de bolovanĭ.»

(D. Scraba).

La Smârdan

«Neam român, vèzuĭ odată
«Oastea Domnuluĭ Mihaiŭ —»
Zicea Dunărea 'ntristată
«Fulger îns'atuncĭ eraĭ!
«Şi-alergând prin cer furtuna
«Cânta vorbe româneştĭ —»
Astă-zĭ staŭ, şi-ascult într'una,
«Şi mĕ uit şi nu maĭ eştĭ!»

Dar abĭa rosti cuvîntul
Dunărea vuind prin văĭ,
Si vĕzu gemĕnd pămîntul
Şi de caĭ şi de flăcăĭ.

Zornet auzi prin zare
Cum să 'nchiagă stol cu stol
Şi năpraznica răsare
Óstea Domnului Carol.

Jalnic tu-ţĭ doineştĭ durerea
Dunăre, şi iat'acum!
Din mormînt ieşi puterea,
Şi 'nzădar îĭ staĭ în drum.
Trec voiniciĭ peste tine,
Mersul lor e sbor de fulg,
Şi din mânile străine
Steaua libertăţiĭ smulg.

Trĕsăriră iuţĭ Româniĭ
Căcĭ aminte şi-aŭ adus
Cât s'aŭ străduit bătrâniĭ
Steagul să ni-l ţie sus.
Câte plângerĭ ne 'ntrerupte
In morminte-or fi vărsat,
Că nepoţiĭ fug de lupte
Şi că steagul e 'nchinat.

Dunăre-aĭ vĕḑut Smârdanul?
Spune-o tu, s'o spuĭ şi eŭ.
Şi noĭ ştim lovi dnşmanul
Şi 'n Românĭ e Dumnezeŭ.

Ştim şi noĭ găti cununa
Vitejieĭ ce-o doineştĭ,
Şi când urlă 'n cer furtuna
Cântă vorbe româneştĭ.

La Smârdan — aşa vru Domnul —
Morţiĭ dintr'această ḑi
Vor avea cu spaĭmă somnul
Şi-aiurând se vor trezi
Apărându-se cu mâna
Ca de-un tăinuit duşman,
Vor muşca gemênd ţărîna
Ca şi'n luptă la Smârdan.

Că 'ntr'aceea ḑi cumplită
N'avu milă nicĭ un rost,
Şi mânia răsvrătită
Lege tuturor ne-a fost.
Ast-fel ca vĕzênd perirea,
Insuşĭ Dumnezeŭ de sus
Galben şi'ntorcênd privirea
Mâna peste ochĭ şi-a pus.

La Smârdan pe unde drumul
Da dea-dreptul spre vrăşmaşĭ
Risipeaĭ cu mâna fumul
Ca să vezĭ la patru paşĭ.

Şi'ntr'un Iad fără de nume
Unde-aĭ voştri iuţĭ pătrund
Nu era nicĭ cer nicĭ lume
Numaĭ noapte fără fund.

Şi'ntr'acel noian de ceaţă
Dorobanţiĭ dând de-un rîŭ
Aŭ trecut prin sloĭ de ghiaţă
Şi prin apă până 'n brâŭ.
Rîŭ de apă — Prut să fie —
Cum era să-ĭ ţie 'n loc,
Dacă n'a putut să-ĭ ţie
Din redute-un rîŭ de foc.

La Smârdan de-un gând cu toţiĭ
Fost-am braţ pustiitor,
Şi murind aŭ dat nepoţiĭ
Mâna cu strămoşiĭ lor.
N'aĭ avut maĭ bunĭ tu, Bane,
La Călugărenĭ în văĭ,
Şi la Racovĕţ, Ştefane,
Nu-ţĭ eraŭ măĭ tarĭ aĭ tăĭ!

De o veni din noŭ vr'odată
Vuet peste-al tăŭ pămînt,
Ţară dragă şi'ncercată,
Vom ruga pe Domnul sfînt

Nu 'ntr'alt chip să ne ajute
Ca să 'nfrângem pe duşman
De cât dându-ne virtute
De flăcăi ca la Smârdan!

(G. Coşbuc).

„Mama răniților“

Dețĭ fi sciind de prin cărțĭ orĭ din povestirea celor ce-aŭ făcut rĕsboiul, că pe vremea când miĭ de Românĭ zăceaŭ prin spitale de isbitura glonțuluĭ turcesc, era o femee din neam de regĭ, cu inimă de înger și cu sufletul întreg pornită spre măngâierea celor cu grijĭ și spre alinarea celor cu durerĭ. Răniții o numeaŭ «Mama lor» că ea cu milă de mamă îngrijea de rănițĭ și vrednică era de numele acesta, de cel maĭ frumos dintre câte le maĭ avea.

Era Principesa Elisaveta, Dómna țĕriĭ.

Precum a stat cu vitejéscă mânie soțul eĭ, Domnul Carol, în fruntea bărbaților rĕsboinicĭ și-a cutremurat din temelie tăriile turcescĭ, așa Dómna Elisaveta a stat în fruntea femeilor neamuluĭ nostru, cu grijă de mamă induioșată, ștergĕnd lacrimile și alinând durerile mulțimiĭ.

De câte orĭ sosea trenul aducĕnd rănițĭ în Bu-

curescĭ, Dómna Elisaveta alerga la gară şi Insă-şĭ primea pe răniţĭ şi trecea din vagon în vagon, îmbărbătându-ĭ cu vorbe mângăetóre, împărţindu-le banĭ şi haine şi pe mulţĭ luându-ĭ cu Sine, ca să le dea îngrijirĭ în spitalul înfiinţat de Dînsa la Cotrocenĭ.

La gară răniţiĭ eraŭ primiţĭ de multă mulţime adunată pe urmele Dómneĭ. Şi cântaŭ musicile marşurĭ rĕsboinice, iar lumea le ura sănătate răniţilor şi le făcea tóte onorurile ce se fac vitejilor oştenĭ.

Când aŭ sosit ceĭ dintâiŭ răniţĭ, Dómna le-a eşit înainte la Târgovişte. Şi plângea par'car fi fost într'aevea mamă acestor băeţĭ. Şi a venit până în Bucurescĭ, stând tot prin vagóne cu eĭ.

Incă de când s'a svonit că va fi rĕsboiŭ, inima Dómneĭ Elisaveta era îngrijată de sórta viitóre a celor ce vor suferi pentru ţară. Iar după ce s'a încins rĕsboiul, atâta Şi-a svîrcolit milostiva inimă şi a alergat pentru ceĭ răsbiţĭ de suferinţă, încât s'a bolnăvit la urmă şi a fost silită să zacă în pat, istovită de grijĭ şi de trude. Şi de-abea însănătoşată, Ea alergă din noŭ pe la spitale, cu tóte că doctoriĭ îĭ opriră alergătura, şi dintr'asta era să i se întórcă rĕul bóleĭ.

A dat tot-d'a-una pildă, iar după Ea tóte dómnele nóstre făceaŭ asemenĭ. Şi nu se sfiia să stea alăturĭ cu ţărancele, cu mamele carĭ veneaŭ

să-şĭ vadă fiiĭ răniţĭ, să stea cu ele la patul bolnavilor, vorbind cu ele, aşa de prietenósă şi de bună, în cât părea că se cunosc de când lumea şi că Însăşĭ e ţărancă din sat, iar nu Dómna a ţĕriĭ. V'am povestit maĭ înainte, cum Dómna Elisaveta, însoţită de soţul eĭ, de Domnitor, a mers la spitalul militar din Bucureştĭ şi intrând într'o odae unde zăcea un tînĕr rănit, Insăşĭ i-a pus pe piept «Stéua Românieĭ».

Când s'a auḑit de cel dintâiŭ Român care a perit în rĕsboiŭ ucis de o ghiulea de tun la Islaz, de sergentul Florea al Blejanuluĭ, Dómna Elisaveta a trimis o cunună de foĭ de stejar tăiate în bronz, să se aşeze pe mormîntul celuĭ dintâiŭ Român omorît de duşman. Acest Florea a început şirul cel aşa de lung al morţilor, căzuţĭ pentru neatârnarea ţăriĭ nóstre. Şi pentru multă vreme îĭ va rămâne numele cioplit în piatra de pe mormînt alăturĭ cu numele Dómneĭ, căcĭ scris e pe cunună; «Dómna Elisabeta, sergentuluĭ Florea Blejan, mort pentru patrie».

Spitalul infiinţat de Dómna, lângă palatul de la Cotrocenĭ, a fost de poveste. Ceĭ carĭ aŭ avut norocul să fie îngrijiţĭ în spitalul acesta, dacă maĭ trăesc îşĭ vor aduce aminte de el în tóte ḑilele vieţiĭ lor. Aşezarea şi starea lor în spital nu se póte arăta cu vorbe, iar Dómna le era

mamă, într'adevĕr mamă, cum n'ar fi aşteptat nicĭ de la mamele lor.

Mâncarea li-se da din bucătăria palatuluĭ; aceleaşĭ mâncărĭ care se pregăteaŭ pentru Dómna şi pentru curte, eraŭ şi ale răniţilor. Iar îngrijitoriĭ spitaluluĭ aveaŭ porunca să aducă răniţilor orĭ-şi ce-ar pofti să mănânce şi să bea, de ar fi fost orĭ cât de anevoios şi de scump aceea-ce doreaŭ.

Dómna stătea cât era ḑiua printre răniţĭ, iar cu Ea alăturĭ multe dómne din Bucurescĭ, carĭ îngrijeaŭ de răniţĭ şi când era vr'unul greŭ bolnav şi se lupta cu mórtea, Insăşĭ Dómna veghia nopţile pe rînd cu dómnele celelalte la capul bolnavuluĭ.

Dómna aducea singură doftoriile răniţilor şi le turna în linguriţă, le potrivea lămâia şi romul în ceaiŭ, îĭ îndemna să mănânce când nu voiaŭ, iar când soseau scrisorĭ de acasă, Ea se aşeza pe scaun în faţa câte unuĭ bolnav şi citea scrisórea. Iar dacă voia rănitul să răspundă la scrisóre, Dómna aducea o mescióră lângă pat, lua hîrtie şi condeiŭ şi scria mamelor şi taţilor; rănitul spunea din gură ce-avea de spus cuĭ scria, iar Dómna aşternea pe hârtie vorbele flăcăuluĭ. Şi sta Dómna cu condeiul gata, până ce să se gândească rănitul ce să maĭ zică în scrisóre, şi el iarăşĭ spunea şi Ea scria iarăşĭ. Şi când el

nu se pricepea cum sĕ zică mai bine, îl învăţa Dómna, şi aşa se sfătuiaŭ amîndoi cum să scrie.

Dómna alerga şi pe la alte spitale din Bucuresci. Şi o cunoşteaŭ toţi răniţii şi bolnavii, şi o iubeaŭ, căci pentru toţi era de o potrivă de bună şi de blândă. Un flăcăŭ dintr'un spital nu voia de loc să ia doftoriile, fiind amare de tot, iar el era cam îndăratnic. O ḑi întrégă s'aŭ trudit doctorii ca să-l înduplece, şi de geaba. Mai spre séră veni la spital Dómna.

«Auḑi vine Dómna», îi ḑise indărătnicului un îngrijitor «o să te certe că nu iei doftoriile». Bolnavul se înalţă în pat, cu multă grabă, şi ḑise: «Ia dă-mi într'o linguriţă doftoria» şi o băŭ iute iute. «Să nu-i spui nimic, că am să-o beaŭ de acu». Nu de cearta Ei se temeaŭ bolnavii, că Ea nici nu scia cum să-i certe, ci de supărarea Ei. Atâta bine le făcea şi cu atâta iubire de mamă se purta cu ei, în cât téma cea mai mare a lor era să nu O supere.

Când se apropia de patul lor şi-i întreba cu ochii plini de lacrimi şi cu nespusă blândeţe în vorbe, dacă li-e mai bine şi ce le lipsesce, atunci bieţilor noştri flăcăi li se umplea gura de plâns şi-i mulţumeaŭ.

Iar unii cei fără mame, plângeaŭ cu hohote.

Numai o dată, o singură dată s'a întîmplat, că la patul unui bolnav n'a voit Dómna să mérgă

vre-o treĭ ḑile de-arândul şi se ferea de el. Era un bolnav pe mórte, se dusese de bună voie în rĕsboi şi avea numaĭ mamă, bĕtrînă şi săracă, iar el singurul eĭ fiŭ. Simţia bietul că móre, şi plângea într'una de jalea mă-seĭ. Şi când a venit Dómna la patul luĭ, el i-a spus de mă-sa şi a început să plângă iarăşĭ. Iar Dómna a stat ce a stat, îmbărbătându-l, dar de-odată a năpădit-o plânsul de se scuturaŭ hainele pe Ea. Iar el vĕḑênd-o plângênd, a început să plângă şi maĭ tare ca în pierḑarea minţiĭ. Era şi ea mamă; avusese o fetiţă, pe Domniţa Maria, iar Dumneḑeŭ n'a voit să i-o lase ca să se bucure de ea. Şi şi-a adus Dómna aminte de copilul eĭ cel mort — şi n'avea pe alţii — şi s'a gândit la potrivirea dintre ea şi biata mamă a flăcăuluĭ şi nu şi-a putut stăpîni durerea.

Şi n'a maĭ mers pe la patul bolnavuluĭ, ca să nu dea cu plânsul eĭ pricină de plâns flăcăuluĭ şi să-ĭ facă rĕŭ, amărându-ĭ puţinele ḑile câte le maĭ avea. Treĭ ḑile l-a ocolit, căcĭ a patra ḑi muri flăcăul. Şi Însăşĭ a scris mă-seĭ o scrisóre şi ĭ-a trimis un ajutor pe câte ḑile amărîte o fi maĭ trăit.

Celor însănătoşiţĭ, când eşaŭ din spital, ea le da banĭ de cheltuială pe drum şi ca să ducă părinţilor acasă. Aceştia plângeaŭ ca nişte copiĭ când plecaŭ, despărţindu-se de «Mama lor», iar acasă

aveaŭ ce povesti cu săptămănile despre Dómna Elisaveta, despre bunătatea inimeĭ Eĭ. Iar mamele cele îngrijate carĭ îşĭ ştiaŭ băeţiĭ departe în ţară strĕină luptându-se orĭ zăcênd în luptă cu mórtea, bine-cuvêntaŭ pe femeia care a fost mamă copiilor lor, şi plângeaŭ şi cereaŭ mila ceruluĭ asupra Dómneĭ «care le-a mântuit copiĭ de mórte».

(G. Coşbuc).

Dumneḑeul nostru

Lăudaţi-l că e mare
Dumnezeŭ,
Şi-a păzit cu mâna tare
Pe Român, poporul sĕŭ.

El ne-a scris pe sfânta cruce
«Biruiţĭ!
Şi orĭ unde vĕ veţĭ duce
Pe duşmanĭ să-ĭ îngroziţĭ!»

Şi ne-a dat apoĭ uitării,
S'arătăm
Că şi 'n jugul împilăriĭ
Sântem tarĭ şi nu ne dăm!

Lăudaţi-l că e mare
Dumnezeŭ
Şi-a păzit cu mâna tare
Pe Român, poporul sĕŭ.

Turcul, Leahul şi Tătarul
Tremura
Şi îngălbinia Maghiarul
Când din cer El se scula.

El din veci ne-a fost părinte
Şi stăpân —
Nicì de astă-zì înainte
N'o să uite pe Român!

(A. Lăpădatu).

Podul Carol I de peste Dunăre

—

De-alungul şesurilor de pelângă Dunăre n'aĭ nicĭ o privelişte plăcută, pustietatea te plictiseşte şi lipsa de viaţă te face posomorît şi jalnic. Dornic priviam în tóte părţile, să văd cel puţin o barză, o rîndunea; se pare însă că încă nu sosiseră, căcĭ era cam rece, nu se desprimăvărase cu totul.

Póte că nicĭ maĭ târḑiŭ nu vin, căcĭ acéstă câmpie nemărginită, de la Dunăre şi până la rîul Ialomiţa, nu e împestriţată de bălţĭ, nicĭ nu-ĭ udată de gârle, maĭ că n'are apă de loc, ba nicĭ arborĭ, ci numaĭ ĭarba arsă de soare.

S'aŭ făcut în maĭ multe rêndurĭ încercărĭ de-a săpa fântânĭ artesiane, însă de giaba, póte nicĭ toiagul luĭ Moise n'ar fi fost în stare a scóte apă.

Iată causa pentru care maĭ de mult tot Bărăganul nu era de cât un câmp de păşune pentru

vite, unde se adunaŭ turme nu numaĭ din tótă ţara, ci şi din Transilvania.

Aveaŭ şi vremile acelea farmecul lor. Fluerul ciobanilor făcea să sune aerul de tânguirĭ jalnice, poveştile păstorilor séra la foc impopora pustietatea cu feţĭ-frumoşĭ şi zîne; iar cântecele haiducilor înveseliau inimile trudite.

Astă-ḑĭ, sîrguinţa omenéscă şi-a afundat plugul şi in ţelina puţin roditóre a vestiteĭ pustietăţĭ, păşunile s'aŭ împuţinat, turmele s'aŭ rărit şi cu ele aŭ dispărut şi legendele, doinele şi tótă poesia de atuncĭ.

Alte timpurĭ, alţĭ ómenĭ aŭ intrat în locul celor din trecut. Astă-ḑĭ căĭ ferate cutrieră Bărăganul cucerindu-l pentru civilisaţie.

In firul acestor gândurĭ am sosit la Ciulniţa, staţie maĭ mare, unde se încrucişéză calea ferată Călăraşi-Slobozia. Ne apropiem de Dunăre şi avem să vedem în curênd renumitul pod.

Două staţiĭ: Mărculescĭ şi Elena, apoĭ sosim la Feteştĭ, staţie maĭ mare, de unde în stânga începe o cale ferată spre Moldova. Dincolo de staţie, înaintea nóstră, se întinde o colină naltă, de sigur malurile Dunăriĭ.

Aşteptăm cu nerăbdare să plece trenul, şi privim pe fereştĭ să zărim cât maĭ iute priveliştea măreaţă la care ne aşteptam.

Peste câte-va minute, dorinţa ni se întrupează.

Trecem colina şi în clipa aceea ni se deschide vederii o vale nesfîrşită, uimitóre şi măréţă. Până unde vede ochiul, tot apă, bălţi, mlăştinĭ, împestriţate cu nişte insule verdĭ, pe carĭ iarba a crescut până în brîŭ şi sunt adumbrite de răchiţĭ în vecĭ netunse.

Miĭ de sburătóre furnică pe ape şi umplu vĕzduhul dând ast-fel tabloului tăcut un colorit viŭ. E valea Dunăreĭ măreţe, care isbindu-se în cursul sĕŭ la drépta de înălţimile Dobrogeĭ, în stânga ese din albie, face inundaţiunĭ mari şi ne înfăţişéza un peisagiŭ diluvian. Prin marea acésta trece linia ferată cu minunatele sale construcţiunĭ, incununate la sfîrşit de podul colosal, mândria ştiinţeĭ române.

Acéstă cale ferată este un şir de lucrărĭ de cea maĭ înaltă valóre tehnică. Podurĭ şi viaducte, cu alte construcţiunĭ marĭ se'ntrec a stórce admiraţiunea lumiĭ. Ceea ce în ochiĭ noştri le dă o însemnătate şi maĭ mare, este, că tóte planurile aŭ fost făcute de un inginer român, şi tóte s'aŭ executat sub conducerea sa, de către ingineri românĭ.

Cum trecem colină, numaĭ de cât începe terenul mlăştinos. Un viaduct de 153 metri şi 60 cm. ne conduce peste el la primul pod.

E un braţ al Dunăriĭ, care se numesce Borcea şi care la Călăraşĭ e

Hârşova se varsă iară acolo, formând ast-fel o insulă fórte lungă şi mare. Podul e de fer şi are o lungime de 420 metri. Aci trenul se opresce. E staţia Borcea. Urméză al doilea viaduct, cu mult maĭ lung de cât primul, căcĭ acesta are o lungime de 409 metri şi 60 cm., apoĭ calea ferată apucă pe-o ridicătură fórte înaltă şi fuge pe al treilea viaduct, colosal, de 913 metri, cu 15 deschiḍĕturĭ, fie-care de câte 60 metri 85 cm., menite a lăsa curs liber inundaţiunilor.

Apoĭ locomotiva intră pe măreţul pod de fer coróna acestor lucrărĭ, colosala operă a minţiĭ omeneştĭ. Călătoriĭ alérgă toţĭ la fereştre să pótă vedea maĭ bine, şi esclamaţiunĭ de admirare se aud din tóte părţile.

Tabloul ce se desfăşóră ochilor e plin de frumuseţĭ. Jos valurile înfricoşateĭ Dunărĭ pórtă corăbiĭ încărcate, şi leagănă luntriţe uşóre; la stânga marea mlaştină prin care am trecut şi din care se ridică numaĭ răchiţile şi linia ferată, care la o cotitură ni se arată iarăş în tótă măreţia sa; la drépta munţiĭ Dobrogeĭ şi în nemijlocita apropiere a maluluĭ, oraşul Cernavodă, unde zărim cea dintâiŭ biserică turcească, un minaret.

Podul acesta are o lungime de 750 metri, se razimă pe patru stâlpĭ în Dunăre şi pe alţĭ doĭ pe amêndouĕ malurile. Intre stâlpul al doilea şi al

treilea, adică la mijlocul apeĭ, este o distanţă de 190 metri, iar între celelalte câte 140 m.

Lungimea totală a poduluĭ şi a mareluĭ viaduct de lângă el este de 1.663 metri şi a costat vr'o ḑece milióne de lei.

Suprastructura poduluĭ are o înălţime de 30 metri deasupra apeĭ; stâlpiĭ aŭ o afunḑime de 30 metri supt apă şi intră în pământ la adâncime de 18 metri.

In sfêrşit trecem podul. Suntem la Cernavoda. Trenul se opreşte pe câte-va minute. Ne grăbim să ne dăm jos, să vedem frontul poduluĭ.

Frontul, orĭ maĭ bine pórta de intrare, precum şi cea de dincolo, din pietre de stâncĭ, are o înfăţişare măreaţă. Sus în frunte e inscripţia:

Făcut sub Domnia Regeluĭ Carol I, 1890—1895.

De ambele părţi ale porţiĭ, podul e spriginit de câte un dorobanţ de bronz în mărime maĭ mare de cât omul.

Privim cu entusiasm acéstă măréţa clădire şi din visările nóstre ne trezeşte gălăgia ce se produce în jurul nostru. Limbĭ necunoscute străbat auḑul nostru, orĭ unde ne întórcem. Nişte copiĭ vînd florĭ, dar nu-ĭ înţelegem. Sunt Tătarĭ. Uitasem a vě spune, că am sosit în Dobrogea.

(I. Vulcan).

Dorobanţiĭ şi călăraşiĭ în răsboiŭ

Când s'aŭ adunat oştirile nóstre în primă-vara anuluĭ 1877, noĭ aveam şase-zecĭ de miĭ de ómeni sub steag cu o sută nouĕ-zecĭ de tunurĭ şi cu douĕ-spre-zece miĭ de caĭ.

Aceştia aŭ intrat de-adreptul în foc. La nevoe mai aveam vr'o patru-sprezece miĭ de recruţĭ, care s'aŭ deprins cu armele tótă vara, aşa că 'n tómnă eraŭ gata să intre şi eĭ în foc. Iar ca óste de sprijin, care să vie pe urmă, aveam glótele în numĕr de vr'o treĭ-zecĭ şi cincĭ de miĭ de ómenĭ. Dar de ele n'a fost nevoie.

Eram peste o sută de miĭ de bărbaţĭ gata să întrăm în foc.

Pe lângă Dunăre pân'a nu trece la Plevna, dorobănţimea s'a deprins repede cu traiul tabe-

rii, cu mişcările iuţi şi straşnic rînduite ale oştirilor.

Cât era ḑiua ei se luaŭ la întrecere să facă vînatóre de Turcĭ. Ascunşĭ prin treştişul bălţilor, pe după coline, pe după copacĭ, pândeaŭ pe Turciĭ de peste Dunăre şi-ĭ luaŭ la ochĭ. Şi le plăcea viaţa asta.

Ḑilnicile hărţuelĭ cu Turciĭ îĭ făceaŭ din ḑi în ḑi maĭ isteţi, maĭ agerĭ şi maĭ iscusiţĭ în obiceiurile purtăriĭ de lupte. Iar alarmele nesfîrşite îĭ deprinseră să fie iuţĭ şi gata de bătae.

Mare lucru aŭ dovedit dorobanţiĭ cu marşurile or. Săteniĭ, cum eraŭ deprinşĭ să umble mult pe jos şi să urce dealurile, uimiseră pe strĕinĭ cu trăinicia umbletuluĭ, maĭ ales că strĕiniĭ credeaŭ că pe dorobanţĭ îĭ va obosi marşul făcut iute şi cu rînduiala obiceiuluĭ ostăşesc.

Dorobanţiĭ în maĭ multe rîndurĭ, aŭ făcut marşuri câte treĭ ḑile şi patru ḑile, de-arîndul, câte şase-zecĭ de chilometri pe ḑi. Iar apoĭ când poposeaŭ, în loc să se culce, se prindeaŭ la horă, câte un cioban scotea fluerul şi începea să cânte, iar regimentul întreg juca.

Tot aşa călăraşiĭ.

Eĭ aŭ fost, cât a ţinut rĕsboiul, tot pe drumurĭ ca să vegheze împrejurimile şi să ispitéscă puterile Turcilor. Iar când s'aŭ isbit cu Turciĭ, aŭ făcut isprăvĭ de mirat.

Caiĭ lor, obicinuiţĭ cu drumurile şi cu obosélа alergăturiĭ, deprinşĭ şi cu fómea şi neştiind ce e îngrijirea boerească, aŭ făcut de mare minciună profeţiile rĕutăcióse ale strĕinilor.

La podul Hîrleţuluĭ, când s'aŭ luat călăraşiĭ cu roşioriĭ şi cu Ulaniĭ Ruşilor după pedestrimea turcéscă, Ulaniĭ eraŭ în frunte cu roşioriĭ, că aveaŭ caĭ bunĭ, iar călăraşiĭ maĭ pe urmă. Şi aŭ fugit cu toţiĭ după Turcĭ, tăindu-ĭ, dar caiĭ Ulanilor, bine hrăniţĭ şi îngrijiţĭ, de la un loc aŭ obosit, aŭ obosit şi-aĭ roşiorilor, călăraşiĭ însă aŭ trecut înainte şi s'aŭ ţinut de Turcĭ multă vreme. Cine merge încet, merge maĭ departe.

Ruşiĭ numeaŭ pe călăraşĭ «Cerchezĭ românĭ» şi-ĭ alăturaŭ în vitejie cu Cazaciĭ. Nu se potriveaŭ cu Cazaciĭ la isteţimea călărituluĭ, dar eraŭ una cu eĭ la alergătură, căcĭ şi uniĭ şi alţiĭ aveaŭ caĭ ţărăneştĭ şi obicinuiţĭ să fugă şi flămânḑĭ.

Călăraşiĭ nu luaŭ şelele după caĭ cu sĕptămânile. Grăunţe nu prea aveaŭ să le dea. Cum eraŭ aiĭc aşa şi stăpâniĭ lor, răbdătorĭ peste mĕsură şi trainicĭ.

Pe vremea ploilor la Plevna, călăraşiĭ dormiaŭ pe pământul gol, biruiţĭ de obosélă, petreceaŭ frîul caluluĭ pe după mână şi se culcaŭ icĭ colo câte unul, îndesându-şĭ gluga în cap până peste ochĭ, şi adormiaŭ ascultând cum bate plóia. Şi

petreceaŭ nóptea aşa în plóie, şi calul şi călăraşul, iar a doua-ḑi începeaŭ alergătura.

Călăraşiĭ steteaŭ încinşĭ ḑiua şi nóptea, tot-deauna gata să încalece şi să plece, aşa că Turcii n'aŭ putut să-i lovéscă fără veste nicĭ-odată.

(G. Coşbuc).

La Călugărenĭ

Nóptea care 'ncheie anul,
Nóptea sfîntă,
Când cetindu-şĭ El-Coranul
Trist Mohamedaniĭ cântă
Pe răpuşiĭ prin bătăĭ —
Nóptea asta ştie spune
De-o minune
La Călugărenĭ în văĭ.

Când e 'n jumĕtate ruptă
Nóptea 'n cale,
Pe uitatul câmp de luptă
Se porneşte-un glas de jale
Şi-apoĭ multe, şi 'mprejur
Din pădurĭ răsar o miie;
Din câmpie
Plânge-un nesfîrşit murmur.

Iar murmurul creşte 'ntr'una
Şi de-odată
Urlă 'n zare ca furtuna,
Iar prin zarea spintecată
De blesteme şi de vînt
Ies Spahiĭ în rîndurĭ dese,
Grabnic iese
Oastea 'ntrégă din pămînt.

Căcĭ acum prin lumea lată
Ies să jure,
Toţĭ câţĭ aŭ perit vr'odată
Pe câmpiile ghiaure —
Şi-aşteptând un semn ceresc
Staŭ gătiţĭ, potop să plece
Şi să 'nece
Tot pămîntul creştinesc.

Eĭ, cu genele-amorţite
Nalţă mâna
Şi din bărbile 'ncâlcite
Toţĭ îşĭ scutură ţărîna
Şi pe caĭ s'asvîrl grăbiţĭ,
Şi 'nvîrtesc duşmaniĭ cruciĭ
Săbiĭ luciĭ
De navală stând gătiţĭ.

Furnicând din miĭ de locurĭ
Plinĭ de ură,

Cu blesteme şi batjocurĭ;
Strigă toțĭ ca dintr'o gură
Sfîntul nume-al luĭ Isus;
Şi turbate, şi 'ndrăsnețe
Miĭ de fețe
Alergând privesc în sus.

Iar acum fiind o gloată,
Numaĭ una,
Osie 'ntr'acéstă rótă
Să rădică Semi-luna
De pe steagul care 'n vînt
Geme-o plângere 'ntreruptă
Şi se luptà,
Iar ce geme e cuvînt.

Şi-ĭ al luĭ Alah cuvîntul
Sfînt şi mare —
Şi tăcută ca mormîntul
Şi 'mpietrit, acolo 'n zare
Oastea 'ntrégă stă pe loc.
Codri, dealurĭ, rîŭ şi luncă
Tóte-aruncă
Ochiĭ 'n sus spre-un semn de foc.

Miĭ de gurĭ atuncĭ cu vaer
Umplu cerul —
Crucea e, o cruce 'n aer!

Turcii iuţi svîrlindu-şi fierul,
Iuţi se 'ntorc ca întorşi de vînt,
Nóptea rîde luminată
Şi de-odată
Intră totul în pămînt.

(*G. Coşbuc*).

Valea Prahoveĭ şi mănăstirea Sinaia

Valea se chiamă Prahova după rîul care curge d'adreptul din munte, aci vijelios, aci cu minte, adĭ rĕsvrătit, mâine liniştit. Numaĭ îl vezĭ şi ghiceştĭ îndată că póte, când vrea, să ia cu el podurile cele maĭ tarĭ şi malurile cele maĭ sdravene. Curge pe o albie largă de pietre. De amêndouĕ părţile se reped spre el pîraie şi pîrîiaşe spumóse care vin din stâncă în stâncă. Dincolo de livezile care se întind pe sub piciorul munteluĭ, clinurile sunt pline de pădurĭ de brazĭ şi de fagĭ. Pe vîrfurĭ, lanţul de munţĭ e ştirbit şi stâncos, orĭ une orĭ rotund şi acoperit cu iarbă désă. Pe înălţimele acestea îşĭ pasc pastoriĭ turmele de oĭ, pe care tómna le coboră la câmp. Pe alocurea, printre surpăturile vîrfurilor şi văgăunile ghiaburilor negre — căcĭ ne aflăm în mijlocul

Carpaţilor înalţĭ — se vĕd grămezĭ albe de ză-
padă care nu se topesc nicĭ-odată.

Sus între stîncĭ se găsesc cuĭburĭ de vulturĭ; căpriórele se plimbă cete-cete prin locurile şese ce găsesc, ĭar în pădurĭ se maĭ află vizuinĭ de urşĭ. Jos, în vale, unde acum zece anĭ nu era alt drum afară de albia pietrósă a rîuluĭ şi urmele lăsate de turme — căcĭ legiunile romane aŭ pătruns în Transilvania de-alungul Oltuluĭ, nu pe aci — se află acum o şosea frumósă şi o cale ferată sfîrşită sub domnia regeluĭ Carol, oraşe şi sate, fabricĭ, în sfîrşit tóte mărturiile activităţeĭ moderne cu belşugul la care daŭ naştere.

La Azuga e fabrica de postav şi de sticlărie; la Buşteni fabrică de hârtie, la Sinaia de olărie şi de cuie, la Câmpina se fac exploatărĭ de petrol, în tótă regiunea, care e una din cele maĭ bogate din România, vezĭ de-alungul şinelor de drum de fer morĭ orĭ ferestrae, fabricĭ de cărămidă, cariere de var, care lucréză tóte.

La Buştenĭ, staţiunea cea din urmă înainte de a ajunge la Sinaia, când viĭ de la Braşov, privirile cad asupra uneĭ bisericĭ ortodoxe frumóse cu două turle; acéstă biserică a fost înzestrată de Regele Carol, ca şi şcóla cea largă şi bine făcută de alăturĭ; mulţime de case drăgălaşe cu pridvórele lor se ridică pe verdéţa luncilor şi a pădurilor. Şi tóte sunt curate ca să fie de pildă şi

de învĕţătură. In colţul acesta al ţeriĭ a pătruns o cultură care caută ce e bine şi folositor, făcênd din bordeiŭ casă, din cătun sat şi livezĭ din locuirile pline de bălăriĭ.

Sinaia e aşezată în partea cea maĭ despre apus a văiĭ Prahoveĭ, ĭar locul unde e castelul e neîndoios unul dintre cele maĭ sĕlbatic-poetice: cu vîrfurile înalte dimprejurul luĭ, cu pădurile adâncĭ şi cu păriul de spumă, care curge cu sgomot. Nicăerĭ nu găsescĭ cer maĭ curat şi apă maĭ rece de cât în colţul acesta de munte, nicăerĭ în Europa nu găsescĭ ca aci o locuinţă cu totul modernă, ascunsă în umbra nemĕsuratelor pădurĭ pe care nu le-a atins nimenĭ, unde de vécurĭ braziĭ uriaşĭ cad de bătrîneţe unul peste altul şi zac acoperiţĭ de muschiŭ.

Regele şi Regina aŭ venit să petrécă vara la Sinaia cu mult maĭ 'nainte de a fi fost clădit castelul Peleş. Neavênd altă locuinţă în singurătatea acea, se statorniciră la mănăstire. Aşa dar mănăstirea cea veche fu prima lor reşedinţă.

Când vedĭ de la castel mănăstirea cocoţată cum e pe lanţul munteluĭ, de n'ar fi turla bisericiĭ, ţi s'ar părea că e vre-o locuinţă din veacul de mijloc cu zidurĭ albe spoite cu var şi cu ferestre rare, cu faţadele întărite cu eşiturĭ. De alt-fel vedĭ uşor, cum daĭ cu ochiĭ de ea, că n'a fost zidită numaĭ ca să slujéscă de asil religios, ci şi

ca să se ascundă lumea în ea de témă hoţilor, orĭ a Turcilor năvălitorĭ, precum şi pentru ospătarea călătorilor drumeţĭ de prin Carpaţĭ.

Hrisóvele vechĭ zic că întâiŭ şi întâiŭ nişte călugărĭ grecĭ s'aŭ stabilit în partea de jos a Prahoveĭ prin veacul al XIV-lea. Dar chiar de pe atuncĭ uniĭ dintre eĭ înaintând până încolo în sus, ar fi clădit pe clinurile Bucegilor câte-va colibe de pusnicĭ şi aŭ alcătuit ast-fel miezul unuĭ sat noŭ. Sfîntul Nicolae fu dar întaiul nume al mănăstiriĭ Sinaia şi a cătunuluĭ care se alcătui pe urmă. Mănăstirea nu luă însă vre-o însemnătate până maĭ târziŭ, din secolul XVII încóce, mulţumită uneĭ fundaţiunĭ nóuě datorită luĭ Mihaĭ Cantacuzino, unul din urmaşiĭ familieĭ numeróse care venise din Bizanţ în România în secolul al XVI-lea şi al căreĭ nume a rĕmas de atuncĭ strâns legat cu istoria politică şi religiósă a ţĕriĭ. România datoréză unuia din urmaşiĭ acesteĭ vestite familiĭ, vestită pentru cucernicia şi iubirea sa de şcólă, între alte opere civilizatóre şi una dintre cele dintâiŭ traducţiĭ ale Biblieĭ în limba românéscă.

Acest Mihaĭ Cantacuzino, fratele luĭ Şerban-Voevodul Valahieĭ de la 1678—1688 fu câţĭ-va anĭ spătar, adică ministru de rĕsboiŭ al frateluĭ sĕŭ şi avu certurĭ marĭ cu Duca-Vodă, aşa că fu silit să fugă prin valea Prahoveĭ la Braşov.

In fuga acésta făcu cunoştinţa cu colonia mănăstirĕscă din Bucegĭ. Ca şi tatăl sĕŭ, când se aflase tot într'o asemenea primejdie, făgădui Sfinteĭ-Fecióre că, de l'ar scăpa de vrăjmaşĭ, iĭ va închina şi el o mănăstire. El maĭ ridicase o mănăstire la Colţea în Bucurescĭ cu bisericuţa, care se află şi acum în fiinţă lângă spitalul ceĭ noŭ cu acest nume şi în faţa căreia i s'a ridicat cu drept cuvênt o statue.

Pe când domnea frate-sĕŭ, el s'a dus la Ierusalim şi a vizitat cu prilejul acesta mănăstirea munteluĭ Sinaĭ, care se ridică în singurătate ca o rugăciune în pustiŭ. Acéstă mănăstire întru atâta iĭ rĕmase în minte, în cât se gândi să clădéscă una tot aşa în Carpaţĭ şi să-ĭ dea tot numele munteluĭ biblic, hotărîre, pe care o şi împlini peste câţĭ-va anĭ.

Iată cum luă naştere în valea Prahoveĭ care atuncĭ era aprópe nelocuită, dar slujea de trecere între Ungaria şi Muntenia, mănăstirea modestă pe care o putem vedea şi adĭ. A fost clădită la 1692 şi sfîrşită la 1698.

Mănăstirea acésta, clădită de Mihaĭ Cantacuzino, este vrednică să fie vĕdută şi orĭ-ce strĕin care se va duce la castel, se va opri să o vadă. Se compune dintr'un pătrat de zidurĭ góle pe din afară care adăpostesc pe d'înăuntru rândurĭ de chiliĭ în jurul uneĭ pajiştĭ, în mijlocul căreia se

ridică o biserică modestă şi veche. Pe zidul de lângă uşă, la drépta şi la stânga, se věd chipurĭ vechĭ representând pe fondatorul în mijlocul numerósei sale familiĭ; un şir întreg de tipurĭ curióse: bărbaţĭ, femeĭ şi copiĭ îmbrăcaţĭ în costume vechĭ. De alt-fel mănăstirea acésta e şi în total şi în parte la fel cu tóte mănăstirile din Orient, numaĭ că în curtea dinăuntru se află o capelă in zidul înconjurător, capela fórte mică, fórte întunecósă şi fórte veche, care trebue să fie o rămăşiţă din prima mănăstire, póte capela sfîntuluĭ Nicolae care, când s'a reparat mănăstirea, o fi fost aşeḑată ca să nu o dărime, în noua construcţie a luĭ Mihaĭ Cantacuzino.

Perdută într'un colţ de munte pustiŭ, unde abia întîlneaĭ câte-va colibe de ciobanĭ, mănăstirea a stat în vreme de douĕ vécurĭ înconjurată numaĭ de natură: în fundul văiĭ zgomotul vecĭnic al apelor Prahoveĭ, de lăturĭ cursul repede al Peleşuluĭ; în faţă valurile nebune ale Reeĭ; înapoĭ pădurea şi munţiĭ înalţĭ.

Şcólele din Iaşĭ

Mitropolitul Veniamin crescuse cu a sa cheltuială doĭ fiĭ de preoţi, şi-ĭ trimise la învĕţătură înaltă prin ţĕrĭ strĕine, apoĭ le dete slujbe marĭ şi cinstite în Moldova. Dar boeriĭ ceĭ marĭ se uitaŭ urit la Veniamin pentru acéstă faptă, căcĭ ridicase pe doĭ fiĭ de preot în slujbe boereştĭ, iar obiceiul pe atuncĭ era ca boeriĭ singurĭ să aibă dreptul la învĕţătură şi la slujbe.

Supăraţi, se duseră într'o ḑi boeriĭ la Mitropolit şi-ĭ ḑiseră:

— Aĭ uitat póte, Prea Sfinte Stăpâne, că eştĭ vlăstar al vestiteĭ familiĭ boereştĭ Boldur, care a dat atâţia vitejĭ şi ómenĭ vestiţĭ Moldoveĭ?

— N'am uitat, ḑise Mitropolitul. Şi-mĭ aduc aminte cu drag de toţĭ ómeniĭ vrednicĭ care aŭ apărat cu arma vitejieĭ bietul pămînt al Moldoveĭ. Tocmaĭ de aceea am milă de toţĭ rezeşiĭ şi maziliĭ, mi se rupe inima de mulţimea de jos a

ţăranilor, pentru că sunt Românĭ adevĕraţĭ şĭ prin vinele lor curge sânge curat de Moldovean.

Boerii steteaŭ ca pe spinĭ şi abia se puteaŭ stăpâni de mânie.

— Aşa e, Prea sfinţite, şi nu e aşa. Nu cum-va credi că mojiciĭ aceia de la plug sunt maĭ Românĭ de cât noĭ? Ce sânge curat aŭ în eĭ?

— Vedeţĭ, boerilor, dise Veniamin cu linişte, ceĭ maĭ mulţĭ din clasa nóstră a boerilor sunt strĕinĭ veniţĭ de prin tótă lumea. Pămîntul acesta cine l-a apărat? Strămoşiĭ lor? Părinţiĭ lor? Orĭ părinţii ţăranilor, care n'aŭ altă ţară de cât Moldova! Apoĭ, ceĭ-l'alţĭ dintre noĭ boerii Românĭ din strămoşi, nu ne-am tot încuscrit cu veneticiĭ, aşa că n'a maĭ rĕmas sânge românesc în noĭ? Uitaţi-vĕ la rudele vóstre, boerilor, nu sunt cu toţiĭ strĕinĭ? Cine e socrul cutăruia, cine e nevasta cutăruia? Băeţiĭ cutăruĭ boer nicĭ nu ştiŭ româneşte.

— Boeriĭ tăcură puţin.

— Cu tóte acestea, Prea sfinţite Părinte sunteţĭ boer ca şi noĭ, şi aveţĭ datoria să sprijiniţĭ clasa nóstră, şi să nu întindeţĭ mâna de ajutor mojicilor, ca să se urce pe umeriĭ noştri şi să se ridice pe ruinele fiilor noştri. Căcĭ numaĭ boerii aŭ ţinut Moldova, boerii, al cărora cap şi părinte sunteţi însuşi Prea Sfinţia Vóstră.

— Să mĕ iertaţi. Eŭ nu sunt cap şi părinte

numaĭ al boerilor, ci al bisericeĭ şi al némuluĭ. Chiemarea mea e s'ajut pe toţĭ de-opotrivă, şi maĭ ales pe săracĭ, pe vĕduve şi orfanĭ. E o nebunie, să maĭ credem, că noĭ boeriĭ suntem aleşiĭ luĭ Dumneḑeŭ. Aleşĭ sunt toţĭ care aŭ minte şi inimă, toţĭ care pot să se ridice prin învĕţătură şi bună purtare. Ḑiceţĭ, că fiĭ voştri se duc spre prăpăstie şi averile spre ruină? Dar de ce nu vĕ opriţĭ fiĭ, ca să nu alunece din păcate în păcate; De ce nu-ĭ creşteţĭ în frica luĭ Dumnezeŭ? Dacă voĭ nu vĕ puteţĭ sprijini fiĭ ca să nu cadă, atuncĭ să ştiţĭ că vĕ vor întrece «mojiciĭ» cum le ḑiceţĭ, căcĭ sunt vrednicĭ, şi de geaba vĕ luptaţĭ voĭ să puneţĭ stavilă vredniciei, de geaba voiţĭ cu lemnul putred să faceţĭ slujba lemnuluĭ verde. A vóstră e vina, dacă se ridică vrednicia de-asupra ticăloşieĭ! Nu eŭ sunt care ridic pe ţĕran; se ridică el prin puterea luĭ şi prin slăbiciunea vóstră! Aşa, boerĭ!

Ştiaŭ boeriĭ tóte acestea, dar nu voiaŭ să le mărturiséscă. Tăcură. Iar Mitropolitul începu să se plimbe prin odae.

— Şi la urmă, boerilor, îmĭ scóteţĭ ochiĭ, că întind mâna de ajutor ţĕranilor să se ridice pe umeriĭ voştri. Care sunt, rogu-vĕ, care sunt aceia pe care i-am ridicat?

Boeriĭ cu gura de jumĕtate:

— Ceĭ doĭ fiĭ aĭ protopopeĭ.

Veniamin stete pe loc, uitându-se cu milă la boerĭ.

— Aceia? Apoĭ eŭ i-am ridicat? I-am luat eŭ. proştĭ din sat, aşa cum i-am găsit, şi i-am trîntit în slujbe marĭ, după obiceiul cum se ia un fiŭ de boer de icĭ şi se ridică tocmaĭ colo? Pe aceştia doĭ i-a ridicat învĕţătura lor, mintea boerĭ! Capul lor, şi vrednicia.

— E adevĕrat, Prea Sfinte Părinte. Dar nu e bine!

— Nu e bine să puĭ pe fie-care om la locul sĕŭ? Nu e bine să ridic vrednicia de-asupra ticăloşieĭ şi mintea de-asupra prostieĭ. Nu e bine să avem şi noĭ în Moldova ómenĭ deştepţĭ, cu învĕţătură şi cu creştere!—Atuncĭ cum e bine, boerĭ?

— Nu e bine, Prea Sfinte Părinte, căcĭ aţĭ făcut o nedreptate.

— Cuĭ? Ţĕriĭ? Luĭ Dumneḑeŭ? Orĭ vouĕ? Cine vĕ opreşte să nu vĕ daţĭ şi voĭ fiĭ la învĕţătură, să-ĭ creşteţĭ cu bune purtărĭ.

— Nu nouă, ci celor-l'alţĭ fiĭ de popă. Că, de ce Prea Sfinţite Stăpâne, ajuţĭ numaĭ pe uniĭ? De ce numaĭ pe aceştia îĭ îndemnĭ la învĕţătură, numaĭ pe doĭ aĭ protopopeĭ? De cât să rĕsvrăteştĭ gândurilor tuturor preoţilor, maĭ bine să nu fi ajutat nicĭ pe aceştĭ doĭ.

Mitropolitul se opri din umblet, se uită lung la boerĭ, îşĭ duse mâna la frunte ca şi când ar

fi înţeles o greşélă pe care a făcut-o, şi par-că îi dete ca fulgerul prin cap un gând pe care nu-l ştiuse până atunci.

Aveţi cuvînt boeri, ḑise el încet şi gânditor. Iar boerilor le rîdea inima că aŭ biruit pe Mitropolit şi că i-aŭ abătut gândul de-a se gândi la «mojici». Ei se sculară, făcură mătănii făţarnice, vrênd să plece.

— Aşa dar Prea Sfinţite Părinte, ḑiseră ei eşind ne-am înţeles. Un boer din familia Boldur nu va năpăstui clasa boerilor.

— Nu, ḑise Veniamin. Şi am să-mi îndreptez greşala cu cei doi fii de preot. Nu voiŭ să fac nedreptate celor-l'alţi preoţi.

— Şi cum gândiţi, Prea Sfinte, să îndreptaţi nedreptatea?

— Iată, vě făgăduesc să chiem la învěţătură pe toţi fiii de preoţi. Am să deschid un seminar pentru creşterea tuturor fiilor de popă, ca să nu vě plângeţi că numai pe doi îi îndemn la carte.

Boerii rěmaseră ca trăsniţi. Ce-aŭ ţintit ei cu vorba, şi unde aŭ ieşit lucrurile! Şi muşcându-şi buzele aŭ plecat, căindu-se că aŭ venit pe la Mitropolitul.

Iar Veniamin, care nu se gândise pân'acum la un seminar, a prins din vorba boerilor, un gând mare şi lăudat şi de vecinica pomenire. In curînd el prefăcu mânăstirea Socola, cea făcută de

hainul Vodă Alexandru Lăpuşneanu, într'un seminar. Iar în mânăstirea sfîntuluĭ Nicolae din Iaşĭ deschise şcóla în care toţĭ fiiĭ preoţilor şi aĭ vĕduvelor învĕţaŭ carte de la învĕţătorĭ anume aduşĭ de Mitropolit cu a sa cheltuială. Şi de aci înainte s'a străduit şi maĭ cu inimă pentru luminarea şi creşterea fiilor de ţĕranĭ, întru lauda némuluĭ românesc şi bine-cuvîntarea de vecĭ a ceruluĭ.

(Coşbuc).

TABLA DE MATERII

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

